

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

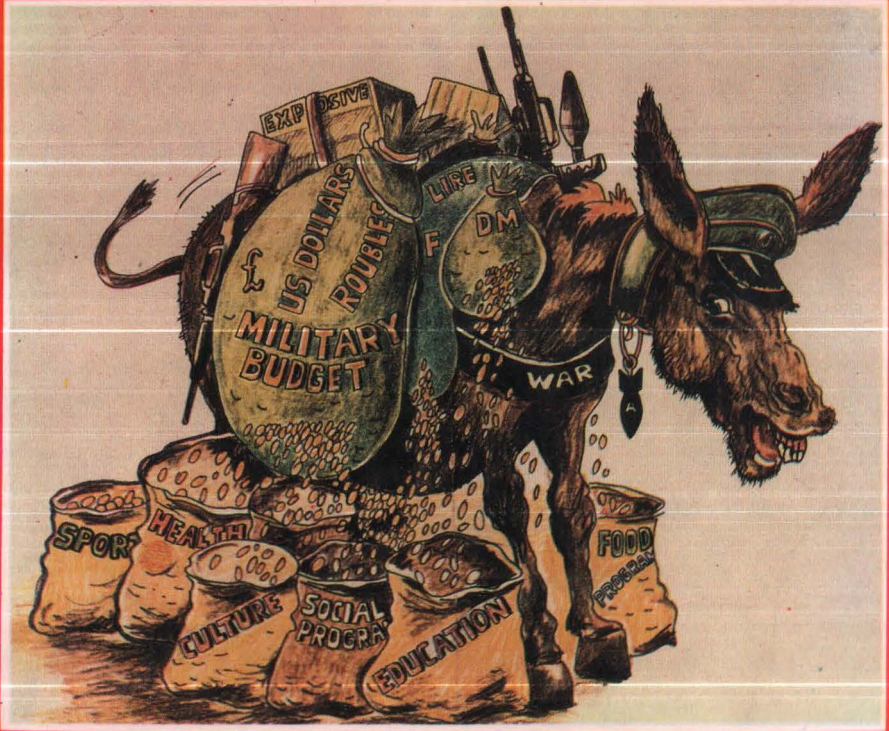
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HÜSEYİN BUDAK

Tekelci Sermayenin Haçlı Seferi ÖZELLEŞTİRME

DİYALEKTİK YAYINLARI

6

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

HÜSEYİN BUDAK

**Tekelci Sermayenin
Haçlı Seferi
ÖZELLEŞTİRME**

Diyalektik Yayınları - 6

DIYALEKTİK YAYINLARI - 6

Dizgi: Sentez

Kapak Düzeni: Yay Ajans

Baskı: Çağdaş Matbaası

Kapak Baskı: Bakışlar Ofset

Baskı Tarihi: 1 Ekim 1993

Genel Dağıtım:

Çağdaş Pazarlama

Cağaloğlu Yokuşu Bakış Ofset İşhanı No: 8 Cağaloğlu/İST.

Tel : 512 33 69 - 511 96 15 - 528 51 29

Fax : 512 33 69

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
GİRİŞ	
Özelleştirmenin Düşündürdükleri.....	14
I. BÖLÜM	
Özelleştirmenin Sosyolojik Anlamı.....	19
II. BÖLÜM	
Türkiye'de KİT'lerin Tarihsel Evreleri ve Eleştirisi.....	28
III. BÖLÜM	
Özelleştirmede TUSİAD'ın Rasyonel Olmayan Gerekçeleri.....	46
IV. BÖLÜM	
TOBB'nun Özelleştirmede Mantık Temelsizliği.....	57
V. BÖLÜM	
Türkiye'de Özelleştirme.....	63
VI. BÖLÜM	
KİT'ler ve Özelleştirme İle İlgili Görüşler.....	93
VII. BÖLÜM	
Avrupa Ülkelerinde Kamu Sektörü Göstergeleri	164
VIII. BÖLÜM	
Özelleştirmede Tekelci Sermayenin İlk Haçlı Seferi: ŞİLİ	170
IX. BÖLÜM	
Özelleştirmeye Karşı Neler Yapılabilir ?	184
KAYNAKLAR	187

***"İnsan aklı bir gün mülkiyet üzerinde
kendi efendiliğini kuracak duruma gelecektir."***

(L. H. Morgan)

ÖNSÖZ

Türkiye’de özelleştirme politikasına ev sahipliği yapan tekелci sermayeciler ve politikacıları, bunların medyadaki propaganda-ajitasyon tellâlları, kişisel ve sosyal zayıflığını güce taparak gidereceğini zanneden sermaye dalkavukları hep bir ağızdan; KİT çalışanlarının verimsizliğinden, kadro fazlalığından, KİT’lerin hazineye yükünden bahsediyorlar. Maaş yetmezliği içinde kıvranırken - Özal’ın “işini bilir” dediği - memurun aldığı hediyelik “rüşvet”leri hep günlük yaşamda güncelleştiriyorlar. Çalışan kitlelerin zaafı, ülkenin ekonomi-politiğine ve bir dünya görüşüne karşı “büyük delil” olarak gösteriliyor. Burada amaçları kendi soygunculuklarının yekûnünü gizlemek, çalışan kitlelerin mücadele ve eylem isteklerini sindirmek, eylemlerin kamuoyunda meşruluk ve haklılık temellerini sulandırmaktır. Belediye işçilerinin her toplu sözleşme dönemlerinde ve maaş almak eylemlerinde karşılaştıkları destek azlığı, Hava-İş grevinin işçilerin oyu ile geri çekilmesi, tenkisatlara karşı gösterilen vurdumduymazlık bu etki-tepkilenmeler sonucu oluşmaktadır. Özelleştirme uygulamalarında tekелcilerin rahat atmosferi de bundandır. Ekonomi-Politika (EP) dergisinin 5-12 Eylül tarihli 41. sayısında yayınlanan Ahmet İNCESU mektubunda: “Beni tutucu bulabilirsiniz. Ama ben özelleştirmeye karşıyım. Gelinen noktada bunu bile korkarak söylüyorum. Kimbilir belki birileri beni vatan haini ilan edebilir.” diyerek toplum gerçeğimize işaret ediyor.

Çalışan kitlelerin gözlerindeki çöpü büyüteçle açığa çıkaran tekелciler kendi gövdelerindeki çöplüğü gizlemek için hep Karagöz’ün cıvıt oyununa başvuruyorlar. Hem devlet ve hazine soygun-

culuğu yapıyorlar. hem de ne soyuluyorsunuz diyerek ağıt yakıyorlar. Her türlü felaket ve acılara inanmaya yatkın toplumsal arabeks psikolojimiz de buna olanak sunuyor. Özelleştirme tellâllarını her gün TV - Radyo ve günlük gazetelerde izledikçe aldanmaya başgışıklık kazanıyoruz.

Oysa hazinenin nasıl boşaltıldığını tekalcilerin kendi yayınlarından ve itiraflarından anlayabiliriz. Yabancı Sermaye Koordinasyon Derneği (YASED)'in 28 no'lu yayınında **"TÜRKİYE'DE YATIRIM ve İHRACAT TEŞVİKLERİ"**nden aldıkları finansmanları şöyle sıralıyor:

"YATIRIM AŞAMASINDA UYGULANAN TEŞVİKLER:

1. Gümrük muaviyeti: Rekabet gücünü arttıracak yeni teknoloji getirecek, plan ve programlara uygun yatırımlarda ithal edilmesi gereken makina ve teçhizat gümrükten muaf olarak ithal edilebilmektedir. Ödenmeyen gümrük vergileri tutarı yardımcıya tanınan teşvik ve imkan olmakta, böylece hem yatırım maliyeti düşmekte hem de yatırımcının temin etmesi gereken finansman imkanı düşürülmüş olmaktadır. Bunların sonucu olarak TABİATIYLA KARLILIK DA OLMAKTADIR (a.b.ç.)

(Tekalciler kâr ederken devlet-hazine zarar etmez mi? Bu oran toplam yatırımın %13'ünü bulmaktadır.)

2. Düşük faizli iç ve dış yatırım kredisi: Hükümet ülke ihtiyaçları doğrultusundaki yatırımların artmasını, temin ve özellikle son yıllarda döviz değerinin sürekli yükselmesi sonucu ortaya çıkan kur farklarının yarattığı aşırı ve önceden hesap edilmesi mümkün olmayan finansman yükünü peşinen hesap edilebilir bir hale getirmek için, yatırımlarda kullanılacak dış kredilerde uygulanacak faiz oranını daha düşük olarak (%32) tespit etmiştir. Para ve kredi kurulu bazı kredileri Dış Krediler Kur Farkı Fonu kapsamına alabilmektedir. 8 yıl vadeli ve 3 yıl ödemesiz bir kredi olarak anılan kredi bu türdendir.... IFC Kredisi Fon kapsamına alındığı takdirde dış kredi cari döviz satış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilir. Böylece yatırımcı açısından TÜRK LİRASINA ÇEVİRİLMİŞ TUTAR ÜZERİNDEN BORÇLU OLMA DURUMU ORTAYA ÇIKAR. Borçlu, borçlandığı Türk Lirasının sabit faiz oranı ile borcunu

Türk Lirası olarak öder. DÖVİZ TUTARI İLE TÜRK LİRASI ARASINDAKİ FARK T.C. MERKEZ BANKASINDAKİ FONDAN KARŞILANIR. (a.b.ç.)

(Tekelci sermaye için tam da yağma Hasan'ın böreği... Kredi- nin birini %32 faizli, 8 yıl vadeli, üç yıl ödemesiz al. Ortalama resmi yıllık enflasyonun %70, banka faizlerinin %85 olduğu bir ekonomide muazzam bir kendiliğinden kârlılık oranı. Kredi- nin diğeri IFC. Döviz kredisi al, dövizini Türk Lirasına çevirt. Aradaki farkı Merkez Bankasının fonundan karşılat. Günlük deflâsyon- nun olduğu bir ekonomide tekalciler için Kâr Hazine için olduk- ça yüklü zarardır. Ortalama; yatırımın %42'ini bulan bu kârlılık oranı, kalkınmada öncelikli bölgelerde %61'i bulmaktadır.)

3. Vergi resim ve harç istisnası: Devlet belirli miktarlarda ih- racat yapılmasının garantisi edildiği yatırımlarda kullanılması ön- görülen krediler için yatırımcılara vergi, resim ve harç istisnası ta- nımaktadır. (Bu oran yatırımın %2'ini bulmaktadır.)

4. Kaynak kullanımı destekleme primi (KKDP): Yatırımın bü- yüklüğüne göre destekleme primi ödenmesi farklı şekillerde olmak- tadır. Yatırım tutarı 1 milyar liranın üzerinde ise destekleme primi fiilen gerçekleşen yatırımın belirli bir yüzdesi olarak hesaplanmak- ta ve yatırımcıya ödenmektedir.

(Bölgelere göre bu oran %7, %10, %15, %20'yi bulmaktadır. Teşviklerin toplam yatırıma etkisi %4.9, kalkınmada öncelikli bölgelerde %14'ü bulmaktadır.)

5. Dahilden tedarik edilen yatırım malları üzerinden imalat- çılarına teşvik primi: Yeni ihdas edilen diğer bir parasal teşvikde teşvik belgeli yatırımlarda dahilden temin edilen yatırım malları- nın %20'i oranında yatırımcıya ödenen "teşvik primi"dir.

6. Bina inşaat harcı istisnası: 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu gereğince her türlü fabrika, değirmen, sinai nitelikteki imalathaneler ve tersaneler ile organize sanayi bölgelerinde yapı- lan her türlü bina İnşaat Kültür ve Turizm Bakanlığı ile DPT'ce teşviki karara bağlanmış, otel, motel ve benzeri turistik tesisler bi- na inşaat harcından müstesnadır.

7. KDV ertlemesi (istisnası): Yatırım mallarının ithalinde ta-

hakkuk eden katma değer vergisi (KDV) verginin fiilen indirilmesi- nin mümkün olduğu tarihe kadar ertelenmektedir. Burada erteleme deyimi geğmekle beraber bu erteleme değil, vergi istisnasıdır. Ora- nı genel olarak %12'dir.

8. Döviz tahsisi: DPT tarafından Teşvik belgesine bağlanan yatırımlara belge üzerinde belirtilen veya global liste ile uygun g- rülen miktara kadar makina teçhizat, hammadde ve ara mallar için döviz tahsisi bankalarca yapılır.

Yatırımı değerinin artması halinde Teşvik Belgesinin tadiline lüzum kalmadan, yatırıma tahsis edilecek döviz miktarı bankalarca %30'a kadar arttırılabilir.

9. Finansal kiralama (Leasing): Bir yatırımın gerçekleşmesi için gerekli olan makina ve teğhizatın tamamının veya bir bölümü- nün (ana üretim hatlarının) finansal kiralama yolu ile temini mm- kndr.

10. Diğer teşvikler: Ayrıca şirketlerin teşviki, sermayeye ekle- nen kazançlar için kurumlar vergisi istisnası, halka açık şirketlere düşük kurumlar vergisi teşvikler de sayılabilir.

İŞLETME DÖNEMİNDE UYGULANAN TEŞVİKLER

Yatırımın tamamlanması takiben üretime geçişle başlayan iş- letme döneminde uygulanabilen başlıca teşvikler:

1. Yatırım indirimi istisnası: Üretim yapmaya, üretimi geniş- letmeye, prodüktiviteyi arttırmaya, ihracatı geliştirmeye, mahsl ve mamüllerinin kalitesini islah, enerji tasarrufu sağlamaya, kl- tür seviyesini yükseltmeye, ilmi ve teknik araştırmaları geliştirme- ye, çalışma güvenliğini sağlamaya ve yabancı turist celbini temine matuf belirli yatırımlara ait harcamalardan bina, makina, teçhizat, araç ve benzeri amortismanına tabi yeni aktif değerlerin maliyet be- delllerinin (harcamalarda zkaynak-kredi ayrımı yapılmaksızın) belirli bir yüzdesi, yatırım yapan şirketin gelir veya kurumlar ver- gisi kazancından indirilir. Firmanın kr etmemesi veya zarar etme- si halinde, müteakıp kârlı yılların vergi matrahından indirim de- vmı eder. **VERGİDEN İSTİSNA EDİLEN VE HAZİNEYE**

ÖDENMEYEN KISIM İŞLETMENİN FİNANS GÜCÜNÜ ARTTIRAN BİR TEŞVİKTİR. (a.b.ç)

(Yatırım indirim miktarı bölgelere ve işkollarına göre %30, %40, %60, %100 olmak üzere değişmektedir. Toplam yatırım etkisi %15)

2. Finansman Fonu İstisnası: Finansman fonundan teşvik belgesi almış ve yatırım indiriminden yararlanacak kurumlar bu imkândan istifade ederler. T.C. Merkez Bankasında açılan bir hesaba yatırılan fon DPT'nin belirleyeceği çekiş belgesi karşılığı çekilerek fiilen yatırım sarf ediler.

(Teşvik biçiminin toplam yatırıma etkisi %3)

3. Düşük faizli iç ve dış kredi: İşletme döneminde firmalar tesislerini tamamlayarak deneme üretimi yapabilecek şekilde işletmeye açtıkları tarihten itibaren bir yıl içinde teşvik belgesinde öngörülen işletme kredisi için T.C. Merkez Bankası reeskont imkânlarından bankalar aracılığı ile yararlanabilirler. Bankalarca sağlanan kredilere uygulanan cari faiz hedeflerinin altında faizce temin edilen bu kredi 5 yıl vadeli.

(Düşük faizli kredilerin toplam teşvik yatırım payı %40.2'ini bulmaktadır.)

4. Emlak vergisi muaviyeti: Teşvik edilen yatırımlarda emlak vergisine tabi bina gibi sabit kıymetler için belirli bir süre emlak vergisi alınmamaktadır.

5. Hızlandırılmış amortisman ve yeniden değerlendirme: Yatırımlarda sarfedilen sermayenin kısa zamanda geriye dönüşünü sağlamak ve ilk yıllarda düşük amortismanlar dolayısıyla vergi matrahını yükseltmemek ve yüksek oranlı amortismanların karşılığını işletmelerde bırakmak suretiyle normal amortismanlardan daha yüksek amortisman oranları kabul edilmiştir. Normal amortisman nispetleri uygulanabilmektedir.

BU ŞEKİLDE FİRMALAR DAHA YÜKSEK AMORTİSMAN KARŞILIĞI AYIRARAK VERGİ DIŞI FON SAĞLADIKLARI GİBİ BU DEĞER ARTIŞININ TAMAMINI SERMAYELERİNE İLAVE EDEREK MALİ BÜNYELERİNİ GÜÇLENDİRMEK İMKANINA DA KAVUŞMAKTADIRLAR. (a.b.ç)

6. Kullanılmış tesis ithali: Bu imkan sayesinde yurt dışında

kullanılmış ancak ekonomik ömrü olan ve yatırımcıya çok daha ekonomik bedelle malolabilecek makina ve teçhizat ithal edilebilmektedir.

İHRACATTA UYGULANAN TEŞVİK TEDBİRLERİ

1. İhracatta vergi iadesi: İhracatta vergi iadesinden amaç, ihraç edilen malların maliyetine girmiş bulunan bir kısım vergi, resim ve harç ile bunlara benzer etki yapan yüklerin ihracat gerçekleştirildikten sonra ihracatçıya iade edilmektedir. (Oranlar %2, %4, %5, %6, %8'i bulabilmektedir.)

2. İhracatı Destekleme ve Fiat İstikrar Fonundan Ödeme: Belirli malların ihracatında verilecek olan bu prim genelde ton başıdır. Destekleme priminin tutarı 1-1000\$ arasında değişmektedir. İhracatı bu yolla teşvik edilen mallar arasında en yüksek destekleme primi ton başına 1000 \$ ile komple şanzuman, diferansiyel ve dişliler, 550 \$ ile minibüs, kamyonet ve midibüs olmaktadır.

(Koç Holding'e yapılan kıyak!

Otomotiv sanayinde Koç'un payı %48.)

3. Düşük maliyetli ihracat reeskont kredisi: Düşük maliyeti ihracat reeskont kredisinden son 3 yılda, her takvim yılı ihracatı bir milyon \$'dan az olmamak kaydıyla toplam 5 milyon \$ ihracat yapmış olan firmalar istifade eder.

4. Vergi, resim ve harç istisnası: İhracatçıların, mal ihraç edebilmek için yaptıkları muamelelerin tamamı ihracata yönelik muameleleridir. Bu işlemlerde ilgili vergi, resim ve harçlardan müstesna tutulur.

5. İhracatta vergi iadesi avansı: İhracatta vergi iadeleri yıl sonunda hesaplanarak ihracatçılara ödenmektedir. En az 10 milyon \$'lık ihracat şartı aranır. (İhracat tutarına göre avanslar %30, %33, %36, %40 oranlarında değişmektedir.)

6. Mal ve hizmet ihracında katma değer vergisi istisnası: İmalatçılar tarafından ihraç edilmek kaydıyla ihracatçılara yapılan satış veya teslimler nedeniyle hesaplanan KDV ihracatçılar tarafından ödenmeyecektir.

7. Kurumlar ve gelir vergisi istisnası: Kurumlar Vergisi Kanununun İhracatla ilgili istisna hükümlerine göre, sanayi ürünü veya yaş meyva, sebze, su ürünleri ihracatından sağlanan hasılatın belirli bir kısmı kurum kazancından indirilmektedir. Aynı şekilde, döviz olarak sağlanan dış navlun hasılatı ve bazı döviz şeklindeki turizm hasılatı da keza kurumlar vergisinden indirilmektedir. (Ortalama hasılatın %20'i böylece kurumlar vergisine tabi edilmiyor.)

8. Navlun teşviki: Para ve Kredi Kurulu kararına göre Türkiye limanlarından 4 gruba ayrılan ülke limanlarına yapılan ihracat ürünü nakliyelerinde brüt ton bazında bir destek ödemesi yapılmaktadır. Türk bayraklı gemilerde ton bazında 3\$ - 12 \$, yabancı bayraklı gemilerde 1.5\$ - 6\$'dır.

9. İhracat karşılığı gümrük muafiyetli mal ithalatı imkânı ve avantajı: Gümrüksüz ithal girdisi oranı %40'a kadar olduğu takdirde ihracat karşılığı döviz için teşvik olarak vergi iadesi ödenir.

10. İhracat karşılığı dövizin yurt dışında tutulması ve kullanılması: İhracatı teşvik kapsamında yapılan ve ihracattan sağlanan dövizler yurda getirilmeyebilir.

11. İthalat için global döviz tahsisi: Bankalar ihracatçılara, ihracatı Teşvik Belgesinde belirtilen ve gümrük muafiyetli global ithal hakkı olarak öngörülen döviz üzerinden, ihracatçının talep ettiği döviz hiçbir incelemeye tabi tutmadan ithal müsadeseine bağlar.

12. Geçici kabul rejimi ile mal ve ambalaj malzemeleri ithalatı.

13. İhracat sayılan satış ve teslimlerin teşviklerden yararlanması.

**(TÜRKİYE'DE YATIRIM VE İHRACAT TEŞVİKLERİ
YASED Yayınları - 28)**

İşte böyle! KİT'leri hazineye kambur olarak gören tekelci sermayeciler; yatırımı aşamasında toplam yatırımın %67.6'sını, işletme aşamasında %58.2'sini, ihracat aşamasında %43.2 olmak üzere toplam %169 oranında hazine, Merkez Bankası ve diğer devlet

kurumlarından teşvik almaktadırlar. Bu oran kalkınmada öncelikli bölgelerde %235'i bulmaktadır. YASED Başkan ve Başkanvekilliği yapmış Erdoğan Karakoyunlu'nun (TOFAŞ) saptaması olan bu orana göre; ortalama 3000 tekelleşen şirketin yıllık yatırım-işletme ve ihracat rakamı işletme başına en az 100 milyar olduğu kabul edilirse, şirketlerin hazineye yükü; tahminen $169 \text{ milyar} \times 3000 = 507 \text{ trilyon}$ olmaktadır.

Tekelleşen şirketlerin kitabına uydurup kaçırdıkları vergi, hileli iflasları, SSK ve Vergi dairelerine ödemedikleri miktartlar, İsviçre Bankalarına kaçırdıkları sermaye oranları da hesap edilebilse; toplumumuza ve hazineye yüklerinin bir-kaç katrilyon olacağını tahmin edebiliriz. Sermaye sahiplerinin 100 milyon maaşlı yazarlarının, araştırmacılarının, yayıncılarının, televizyon yorumcularının hiç bir zaman -bildikleri halde- ortaya çıkaramayacakları bu hukuki devlet soygunculuğu - talancılığını benimsemek ve buna karşı mücadele etmemek yurttaşlık hakkını kullanmamaktır.

100 milyon "**maaş esirleri**"nin söylediklerine bakılırsa; Türkiye'de sömürgeciler ve devleti batıranlar; mesai saatlerinde bir-kaç saat dinlenen işçilermiş! Enflasyonun nedeni KİT'lermiş! KİT'leri yerli-yabancı tekelere satmak vatanseverlikmiş! Özelleştirme "**halk kapitalizmi**" imiş!

Ne yapalım? Yiğit demeyelim de "**herkesin bir yoğurt yiyişi**" olurmuş! Sizin bahtınıza da gerçekleri ters-yüz etmek yalancılığı düşüyor. Özel kâr çıkarıcılığı ile toplumsal yalancılığın somut bir örneği, Uzanlar'ın özelleştirmede aldıkları yüksek pay ile STAR TV'nin yayınlarında açığa çıkıyor.

Üretici güçlerin gözleri üzerinizdedir.. Yaşayan görecektir.

10 Eylül 1993
Hüseyin Budak

".... toplumda karşı konulmaz bir güçle akıp giden, kendisini durdurmak isteyen bütün engelleri yıkıp geçecek olan sonsuz ve çok derin bir akış vardır.

Bu dipten gelen akıntı halkın yazıya bile dökülmemiş olan ve yaşadaki ortamdan süzülüp gelmiş bulunan düşüncelerdir, bunlar ne kitaptırlar, ne anayasadırlar; ne de yazılı bir buyrukturlar; ama insanlığın yüreğine hepsi de nakledilmişlerdir."

(L. H. MORGAN)

GİRİŞ

Özelleştirmenin Düşündürdükleri

İnsanlığın tarih öncesinin son yıllarında ya da yazılı tarihin şafağında (M.Ö. 5000) Ön-Sümerlerin değişim görevlisi **Damkârların** benimsedikleri özel mülkiyetin yerküremizde bu denli yayılacağı ve "tırnak tutacağı", onların da aklının alacağı bir kapasite değildi. Mezopotamya'nın Sinear Körfezi'nin alüviyonlu topraklarında muazzam toplumsal emekle gürül gürül tarımsal üretimler yapabilmiş bir toplumun göçebe toplumdaki tüketim alışkanlıkları değişimi mecbur kılmuştu... Süt, deri, yapağı, et v.b. gibi ürünlerin üretiminden kopup, tarımsal üretime geçebilmiş o mikro-topluluğun başka bir seçeceği de yoktu. Zaruri tüketim ihtiyaçlarını göçebe topluluklardan alacaklar, onlara da besi yem olarak tarımsal ürünlerini göndereceklerdir. Toplumsal yaşamının bir gereksinimi olarak ortaya çıkmış değişim görevini kim yapacaktı? Bu görevi yapabilecek, üretim gücünü en az taşıyan, cılız, göbel bir-kaç kişinin bu değişim görevine ayrılışı insanlığın serüveninde yeni başlangıçlar yapmıştır...

Dam-kâr'ların toplumsal emek harcamaktan kopuşları, bireysel görüş ufuklarının açılışı (gezginçilik) ve değişimin o yıllar toplumlar arasındaki çok önemli rolü, özel mülkiyet "bilinci"ne yol açmıştı. **Dam-kâr**'ların götüre-getire, getire-götüre, yüz-göz oldukları ürünlerin zihinlerindeki yer edişini-özel mül-

kiyet tutkunluğuna vardırırları insanlık serüveninin en paradoks olgusudur. Bu olgu "özelleştirme" konumuzun da tarihsel köküdür.

Özel mülkiyet yaratıcısı **Dam-kâr**'lar, daha sonra kendi eğilimlerini tapınak görevlilerine aşılayacaktır. Tapınak görevlileri devlet kuruculuğuna geçtikçe, özel mülkiyet ile yönetim (devlet) arasındaki kopmaz bağlar kurulacaktır. **Dam-kâr**'ların bu fonksiyonlarını bir Sümer atasözü güzel izah eder;

uru-en-bi nu-tar-re a

s-suk-bi dam-kâr-am

[Kontrolsüz bir memleketin

kontrolörü tüccardır.]

Alüviyonlu toprakların verimliliği ile toplumsal emek harcamanın güçlü dinamizmi sentez oldukça toplumlar hep "**üretim patlaması**" ile karşılaşacaktır. Ürünlerin toplumsal tüketim ihtiyacından hep fazla gelişi tapınaklarda ürün biriktirimini beraberinde getirecek dolayısıyla tapınak görevlileri ile **Dam-kâr**'ların işbirliğini de o ölçüde geliştirecektir. Tapınak ürünlerinin resim türü çizgilerle kayıt edilişi bugünkü yazının; ürünlerin değişim zorlukları nedeniyle değerli madenlerle ölçümü, bugünkü paranın ortaya çıkışıdır.

Yazı, para, devlet özel mülkiyetin toplum biçimlerinde yayılışının dayanaqları olmuş, sosyal sınıfların da kurumlaşmasının başlıca araçları olmuştur. **Dam-kâr**-Bezirgan-Köle sahibi-Toprak sahibi sıralamasını izlemiş, özel mülkiyetin gelişimi kapitalizm ile birlikte yeni bir sıçrama kazanmıştır. Kapitalizmin evrensel çapta coğrafyaya, tarihe, toplumlara hakim oluşu emperyalist politika olarak özel mülkiyetin şahikası olmuştur. Özelleştirmele de bu "**şahikanın**" "**şahikası**" olarak özel mülkiyetin varoluşunu ebedileştirmek istemektedir.

Mümkün mü?

A-) Mümkün olamayacağının 3 ana nedeni vardır!

- Emperyalist politikanın en taze döneminde "**Ekim Devrimi**"

- Kapitalizmin kıtasal yayılış atmosferinde "**Bilimsel Sosyalizmin Doğuşu**"

- *Bezirganlığın kıtalararası sıçramasında "Hristiyanlık ve İslam İdeoloji-Politikası"*

Bezirganlığın bölgesel yayılışında "Hz. Nuh ve Gilgamiş Destanı" özel mülkiyet politikalarına karşı dikilmiş insanın toplumsal bayraklarıdır. Bunlar içinde ilk olan Gilgamiş Destanı'nın "İlk Hitabesi" şöyledir:

"Ey kamıştan çit, ey kamıştan ev! Ey duvar, ey duvar!

Ey kamıştan ev, dinle! Ey duvar, anla!

Ey Şuruppa'nın adamı, Übar Tudun'un oğlu.

Evi yık, bir gemi inşa et.

Serveti terket, hayatı kazan

Mülkten nefret et, hayatını kurtar

Bütün hayat tohumlarını gemiye getir.

Yapacağın geminin

Bütün büyüklükleri ölçülü olacaktır.

Uzunluğu ve genişliği aynı olacaktır.

Sonra onu okyanusa indir."

(Yakın Şark. Şemsettin Günaltay. s.426)

Mezopotamya'nın sınıflı toplumu, özel mülkiyet rezaletlerine bulaşmamış birinin beyninden ve kaleminden damlamış bu satırlar en az üst sınıflar kadar ezilen kitlelerin de tarihsel-sahipsiz olmadığını gösterir ve devrimci üç prensibin "ilk hita-beye" sindirildiği görülür:

1) "Serveti terk et, hayatı kazan

Mülkten nefret et, hayatını kurtar" denilirken sınıflı toplum uzlaşmaz biçimde eleştirilir, reddedilir.

2) "Yapacağın geminin

Bütün büyüklükleri ölçülü olacaktır.

Uzunluğu ve genişliği aynı olacaktır." derken

"İnsanın Eşitliği" anlayışı programlaştırılır.

3) "Sonra onu okyanusa indir" direktifi

Eşitlikten sonra "Özgürleşilebilir ve Dünya'ya Açılabilir"i anlatır.

B-) Sınıfların varlığı kadar derin ve köklü olan ezilen sınıfların-kitlelerin mücadele anlayışının, özel mülkiyetçilerden

%100 tarihsel üstünlük ve haklılık temeli de vardır. Kimi bilim adamlarınca 500.000, kimilerinin 1.500.000 yıl sürdürdüğü insanın varoluş ve gelişim tarihinde (son 7 bin yıl hariç) özel mülkiyet, sömürü, eşitsizlik yalancılık, üst insan, alt sınıf, devlet, para, altın kullanımı, miras, toplumsal din, siyah-beyaz ırk ayrımı, milliyet düşkünlüğü görülmemiştir. İnsan, toplumsal hayatında taş-balta, ok-yay, mızrak, ateş, barınma, giyinme, çömlek-çilik-güzel sanatlar-çobanlık-tarımsal üretim-sanayi üretimini, metal sanayi- maden sanayi yaratıcılıklarını gösterip, tüm dünyanın bölgelerine yayılabilmıştır. Özel mülkiyetçiliğin bütün becerisi daha önce toplumsal mülkiyeti olan bu ürün ve üretim araçlarını, tüketim maddelerini kendi mülkiyetlerine çevirip, bunu dünya insanlığının çoğuna aşılama olmuştur.

İnsan bencilliğine hitap edebilen özel mülkiyetin coğrafyaya topluma zararlarının toplamı ulusal kurtuluş savaşları, devrimler ve çevreciliğin gerekçelerinden öğrenilebilir. İnsanın toplumsal birliğinin ve doğanın can düşmanı olan özel mülkiyet tutkunluğunun ömrü sınırlıdır. **"Yırtıcı kuşun ömrü kısa olur!"**

C-) Özel mülkiyetin ve sermayenin gelişiminin ortadan kaldırılabilir tarafı; üretici güç olmadıklarıdır. İnsanın toplumsal yaşamında "olmazsa, olmaz" denli fonksiyonel olan üretici güçlerin sömürüsü temelinde varlığını bulan özel mülkiyet ve sermaye, bizzat üretici güçler tarafından yok ediliş prosesine girmişti. Ancak devrimci-sosyalizm alanına giren çoğu lider-parti-kitle-ulus yapılarının sınıflı toplum ve özel mülkiyet hastalıklarının taşıyıcısı olmaları; özel mülkiyet ve sermaye düzenlerini 20. yüzyılda yokolmasının engeli oldu.

İş bu içinde yaşadığımız yıllar emperyalist-kapitalistler "ölümünden kurtulmanın" yaşam sevincini yaşıyorlar ve bunun moral gücünü **"Özelleştirme Taarruzu"** ile taçlandırmak istiyorlar.

Düşmanının zaafı ile yaşama şansı elde edebilen kapitalizmin insanlığın düzen seçeneği olabilmesi imkansızdır. Bu durumda sosyalizmin tarihsel-toplumsal-örgütsel-ahlaksal-bilimsel öğelerini otokritik ve taktik savaş pratiği içinde yaşatmaktan gayrisi yalandır.

Ne mutlu sosyalizmin üçüncü yükseliş dalgasını kucaklayabileceklere...

*İnsanı dünyanın varlığı doyurmadı
ve onu değiştirmeye karar verdi .*

BİRİNCİ BÖLÜM

A-) ÖZELLEŞTİRMENİN SOSYOLOJİK ANLAMI

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin Prof. Dr. Halil San-
aslan ve Prof. Dr. Cengiz Erol'a, hazırlatmış olduğu "**TÜRKİ-
YE'DE KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRME SORUNU VE SİS-
TEMATİK BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ**" isimli yayınlarında
özelleştirmenin tanımı ve kapsamını kendi sınıf açılarından
açıklamaktadırlar: "...hukuk bilimi açısından sorumluluğun
ve yönetimin özelleştirilmesi", "ekonomi bilimi açısından
ise kamu mülkiyetinin kaldırılması yani mülkiyetin özelleş-
tirilmesi" olarak tanımlanmaktadır. Doğrudur, kapsamı ise dört
başlıkta açılmaktadır:

"1. Kamu Hizmetlerinin Fiatlandırılması:

Kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerin
fiatlandırılarak bedelinin yararlanan bireylerden talep edilmesi,
yani kamu hizmetlerinin paralı olması bir çeşit özelleştirme ola-
rak kabul edilmektedir...

2. Kamu Hizmetlerinin Özel Kesime İhale Edilmesi:

Hizmetin özel kesim tarafından yerine getirilmesi bakımın-
dan bir tür özelleştirme olan bu durumda, kamu kurum ve kuru-
luşu hizmeti sağlamada sorumlu olmakta, ancak kendisi hizmet
üretmeyip hizmeti özel kesimden satın almaktadır.

3. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT'lerin) Yönetim ve Mülkiyetinin Özel Kesime Devredilmesi:

Ülkemizde özelleştirme denilince ilk akla gelen bu uygulama, daha önce de belirtildiği gibi mevcut Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özel kesime satışını ifade etmektedir.

4. Kurumsal Serbestleşmenin Sağlanması

"...Kurumsal serbestleşme, özelleştirmenin mantığı ve politikasının ayrılmaz bir bileşeni olup temelde piyasada rekabetin yerleştirilmesi ve kaynak kullanımında verimliliğin artırılmasını amaçlar. Bu çerçevede kurumsal serbestleşme yani deregulasyon çeşitli kural ve kurumsal düzenlemelerle giriş engelleri konularak devlet tekellerinin oluşturulduğu sektör piyasalarında giriş engellerinin kaldırılarak özel girişimcilerin piyasaya serbest girişini ifade eder." [TOBB yayını. s.3-4]

Özelleştirmenin teorik tanım ve kapsamı bu biçimde yapıldıktan sonra pratik örnekleri genişletilir:

"...KİT'lerin satışını ifade eden dar kapsamdaki özelleştirme kadar geniş anlamda özelleştirmenin de ülkemizde uygulamaları görülmektedir. Örneğin, ilköğretimden yüksek öğrenime kadar özel okulların açılmasına ve işletilmesine izin verilmesi, bazı belediyelerin ve hastahanelerin temizlik işlerini özel kuruluşlara ihale etmesi, TEK dışında özel girişimlerin elektrik dağıtımı, "yap-işlet-devret" modeli ile elektrik üretimi ve ottoyol yapımı, Karayolları Genel Müdürlüğü'nün karayolu bakım ve yapımını özel firmalara ihale etmesi, çay ve tütün tekellerinin kaldırılması, radyo ve televizyon yayın tekellerinin "de facto" olarak kaldırılması, geniş anlamda bir özelleştirmenin ülkemizde adım adım uygulamaya konulduğunu göstermektedir." [TOBB yayını. s.5.]

Özelleştirme toplum biçimi bakımından kapitalizmin sanayi-hizmet-tarım-kültürel v.b. gibi sektörlerde direkt uygulanma egemenliğinin sağlanması olarak algılanabilir. Bu durumda kâr amacının her türlü ekonomi faaliyetlerde dolaysız benimsenmesidir. Kamu ve devlet mülkiyetleri ile sağlanan endirekt bağlantılar özelleştirme ile direkt güçlü kapitalistlere kâr ve mülkiyet olanakları sunmaktadır. Bu sonuçlandıkça toplumda üretim

araçlarının tümünün kapitalist özel mülkiyete geçmesi gerçekleşecektir.

Serbest rekabetçi kapitalizmin ilerici niteliğini yok etmiş tekelci kapitalizm özelleştirmeler ile daha yüksek düzeyde tekelleşecek, toplumların yegane mülkiyet sahibi sayılacaktır. Devlet ve özel mülkiyet çelişkisi tekelciler için bir ölçüde "göz dağı" ve dizginleme aracı oluyordu. Bundan kurtulan tekelci kapitalizm işçi sınıfı ve tüketim toplumunu çok daha özgür ve sınırsız boyutlarda sömürme ve yönetme olanağı yakalayacaktır. Ekonomik-politik-ideolojik bakımdan yüksek oligarşik bir zümrenin diktatörlük olanakları genişleyecektir.

B-) TEKELCİ SERMAYENİN ÖZELLEŞTİRMEDE İDEOLOJİK - POLİTİK - EKONOMİK AMAÇ ve SAVAŞI

Uluslararası sermayenin kurumu DÜNYA BANKASI'nın Türkiye için MORGAN GUARANTY BANK'a hazırlattığı Özelleştirme Ana Planı'nın "Amaçlar" bölümünde:

"Endüstrideki kamu ve özel mülkiyet dengesini değiştirmek, kamu mülkiyetinden özel mülkiyete geçmek ideolojik, politik, ekonomik bir meseledir" denildikten sonra ekonomik amaçlar şöyle formüle edilir:

- 1. Pazar güçlerinin ekonomiyi canlandırmasını sağlamak. (Bezirgan sermayecilere daha fazla pay, daha güçlü ittifak.)**
- 2. Üretkenliği ve verimliliği arttırmak. (İşçi sınıfını çok daha fazla çalıştırmak, sömürmek)**
- 3. Mal ve hizmetlerin kalitesini, miktarını ve çeşitliliklerinin artırılması. (Tüketim toplumunu daha fazla tüketime yöneltmek.)**
- 4. Hisse senetlerini arttırmak. (Küçük sermayecilerin yastık-altı sermayelerini çekmek)**
- 5. Sermaye piyasasının gelişmesini hızlandırmak. (Banka-pazar ağlarına daha fazla destek)**
- 6. KİT'lere hazine desteğini en aza indirmek. (Tekelcilere hazineden daha fazla destek)**

7. KİT'ler tarafından uygulanan tekelci fiatlandırmayı ve dolaylı vergileri azaltmak.
(Fiatları sadece tekeller tespit edebilir, kârını artırır; ama vergilerini azaltır.)
8. Hükümet yöneticilerinin politika ve düzenleyici konular üzerinde serbestçe çalışmasını temin etmek.
(Partileri ve hükümet üyelerini güçlerine iyice bağlamak.)
9. Modern teknoloji ve tekniklerini Türkiye'ye çekmek.
(Türkiye'nin teknolojik mülkiyetinin yabancı şirketlere devredilmesi.)
10. Çalışanlara pay verilmesi ile işgücü üretkenliğini arttırmak.
(İşçi ücretlerinin düşürülmesi-Sendikasızlaştırma.)
11. Endüstride kamu ve özel mülkiyet dengesini değiştirmek.
(Kamu mülkiyetini silmek.)
12. Yabancı yatırımlar sayesinde uluslararası ekonomik politik bağları güçlendirmek.
(Ulusal bağımsızlık geleneklerini sıfırlamak.)
13. Mevcut sermaye yatırımlarının gelirlerini arttırmak.
(Rand-Faiz-Kar gelirlerini arttırmak..)
14. Devlete gelir sağlamak.
(Tekelcilere yeni kredi'ler almak.
Polis ve Ordu gücüne kaynak sağlamak.)

Tekelci Sermayenin Özelleştirmede Politik-Taktik Savaşı

İnsanlığın 20. yüzyılda sosyal devrimler ve ulusal kurtuluş savaşları ile silkinışı ve yeryüzünün 1/3'nin toplumsal mülkiyet biçimleri ile iktidar oluşu emperyalist-kapitalistleri bir dizi politik ve taktik değişimlere uğratmıştı. Özellikle İkinci Dünya Savaşında. Sovyetlerin zaferi ve Balkan ülkelerinde toplumsal mülkiyete geçiş, tekeller kapitalistlerin varlığını "tehdit" ediyordu. Toplumsal devrimlerin itici gücünün korkusuna kapılan em-

peryalistler, 1950 yıllarından sonra evrensel politikada detant, ulusal politikalarda sol görünümlü İngiliz İşçi Partisi, Fransız Sosyalist Partisi, İtalyan Komünist Partisine iktidar olanakları verdiler. Sosyalizmin evrensel gelişmesine bir "bend" olarak çeken emperyalizmin bir tür ricat taktiği idi. Sosyal Devlet, reformculuk, Avrupa işçi sınıfının refah içinde boğuluşu aynı taktiklerin parçaları olarak işlenmiştir. Bu politikaya bağlı olarak Avrupa'da iktidar olan "sol" partiler **"hamamın namusunu kurtarmak için"** bir dizi **"millileştirmeler"** gerçekleştirmişti.

Emperyalistler 1975-80 yıllarında rasathane titizliği ile yıllardır dakik dakik gözledikleri Sovyet ekonomisinin durgunluğu, Polonya bunalımının ortaya çıkışı ve 20. yüzyılın son çeyreğinde üçüncü devrim dalgalarının yeterince kabarmayışının vermiş olduğu rahatlık ile ricattan çıkış ve saldırıya geçiş hazırlıkları başlattılar. Özellikle Polonya bunalımı ile İngiltere'de özelleştirme politikalarının aynı tarihlerde buluşması rastlantı değildir. Özelleştirme politikası iş bu 40 yıllık detant-sosyal devlet-devlet kapitalizmi-refah toplumu taktiğinin terk edilişi, yerine tekelci-vahşi kapitalizmin küresel diktatörlüğü olarak tanımlanabilir. **"Yeni Dünya Düzeni"** bu politik-taktik değişikliğin kalıcı olabilmesi için telaffuz edilmektedir.

Detant yerini reel sosyalist ekonomilerin teslim alınmasına, sosyal devlet yerini askeri-polis devletine, refah toplumu çalışanların haklarının budanmasına "sol" partilerin desteklenmesi yerine yeni "sağ" partilerin örgütlenmesine geçiş **"Yeni Dünya Düzeni"**nin neo-faşizm uygulamalarıdır.

Özelleştirmede Tekelci Sermayenin İdeolojik Amaç ve Savaşı

Tekelci sermayenin özelleştirmede ideolojik amacı ve savaşı; ilkel ve modern sosyalizm geleneklerinin, uygulamasının göstergeleri ortak, kamu, kooperatif gibi mülkiyet biçimlerinin yeryüzünden kazınması ve insanlık belleğinden silinmesi olarak özetlenebilir. Bu yönüyle tekelcilerin evrensel özelleştirme hareketini ikinci Hitlerizm olarak değerlendirmek gerekiyor. Hit-

lerizm 1929 evrensel ekonomik bunalımında şaşkınlasmış tekelcilerin sosyalizme karşı yetistirdikleri ve saldırı taktiğinde kullandıkları bir Alman finansı idi. Gerçekte Hitlerizm sosyalizmi yeryüzünden silmek ve "bin yıllık geciktirmek" için ortaya çıkarılmıştı. Özelleştirme hareketinin de yegane ideolojik amacı budur! Toplumsal üretimin ve üretici güçlerin özüne uyabilecek mülkiyet biçimlerini ele geçirmek; sosyalizmin kuruluş ve yayılışlarını binlerce yıl engellemektir. Bu amaç özelleştirmenin anası Thatcher'ın "tarihin gidişatının durdurabileceği ya da değiştirilebileceği" ve "sosyalizmi gömmek" isteğinden anlaşılabilir.

Özelleştirmenin stratejik-İdeolojik amacı öz düşmanı sosyalizmi engellemek olduğu gibi kendilerinin varlığını ebedileştirmek olarak da değerlendirilebilir. F. Engels Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm eserinde:

"Bunalımlar burjuvazinin modern üretici güçleri idarede yetersizliklerini ortaya seriyorsa, büyük üretim ve dağıtım kuruluşlarının anonim şirketlere, tröstlere ve devlet mülkiyetine dönüşmesi, burjuvazinin bu amaç için ne kadar gereksiz olduğunu gösterir" (Yorum Yayınları s.38) diyerek çarpıcı bu iki burjuva yetersiz-gereksizliğinin kavranmasına olanak sunuyor.

1929 Dünya bunalımında burjuvazi yetersizliğinin "kuyruk acısı" ile Hitlerizmi yaratmıştı. Devlet mülkiyetlerinin varlığı burjuvazinin toplumsal gereksizliğini gösterdiği oranda saldırıyor. Tü...ka...ka devlet mülkiyeti! Yaşasın Özelleştirme! Eğer "kamu" mülkiyetlerini yeryüzünden kazıyabilirlerse; toplumsal bir gereksinim olduklarını daha iyi-yalancı ve emin biçimde öne sürecekler.

Prof. Dr. Burhan Şenatalar Öz-Çelik-İş Sendikasının düzenlemiş olduğu 19-21 Şubat 1992 tarihli "Özelleştirme ve KİT'ler" konulu Seminer Tebliğinde tekelci sermayenin ideolojik savaşını şöyle izah ediyor:

"Muhtemelen her çağa yakıştırılan bir takım sıfatlar, sözcükler vardır. Bugün için en çok yakıştırılan sözcüklerden bir tanesi, çağımız teknoloji çağı, bilgisayar çağı, bir diğeri de çağımız iletişim çağıdır. Aslında, ben çağımızın hem teknoloji, hem iletişim çağı olduğuna inanıyorum. Hem teknoloji, hem iletişim çağı olmasının çok somut bir örneğini vermek istiyorum size:

Ortadoğu krizi ortaya çıktığı ve Körfez Savaşı başladığı zaman, -aşağı yukarı on üç ay evveldir, tahmin ediyorum bir çoğunuz savaşı o gece televizyonunuzdan izlediniz. Bu, tarihte ilk defa bu kadar anında ve neredeyse canlı yayın diyebileceğimiz biçimde izlenen bir savaştı. Bir teknoloji harikası bir anlamda. Ama aynı zamanda bu savaşı izlerken bizler, hiçbir şekilde insanların öldüğüne, çocukların öldüğüne, yaşlıların öldüğüne, yerlerde sürüklendiğine, kolsuz bacaksız kaldığına şahit olmadık, görmedik. Neden? Olmuyor muydu böyle olaylar? Oluyordu, ama bize gösterilmiyordu. Bu neyi ifade ediyor? Çağımız bir yandan teknolojinin çok ilerlediği bir çağ. Yani, bizim zihinlerimize girecek bilgileri birileri denetliyor kontrol ediyor bir filtreden geçiriyor; biz her şeyi anı anına izlediğimizi zannediyoruz; ama aslında bize ne gösteriyorlarsa sadece onu izliyoruz ve bize Ortadoğu savaşı öyle bir şekilde anlatıldı ki, füzeler kalıyor gidiyor, sanki adres verilmiş gibi posta telgraf idaresini buluyor, ikinci kattaki soldaki odayı vuruyor. Bu kader hayret verici bir teknoloji. Bize anlatılan bu. Ama orada sanki hiç insan yaşamıyor. Bu savaşı biz öyle bir şekilde izledik ki, savaşın aslında çok ürkütücü korkunç, insanlık dışı bir şey olduğunu tam anlamıyla yaşamadık, maç seyreder gibi izledik.

Başka bir örnek vermek istiyorum: 1989 yılının Kasım ayında, Romanya'da çok şiddetli bir ayaklanma oldu; olaylar oldu ve bütün dünya bunu her akşam televizyondan izledi. Aradan bir süre geçti, o olayla ilgili bazı yerlerde anketler yapıldı. Ben burada da yapabilirim aynı anketi. Dendi ki, Romanya olaylarında sizce kaç kişi öldü? Şimdi ben size sormak istiyorum. Romanya olaylarında, 1989 Kasımında Çavuşesku'ya karşı ayaklanma olduğu zaman, -yüzde yüz hatırlayanlar çok azdır muhtemelen, çoğunuz tam hatırlamayacaksınız- kaç kişinin öldüğünü tahmin ediyorsunuz?

Mesela binden çok muydu az mıydı?

"Çoktu",

Peki, 5 binden çok muydu, az mıydı?

"Çoktu"

10 binden çok muydu, az mıydı?

"Çoktu".

Bakın, hala çok diyen arkadaşlar var. Aradan uzun zaman

geçtikten sonra açıklandı ki, Romanya'da o olaylarda ölen 450 kişi.

Şimdi, 450 kişi öldüğü halde neden biz hâlâ 5 binden çoktu diyoruz, 10 binden çoktu diyoruz? Çünkü, o dönemde bize olaylar televizyon kanalıyla öyle bir aktarılıyordu ki, Romanya'da yer yerinden oynuyor, Doğu Bloku yerin dibine batıyor ve binlerce insan ölüyor sanıyorduk.

Böyle aktarılması acaba tesadüf müydü? Hayır, tesadüf değildi. Bugün bütün dünyanın haber alma kaynaklarına aslında batı iletişim tekelleri hakim. Ted Turner, Jane Fonda ile evli. İngiltere'de, yakın zamanda bir basın kralı öldü; Almanya den-diği zaman akla bir basın kralı gelir. Yani, gelişmiş kapitalist ülkelerin hepsinde bir veya iki basın kralı vardır ve dolayısıyla, biz çok okuduğumuz zaman bile bazen, içerik olarak, öz olarak az şeyi konuşuyoruz. Şimdi, buradan niye geliyorum bu konuya? Şundan giriyorum:

Özelleştirme konusunun kendisi bir yanıyla teknolojiyle ilişkili, bir yanıyla iletişimle ilişkili, propagandayla ilişkili, ideolojik mücadeleyle ilişkili, ideolojik tartışmayla ilişkili. Dolayısıyla, biz problemlerimizi tartışırken hiçbir zaman olaya gerçekten objektif kaynaklardan aldığımız bilgilerle, kendi mantığımız, muhakememiz bunu ne kadar ayıklayabiliyorsa, o kadar ayıklayarak bakabiliyoruz.

(Özelleştirme s.43-44

Öz-Çelik-İş Sendikası Yay.)

"..... üretim ve bölüm araçları gerçekte anonim şirketlerin iş idaresi biçimine sığmayacak derecede gelişmiş olduğu zaman, onların devletçe devralınmaları, ekonomik olarak olur.

Ancak o zaman -bunu başaran bugünün devleti de olsa- bir ekonomik ilerleme vardır, tüm üretici güçlerin toplumun kendisi tarafından devralınmasının ön hazırlık adımlarından biri daha atılmış olur.

Ne var ki son zamanlarda Bismark'ın endüstriyel tesislerde devlet mülkiyetini amaçlamasından beri, bir tür sahte sosyalizm, zaman zaman tüm devlet mülkiyetini amaçlamasından beri, Bismark türünün bile, sosyalistçe olduğunu ses çıkarmadan kabullenen bir uşaklık derecesinde dejenerelenen bir sosyalizm doğdu."

(F. Engels)

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KİT'LERİN TARİHSEL EVRELERİ ve ELEŞTİRİSİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin politik çatısı T.B.M.M ise ekonomik temelinin KİT'ler olduğunu söyleyebiliriz. Yapının diğer kısımları ile birlikte diyebiliriz ki; T.C.'nin varlığı ve katalizörü birkaç yıl ve birkaç emperyalist ülke ile sürdürülebilmiş kurtuluş savaşında oluşmuştur. Eğer böyle bir savaşçı direnç gösterilmese idi; Türkiye bugün Ortadoğu'nun ikinci "devletlerarası sömürge" ülkesi olurdu. Osmanlı İmparatorluğunun yıkılış mirasının Türkiye'ye kalışının zayıflığı içinde kurtuluş savaşçıları bir yandan savaştığı Batı emperyalistlerine karşı yarı-teslimiyet diğer yandan yeni kurulan S.S.C.B'ye tutunma ve ittifak geliştirerek Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunu gerçekleştirebildiler.

Osmanlı İmparatorluğunun son dönem zayıflık ölçüsü sanayi yapısından anlaşılabilir:

"Eğitim gören Türklerin genellikle ticaret ve sanayi ile uğraşmayı küçültücü görmeleri ve orduyu ya da kamu görevlilerindeki saygırlığı yüksek meslekleri seçmeleri sonucu sanayi sermayesi müslüman olmayan Teb'a elinde topluyordu. Bunlar Osmanlı Sanayinin yaklaşık %75'ini ellerinde bulunduruyorlardı."

TABLO 1

İşletmelerin Sermayeleri ve Çalışanları Bakımından Milliyetlere Göre Dağılımı

Milliyeti	Sermaye'deki Payı %	Çalışanlar İçindeki Payı (%)
Rum	50	60
Ermeni	20	15
Musevi	5	10
Yabancı	10	-
Türk	15	15

*Kaynak: Cumhuriyet'ten Bu Yana Türk Ekonominin Gelişimi ve
Geleceğe Bakış. İ.T.O Yayınları 1989/1 s.9*

Kurtuluş savaşının angajesi içinde oluşan milli ruh hali mu-
seviler dışındaki gayrimüslim milliyetlerden olanları barındır-
mayacağı için Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayi değerinin ser-
mayede %25'i, işgücünde %15'i ancak Türkiye Cumhuriyetine
kalmıştır.

"Cumhuriyetin ilk yılında İstanbul'da tramvayları çalıştıra-
cak vatman, duvar ördürecek usfa bulunamamış, İzmir'in geri
alınışını izleyen haftalarda dükkanlar açılammıştır." (aynı eser.
s.11)

Amaç perspektifsizlikleri, nesnel ve öznel güçsüzlükleri ile
daha iyi anlaşılabilir Cumhriyet yöneticilerinin pısrıklığı
iki konuda başgösterir:

- 1- Osmanlı borçlarının kabul edilmesi,
- 2- Yabancı şirketlerin geç millileştirilmesi.

1- "Osmanlı borçlarının tümüyle kaldırılmaması da Lozan
Antlaşması'nın getirdiği bir başka sınırlamadır. 1924'de Antlaş-
ma yürürlüğe girdiğinde Osmanlı borçları 129.384.910 altın lira
olarak saptanmıştır. Türkiye tarafından üstlenilen miktar
84.597.495 altın lira olmuştur. Yıllık taksitleri 5.809.312 lira
olan bu borcun Türkiye'nin bütçesine getirdiği yük kamu yatı-
rımının kısıtlı olmasına yol açmıştır. Özellikle 1930'lardan
sonra, 1928'de yapılan indirimlere karşın, bütçe harcamalarının
%13-18'ini Osmanlı borçları oluşturuyordu."

(aynı eser s.15)

İşgalci emperyalist ülkelerden savaş tazminatı hakkı doğduğu halde, tazminat istemeyip, politik ve hukuki bakımdan bağıını kopardığı Osmanlı'nın borcunu ödemek; emperyalist dünyaya yeniden yamanmak isteyen yarım-çeyrek tarihsel devrimciliğin, cılız burjuvazinin karakteri olsa gerek.

2- 1928 yılından başlayarak millileştirilen yabancı sermayeli şirketler:
Anadolu, Mersin-Tarsus Adana demiryolu ve Haydarpaşa Li-man Şirketi (1928) 204 milyon İsviçre Frankı ödenerek satın alınmıştır.

■ Mudanya-Bursa Demiryolu T.A.Ş. (1931) 50 bin TL. karşılığı devletleştirilmiştir.

■ Keçiborla Kükürt Madeni (1932 yılında işletme imtiyazı iptal edilmiştir.)

■ İstanbul Türk Anonim Su Şirketi (1933 tarihli kanunla İstanbul Belediyesine devredilmiştir.

■ İzmir Rıhtım Şirketi (1933) 7.827.90 Fransız Frank'ı ödenerek devletleştirilmiştir.

■ İzmir-Kasaba, İzmir-Afyon ve Manisa-Bandırma demiryolu hatları (1934) 162.468 bin FF ödenerek satın alınmıştır.

■ Aydın Demiryolu Şirketi (1935'de 1.825.840 Sterlin ödenerek satın alınmıştır.

■ İstanbul Rıhtım, Dok. ve Antrepo T.A.Ş. (1934'de satın alınmıştır.)

■ Ergani Bakır T.A.Ş. (%50 Alman sermaye payı 850.000 TL.'na alınmıştır.)

■ İstanbul Telefon T.A.Ş. (1936'da 800.000 Sterlin ödenmiştir.)

■ Ereğli Ş.'ti (Ereğli Limanı, Zonguldak-Çatalağzı demiryolu, Kömür Madeni) 1937 yılında 3.5 milyon TL.'sı karşılığı devlete geçmiştir.

- Şark Demiryolları T.A.Ş. (1937'de 20.760 bin İsviçre Frank'ı ödenmiştir.
- İzmir Telefon T.A.Ş. (1938'de 1.200.000 TL.'sına satın alınmıştır.)
- Üsküdar ve Kadıköy T.A.Ş. (1938) Şirket haklarını 400.000 TL karşılığı satmıştır.
- İstanbul Türk Anonim Şirketi (1938) 1.837 bin Sterline satın alınmıştır.
- İstanbul Tramvay Şirketi (1939) 169 bin Sterlin ödenmiştir.
- İstanbul Türk Anonim Tünel şirketi (1939) 169 bin Sterlin ödenmiştir.
- Ankara Elektrik, Ankara Havagazı ve Adana Elektrik T.A.Ş. (1939) 6.616.131 TL. karşılığı satın alınmıştır.
- Bursa ve Müttehith Elektrik T.A.Ş. (1939) 295.110 Sterlin ödenmiştir.
- Kuvarshan Bakır Madeni'ndeki Siemens firmasının iltizam hakkı (1939) Ödenmeyen vergi borçları karşılığı hazineye geçmiştir.
- Bira fabrikaları (Bomanti-Nektar) 1940'da 400.000 TL. ödenmiştir.
- Ilıca-İskele-Palamutluk Demiryolu T.A.Ş. 1941'de 10.000 TL'sına devlete geçmiştir.
- Kibrit-Çakmak inhisarı imtiyazı. 1943 yılında 1 milyon dolar karşılığında imtiyaz geri alınmıştır.
- İzmir Tramvay ve Elektrik T.A.Ş. (1943) 10.233.800 İsviçre Frank'ı ödenmiştir.
- İzmir Sular A.Ş. (1944) 1.399.157. İsviçre Frank'ı karşılığı TL. ödenmiştir.

15 yılda bedel ödenerek ancak "millileştirilen" yabancı şirketler bugünkü KİT'lerin temelidir. Nedense (!) TÜSİAD-

TOBB-Dünya Bankası-KOİ yayınları KİT'lerin bu tarihsel temelini yok sayıyor.

Ulusal-sosyal-sınıfsal bakımdan gerçekten anti-emperyalist bilinç-inanç donanımlı lider-teşkilat-kitle oluşabilse idi, daha 1923'de karşılık ödenmeden millileştirilmeler yapılabilirdi. Yapılamayınca yabancı şirketler zarar görmeden kurtulabilmişlerdir. Yabancı şirketlerin millileştirilmesi-daha doğrusu satın alınması- dışında 19 Nisan 1925 tarihinde Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuş olup, işletme başarısız kalınca 1932 yılında yerine Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Kredi Bankası kurulmuştur. Bunu takiben Etibank, Türkiye Şeker İşletmeleri A.Ş., Toprak Mahsulleri Ofisi ve benzeri KİT'ler kurulmuştur.

1946 sonrası yerli-yabancı tekellerin partisi Demokrat Parti döneminde bile kamu teşebbüslerinin hızı kesilmemiş 21 çimento fabrikası 11 şeker fabrikası kurulmuştur. 1938-48 döneminde kamu kesiminin gelişimi özel sektöre göre %0.4 iken, 1950-60 döneminde %1.7'ye çıkmıştır. "Her mahallede bir milyoner" parolası ile özel kapitalizmin savunucusu D.P. iktidarının bile devlet kapitalizmini geliştirişi tekелci kapitalizmin o yıllar -şimdi ki gibi- güçlenmediğine ve Türkiye'de devletçi geleneğin köklülüğüne bağlıdır.

1960 Türkiye'de tarihsel devrimciliğin canlanması, kimi demokratik-politik devrim taleplerinin iktidar uygulamalarında yer alışı KİT'lerin daha çok benimsenmesine ve yeni KİT'lerin kurulmalarına yol açmıştır. D.P.T'nin kuruluşu, ağır sanayinin alt dallarının kuruluşu bu yıllara rastlar.

"1953-1960 döneminde ekonomik koşulların gereği bilinçsiz olarak ithal ikamesi stratejisini uygulayan Türkiye, 1960 başlarından 1980 yılına kadar içe dönük stratejiyi bilinçli, programlı ve planlı olarak sürdürmeye çalışmıştır" (aynı eser s.33)

TABLO 2
Plânlı Dönemde Büyüme Hızları (1968 faktör fiyatlarıyla)

	1963-77	1963-67	1968-72	1973-77	1977	1978	1979
Tarım	3.3	3.1	3.5	3.3	-1.2	2.4	3.4
Sanayi	10.0	10.1	7.9	9.6	3.4	3.4	-2.7
İmalat Sanayi	9.9	11.5	9.4	9.0	2.6	2.6	-4.1
Hizmetler	7.8	7.0	8.3	8.0	4.1	4.1	1.9
G. S. YİH.	6.7	6.4	6.7	7.2	3.6	3.6	1.0

Kaynak: D.P.T. Kalkınma Planları

Bu dönemlerde özel kesim imalat yatırım oranları 1963-1967 döneminde toplam özel kesim yatırımlarının %29.6'ı iken bu oran 1968-72 döneminde %32'ye, 1973-78 döneminde %32.7'ye çıkmış, ancak 1978'de 26.8'e 1979'da 21.8'e düşmüştür. Bu özel kesimin de gelişmesinin-güçlenmesinin belirtisidir.

TABLO 3

	Büyüme hızı	Fiat Artışları
1. Beş Yıllık Kalkınma Plan Yılları	% 11.6	% 3.6
2. Beş Yıllık Kalkınma Plan Yılları	% 8.9	% 9
3. Beş Yıllık Kalkınma Plan Yılları	% 10	% 16.2

Kamu ve özel sektör kapitalizmlerinden birinin "ehvenişer" savunulması sömürgecilerin görevidir. Bunun bilincinde olarak stratejik savunma yapmadan şunu söyleyebiliriz: 27 Mayıs'ın getirdiği burjuva demokratik hakların bir nebze çalışanlar lehinde başlangıç olması ekonominin canlanmasını beraberinde getirmiştir. Bu canlılık atmosferinde KİT'lerin büyümesi söz konusudur. Türkiye ekonomisinin lokomotifi konumundaki KİT'ler neden 1980'li yıllarda "tasviye edilebilecek" duruma düştüler? Yerli ve yabancı tekellerin akhbabalığına maruz kaldılar? Bunu "Türk KİT Denetim Sistemi"nin perfonmansından çıkarabiliriz.

KİT'lerin bağılı oldukları kurum Bakanlıklardır. Bakanlar parlamentoya sorumludurlar. Parleментарler mensup oldukları siyasi partinin denetimindedir. İktidar olmuş siyasi partiler kimin partisidir? Özellikle iktidarların son 10 yılına damgasını vurnuş ANAP ve D.Y.P. KİT'lerin hukukı sorumlularıdır. Bu partiler kimin partisidir? Hangi sınıf-zümrenin ekonomik-politik-ideolojik mücadelesini yapıyorlar? Yerli ve yabancı tekelci kapitalistlerin! Bu durumda Türkiye'yi ekonomik-politik bakımından yöneten yerli-yabancı tekelcilerin yönetme bencilikleri KİT'lerin işleyiş mekanizmasındaki çarpıklıkları ve verimsizliklerin ana kaynağı olmuştur.

Bu ana kaynakları şöyle açıklayabiliriz:

1-) İkinci Dünya Savaşı sonucunun Sovyetler Birliği lehinde sonuçlanması ve Balkan ülkelerinin emperyalist dünyadan koparılması, Türkiye burjuvalarını ürküttü. Türkiye, ekonomipolitikasında Emperyalizme dayanmak stratejini başlattı. Demokrat Parti'nin A.B.D. bağları, yabancı sermayecilerin "yanı sömürgecilik" politikası sonucunda Türkiye borçlar ve krediler ile kızağa çekildi. Borçların faizli oluşu ve Türk lirasının dolar ölçüsünde sürekli değer kaybedişi (devalüasyon) ödemelere ağır yükler bindirdi.

TÜRKİYE'NİN BORÇLAR BÜYÜMESİ

TABLO 4

Yıl	Miktar
1962	830 milyon dolar
1975	4.8 milyar dolar
1977	11.5 milyar dolar
1979	14.6 milyar dolar

TABLO 5 (Milyon Dolar)

	1983	1984	1985	1986
Resmi Borç, Uzun Vadeli	10.797.9	11.064.8	12.370.5	15.690
Kullanılan İMF Kredileri	1.567.4	1.426.2	1.326.4	1.085
Resmi Borç Toplamı	12.365.3	12.491.0	13.696.9	16.775
Kamunun Garanti				
Ettiği Özel Borçlar	4.888.6	5.047.6	5.450.6	
Garanti Edilmemiş				
Özel Borçlar	399.6	425.6	358.9	5.062
Kısa Vadeli Borçlar	3.039.0	4.506.6	6.617.0	9.391
Toplam Borçlar	20.691.9	22.469.6	26.123.4	31.228
Ticari Borçlar	8.326.6	9.978.6	12.426.5	14.453

*Kaynak: Dış Borçlar Tahmin Analiz Tüsiad Yay.
Tansu Çiller.*

TABLO 6 (Milyon Dolar)

	1989	1990	1991	1992
Dış Borçlar Toplamı	41.751	49.035	48.661	54.700
Kısa Vadeli	5.745	9.501	9.117	12.700
Orta-Uzun Vadeli	36.006	39.535	39.544	4.200
DIŞ BORÇ / GSMH %	58.8	44.5	45.1	

Kaynak: Harp-iş Sendikası Temmuz Sayısı, 1993

TABLO 7
Dış Borç (D) ve GSYİH (Y) [Milyon Dolar]

Yıl	D	Y	d=D/Y
1978	14.719,2	52.499,0	0.280
1980	19.520,4	56.916,9	0.343
1981	19.668,6	57.666,0	0.341
1982	20.240,8	53.032,3	0.382
1983	20.691,9	51.147,7	0.405
1984	20.469,6	49.667,5	0.452
1985	26.123,4	52.701,5	0.496
1986	31.228,0	58.831,8	0.531

*Kaynak: Dış Borçlar Tahmin Analiz
Tansu Çiller. Tüsiad Yay.*

Tablo 6 ve Tablo 7'de görüldüğü gibi borçların Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya göre oranı 1978'de %28, 1980'de %34.3, 1981'de %34.1, 1982'de %38.2, 1983'de %40.5, 1984'de %45.2, 1985'de %49.6, 1986'da %53.1, 1989'da %58.6, 1990'da %44.5, 1991'de %45.1 olarak dengesizlik göstermiştir. Ulusal çapta yapılan ekonomik değerlerin yansı, bazı yıllar yansıdan fazlası o ekonominin elinden alındıktan sonra; kriz-bunalım-yeniden borçlanma-üretici güçlerin hibe edilmesi, toplumsal paylaşımın denge tutturamayışı gibi problemlerle birlikte KİT'lerin krize girişi kaçınılmaz olacaktır. Lâkin "KİTLERİN GSYİH'YA KATKILARI" ve yeri sürekli artmıştır:

TABLO 8
Kit'lerin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
(GSYİH)ya Katkıları
(Cari Alıcı Fiatlarla, Milyar TL.)

	Türkiye GSYİH	KİT Payları	Türkiye GSYİH
1975	519.175	47.907	9.2
1976	663.936	64.907	9.8
1977	862.967	88.808	10.3
1978	1.274.780	136.729	10.7
1979	2.155.894	232.878	10.8
1980	4.327.964	493.761	11.4
1981	6.413.610	735.625	11.5
1982	8.620.394	988.429	11.5
1983	11.467.864	1.336.899	11.7
1984	18.374.840	2.918.115	15.9
1985	27.509.109	4.584.446	16.7
1986	39.155.393	7.669.800	19.6
1987	58.296.342	11.168.153	19.2

Kaynak: Özelleştirme Üzerine Petrol-iş Sendikası. 1989

2-) KİT'lerin iflas edişinin önemli bir nedeni de KİT'lerin yapım-alım-satım faaliyetlerini kendisinin yapmayışı, tekelci ve orta şirketlere verilmesidir. Ayrıca Bakan-Parlamentar-Partili-Hemşeri ilişkilerinde ihale verilerek züğürtlükten-zenginliğe tırmandırılan binlerce şahıs hepimizin hergün gördüğü gerçeklerdir. Örneğin yapım-ihalesini fevkelada kendisi yapabilecek Ka-

rayolları işletmelerinde;

"Dörtlü ihale sistemi, kamu yatırımlarında devletin etkinliğinin ve yetkilerinin özel sektöre devredilmesinin bir biçimi olarak gündeme getirildi. Bu sisteme göre, önce kamu yatırımlarının projelendirilmesi işi ihale ediliyor. Daha sonra bu projenin detaylandırılması ve kesinleştirilmesi için bir başka ihale açılıyor, böylece bir yatırımın projelendirilmesi için iki aşamalı olarak özel sektör proje şirketlerine devrediliyor. Projelendirme işi bittikten sonra, bu projeye göre yatırımın öngörülen projeye uygun olarak yapılıp yapılmadığını yani, işin kontrolünü ve onayını yapacak bir başka şirketi belirlemek için yeni bir ihale daha açılıyor" (Özelleştirme Politikası ve İşkolumuza Etkileri Yol-İş Sendikası 1988 Yayını)

Söz konusu yatırımlar için önce faizli para alınıyor, bu yatırıma başlamadan pahalılık anlamına geliyor. Bu pahalı faizli sermaye ile yatırıma başlanıyor, özel şirketlere ihale edilerek maliyeti bir kez daha artırılıyor. Bir de parça parça ihale uygulaması olursa o yatırımın maliyeti olabileceğinden birkaç kat yüksek olmaz mı? Benzeri binlerce uygulamalar KİT'lerin düşürülmesinde etkindir.

3-) KİT'lerin zarar edişinde önemli rol oynayan bir başka çarpık olgu bankalardan %120,- %240 oranlarında alınan faiz ödemeleridir.

"1993 Hükümet programına göre özelleştirme kapsamına alınanlarla birlikte KİT'lerin zararı 23 trilyon 417 milyar liradır. Bu zararın 22 trilyon 8 milyon lirası ise faizden kaynaklanmaktadır." (DİSK-AR Ayşe Nur Erten, Türkiye'de KİT'ler ve özelleştirme)

TABLO 9
Kit'lerin Faiz-zararları

Yıllar	Faiz Ödemesi Trilyon TL	Kit Zararı Trilyon TL.
1991	11.3	20.4
1992	13.1	18.6
1993	22.8	23.4

Kaynak: *Emeğin Bayrağı,*
Denize Düşen Yılana Sarılır

TABLO 10

Zarar Eden Kitler

TEK	5 Trilyon 500 milyar
TDÇİ	4 Trilyon 300 milyar
TCDD	3 Trilyon 830 milyar
TTK	2 Trilyon 700 milyar
TÜGSAŞ	1 Trilyon 610 milyar
EBK	1 Trilyon 052 milyar
TZDK	1 Trilyon 000 milyar
MKEK	750 milyar
THY	599 milyar
YEM SANAYİ	599 milyar
TKİ	244 milyar
SEK	125 milyar
TAKSAN	84 milyar
ELSA	30 milyar

D/ŞK-AR

KİT'LER ve ÖZELLEŞTİRME [Ayşe Nur Ertel]

KİT'ler neden böyle faiz girdabına sürüklenmiştir?

Özelleştirme programı 24 Ocak kararları ile ilan edildiği için Merkez Bankası'ndan aldığı krediler bilerek düşürülmüştür. KİT'lerin Merkez Bankasından aldığı kredilerin yıllara göre değişimi:

1979	1983	1984	1985
%44	%24.8	%4.2	%9.5

4-) KİT'lerin zarar edişlerini, birim olarak da yorumlamak "KİT çöküş"ünün nedenlerini somutlayabilir; zarar birincisi olan TEK'in zarar diğerleri gibi yeni değildir.

1970'de kurulan TEK 1975'de 136.8 milyon TL. olan zararı, 1976'da 904.4 milyon TL.'sına sıçramıştır. TEK'in zararının başlıca 3 nedeni vardır; Borçlanma politikası, yatırım gecikmeleri, pahalı elektrik üretimine yönelmek.

a-) Keban Hidrolik Santrali için toplam 307 milyon dolar kredi Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Amerika, Al-

manya, Fransa tarafından veriliyor.

- Gökçekaya Hidrolik Santrali için 350 milyon TL. (A.B.D. İtalya.)

Hasan Uğurlu Hidrolik Santrali için 50 milyon dolar (Japonya)

- Afşin-Elbistan Termik Santrali için 350 milyon dolar (Dünya Bankası, B. Almanya, Avrupa Yatırım Bankası, Fransa, İtalya.)

- Seyhan Barajı için 25.2 milyon dolar (Dünya Bankası)
Mersin Termik ve Kadıncık Hidro Santrali için 24 milyon dolar. (Dünya Bankası)

Ayrıca kurum olarak T.E.K. Dünya Bankası'ndan 1975 tarihinde 56 milyon dolar kredi alıyor.

Bu krediler 20-30-40 yıl vadeli %3, %5 faizce ve dolar olarak ödeme şartlarının içeriyor. Güvence olarak da hazineye ait 109 TON ALTIN REHİN veriliyor.

b-) 1970-80 yılı arasında yapılan santrallerin hemen hemen hepsi zamanında bitirilememiş. Hem inşaat maliyetleri artmış, hem de programlanan enerji üretilmeyince Sovyetler ve Bulgaristan'dan enerji ithal edilmiştir.

Keban Barajı'nın bir yıllık gecikmesinin zararının 11 milyar TL olduğu açıklanmıştır. 3 yıla yakın gecikmeli bitirilen Keban Barajı'nın 30 milyar zarara yol açtığı o yıllar açığa çıkarılmıştır.

- Aşağı Aslantaş Projesi 1974 yılında bitmesi gerekirken, 1977 yılında bitmiştir.

- Oymapınar Projesi 1974 yılında bitecek iken 1980 yılında ancak bitirilmiştir.

- Çıldır Hidrolik Santrali 1971'de bitecek iken 2 yıl gecikmiş.

- Doğankent Hidrolik Santrali 1969'da bitecek iken, 3 yıl gecikmiş.

- Gökçekaya Barajı 1972'de bitmesi gerekirken 1974 yılında bitiriliyor.

c-) T.E.K'in kurulduğu 1970 yılında 22 santral teslim edilmiştir. Bunun 17'si hidrolik, 5'i termik santralleridir. En ucuz elektrik üretimi Hidroelektrik Santrallerinde gerçekleştirildiği halde 1973'de üretim dağılımı hidroelektrik 2-12 milyar kwh. (%19.8), fuel oil ve mazot ile 5.67 milyar kwh. (%51.5), linyit

kömürü 1.64 milyar kwh. (%15), düşük kalorili taş kömürü ile 1 milyar kwh., yüksek kalorili taş kömürü ile 0.5 milyar kwh. (%13.7) oranlarındadır. Bu yıllar enerjinin yarısı "petrol yakarak" elde ediliyordu. Enerjinin %80'i enerji yakarak elde edildiğinden maliyet yüksekliği kaçınılmazdır. T.E.K'in o yıllar maliyet analizlerini incelediğimizde hidroelektrik santrallerinde maliyet 1kwh=3 krş. iken, termik santrallerinde 8.2 krş'u bulmuştur. Yakıtın hissesi termik santrallerinde genel maliyetin %63'ünü bulmaktadır. Anbarlı Termik Santralinin bir yıllık yakıtı ortalama 1 milyon ton fuel oili bulmaktadır. 1980 yıllarında Anbarlı'da 1 kwh. elektrik maliyeti 22. TL'sini bulmuştur. Bu "enerji yakarak enerji elde etmek" seçimi son yıllarda da değişmemiştir. T.E.K'in 1991 yılı kurulu elektrik gücü; Termik: 9.550.8 MW iken Hidrolik: 6.464.3 MW civarındadır. İthal fuel Oil yakarak elektrik santral kuruculuğu şerefi (!) bugünün Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e ait! Oysa enerji potansiyalinin:

Hidrolik enerji: 70 milyar kwh.

Petrol: 50 milyon ton.

Taşkömürü: 1056 milyon ton.

Linyit: 5300 milyon ton.

Uranyum: 4000 ton civarındadır.

Ayrıca Türkiye güneş enerjisi kuşağında oluşu; bio-gaz elektrik üretimine müsait hayvancılık ve artık maddeler hammaddesi ile yüklü oluşu, enerji üretimini ucuz ve kullanışlı yapmaya dolayısıyla T.E.K iyileştirmeye yeterlidir. Buna da halk iktidan gereklidir.

KİT'lerin zarar sıralamasında ikinci olan TDÇİ'de

1986 yılında 11 milyar kâr

1987 yılında 16 milyar kâr

1988 yılında 98 milyar kâr

1989 yılında 288 milyar zarar

1990 yılında 1.088 trilyon zarar

1991 yılında 1.700 trilyon zarar oluyor.

TDÇİ işletmeleri 1989 yılında 235 milyar faiz ödüyor.

1990 yılında 750 milyar faiz ödüyor.

1991 yılında 1.200 milyar faiz ödüyor.

Oysa TDÇİ'leri 1980 sonrasında üretim ve verimlilik bakımından başarılı performans gösteriyor. 1980 yılında Türkiye'nin

toplam demir-elik üretimi 2.5 milyon ton iken 1990 yılında 10 milyon tona ulaşıyor. İskenderun Demir elik 1980 yılında 400 bin ton üretirken, 1990'da 2 milyon tona, Ereğli Demir elik 1980 yılında 750 bin ton, 1990'da 2 milyon ton üretim gerçekleştiriyor.

Öyle ki TDÇİ'yi "ihracat seferberliğı" bile kurtaramıyor. 1990 öncesi 50 milyon dolar olan ihracat durumu 1990'da 220 milyon dolara çıkıyor. TDÇİ'nin o yıllar genel müdürlüğünü yapmış Dr. C. Sencer İmer ihracat olayını şöyle anlatıyor: "O halde, üretmeye devam etmeniz lazım ve ihraç etmeniz lazım. Onun için ihraç ettik. Bakın, %10'luk payı bir senede %25'e ı-kardık. Güney Kore gibi, Tayland gibi, Tayvan gibi zor ülkelere ihracaat yaptık. % 50'si oralara gitmiştir, ucuz ülkelere gitme-miştir. Şimdi, bu ihracaat yapıyoruz, bu tamam. Dış piyasadaki fiatları biz belirlemiyoruz ki, dış piyasa da hangi fiat oluşuyorsa ona satıyoruz. Şimdi dünyada 200 milyon tonluk bir elik paza-rı vardır. Türkiye 4 milyon ton ihraç ediyor, %2 eder bu. %2 ile fiatı belirleyebilir misiniz arkadaşlar? Mümkün değıl, o halde oluşan fiata uyuyorsunuz. Bakıyoruz şimdi, mesela, dünyadaki fiat 280 dolar, ama Japonya'daki, Almanya'daki iç piyasa fiatı 400 dolar. Adamlar düpedüz dışarıya ucuza mal satıyorlar. Biz de mecburen 280 dolara uyuyoruz" (Özelleştirme, Özçelik-İş Sendikası. s.148)

TDÇİ'nin zaranı konusunda da Sencer İmer'in yorumu:

"1.1 trilyonluk zararın olduğı 1990 senesine geçiyorum. Ağırlıklı ortalama olarak satış fiatlarımızı artırabildiğimiz mik-tar %10'du. Yani, toplam miktar sattınız, bir sene önce de sattı-nız, 1989'da. Bu ikisi arasında ne kadar artış var diye çıkardı-ğım da bakıyorum ağırlık ortalama %10 çıkıyor. 1990'da bütün ağırlık ortalama satış fiatlarının artırabilme oranınız %10 ol-muş. Buna mukabil enflasyon %50, %40 oldu.

Bakınız, o sene 2.5 trilyon ciro yaptık. %30 arttırsaydık, 500 milyar daha gelecekti, bu kadar basit. Niye arttıramadınız? Zam yapsaydınız diyebilirsiniz. Söyleyeyim mi? İç piyasadaki satışı %75'e indirmişiz, %25 ihraç ediyoruz"

Türkiye'de ihracat politikasının nelere mal olduğunu sorum-lu birisinden öğrenmek ilginç oluyor. Faiz politikasının yıkı-mında da Sencer İmer yaşıadığını anlatıyor.

"Şimdi gelelim faiz hikayesine. Sermaye yok, sermayeyi ödemiyorlar, kendi yağınla kavrulun diyorlar, aynen söylediğiniz gibi. Ne yaparsanız yapın. Hazinesin meşhur talimatları, büyük sermayeler böyle diyor. Peki biz ne yapacağız? İşletme yürüyecek, kömür gelecek, üretim yapılacak, işçinin parası ödenecek, bu çarkın dönmesi lazım. Nasıl çevireceksiniz. bu çarkı? Krediyi. Kimden alıyorsunuz? Bankalardan. Alıyorsunuz bankalardan , ödüyorsunuz, ya faiz? %120 maliyet. 1990 senesinde ödediğimiz faiz miktarı 750 milyar, zarar da 1.1'di; çıkarın baki kalım, kaldı 250 milyar.

...Peki, 1991 senesine gelelim, 1.7 trilyon. Faiz ne kadar biliyor musunuz? 1.2 trilyon faiz?

Hangi bankalardan aldınız?

Bütün hepsinden, Allah ne kadar banka verdiyse."

(aynı eser. s.150)

TDÇİ, %400 üretim artışına rağmen, hükümetin döviz sendromu yüzünden ihracata yöneltilmiş, dünya pazarlarında uluslararası tekellerin kısılcacında fiat artışı yapamamış, enflasyona ezdirilmiş, hazine desteği kesilerek, bankaların faiz girdabına sürüklenmiş, yıllardır kâr edebilen işletme bir-iki yılda ettiği kârdan fazla zarar tablosu ile karşılaşmıştır. Neden? Devlet kapitalizminin tekelci kapitalizme bağımlı ve tabi olduğundan!

KİT'ler içinde özelleştirme politikası dahilindeki üç gıda sektör kuruluşunun kâr-zarar değişiklikleri:

TABLO 10
Yıllara Göre Kit'lerde Kar-zarar ve Üç
Kit'in Durumu (Milyon TL.)

Yıllar	Et Balık	SEK	Yem
1986	+ 9.375	+ 466	+ 1.896
1987	- 9.104	+ 881	+ 3.176
1988	- 26.247	+ 1.044	+ 3.679
1989	+ 1.276	+ 262	- 15.031
1990	- 17.718	- 16.380	- 38.017
1991	- 55.047	- 29.567	- 103.348
1992	- 185.800	- 125.400	- 55.047

Kaynak: DPT ve HDTM, EBK, SEK ve YEM SAN. T.A.Ş.

Aktaran: ÖZ-GIDA-İŞ.

TABLO 11
1988-1992 Yıllarında Kit'lerde ve Gıda
Sanayindeki Üç Kitt'te Faiz Giderleri (Milyon TL.)

Yıllar	Et Balık	SEK	Yem
1988	-	- 687	-227
1989	-39.000	- 3.027	- 5.528
1990	- 37.000	- 8.312	- 23.218
1991	- 256.000	- 39.239	- 72.112
1992	- 754.000	- 118.000	- 147.000

Kaynak: DPT ve HDTM, EBK, SEK ve YEM SAN. T.A.Ş.
Aktaran: ÖZ-GIDA-IŞ SENDİKASI

Et ve Balık Kurumu, Yem San. A.Ş. SÜT. ENDÜSTRİSİ KURUMU Üretim-pazar ağını Türkiye çapında kurmasına rağmen, perakende satış teşkilatları dahi varolmasına rağmen zarar çemberine alınmıştır. Tablo 10-11'de karşılaştırma yapıldığında görülecektir ki faizli-borçlanma politikası bu üç kurumu düşürecektir. 1992 yılında Et Balık Kurumu 754 milyon faiz öderken zararı 185.800 milyon, SEK 118 milyon faiz öderken zararı 125 milyon, 400 bin, YEM Sanayi, 147 milyon faiz öderken 55 milyon 47 bin zarar etmiştir. Bu işletmelerde zararlar faiz ödemelerinin altında olduğundan borçlanma yapmasalar kâr edebileceklermiş.

KIT'lerin faiz borçlanması ile birlikte son borçluluk göstergeleri:

TABLO 12
Kit'lerin Borç Yapıları (Trilyon TL)

Borçların Kaynakları	1991	Temmuz 1992
- Ticari Bankalar	19.6	27.4
- Vergi	8.2	14.1
- SSK	3.6	5.4
- Resmi Daireler	12.3	17.7
- Özel Şahıs/Firmalar	1.6	3.3
- Üreticiler	3.8	1.0
- KIT'ler	1.7	2.8
- İç Borçlar Toplamı	50.7	71.7
- Dış Borçlar	38.4	45.4
- TOPLAM BORÇLAR	89.1	117.1

Kaynak: Korkut Boratav-Türkiye'de Sanayileşmenin Yeni Boyutları ve Kit'ler.
 Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Türkiye vergi hasılatı içinde KİT'lerin payı bazı yıllar şu oranlardadır.

1984: %43, 1985: %55, 1986: %47, 1987: %38

Türkiye'de kamu sektörünün istihdam oranını diğer ülkelerle kıyaslamak "istihdam tellâllarını" belki düşünmeye itebilir:

TABLO 13

ÜLKELER:	Kamu İstihdam Oranı %
TÜRKİYE	12.7
İNGİLTERE	25.8
İSVİÇRE	12.8
İSVEÇ	37.6
NORVEÇ	28.9
HOLLANDA	25.8
İTALYA	24.1
FRANSA	26.7
DANİMARKA	32.6
AVUSTURYA	28.4

Kaynak: VISSER Lalur and socilty, Cenevre:

Aktaran: HAVA-İŞ Eğitim Notları Sendikası

Kapitalizmin anavatanları Avrupa ülkelerinde kamu sektörlerinin varlığı ve çalışan kitlelerden istihdam yüzdesi Türkiye'den daha fazladır. Sadece İsviçre Türkiye'nin oranına çok yakın iken diğer ülkelerde kamu istihdam oranı Türkiye'den 2 veya 3 kat daha fazladır.

TABLO 14
KİT ÜRETİM DEĞERLERİ

YILLAR	(Milyar TL.) Üretim Değerleri
1980	586.528
1981	931.945
1982	1.334.161
1983	2.253.318
1984	3.439.320
1985	6.009.902
1986	7.070.976
1987	10.718.590
1988	17.344.379
1989	21.255.305

Kaynak: Özelleştirme Üzerine Petrol-İş Sendikası. s. 88

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

TOBLO 15

KİT Çalışanları Dağılımı

Yıl	Kamu SSK	Kitİşçileri	Geçici İşçiler	KİT sözleşmeli personel	KİT Memurlar	Toplam KİT
1980	793.958	386.636	-	-	160.735	547.371
1981	752.218	367.400	-	-	154.567	521.967
1982	740.992	369.554	-	-	159.063	528.617
1983	742.796	403.241	-	-	177.131	580.372
1984	779.058	372.577	94.738	316	190.465	658.096
1985	769.613	385.547	76.084	4.159	187.276	653.066
1986	815.571	383.781	87.393	21.087	173.590	665.851
1987	813.704	380.026	76.884	80.384	123.537	631.594
1988	886.155	355.411	96.501	131.219	79.887	633.436
1990	930.060	356.163	88.867	177.187	42.943	636.979

Kaynak: KİT 1985-1989, HDTM, Başbakanlık
Aktaran: PETROL-İŞ SENDİKASI

Tablo 15'te görüldüğü gibi 10 yıllık KİT çalışanları içinde KİT işçi sayılarında 30.473, KİT memur sayılarında 177.92 düşme olmuştur. Buna karşılık sözleşmeli personel sayıları giderek artmıştır. Sözleşmeli personel; üretim gücü olarak değil, idari kadro olarak alındığından KİT üreticilerinin üretim değerine ortak olmuştur. 1984 yılında Özal iktidarı döneminde başlayan sözleşmeli personel uygulaması 316 iken, 1989'da 177.187 kişiye ulaşmıştır. Bunların da Anavatan Partisi'nin "ayak takımı" olduğundan şüphe yoktur. Tekelci kapitalistler ve onların partileri kendi ayak takımlarını KİT çalışanlarının paylaşımına fuzuli ortak ettiklerini "unutarak" bugün "KİT'lerde personel fazlalığından" söz ediyorlar.

KİT çalışanlarının sendikalaşma oranı da sözleşmeli personel uygulaması nedeniyle düşmüştür.

1980: %70.6, 1981: %70.4, 1982: %69.9, 1983: %69.5,
 1986: % 57.6, 1987: %60.2, 1988: %56.1, 1989: %55.9.

KİT'lerde sendikasılaştırma politikasına karşın son yılların Kamu Çalışanları Sendikaları devlete karşı mücadelede "taze kan" olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZELLEŞTİRMEDE TÜSİAD'IN RASYONEL OLMAYAN GEREKÇELERİ

Türkiye'de özelleştirme politikalarının ve hükümet kuruluşlarının sahibi konumundaki TÜSİAD'ın özelleştirme gerekçeleri şöyledir:

"Özelleştirme önceki açıklamalarımızda da belirtildiği üzere milli ekonomi içerisinde kamu ekonomisinin rolü ve fonksiyonlarını azaltacak ve piyasa ekonomisine işlerlik kazandıracak uygulamaları içermektedir. Özelleştirmenin temel ekonomik rasyoneli serbest piyasa ekonomisini güçlendirmek ve ona işlerlik kazandırmaktır. Özelleştirmenin temel ekonomik rasyoneli ise sermaye mülkiyetini tabana yaymak suretiyle servetin kitlelere yayılmasını sağlamaktır."

TÜSİAD'ın görüşleri iki başlıkta açılarak devam edilmekte:

"Özelleştirme ile serbest piyasa ekonomisinin en önemli unsuru olan rekabet kurumunun işlerlik kazanacağı, kaynak kullanımında ve kaynak dağılımında etkinliğin sağlanacağı ve sonuç olarak ekonomide verimliliğin artacağı kabul edilmektedir.

Bilindiği üzere kamu iktisadi teşebbüslerinin bir kısmının "tekeli" statüsünde olması tam rekabeti engellemektedir." [TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI s. 24 1992 TÜSİAD Yayınları]

Evet! Bu sözler küçük atelye sahipleri, orta işletmeler ve tekeli şirketlerin en küçükleri tarafından dile getirilse bir nebze haklılık bulunabilir. Eğer "tekeli statüsü" mülkiyet değişikliğine

gerekçe oluyorsa öncelikle TÜSİAD üyelerinin mülkiyetinden başlamak gerekiyor. TÜSİAD üyelerinin tekelci güçlerinden bir kaç örnek:

■ Beyaz eşya üretiminde büyük firmaların kârının %47'i KOÇ, %9'unu PROFİLO HOLDİNG elde ediyor,

■ Otomotiv sanayinde Koç'un payı %48,

■ Camı ve Camdan manul eşyalarda 5 firmanın payı %60,

■ Malt ve Birada 4 özel firmanın payı %66,

■ Tekerlek iç ve dış lastiği imalatında 3 özel firmanın payı %100,

■ Tarımsal makina imalatında iki özel firmanın payı %69,

■ LPG tüplemede iki özel firmanın payı %72,

■ Motosiklet ve bisiklet imalat sanayinde bir özel firmanın payı %79,

■ Deri eşya (ayakkabı ve giyim hariç) iki özel firmanın payı %60,

■ Halı ve kilim sanayinde üç firmanın payı %41,

■ Ana kimyasal maddelerde üç firmanın payı %42,

■ Büro, muhasebe ve hesap makinaları sanayinde üç firmanın payı %68,

■ Saat imalatında iki özel firmanın payı %100,

■ Ambalaj sanayinde bir özel firmanın payı %60,

■ Madeni yağ sanayinde üç özel firmanın payı %71,

■ Motorlu ve kara ulaşım sanayinde 7 özel firmanın payı %64.

Eğer TÜSİAD yöneticileri ve üyeleri sözlerinin eri ya da "serbest piyasa ekonomisine" gerçekten inanıyor iseler öncelikle kendilerin tekelci yapısını "KİT"ler gibi mülkiyet değişikliğine uğratmaları ya da KİT'lere "tekelci" saldırısı yapmamaları gerekiyor. [Gerçekte işçi sınıfı ve devrimciliğin bu denli "iyimser" eleştirisi olmaz. Ancak zaman alâmetleri!]

TÜSİAD'nin rasyonel olmayan bakış açıları devam ediyor.

"KİT'lerin çoğunlukla iflas tehlikesi ile karşı karşıya bulunmamaları, zararlarının genel bütçe içerisinde karşılanması bu eşitsizliği arttıran faktörlerdir. Böyle olunca ekonomide verimlilikde artmamaktadır. Ayrıca kamu iktisadi teşebbüsleri, tekel durumları nedeniyle piyasada paylarını kaybetmemek için kaliteyi iyileştirmek, fiat ve maliyeti düşürmek gibi bir takım önlemleri almak gereğini duymamaktadırlar. Aynı şekilde yeni ve modern teknolojileri de izlemeleri çoğunlukla mümkün olmamakta ve bu nedenler kamu iktisadi teşebbüslerinin ekonomi de düşük verimlilik çalışmaları sonucunu ortaya çıkarmaktadır." (aynı eser. s.24-25)

"KİT'lerin iflas tehlikesi ile karşıya bulunmaması" ve "zararlarını genel bütçeden karşılaması" doğru mu? Birkaç yıldır KİT'lerin iflas ettiğini politikacılarınızla, basın-yayın araçlarınızla, zayıf ruhlu kitlesel tabanınızla propaganda yürütenler "zarar" gerekçesi ile özelleştirme yapan sizler değil misiniz? [İkinci Bölüm'de] TDÇİ Genel Müdürlüğü yaparken bütçeden kredi alamadığını, bunun yerine bankalardan faizli-borç aldığını söyleyen Sencer İmer sadece bir örnek gösteriyor ve tüm KİT'ler genel bütçe'den destek alamadığı için bankalara koşmuyor mu?

Genel bütçeden zararını karşılayan, KİT'lerin fidelğinde büyüyen-beslenen kim? Bir başka yayınında bu gerçeği itiraf ediyorsunuz:

"Ülkemizde kamu iktisadi teşebbüslerinin 1930'lardan itibaren ekonomik gelişmenin temel amacı olarak görülmeleri, söz konusu yılların ekonomik ve sosyal zaruretlerinden doğmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında kalkınma sürecini başlatacak özel teşebbüs gücünün yetersizliği, devletin kalkınmaya öncülük yapmasını zorunlu kılmış, hemen her ülkede devletin yüklendiği altyapı yatırımları ile kamu hizmeti niteliği ağır basan faaliyet dalları dışında sanayinin ihtiyaç duyduğu temel mal ve hizmetlerde uzun yıllar kamu iktisadi teşebbüsleri tarafından sağlanmıştır. Bu yıllarda KİT'ler izlenen ithal ikamesi politikasının önemli bir aracı olarak hizmet görmüşler ve ÜLKEMİZDE ÖZEL SEKTÖRÜN GELİŞMESİNE BÜYÜK KATKIDA BULUNMUŞLARDIR." (a.b.ç.)

[ÖZELLEŞTİRME KİT'LERİN HALKA, SATIŞINDA BAŞARI KOŞULLARI. TÜSİAD YAY. 1986] giriş yazısı bölümü.

Anasını çarmıha gemek gibi sınıf nankörlüğü yapan TÜSİAD ve benzerlerinin hazineден aldığı desteğe bir örnek:

TABLO 16
Sanayi Ürünleri İhracatında Sübvansiyon Oranları %
İhracat Değerinin Yüzdesi Olarak Sübvansiyonlar

Yıllar	İhracatçılara doğrudan ödeme (a)	Dolaylı Destek (b)	Vergi Avantajı (c)	Toplam
1979	11.0	10.2	0.0	21.2
1980	5.6	19.1	2.0	26.7
1981	9.1	16.3	2.0	27.4
1982	15.1	14.4	2.0	31.5
1983	17.4	16.5	2.0	35.9
1984	17.3	7.9	2.0	27.2
1985	10.0	7.1	2.0	19.1
1986	9.9	13.4	2.6	25.9
1987	8.6	9.6	4.3	22.5
1988	7.6	11.4	5.5	24.5
1989	5.5	16.5	5.9	27.9
1990	4.4	16.9	6.2	27.5

- a- İhracatta vergi iadesi, DF/F ve KKDF ödemeler toplamı
- b- İhracat kredileri subvansiyonu, döviz tahsisi, girdilerde ithal vergisinden muafiyet
- c- Kurumlar Vergisi muafiyeti.

Kaynak: Korkut Boratav; TÜRKİYE'DE SANAYİLEŞMENİN
YENİ BOYUTLARI VE KİT'LER s.41.

Görüldüğü gibi vergi avantajları, ihracat subvansiyonu, kurumlar vergisi muafiyeti döviz tahsisi ile "genel bütçeyi" kâna dönüştürenler TÜSİAD-İSO-İTO-YASED-TOBB üyeleridir. Her yüzde puan trilyonları bulduğuna göre 1979'da toplam 21.2 olan ödemeler, 1982-83 Eylül rejiminin desteği ile 31.5, %35.9'lara kadar çıkmış, 1990'da %27.5 gibi bir rakamı bul-

muştur. İhracat değeriniz %27.5'i devlet bütçesinden finans kapitale aktarılan kazançtır.

Ayrıca "paylarını kaybetmemek için kaliteyi iyileştirmek", "fiat ve maliyeti düşürmek", "yeni ve modern teknolojileri de izlemek" isteyen TUSİAD ve yandaşlarının kendisi nerede, nasıl, hangi tarihte fiat ve maliyeti düşürmüşlerdir? Yükselen ve gün geçtikçe ateş pahası olan metallerin üretim-fiat sorumlusu kim? Yeni ve modern teknoloji imalat sanayi yatırımları ile ölçülebilir KİT'lere 24 Ocak kararları ile yatırım desteklerinin kesildiği doğrudur. Ancak özel sektör yatırımcılarının durumu da eleştirdikleri basamaktadır. ÖRNEKLER:

TABLO 17
Özel Sektör, İmalat Sanayinde Yatırımlar
Kâr Oranları ve Ücret Payları (%)

Ortalama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1970-74	10.8	32.2	22.1	37.5	42.1		
1975-79	9.1	18.5	19.2	35.6	37.1		
1970-79	9.8	25.4	20.7	36.5	40.1		
1980-84	-1.8	2.2	13.6	29.5	30.2	40.7	93 (*)
1985-88	2.2	1.5	12.3	19.2	48.5	36.1	11.6(**)
1980-88	0.2	1.9	13.1	24.9	39.5	38.6	1.5 (***)
1970-88	4.7	14.2	16.8	31.1	40.1		

(*)1982-85, (**) 1986-90, (***) 1982-90

(1) Sabit Sermaye Yatırımları Artış Hızı.

(2) Yatırım Eğilimi (Net Yatırım/Ücret Dışı Net Katma Değer).

(3) Sabit Sermaye Yatırımlarının Toplam Sermaye İçindeki Payı.

(4) İşgücünün Göreli Payı (Ücret/Net Katma Değer).

(5) Kâr Oranları (Kâr/Sermaye Stoku.)

(6) Kâr Oranları (ESO) (Kâr/Öz Sermaye.)

(7) Kâr Oranları (ISO) (Kâr/Toplam Aktifler.)

KAYNAK: Korkut Boratav. (Aynı eser. s.26)

Tablo'da görüldüğü gibi 1970-74 döneminde %10.8 olan sabit sermaye yatırımları 1975-79 döneminde %9.1 olmuş 1980-84 döneminde %1.8'e yuvarlanmış. 1985-88'de %2.2 olmuştur. Net Yatırımlar; 1970-74 döneminde %32.2, 1975-79 dönemin-

de %25.4, 1980-84 döneminde %2.2'ye düşmüş, 1985-88'de %1.5'e inmiştir. Yatırımlar 24 Ocak ve 12 Eylül faşizmi ile adeta biçilmiştir. İş gücünün göreceli payında ise 1970-74 döneminde %37.5, 1975-79 döneminde %35.6 1980-84 döneminde %29.5, 1985-88 döneminde %19.2 olmuştur. İşçi ücretlerinin 12 Eylül ile nasıl budandığını da bu rakamlar ispatlıyor.

Özel sektör yatırımlarının nasıl düşürüldüğünün sektörlere göre dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir.

TABLO 18
Özel Sektör İmalat Sanayi Yatırımlarının Alt Sektörler
İtibariyle Endeks Sayıları
1977 / 100

Sektörler	1977	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Gıda ve İçki	100	33	68	49	58	37	38	58	74	58	55
Tütün İşleme	100	18	45	85	130	43	45	43	35	30	30
Dokuma-Giyim	100	48	25	43	90	81	65	131	109	82	85
Orman Ürünleri-Mobilya	100	4	7	10	4	4	7	8	17	21	20
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	100	90	237	35	36	132	119	92	144	88	102
Basın ve Yayın	100	96	85	31	35	133	106	91	158	96	70
Kürk ve Deri Ürünleri	100	2	23	11	15	23	7	162	72	42	31
Kimya	100	109	173	82	102	96	130	44	64	70	65
Petrol ve Kömür Ürünleri	100	158	179	164	125	84	216	496	84	94	84
Kauçuk Ürünleri	100	7	5	31	75	93	68	22	24	32	31
Taş-Toprak Ürünleri	100	112	48	112	56	66	57	135	130	114	94
Metal İşleme	100	58	43	44	10	22	51	26	22	48	52
Madeni Eşya	100	30	25	46	37	30	42	62	66	62	58
Makina İmalat	100	23	22	27	43	25	30	48	35	39	37
Elektrik Makinaları	100	18	10	61	50	59	70	87	64	80	73
Taşıt Araç ve Gereçleri	100	123	16	72	4	82	63	88	90	124	107
Diğer İmalat Sanayi	100	0.5	2	9	8	4	9	6	12	7	5
Toplam	100	53	52	52	53	55	58	67	64	65	61

KAYNAK: Korkut Boratav. Aynı Eser. s.25

Yatırımlar konusunda özel ve kamu paylarını TÜSİAD yayınları şöyle tespit etmiş:

TABLO 19

**Türkiye'de 1979-83 Yılları Arası
Kamu Kesimi ve Özel Kesim Yatırımları**

	1979		1980		1981		1982		1983	
	Milyon TL	%	Milyon	%	Milyon	%	Milyon	%	Milyon	%
A. Kamu Kesimi										
1. KİT	14.367	28.6	20.720	36.6	18.917	32.0	19.179	32.5	10.615	23.7
2. Diğer Kamu Kesimi	13.493	26.7	14.180	25.2	15.495	16.3	16.530	28.0	16.325	36.6
Toplam: A	27.860	55.3	34.900	61.8	34.412	58.3	35.709	60.5	26.490	60.3
B. ÖZEL KESİM	22.514	44.7	21.950	38.2	24.654	41.7	23.249	39.5	17.680	39.7
Genel Toplam	50.374	100	56.490	100	59.000	100	58.958	100	44.620	100

**Kaynak: ÖZELLEŞTİRMEDE KİTLERİN HALKA SATIŞINDA
BAŞARI KOŞULLARI.
TÜSİAD YAYINLARI. 1986**

Görüldüğü gibi 5 yıllık sürede TÜSİAD araştırmasında da özel kesim kamu kesiminden yatırımlarda "cimri" davranmıştır. 1979'da yatırımların %55.3'ü kamu, %44.7 özel sektör gerçekleştirirken, 1983'de kamunun payı %60.3, özel sektörün payı %39.7 olmuştur. Kamu %6 oranında yatırımını büyütürken, özel sektör %5 oranında küçülmüştür.

TÜSİAD'ın özelleştirme amacı olarak göstermek istediği bir başka gerekçe "Özelleştirmenin Sosyal Rasyoneli: Servetin Geniş Kitlelere Yayılmasını Sağlamak"tır.

"Gerek az gelişmiş ve gelişmiş bütün ekonomilerde gelir ve servet dağılımında büyük dengesizlikler mevcuttur. Servet dağılımındaki dengesizliği artıran faktörlerin başında gelir dağılımı ve gelirin kullanımı gelmektedir."

Gelir ve servet dağılımının düzeltilmesi ve servetin geniş kitlelere yayılmasında özelleştirme politikasından yararlanılabilir. Özelleştirme politikasının bu amaç yönünden başarılı olabilmesi için KİT hisse senetlerinin gelir ve serveti düşük olanlarca satın alınmasını özendirici bazı tedbirlerin alınması gereklidir. Önemle belirtelim ki servetin geniş kitlelere yayılması bu şekilde bir sosyal özelleştirme politikası uygulanmasıyla uygulamakla mümkündür. (aynı eser. s. 25)

"KİT Hisse senetlerini çalışanlara, yöneticilere ve küçük tasarruf sahiplerine belli avantajlarla satılması bu kesimlere bir

gelir transferi anlamına gelir. Böylece özelleştirmeye sosyal bir mahiyet yüklenilmesi ile bir taraftan KİT'lerde verimlilik oranı yükseltilirken, diğer taraftan verimlilik artışının düşük gelir gruplarına aktarılması sağlanır." (s. 26)

"Gelir ve servet dağılımında büyük dengesizlik" olduğunu itiraf edebilen, "düzeltilmesi ve servetin geniş kitlelere yayılmasında özelleştirme politikasından yararlanılabilir" önerisini yapabilen, bunun içinde "KİT hisse senetlerinin gelir ve serveti düşük olanlarca satın alınmasını" söyleyen TUSİAD görüşünün başlıca yalan ve yanlışları şunlardır:

a-) Hisse senetleri büyük sermayeden küçüklere gelir transferi değildir. Küçük sermaye birikimlerinin finans kapitalin sanayi koluna çekilmesidir.

b-) Gelir ve serveti en düşük olanların **"küçük sermaye"** birikimleri bile yoktur. Milyonlarca asgari ve ortalama ücret alan çalışanlar, milyonlarca işsizler ordusu, milyonlarca yoksul köylü bırakalım sermaye biriktirip-KİT hissesi alabilmesini, ekme-konut-eğitim problemlerini çözmeleri Türkiye'de giderek **"kahramanlık"** olmaktadır.

c-) Hisse senetlerinin satın alınması işletmenin mülkiyet-yönetimi ile ilgili değildir. İşletme kâr ederse ve hisse senetleri borsada **"geçer akçe"** olabilirse değerlenme şansı vardır. Yoksa **"Banker Kastelli"** dolandırıcılığı gibi bir uygulama olup küçük sermayenin yok edilmesini beraberinde getirir.

d-) Ayrıca TUSİAD yayınlarında da dökümanı verilen, **"TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI VE SONUÇLARI"** bölümünde incelediğimiz; özelleştirmelerin büyük bölümü ve önemli işletmeler yabancı sermayeye satılmıştır. Yerli tekeller de kendi işletme alanındakileri almıştır. **"Halka Arz Yöntemi"** satışlar çok az işletmenin %1- %5- %10- %20 gibi küçük bölümleri olup, **"çerezlik"** kırıntılardır.

e-) KİT hisse senetlerinin **"Halka Arz"** hisselerinin çoğunu alanlar borsa simsarları olup bunların **"üretici halk"** ile ruhen ve madden bir alâkaları yoktur.

Özelleştirme gerekçelerinin birinde TUSİAD gerçek amaçlarını açığa vuruyor:

"Sermaye piyasasını geliştirmek. Sermaye piyasası; belirli bazı özelliklere sahip hak taşıyıcı belgeler ile ödünç verilebilir

orta ve uzun vadeli fonların arz ve talebinin karşılaştığı organize piyasalardır. Daha dar bir ifadeyle, sermaye piyasası hisse senetleri ve tahvillerin alınıp satıldığı piyasalar olarak tanımlanmaktadır. SERMAYE PIYASASININ AMACI, KISACA ÖZEL TASARRUFLARIN YATIRIMLARA KANALİZE EDİLMESİDİR... ÖZELLEŞTİRMEDE KİT HİSSE SENETLERİNİN İHRACI SERMAYE PIYASASININ GELİŞMESİNİ SAĞLAYARAK, TASARRUFLARIN YATIRIMLARA DÖNÜŞMESİNİ SAĞLAYACAKTIR. (a.b.ç. s. 26)

Tekelci kapitalistler de olsa niyet ve hedef saptırmadan yapılan "dürüst yöntem" "gerçek olgu"ya eleştiri yöneltilemez. Güç ve imkanla engel olunabilir. Kişinin düşmanı da olsa açık sözlere "saygı" duyulurken, yine TÜSİAD yayını gerçeği gizlemeye devam ediyor.

"KİT"lerin Hazine ve Merkez Bankası Üzerindeki Yükünü Hafifletmek: Kamu İktisadi teşebbüsleri özellikle az gelişmiş ülkelerde enflasyonun doğumunda önemli etkileri olan kuruluşlardır."

"Özelleştirme, mal ve hizmetlerin gerçek ve doğru maliyetlerine ulaşmak bakımından önem taşımaktadır. Özelleştirmeyi bu açıdan disenflasyonist bir faktör olarak görmek mümkündür." (s.27)

En başta özel sektörün "hazine ve Merkez Bankası üzerindeki yükünü" bilince çıkarmak gerekiyor. Kısmen önsöz de açıkladığımız bu yükün ağırlığı ulusal çapta ihaleler, sübvansiyonlar, vergi, teşvik uygulamaları ile kalmaz, evrensel ilişkilerde de hazinenin üzerine yük olunur:

"Kamunun garanti ettiği Özel Borçlar:

1983'de 4.888.6, 1984'de 5.047.6, 1985'de 5.450.6 milyon dolardır."

(DIŞ BORÇLAR TAHMİN ve ANALİZ TÜSİAD Yayını. Tansu Çiller s.84)

KİT'ler ve Enflasyon etkisi hiç de TÜSİAD değerlendirmesi gibi değildir.

a-) Eğer KİT'lerin "Hazine ve Merkez Bankası Üzerindeki Yüğü" enflasyonist etki yapsaydı; 4-5 senedir Merkez Bankası KİT'lere desteğini çekmiştir. Bu zaman zarfından enflasyonun düşmesi gerekirdi. Düşmemiştir, dolayısıyla bu gerekçe boşa

düşmektedir.

b-) KİT'lerin varlığı enflasyonist bir etki olsaydı; KİT'lerin Türkiye ekonomisinde çok daha ağırlık taşıdığı 1923-1940 yıllarında enflasyon yüksek derecede görülürdü. Bilakis hiç görülmemiştir.

İstanbul Ticaret Odası'nın 1989'da yayınlanan "**Cumhuriyet'ten Bu Yana Türkiye Ekonomisinin Gelişimi ve Geleceğe Bakış**" araştırmasında bu gerçek vurgulanır ve ilk enflasyon tanısı yapılır.

"Artan devlet harcamaları, hükümeti Merkez Bankası kaynaklarını kullanmaya yöneltmiş ve bu da para arzında önemli bir artışa neden olmuştur. İthalat ve üretim darboğazlarının da ortaya çıkmasıyla Türkiye Cumhuriyeti ilk defa olarak ağır bir enflasyonla karşılaşmıştır. Toptan eşya fiyatları endeksi 1938 yılı için 100 olarak alındığında 1942'de 280 ve 1944 yılında 454 olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin bu ilk enflasyonu, **ilk devalüasyonu** da beraberinde getirmiştir. 1943 yılında 126 krş. olan bir dolar 131 kuruşa yükseltilmiş ve ayrıca prim uygulaması yoluyla doların gerçek değeri 193 kuruşa çıkmıştır." (s. 26)

1946'da "demokrasi" parolasıyla yönetimi devletlülardan alan tekelcilerin ne menem ekonomi-politika uyguladıkları 1946-93 enflasyon yıllıklarından ve dolar'ın yükseliş grafiğinden anlaşılabılır.

Enflasyon bilindiği gibi karşılıksız para basmaktır ve enflasyonun gerçek nedeni dört noktada toplanır:

- 1- Eski borçlanma politikalarının hazineye yükü,
- 2- Özel sektör tarafından hazineden çekilen; kredi, teşvik, sübvansiyonlar,
- 3- Üretim ve tüketim dengesizliği. Üretim azlığı, tüketim artışları,
- 4- Üretici olmayan devlet harcamaları. Polis, Ordu, Bürokrat v.s.

KİT'ler üretim birinleri olduğu için enflasyonist bir etki yapmamıştır. TUSİAD burada devlet organlarını "karıştırmak" ihtiyacı duyuyor. Polis-Ordu-Üretici olmayan personellerin enflasyonist etkisini KİT'lere mal ediyor. Özel sektörün "reklam hastalıkları" bile KİT'lerden çok daha fazla enflasyonist bir faktördür.

TÜSİAD'a göre:

"Özelleştirmenin bir diğer rasyoneli de KİT'lerdeki mevcut gizli işsizliği ortadan kaldırmak olarak belirtilebilir. Gerçekten de hepotizm ve kronizmin en yaygın olduğu devlet kuruluşlarının başında KİT'ler gelmektedir. KİT üst yönetiminin oluşmasında "politik yandaşlık partizanlık hakim olan faktörlerdir" (s. 27)

Gizli işsizliğe "çare" olarak gösterilen "işten çıkarma" olduktan sonra eleştirinin bir kıymeti harbiyesi olamaz! KİT'lerde partizanlık yapan partiler: Demokrat Parti-Adalet Partisi-Milli Selamet Partisi-Milliyetçi Hareket Partisi-Anavatan Partisi-Doğru Yol Partisi'ni kim kurdu? Bunlar kimin partisi? Kimler destekledi? Siz tekalciler değil mi? bırakınız bu biz halka ait eleştirii hakkını..

TÜSİAD "özelleştirmenin gerekçeleri"ne devam ediyor:

"Yabancı Sermayenin Ülkeye Girişini Sağlamak: Bilindiği üzere, özel yabancı sermaye yatırımları, dolaysız yatırımlar ve portföy yatırımları olmak üzere ikiye ayrılır. Dolaysız yatırımlar: Bir firmanın yabancı bir ülkede doğrudan veya iştirak halinde yatırım yapması ve yatırımın yönetimine katılması demektir. Dolaysız yatırımlar, günümüzde genellikle işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. İşte bir ülkede mevcut KİT'lerin özelleştirilmesinde, yabancı sermayeye de bu imkanın tanınması mümkündür." (s. 27)

Yabancı sermayenin ülkeye girişi gerçekte yeni yatırımlarla olabilir. Varolan yatırımların satış işlemi "yabancı sermayeyi transfer" etmez. Ülke ekonomisinin değerlerini parça parça dışarıya taşır. Eğer yabancı sermayenin girişi tekniğin son sözü ve "yap-işlet-devret" formülü ile mümkün olabilirse belki "olumlu işlev" görebilir.

TÜSİAD son olarak özelleştirme gerekçesinde: "Özelleştirmenin, gerekçelerinden birisi de devlete gelir sağlamak olabilir. Özellikle devletlerin çok büyük bir mali krize düştüğü dönemlerde, KİT'lerin bir kısmının özelleştirilmesi suretiyle gelir sağlayabilir." (s.28)

İşveren cephesinin iş dünyasında mali krize düşüp, mülkiyetini satana "müflis" gözüyle bakılır, o muameleye tabii tutulur. Tekalciler "devletlerini düşünme" adına neler öneriyor, neler...

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TOBB'NİN ÖZELLEŞTİRMEDE MANTIK TEMELSİZLİĞİ

Ö zelleştirme politikasının Türkiye'de sahiplerinden birisi de TOBB'dur. Özelleştirme gerekçelerinde TÜSİAD ile aynı görüşler ileri sürdüğü için aynı eleştirileri tekrar etmeyeceğiz. Ancak TOBB'un özelleştirme "gerekçesinin gerekçesi" sayılabilecek psikolojik-sosyal yorumlarını yanıtlayacağız. **"TÜRKİYE'DE KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ SORUNU VE SİSTEMATİK BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ"** isimli yayınlarının "Özelleştirmenin Mantıksal Temeli" bölümü eleştiri alanımızdır:

"Gerçek anlamda bir piyasa ekonomisi ya da gerekli tüm kurum ve kuralları ile rekabetçi piyasa mekanizması, sınırlı kaynakların akılcı (rasyonel) kullanımında etkin olacaktır. Çünkü piyasa mekanizmasının insana ya da bireye ilişkin olarak dayandığı temel varsayım insanın doğasına uygundur. Klasik iktisadi düşüncenin idealize edilmiş "homoeconomicus (iktisadi insan)" tipinden psikolojinin "egocentric (ego merkezli - öze dönük) ya da "egoist (bencil)" kişilik yapısı kuramına kadar uzanan spektrum içinde biçimlenen düşünceye göre insan, karmaşık iç dünyasından (id'den) kaynaklanan ihtiyaçlarını ego kendini ile hemen tatmin etmek isteyecektir. Ancak insan aynı zamanda toplumsal bir varlık yani tek başına yaşayamayan ya da toplumla birlikte yaşamak zorunda olduğu için toplumun tüm kuralları olarak ifade edilen "süperego", yani yasaların belirle-

diği "suç ve ceza", adet ve örflerinin tanımladığı "ayıp ve saygısızlık" inanışlarının biçimlendirdiği "günah" gibi toplumsal kurallar, insanı özedönük ya da egoist ve toplumu hiçe sayan bir davranıştan alıkoyacaktır. Çünkü insan kendini çevreleyen toplum içinde yaşamak ihtiyacındadır ve onun kurallarına uymak zorunda kalacaktır. Aksi durumda toplum müeyyidelerini uygulayacaktır. Böylece bireysel düzeyde ego, id ile superego arasında bir mekik dokuyarak uyumlu bir dengeyi sağlamaya çalışacaktır." (s.9)

Antik çağda bezirgan ekonomi, modern çağda kapitalizm dünyamızda "sınırlı kaynakların akılcı kullanımını" gerçekleştirebildi mi? Türkiye'den örnek; yerli ve yabancı Armatörler Marmara Denizi'nin sınırlı kaynaklarını akılcı kullanabildi mi? Türkiye'nin sanayi kuruluşları Haliç ve İzmit Körfezi'nin varoluşunu akılcı kullanabildi mi? Dünya'da petrol rezervleri akılcı kullanıldı mı? gibi yüzlerce sorular bunlara verilecek cevaplar kapitalizmin doğa ve toplumu nasıl hoyratlıkla tükettiğini gösterebilir ve TOBB'un "rekabetçi piyasa mekanizmasının sınırlı kaynakların akılcı kullanımı" tezi boşa düşebilir.

Ego-merkezlilik=öze dönüklük müdür? Toplumsal düzenlerin özü, üretici güçlerin üretim faaliyetleri sürdürmesidir. İnsan toplumsal üretimin içinde iken özün bir nüvesidir. Ve "ego-merkezciliğin" hiç işlemediği bu üretim alanıdır. Sosyal düzen ve kuralların kolektif işleyişinin "mutlak gereksinim" olduğu üretim faaliyetlerinde kişi üretici güçleri sadece bu kolletivizme bilinçle uyum sağlarlar. Buna uyum sağlayamayan ego-merkezciliği temsil edebilir, onun da öz'den kopuşu anında sağlanır.

"Piyasa mekanizmasının insana ya da bireye ilişkin olarak dayandığı temel varsayım insanın doğasına uygun" mudur? Piyasa mekanizması arz-talep ilişkilerinin KÂR olarak değerlendirilmesidir. Ve "insan, karmaşık iç dünyasından (id'den) kaynaklanan ihtiyaçlarını ego nedeni ile hemen tatmin etmek" istediği noktada bile; KÂR yüzünden karşılayamaz. Fiatlar sadece harcanan emek bazında tespit edilse 1 olacak fiatlar, serbest piyasa mekanizmasının kârı yüzünden 10

olmaktadır. Bu da insanın doğasına (üretim-tüketim) uygun olmadığı gibi onun engeli olmaktadır.

Serbest piyasa mekanizmasında;

"Ancak insan aynı zamanda toplumsal bir varlık yani tek başına yaşayamayan ya da toplumla birlikte yaşamak zorunda olduğu için", "toplumsal kurallar, insani öze dönük ya da egoist ve toplumu hiçe sayan bir davranıştan" alıkoyacak mıdır?

Toplumsal kuralları bırakalım. Serbest piyasa mekanizmasının modern doğuşundaki kapitalizm "demokratik", "devrimci" yapısını kaç yıl koruyabildi? Fransız Ulu Devrimi'nin kurum ve kurallarını şimdiki Fransa'nın neresinde bulabiliriz. İtalya'da MUSSOLİNİ, Almanya'da HİTLER faşizmleri bizzat burjuva hukukunun "alçakça değişimi" değil midir? Kapitalizm ve bezirganlık hangi toplumda "suç ve ceza", "ayıp ve saygısızlık", "günah" gibi kuralları dinlemişlerdir. Bu hukuki hikayeleri bırakalım; gıda sektöründe kapitalistler sağlığa zararlı binlerce mal üretmekte sakınca görmeyecek denli, bezirganlar en taze meyva ve sebzeleri - fiatları düşürmemek için- çöplere boşaltacak denli "taş kalplilik" taşıyorlar. Bizzat TOBB üyeleri Anadolu halkının hangi gelenek-göreneklerini yaşıyorlar? Sömürgecilik "toplum kurallarının yani süperego'nun etkinliğine ve yaşama boyunca edindiği kişilik yapısına da bağlı olarak kendi menfaati için fırsat buldukça toplum kurallarına uymayacaktır" diyecek kadar hafif ve yumuşak bir olgu değildir.

"İnsanın toplumsal olma özelliğini ya da doğasını gözardı eden böyle bir düzenin alternatifi de kuşkusuz yalnızca toplumsallığı vurgulayan bir düzen olmamalıdır. Böyle bir düzende toplumun örgütlenmiş gücü olan devlet, toplum düzeni adına, insanların eşitliği sloganı adı altında tüm kaynakları ele geçirecektir ve görünür bir el olarak toplum kaynaklarının rasyonel kullanımını amaçlayacaktır. İnsanın özedönüklük (egocentrism) doğasının bu kez gözardı edildiği, hatta inkar edildiği ve bireysel mülkiyetin yasaklandığı böyle bir sistemde insanları ekonomik faaliyetlerinde güdülecek ve motive edecek bir mekanizmayı kurmak ve etkin bir biçimde işletmek mümkün olmayacaktır.

İnsanlar ihtiyaçlarını karşılama uğraşılarında, Abraham Maslow'un meşhur kuramında biçimlenen ihtiyaçlar hiyarerşisi- nin ya da merdivenin ikinci ya da unc basamağına geldikle- rinde (yani fizyolojik ihtiyaçların karşılayıp belli bir güven or- tamı sağladıktan sonra) rehavete kavuşacaklardır. Bu aşamadan sonra onları motive etmek mümkün olmayacaktır. Çünkü birey- sel mülkiyetin kabul edilmediği bu düzende id'in yeni ihtiyaçlar yaratması ve egonun bu ihtiyaçları tatmin uğraşısına girişmesi süperegö tarafından engellenmektedir. Dolayısıyla, uzun d- nemde insanların yeni ürünler ve yeni teknolojiler geliştirme bi- imindeki egodan kaynaklanan motivasyonu yok olmaktadır. Böylece, toplumda olması gereken ekonomik gelişme düzeyine ulaşamamaktadır. Ekonomik zgrlğn olmadığı böyle bir sis- tem anlayışı, bir ideoloji olarak da kabul edildiğinden, devamlı- lığını sağlamak için bu kez e devletin bireyler üzerindeki poli- tik baskısı yoğunlaşacaktır. Sonuç olarak da insanların eşitliği ve özgürlüğü sloganı ile toplumsal düzeni kurma amacı ile baş- layan düşünme biçimi, insanların ekonomik ve politik özgürlü- ęn yok eden baskıcı bir devlet mekanizmasına dönüşmekte ve yıkılmaya mahkm olmaktadır. Eski Sovyetler Birliği ve benzeri ülkelerin sistemlerinin çöküşü bu düşüncemizin kanıtını oluşturmaktadır." (S.11-12)

Yanlışlıklar komedisi sayılacak bu görüşlerin temel yanışlı- ılıkları:

a) Toplumsal bir düzende "toplumun örgütlenmiş gücü dev- let" olmayabilir ve devlet kitle örgütlerinin işleyişi içinde eriti- lebilir.

Dolayısıyla devlet "görünür bir el" olmaktan çıkabilir ve toplum kaynaklarının rasyonel kullanımı ilgili kitle çoğunluğu- na bırakabilir.

b) Toplumsal düzen bireylerin yaratıcılıklarını, gelişmelerini yadsımaz. Nihayet toplumlar da bireylerin nvelerinden oluş- muştur. Ancak kişi toplum ile eşdeğer ve onun üzerinde görüle- mez. Her kişinin ölümü ile de toplumlar varlığını sürdürebilirler. Ancak toplumun bir kere ölümü; kişilerin varlı- ęını da sona erdirir. Yine kişinin toplumla eşdeğer sayılması ve

onun üzerinde sınıf-zümre tabakalaşması bizzat milyarlarca kişinin hakkına saygısızlıktır.

c) Sosyalizm denemelerine girmiş toplumların tahlili ve onları anlamak kapasitesi kapitalizmin metafizik mantıkçılarına düşmez. Bir sosyalist, kapitalist toplumun içinden geldiği için her zaman onu tanıma ve eleştiri hakkına sahiptir. Ancak kapitalizm dışında bir görüş ufku taşımayanların sosyalizmi anlaması mümkün değildir. Ona yaptığı eleştiriler sadece kendi hanesine yazılır. Ekim Devrimi - İç Savaş - NEP - Sanayileşme - Hitler faşizmine karşı amansız savaş - Uzay sanayi gibi toplumsal yaratıcılık göstergelerini burjuva rehavet teorisine indirgemek de böyle bir işgüzarlık örneğidir. Abraham Maslow'a atıf yapılarak söylenen; ihtiyaçlar hiyerarşisinde fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayıp, belli bir toplumsal düzenler rehavete kavuşacak, Ego'lar ihtiyaçları tatmin uğraşısına girişmeyecek, yeni teknolojiler üretilmeyecek ve toplumların gelişme motivasyonu yok olacakmış! Topumlardaki rehavet gelişmenin engeli olsa A.B.D. ve Batı Avrupa ülkeleri çoktan bu gazaba uğrarlardı.

d) "Sovyetler Birliği ve benzeri ülkelerin sistemlerinin çöküşü"

Sosyalizmin yarattığı uygulamalardan değildir. Bizzat bu yeni dinamikler gelişmenin yayı olmuş 400 yıllık kapitalizm gücü ile boy ölçüşmüştür. Feodalizm-kapitalizm geleneklerinin maddi-manevi yapısı ile sosyalizm denemesi 70 yıllık bir birlik-telik yaşamış. Sonuçta sınıflı toplum geleneklerinin maddi-manevi kurumları sosyalist uygulamaların önünü kesip, bir girdap gibi içine çekmiştir. Dolayısıyla Sovyetler Birliği'ndeki "çöküş"ün suçlusu bireyciliktir, toplumsal düzen eksiklikleridir. Tekelcilerin bu konuda "eteklerindeki taşlar" kendilerinde kalmalıdır.

Özelleştirme politikalarına Sovyetlerin ve diğer ülkelerin alet edilişi tekeli kapitalizmin karakteristik yapısına bir başka örnektir. Halkımızın "sel önünden kütük kapmak" dediği şey bu olsa gerek.

TOBB yayınının bir başka kendilerine yaraşır yanlışları:

"Bireysel mülkiyete dayalı rekabetçi bir ekonomide piyasa mekanizması 'görünmez bir el' olarak toplum kaynaklarının rasyonel kullanımını sağlamış olacaktır" diyebilmesidir.

Rekabetçi bir ekonomide piyasa mekanizmasının nasıl bir "görünen bir el" olduğu K. Mark'sın üç ciltlik Kapital'inde, Ekonomi Politigin Eleştirisi'nde, Ücret-Fiat-Kâr'da çürütülemez bir ölçüde kanıtlanmıştır. Kapitalizmin bu kadar ideologları içinde bunları eleştirecek çapta birisi çıkamamıştır.

"Piyasa ekonomisi bir ideoloji değil" tezini öne sürmek doğru mu? Binlerce Üniversitelerin ekonomi derslerinde okutulan Keynes, Adam Smith, Ricordo kapitalizmin ideologları değil mi? Piyasa ekonomisi kapitalizmin bir parçası değil mi? Piyasa ekonomisine bir ideoloji değil diyen TOBB Sosyalizmi "Ekonomik özgürlüğün olmadığı böyle bir sistem anlayışı bir ideoloji olarak da kabul edildiğinden.." olarak görür. İdeoloji bir düşünceler bütünlüğüdür. Bunu bile bir "suç"muş gibi görenler aslında illegal cehaletlerini açığa çıkarıyorlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI ve SONUÇLARI

Ö zelleştirme uygulamasının Türkiye'ye 24 Ocak kararları çerçevesinde IMF-DÜNYA BANKASI odaklarınca dikte edildiği-programlandığı bilinmektedir. TUSİAD yayınına göre 24 Ocak Kararlarının ilk maddesi;

"24 Ocak Kararları'nın temel amaçlarını şu şekilde özelle-mek mümkündür:

1. KİT'lerin milli ekonomi üzerindeki yükünü azaltarak, bunların serbest piyasa ekonomisi kurallarına göre çalışmalarına başlamak ve bunları zaman içerisinde özel sektöre bütünüyle devretmek." (TUSİAD Türkiye'de Özelleştirme Uygulamaları S.43)

1980 yılları aynı zamanda özelleştirmenin İngiltere'de başla-nıldığı yıldır. Türkiye'de devlet mülkiyetinin on yıllardır benim-senmesi, DİSK ve devrimci siyasi örgütlerin kitleler içinde "tır-nak tutması" özelleştirmenin, programlandığından 5-6 sene sonrasına ertelenmesine neden oldu. ANAP iktidarının birinci son döneminde özelleştirme uygulamalarına ancak başlanmıştır. Bu başlangıç Dünya Bankası'nın görevlendirdiği The Morgan Guaranty Trust Company of New York'un "ana planı"dır. Mor-gan Guaranty Bank Ana Plânı 1986 Mayıs başlarında Türk hü-kûmetine dikte edilmiştir. Bu direktifi alan hükümet bürokratik uyuşukluğunu jet-hızı ile aşarak 3.6.1986 tarih 19126 sayılı Res-mi Gazete'de "**Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Özelleştirilme-sine ilişkin esaslar**" kanunlaştırılmıştır. İlgili 3291 sayılı kanu-nun 1. maddesi: "**Kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesine Bakanlar Kurulu'nca, müessese, bağlı or-taklık, işletme ve işletme birimlerinin özelleştirilmesine ise YPK'nca karar verilir. Yüksek Planlama Kurulu ayrıca işti-**

raklerdeki kamu paylarının satış ve devri konularında yetkilidir."

Dünya Bankası'nın Morgan Guaranty Bank aracılığı ile özelleştirme programını hükümete dikte ettiği ve hükümetin kabul edip, yasal düzenlemelerini hazırladığı günlerde (29 Mayıs 1986) TÜSİAD Tansu ÇİLLER'in kaleminden "Özelleştirme KİT'lerin Halka Satışında Başarı Koşulları" kitapçığını yayınlamıştır. Buradan Dünya Bankası-TÜSİAD ve hükümetin aynı koordinasyon içinde çalıştığı anlaşılmaktadır.

Morgan Guaranty Bank'ın master planının 1. maddesi: "Varmış bulunduğumuz genel sonuca göre, bir özelleştirme programı başlatmak için ciddi herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bazı KİT'lerin çok az bir yapısal değişiklik sonucu satılabileceğini saptadık ve inanıyoruz ki, hükümet önümüzdeki iki yıl içerisinde UŞAŞ, TURBAN, THY ve ÇİTOSAN ile YEMSAN'ın bazı bölümlerini satılması amacıyla vakit geçirmeden mali danışmanlar atanmalıdır."

Master planının "vakit geçirmeden mali danışmanlar atanmalıdır" emrivakisinden sonra hem mali danışmanlar atanır, hem de satış işlemlerine başlanılır:

TABLO:20

1986-1989 Döneminde Blok Satış Yoluyla Özelleştirilen Kuruluşlar

KURULUŞ	Devredilen Kamu Payı (%)	Satış Alan Kuruluş	Satış Tarihi	SatışFıatı (Milyon TL)
Manisa Yem	15	Halil Yurtseven	23.07.86	50.0
İsparta Yem	15	Dr. Turhan Özgöl	23.07.86	65.0
Biga Yem	40	Silivri Yem A.Ş.	21.11.86	112.0
Ordu Soya	100	Tarım Kredi Koop.	02.07.86	10 yıl süre kâr %80
Bursa Soğuk Depo	52	Bursa Belediyesi	21.11.86	80.1
BİNAŞ	47.50	T. Kalkınma Vakfı	02.07.86	479.5
YEMTA	20	Tariş Gn. Md.	21.11.86	60.0
SAMAŞ	32.65	Tokat İİ Öz. İd.	23.01.87	98.0
ANSAN-MEDA	88.73	Atlantiç İnt. Ltd.	28.10.88	22.850.0
Aksaray Yem	40	H. Özok M. Demiray	01.05.89	950.0
Çorum Yem	30	Pankobirlik	01.05.89	250.0
Eskişehir Yem	45	Zeytinöğlü Hold.	01.05.89	2.250.0
Kayseri Yem	13.30	Kayseri Yem Ortağı	01.05.89	175.0

Kaynak: KOİ Türkiye'de Özelleştirme - Ağustos 1993

TABLO:21
1986-1989 Döneminde Halka Arzı İçeren Blok
Satış Yöntemiyle Özelleştiren Kuruluşlar

KURULUŞ	Kamu Payı (%)	Satılan Kamu Payı (%)	Satış Alan Kuruluş	Satış Tarihi	Satış Fiyatı (Milyon TL)
USAŞ	100	70	SAS SERVICE PAR	9.2.89	32.014.8
Afyon Çimento	90.59	51	SCF	9.5.89	34.557.6
Ankara Çimento	99.30	99.30	SCF	9.5.89	70.817.6
Balıkesir Çimento	98.30	98.30	SCF	9.5.89	52.687.6
Pınarhisar Çimento	99.30	99.30	SCF	9.5.89	56.313.6
Söke Çimento	99.60	99.60	SCF	9.5.89	30.631.6

Kaynak: KOİ Türkiye'de Özelleştirme - Ağustos 1993

Kamu Ortaklığı İdaresinin açıklamasına göre USAŞ'ın 14.450.000 dolar karşılığının 32.014.842.000 TL.'si peşin tahsil edilmiştir. Ayrıca 10 yıl süre ile vergi sonrası kârın % 21'i alınacaktır.

5 Çimento fabrikasının döviz cinsinden satış tutarı toplam 105 milyon ABD dolarıdır. Bu miktarın 85 milyon dolarlık bölümü peşin, 20 milyon dolarlık bölümü de satış tarihinden bir yıl sonra tahsil edilmiştir. Buna göre, söz konusu fabrikaların döviz cinsinden satış tutarları: Afyon Çimento için 13 milyon dolar, Ankara Çimento için 33 milyon dolar, Balıkesir Çimento için 23 milyon dolar, Pınarhisar Çimento için 11 milyon dolar olmaktadır. Ayrıca, Ankara, Balıkesir, Pınarhisar ve Söke Çimento fabrikaları hisselerinin en az % 40'ı 5 yıl içinde halka satılacakmış (!)

Tüm özelleştirme uygulamalarında olduğu gibi Mali Danışmanlık ve AUDITOR (Denetçi) firmalar özelleştirme satışından pay almaktadır. Örneğin Çitosan - Ansan ile birlikte mali danışman firma olarak ROTHSCILD/TEB ile 950.000 dolar karşılığında sözleşme yapmıştır. AUDITOR (Denetçi) firma olarak da ARTHUR ANDERSEN ile 31.500.000 TL(KDV hariç) karşılığında sözleşme yapmıştır. Bir de halka arzı içeren satışlarda bankaların aracılık payı hesap edilirse "devlet malı deniz yemeyen domuz" anlayışının oldukça uygulama bulduğu kabul edilebilir.

ÖZELLEŞTİRMEDE TELETAŞ ÖRNEĞİ

TABLO:22
1986-1989 Döneminde Hisse Senetleriyle Halka
Arz Satışı Yapılan Kuruluşlar

KURULUŞ	Kamu Payı (%)	Halka Arz Satış Payı (%)	Beher Hisse Satış Fiyatı (TL)	Halka Arz Tarihi	Toplam Satış Tutarı (1 L)
TELETAŞ	% 40	22	5.000	29.2.88 - 4.3.88	15.399.995.000

Kaynak: KOİ Türkiye'de Özelleştirme - Ağustos 1993

1983 yılında kurulup, telekomünikasyon donanımlarının kurulması imalatı, araştırma ve geliştirilmesinde aktif rol oynayan TELETAŞ'ın özelleştirilmesi "halka arz", "halka ve çalışanlara satışı" olarak lânse edilse de ağırlık noktası yabancı şirket hisse-lerinin artırılması olmuştur.

Özelleştirme öncesi TELETAŞ'ın hisse yapısı:

Hisse Sahibi	Hisse Oranı (%)
PTT	40
-Bel	39
PTT Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı	8
STFA	7
Vakıflar Bankası	5
Ray Sigorta	1
	100

PTT'nin % 40 hissesi 31.3.1987 tarihinde KOİ'ne devredildikten sonra TELETAŞ yapı sözleşmesinde değişiklikler yapılmıştır. Şirketin 14 milyar ödenmiş sermayesi her biri 1000 TL olan 14 milyon hisse-ye ayrılmıştır.

28.12.1987 Tarihli Hissedarlar	Hisse Miktarı	Hisse Senedi Grubu	Hisse Oranı (%)
Bell	5.460.000	A	39
PTT Biriktirme Sandığı	1.120.000	B	8
STFA	980.000	B	7
Vakıflar Bankası	700.000	B	5
Ray Sigorta	140.000	B	1
KOİ	2.520.000	B	18
KOİ	3.079.999	C	22
KOİ	1	D	-
			100

Kaynak: TÜSİAD Yayınları (Türkiye'de Özelleştirme Uygulamaları - 1992)

Bu 14 milyon hisseler iki kategoriye indirgenmiştir. Nama yazılı hisseler (Sermayenin % 78'ini temsil eder.) yukarıda anılan A-B-D hisseleri nama yazılı hisseler olup, C grubu hamiline yazılı hisselerdir.

KOİ'nin C hisseleri % 22 olup Mart 1988'de halka arz yöntemi ile satılmıştır. KOİ'nin B hisseleri % 18 olup 19 Ağustos 1993 tarihinde ALTACEL HOLDİNG B.V'eye satılmıştır. KOİ'nin D hissesi "altın hisse" olup, yönetim kurulunda bir üye atama hakkı vardır. Ancak devletin TELETAS'daki hissesinin %3'ün altına düşmesi ile son bulacaktır.

ÖZELLEŞTİRME SONRASI TELETAS HİSSELERİ

Bell Telephone Manufacturing Company (Belçika)	% 39
ALTACEL HOLDİNG B.V.	% 26
HALKA ARZ EDİLEN HİSSE SENETLERİ	% 22
VAKIFLAR BANKASI	% 5
PTT BİRİKTİRME ve YARDIMLAŞMA SAN.	% 8
	100

Özelleştirme öncesi yerli hisse : % 61 Yabancı hisse: % 39
Özelleştirme sonrası yerli hisse: % 35 Yabancı hisse: % 65

Altacel Holding önce Temmuz 1993 tarihinde STFA'nın % 7, Ray Sigorta'nın % 1 hisselerini satın almış, daha sonra 19 Ağustos 1993 tarihinde KOİ'nin % 18 hissesini 21.002.400 ABD dolarına satın almıştır. Böylece Altacel Holding TELETAŞ'ın ikinci büyük hissedarı olmuştur. Özelleştirmede TELETAŞ örneği KOİ ve TÜSİAD yayınlarında "Halka Arz" olarak lanse edilse de iki uluslararası tekелci firmanın egemenliği ile sonuçlanmıştır. Lâkin yönetimde devleti temsilen bir, çalışanları temsilen de bir kişi olmak üzere iki kişi yönetimde T.C. nüfusu altındadır. Bunların da ekonomik çıkarları ve ideolojik bağılıkları yabancı şirket kararlarını onaylamaya ancak yetebilir.

TELETAŞ halka arz satışlarında bankalardan ve aracı kurumlardan oluşan 19 kuruluş ile satış yüklenim sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre bankalar ve aracı kurumlar TELETAŞ Genel Kurul kararı ile tespit edilmiş nominal bedelleri 1000 TL olan her bir hisse senedini halka arz fiyatı olan 5000 TL'den satmayı, satamazlarsa bedellerinin kendilerinin ödeyeceğini taahhüt etmişlerdir. Türkiye İş Bankası da yurt dışında satış aracılığını üstlenmiş 200.000 adet hisse senedi bedelini ödemeyi taahhüt etmişlerdir. Toplam satışa sunulan 3.079.999 hisse senedine 41.695 özel ve tüzel kişi müracaat etmiştir. Bunun 8.2 milyar tutarı halka arz, 5.6 milyar tutarı çalışanlara, 1 milyar tutarı yurt dışına, 489 milyon tutarı PTT çalışanlarına ve sosyal güvenlik kurumlarına satılmıştır. Ancak "halk" sözcüğü kullanılmasına rağmen TELETAŞ hissesi alanların % 60'ının kendisi, % 46'sının yakınları benzer kıymetli kağıt satın aldıklarının beyan etmişlerdir. Bunların ise çalışan "halk" yığınları olmayıp, kumarbaz borsa simsarları olduğu bilinen bir durumdur. Teletaş hissesi satın alanların % 36'sının sürekli elde tutmak için satın aldığını açıklaması, bir başka simsar çoğunluğunun göstergesidir. TELETAŞ'ın çalışanlarını borçlandırarak sattığı hisse senetleri; işgüçlerini hem peşin satın almış, hem üretim verimliliğini artırmış, hem de işçi sınıfının homojenliğini parçalamıştır.

TELETAŞ'ın hisse senetlerinin satıldığı Mart-1988'den iki ve beş ay sonra Mayıs-Ağustos aylarında her hisse için 1.211 TL temettü dağıtması, sermayesini 14 milyardan 20 milyara çıkarışı ve hisse senedi sahiplerinin bedelsiz hisse etmesi tamamen borsada arz-talep dengesini kendi lehine arttırma manev-

rasıdır. Nitekim 1989 Mayıs ayında ikinci yıl temettüsü olarak her bir hisseye 856 TL, 1990 Mayıs ayında üçüncü yıl temettüsü olarak 550 TL dağıtmıştır. Hisse senetlerinin borsa pazarında geçerliliği her zaman küçük sermayecilerin tekelcilere yeni kaynak aktarmıdır. Telekomünikasyon gibi tekniğin ve pazarın son gelişmişliğinin nimetlerinden yararlanan TELETAS'ın 1 verip 10 kazanacağı üretim-tüketim-fiat dengesinden bellidir. Türkiye'nin haberleşme-iletişim sanayine "Özalizm" uygulamaları ile öncelik veriş, ihracat yapılan ülkelerin bu metalleri abartışı sürekli pazar imkanıdır.

Teletas özelleştirmesinde mali danışmanlık ücreti olarak 296.000 dolar Chase Invest şirketine ödenmiştir.

Teletas'ın Halka Arz Yöntemi'nde uyguladığı satış fiyatı ne menem bir "halkçı" olduğunu gösterir. 31.3.1987 tarihinde 1000 TL olan hisse senetleri 6 ay sonra (29.2.1988) 5000 TL'ye satılmıştır.

TABLO:23
1990-1993 Yıllarında Blok Satış Yöntemi ile
Yapılan Özelleştirmeler

KURULUŞ	Satılan KOL Payı (%)	Kimin Aldığı	Satış Tarihi	Satış Tutarı (1000 TL)
Adana Kağıt Torba	60	Çitosan Memur Sandığı	1991	1.400.000
Türk Kablo	38	Nokia Int. Finnish Fund	1991	44.605.000
Güneş Sigorta	30	Gan Intennatol	1991	81.937.359
Ordu Soya	100	Tarım Kredi Kooperatifi	1991	1.500.000
Çaybank	49	Derviş Temel	1992	13.500.000
İbragaz	51	Primagaz A.g.	1992	350.000.000
Tat Konserve	17.27	Koç Holding	1992	41.439.728
Çamsan	26.38	Gökhan Poyraz	1992	8.000.000
Ray Sigorta	49.65	Doğan Şirketler Grubu	1992	69.000.000
Polinas	30.00	Ülker Gıda	1992	45.000.000
Meysu	96.15	Ünal Doğan Grubu	1992	8.500.000
Şeker Sigorta	13.37	Sert Holding	1992	6.500.000
Ankara Halk Ekmek	3.79	Ankara Belediyesi	1992	600.000
Türk Traktör	33.73	Koç Holding	1992	56.750.000
Trakmak	45.00	Koç Holding	1992	29.250.000
Gaziantep Çimento	99.73	Rumeli Holding	1992	434.266.895

KURULUŞ	Satılan KOl Payı (%)	Kimin Aldığı	Satış Tarihi	Satış Tutarı (1000 TL)
İskenderun Çimento	100	Oyak-H.Ömer Sabancı	1992	509.035.500
Tarazon Çimento	100	Rumeli Holding	1992	268.252.782
Denizli Çimento	100	Modern Çimento	1992	579.376.500
Çorum Çimento	100	Yibitaş Holding	1992	298.730.000
Sivas Çimento	100	Yibitaş Holding	1992	249.253.200
Şekerbank	10	Pankobirlik	1993	17.000.429
TOE	81.35	Süper - Oto	1993	75.952.000
Ladik Çimento	100	Rumeli Çimento	1993	553.062.592
Urfa Çimento	100	Rumeli Çimento	1993	551.212.296
Bartın Çimento	99.78	Rumeli Çimento	1993	200.544.522
Aşkale Çimento	100	Erçimsan	1993	328.436.478

Kaynak: KOl Türkiye'de Özelleştirme - Ağustos 1993

TABLO:24

1990-1993 Yıllarında Halka Arz-Blok Satış Yöntemiyle Yapılan Özelleştirmeler

KURULUŞ	Blok Satış veya Halka Arz tarihindeki KOl Payı (%)	Satılan veya Halka Arz Edilen Kamu Payı (%)	Satın Alan Halka Arz	Satış Tarihi	Blok Satış veya Halka Arz Bedeli (1000 TL)
Afyon Çimento					
Blok Satış	99.60	51.00	SCF	1989	30.371.388
■ Halka Arz	48.60	39.87	Halka arz	1991	29.899.650
Tofaş Oto Ticaret					
■ Blok Satış	39	16	Fiat Aytos Pa	1991	42.204.800
■ Halka Arz	23	1.36	Halka Arz	1991	4.075.200
Niğde Çimento					
■ Halka Arz	99.84	12.72	Halka Arz	1991	10.494.000
■ Blok Satış	87.12	87.10	Oyak Sabancı	1992	139.328.550
Çukurova Elektrik					
■ Halka Arz	18.65	5.45	Halka Arz	1990	23.457.024
■ Blok Satış	11.50	11.25	Rumeli Elektrik	1993	302.708.401
Netaş					
■ Blok Satış	49.00	20.00	NTL.Northern Tele.	1993	255.510.473
■ Halka Arz	29.00	7.75	Halka Arz	1993	80.522.310
Gima					
■ Halka Arz	54.68	4.15	Halka Arz	1991	1.660.900
■ Blok Satış	94.05	94.05	Bilser Dedeman	1993	101.125.425

Kaynak: KOl Türkiye'de Özelleştirme - Ağustos 1993

TABLO:25
1990-1993 Yıllarında Halka Arz Yöntemiyle
Özelleştirilen Kuruluşlar

KURULUŞ	Halka Arz tarihindeki KOİ Payı (%)	Halka Arz Edilen KOİ Payı (%)	Halka Arz Tarihi	Toplam Satış Tutarı (1000 TL)
ERDEMİR	48.65	2.93	1990	132.392.537
ARÇELİK	13.32	5.83	1990	50.162.680
BOLU ÇİMENTO	34.50	10.38	1990	20.851.860
ÇELİK HALAT	19.42	13.25	1990	19.545.563
PETKİM	99.37	7.83	1990	384.462.812
KONYA ÇİMENTO	39.87	31.13	1990	48.619.750
ÜNYE ÇİMENTO	49.21	2.86	1990	2.570.500
MARDİN ÇİMENTO	46.23	25.46	1990	25.463.750
THY	100	1.55	1990	13.925.250
ADANA ÇİMENTO	23.86	17.16	1991	79.128.900
ADANA ÇİMENTO	23.42	17.16	1991	8.792.100
MİGROS	42.22	36.40	1991	18.199.200
DİTAŞ	14.77	2.51	1991	864.500
TÜPRAŞ	100	1.66	1991	23.920.400
PETROL OFİSİ	100	402	1991	55.032.000
TOFAŞ TÜRK	23.13	0.85	1991	25.809.600

Kaynak: KOİ

TABLO:26
Yarım Kalmış Tesislerden Satış İşlemi Gerçekleştirenler

	Satın Alan Kuruluş	Satış Tarihi	Satış Bedeli (Milyon TL)
EBK Kemah Et Kombinası	Kemah Gıda A.Ş.	9.9.87	275.0
Sümerbank Iğdır Pamuk Dok. Fab.	Aras Tekstil A.Ş.	3.1.85	3.000.00
Sümerbank İspir Ayakkabı Fab.	Altay Koll. Şti.	2.7.86	750.0
Sümerbank Tortum Yünlü San. MÜS.	Oskar A.Ş.	30.5.86	3.000.0
Tökel Pasinler Sigara Fab.	Ervizon A.Ş.	25.7.87	8.500.0
SEK K.Maraş Süt Mamülleri	Yaşar Dondurma	9.10.89	1.600.0
Tigem Günaş Zeytinyağı Fab	Kilis Belediyesi	11.12.90	900.0

Kaynak: KOİ Türkiye'de Özelleştirme Ağustos 1993

TABLO:27

**Süt Endüstrisi A.Ş. ve Yem Sanayi A.Ş.'ye Ait Fabrika,
Tesis, İştirak ve Varlıklardan Satış İşlemi Gerçekleştirilenler**

	Blok Satış tarihindeki KOİ Payı (%)	Satılan KOİ Payı (%)	Satın Alan Kişi	Tarih	Satış Bedeli (TL)
SÜT ENDÜSTRİSİ KURUMU A.Ş.					
İzmir-tire Süt Toplama Mer.	-	-	Levent Yatkın	10.5.93	505.000.000
Çatalca Süt Toplama Mer.	-	-	2. Yücel	13.5.93	675.250.000
YEM SANAYİ A.Ş.					
Tavşanlı Yem San. A.Ş.	4.83	4.83	Mustafa Nadir Uysal	14.4.93	155.000.000
Balıksan A.Ş.	15.00	15.00	Yavuz Ali Oğuz	14.4.93	191.000.000
Çukoyem Ltd. Şti.	4.00	4.00	Ceyhan San.	15.4.93	65.000.000
Çaycuma Yem Fab.	-	-	Yurtbay Ltd.	23.7.93	12.771.500.000

Kaynak: KOİ

TABLO:28

**Tekelci Kapitalizmin Kürt Ulusundan Korkusu
Nedeniyle Satılamayıp Bedelsiz Ve Defter Devri Yapılanlar**

KURUM	Devredilen Kurum	Devir Tarihi
Süt Endüstrisi Kurumu A.Ş.	Ağrı İl Özel İdaresi	7.6.1993
Ağrı İşletmesi	Kars İl Özel İdaresi	7.6.1993
Kars İşletmesi	Van İl Özel İdaresi	7.6.1993
Van İşletmesi	Kars İl Özel İdaresi	7.6.1993
Sarıkamış Süt Toplama	Kars İl Özel İdaresi	7.6.1993
Göle Süt Toplama	Kars İl Özel İdaresi	7.6.1993
Arpaçay Süt Toplama	Kars İl Özel İdaresi	7.6.1993
Ardahan Süt Toplama	Gaziantep Belediyesi	2.7.1986
Sümerbank G.Antep	Köyteks	8.7.1986
Tekstil Mak. Fab	Jan. Gn. Kom. Em. Gn. Md.lüğü	10.9.1991
SEK Siirt Peynir Fab	Tekel Gn. Md.lüğü	10.9.1991
Sümerbank Gercüş Ayak	Jandarma Genel Komutanlığı	10.9.1991
	Emniyet Genel Müdürü	
Tekel Diyarbakır Sigara Fab.	Tekel Genel Müd.	10.9.1991

*Kaynak: KOİ Türkiye'de Özelleştirme
(Başlık bane ait)*

NETAŞ; ÖNCE SENDİKASIZLAŞMA SONRA ÖZELLEŞTİRME

Netaş, 1967 yılında PTT ve NTL-Kanada ortaklığı ile kurulmuş olup, 1968 yılında üretim faaliyetine başlamıştır. Telefon setleri, haberleşme cihazları, sayısal santraller, transmisyon sistemleri, telefon setleri, güç sistemleri ve özel telekomünikasyon cihazları başlıca üretim maddeleridir. 1986'da PTT'nin % 49 oranındaki hisseleri KOİ'ye devredilmiştir. Türkiye'nin sayılı üretim ve gelir kapasitesine sahip NETAŞ'ın özelleştirilmesi tamamen uluslararası tekellerin evrensel telekomünikasyon-iletişim-haberleşme ağını kendi tekellerine alması ile ilgilidir. Türkiye'de Telekomünikasyon sektörü üretiminin yenilikleri ve kapasitesi hep artıda olduğundan NETAŞ'da üretim ve kâr patlaması yaşamıştır.

TABLO:29

YIL	Üretim (Milyon TL)
1983	31.160
1984	70.993
1985	130.625
1986	145.273
1987	181.711
1988	378.410
1989	395.690
1990	441.150
1991	638.000

**Kaynak: NETAŞ Hisselerinin
Halka Arzı Satış Dökümanı**

TABLO:30**NETAŞ'ın Ürün Gruplarına Göre Üretim Yıllık Satışları**

ÜRÜNLER	1989	1990	1991	1992
DMS				
Hat	243.469	363.864	453.880	441.297
Milyon TL	86.648	156.630	294.552	605.281
KIRSAL				
Hat	85.000	201.192	552.620	505.870
Milyon TL	18.158	82.344	358.495	655.989
TELEFON Adet	286.352	236.950	239.787	296.512
Milyon TL	11.141	14.735	20.417	40.218
PABX Hat	90.076	78.608	95.935	128.142
Milyon TL	21.641	37.890	46.411	66.295
ENERJİ SİSTEMLERİ				
Adet	234	579	1.422	1.873
Milyon TL	7.925	21.508	72.974	164.697
DİĞERLERİ				
Milyon TL	34.835	52.960	137.606	332.398

Kaynak: NETAŞ Hisselerinin Halka Satış Dökümanı Şubat 1993 KOİ

Tablo 30'da görüldüğü gibi; NETAŞ'ın 1989-92 yıllık bilançoları üretim ve satış boyutlarının yüksek artışını gösteriyor. 1989 satışları 179 milyar 898 milyon iken, 1992 yılında 1 trilyon 864 milyar 878 milyonu bulmuştur. Ancak personel sayılarında 1985 sonrası sürekli düşme görülmüştür.

TABLO:31

YIL	Kâr (Milyon TL)	Personel
1983	2.167	1992
1984	1.592	2183
1985	1938	2665
1986	5624	3268
1987	11.624	3192
1988	9.032	1932
1989	2976	1705
1990	16.860	1735
1991	140.911	1737
1992	235.223	1955

**Kaynak: NETAŞ Dökümanları
Şubat 1993**

NETAŞ'ın özelleştirilmesinde KOİ'nin % 49 payının % 20'sini 255 milyar 510 milyon 473 bin 815 TL'sına satılışı, üretim-kâr ve teknoloji yapısına göre oldukça düşük bir fiyat olmaktadır. 1992 yılında 235 milyar 223 milyon kâr ettiği gözönüne getirilirse bu gerçek daha iyi anlaşılabilir. Özelleştirmede mali danışmanlığını İktisat Bankası'nın yaptığı NETAŞ, hisse senetlerinin satışını da T. İş Bankası yapmaktadır.

Özelleştirmeden önce sendikasıylaştırmanın yapıldığı NETAŞ'ta olayları yaşayan işçiler bu günleri anlatıyor:

BİR SENDİKASIZLAŞTIRMA ÖYKÜSÜ

Eski NETAŞ'lı İşçiler Sendikasıylaştırmayı Anlatıyor

İbrahim ÖREN: Şanlı NETAŞ DİRENİŞİ'mizden fabrika-da sendikasıylaştırmanın reklamının yapıldığı bugünlere gelmiş olmamız düşündürücü.. Sendikal çevrelerde "Artık bu yeni sendikalar yasası ile greve çıkılmaz" değerlendirmesinin yaygın olduğu bir dönemde başlayan NETAŞ grevi kısa sürede etkisini gösterdi. Grev işçi hareketinin geleceği konusundaki kararsızlık bulutlarını dağıttı. En olumsuz koşullarda dahi mücadeleyi düze çıkarmanın bir yolunun bulunabileceğini göstermesi açısından bu grev bir köşe taşı olmuştur.

İşçi cephesinde oluşan bu politik yaklaşıma karşılık işverenin -daha da ötesi Hükümetin- tavrı da başından sonuna dek politik oldu. Mantık şu idi: "Böyle büyük çaplı bir greve kalkışan işçiler cezalandırılsın ki, olay başka işkollarına sıçrasın.." Diğer işkollarındaki işçileri yıldırma: "greve olacak da ne olacak? Bak NETAŞ'ta binlerce işçi işinden oldu.." dedirtmek istiyorlardı işçilere.. Bunun için türlü oyunlara başvurdular. Mesela, PTT Santral ihalelerini NETAŞ'a vermediler. NETAŞ'ın o günün parası ile 20 milyar alacağını beklettiler. Kanada'dan herşeyi ile bitmiş, montajı tamamlanmış santraller

ithal ettiler alelacele.. Bir yandan da işveren grev sürerken te-
reddütte olan arkadaşlarımızın evlerini tek tek ziyaret ederek iş-
başı yapmaya çağırıyordu. Böyle bir hamle karşısında grevde
kararlı olan bizler sonuna dek ortak bir rota izlemeyi başarama-
dık. Sendika üst yönetimi grev sonrasında yeniden oluştuğunda
artık gruplaşmalar artmıştı. Kişisel anlaşmazlıklara, sekte-
tariyelere sendika yönetimimiz duyarsız kalıyordu. Sonuçta şube
yönetimini belirleyen delege seçimlerinde, "atama ile" yukarı-
dan gönderilen arkadaşımızı işçiler delege olarak bile seçmedi-
ler. Bu çok ilginçtir.

Atıf AYDIN: NETAŞ işvereninde; yöneticileri yargılanır-
ken bile hala MADEN-İŞ korkusu vardı. "..**Sendika yargılanı-
yor ama, yarın öbürgün yeniden sendikanın faaliyetleri baş-
ladığında, işçilerden geri aldığımız bu kazanılmış hakların
hesabını sorarlar.. Güç durumunda kalırız..**" gibi bir korkulan
vardı. Ama baktılar ki iş uzuyor. DİSK Yöneticileri idamla yar-
gılanıyor.. O zaman daha cüretkar davranmaya başladılar.

NETAŞ DİRENİŞİ, Özal Hükümeti'ni çok çabuk uyandırdı.
Onca baskıcı, kısıtlayıcı yasaya rağmen işçilerin üstün bir mo-
ralle başladıkları grev, hükümeti hemen hırçınlaştırdı. NE-
TAŞ'ta MADEN-İŞ geleneği ile yetişmiş, fabrikayı iyi tanıyan
kadroların başını çektiği grev hakkında MESS işvereni ve Hükü-
met, düşmanca yargılarını saklayamıyordu.

**"Buranın işçileri arkadaşlarının çevresinde kenetlenir-
ler, mutlaka eylem yaparlar"** diye düşünmüş olmalılar ki,
NETAŞ'da ilk 150 kişilik işten çıkarma operasyonunun yapıla-
cağı gün -nereden haber aldılar ise- çevre yollarda otobüslerle
ÇEVİK KUVVET mevzilenmiştir.

Grev sırasında yanibaşımızdaki TELETAS fabrikasını ziya-
rete gelen dönemin Başbakanı Özal, NETAŞ'a grev ziyaretine
uğramayınca işçiler tarafından yuhalanmıştı.

İşyerimizde sendikanın çözülmesinin önemli bir diğer nede-
ni de o zamanki yönetimin hatalı, fabrikada demokrasiyi hiçe
sayan tutumu oldu. Kişisel ayrışmalar, gruplaşmalar grev sonra-

sı dönemde oluşturmamız gereken toparlayıcı, birleştirici havayı zehirledi. Grevden sonra değişen üst yönetimi, işleri "bana yakın olsun, benden olsun" anlayışı ile götürmeye yönelmişti. Sendika yönetiminin fabrikamıza "atama ile" temsilci göndermesi, gönderilen arkadaşımızın da katı tavırları, sonuçta işyerinde sendikanın etkisinin azalmasını getirdi.

Yılmaz KORAL: NETAŞ işvereni, MADEN-İŞ'in 1980 yılı 12 Eylül'üne dek işyerinde örgütlü olması sonucu yerleşen havayı kolay bozamayacağını biliyordu. Bu yüzden davası sürmekte olan eski sendikamızdan -sözleşmesiz kalmanlık için istifa ederek Otomobil-İŞ'e kaydolmaya başladığımız dönemde işveren bir ölçüde ılımlı idi. Ancak bu ılımlı tavır, toplu sözleşme dönemi gelip de sendika ile masaya oturunca birden yok oldu. NETAŞ işçisinin aktif, kararlı, bilgili yaklaşımını müzakere masasında yeniden karşısında bulan işveren, sonucu taa bugünlere uzanan bir tasfiye operasyonuna girişti.

İşveren '84 yılında 12 Eylül'den sonra ilk kez sendika ile toplu sözleşme masasına otururken hence önemli bir manevra yaptı. Eskiden sözleşme kapsamında olan teknisyen, mühendis gibi çalışanların büyük kısmını kapsam dışı bıraktı. Bugün NETAŞ hisselerini satmak için bankalarda halka dağıttıkları broşürlerde yazdıkları gibi 1180 maaşlı personel, 775 saat ücretli işçi oranının gerçekçi olmadığı açık. Hangi işletmede görülmüş? 775 işçi çalışan fabrikada 1180 tane yönetici, memur, mühendis.. Olur mu öyle şey?

Kaldı ki İşverenin NETAŞ'ı sendikasız bırakma niyeti daha '87 yılı başında grev henüz bitmişken kendini açboğaza vurmuştu.. Unutmuyorum ilk etapta atılan arkadaşlarımızın işine son verme gerekçesini işveren sendika panosuna astığı bildiride aynen şu ifadeyle açıklıyordu: **"ESEF VERİCİ NEDENLERDEN DOLAYI.."** İşveren grev yapmış olmamızı, örgütlü oluşumuzu **"Esef verici"** buluyordu. Bu iş taa o zamanlardan belli olmuştu. Ancak o zamanki sendika yönetimimiz gerekli uyanıklığı gösteremedi. Bir ara NETAŞ'ta sendikal çalışma o denli geriledi ki: 3000 kişinin çalıştığı fabrikada baştemsilci 650 oyla seçilebildi.

TABLO:32
Ağustos 1993 İtibariyle Özelleştirme Programı
Kapsamına Alınan İşletmeler

KURULUŞ	KOİ PAYI (%)
PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.	95.89
TÜRK HAVA YOLLARI A.Ş.	99.24
TÜRKİYE SÜT ENDÜSTRİSİ KURUMU	100
ET VE BALIK KURUMU	100
YEM SANAYİ T.A.Ş.	100
ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ KURUMUZ (ORÜS)	100
PETLAS LASTİK SANAYİ	99.89
PETROL OFİSİ	96.10
USAŞ UÇAK SERVİSİ A.Ş.	30.00
TÜPRAŞ TÜRKİYE PETROL RAFİNELERİ A.Ş.	97.83
TURBAN TURİZM A.Ş.	100
TESTAŞ TÜRKİYE ELEKTRONİK SAN. ve TİC. A.Ş.	99.45
KUMAŞ KÜTAHYA MANYEZİT İŞLETMELERİ A.Ş.	99.28
AFYON ÇİMENTO SAN. T.A.Ş.	4.12
ADİYAMAN ÇİMENTO SAN. T.A.Ş.	100
BOLU ÇİMENTO SAN. A.Ş.	16.02
BANDIRMA YEM FABRİKASI LTD. ŞTİ.	26.42
AROMA BURSA MEYVE SULARI SAN. A.Ş.	9.17
AKSARAY AZMİ MİLLİ T.A.Ş.	30.44
AEG ETİ ELEKTRİK A.Ş.	11.11
TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	7.92
TÜMAŞ TÜRK MÜH. MÜŞ. ve MÜT. A.Ş.	49.00
TOROS ZİRAİ İLAÇ ve PAZARLAMA A.Ş.	25.00
TOROS GÜBRE ve KİMYA ENDÜSTRİSİ	17.74
ÜNYE ÇİMENTO SANAYİ T.A.Ş.	25.53
TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FAB. A.Ş.	21.13
TAMEK GIDA SANAYİ A.Ş.	31.00
SİVAS YEM SANAYİ A.Ş.	3.57

TABLO:32
Ağustos 1993 İtibariyle Özelleştirme Programı
Kapsamına Alınan İşletmeler

İ Ş L E T M E

KOİ PAYI (%)

PINAR ENTEGRE ET A.Ş.	5.76
PANCAR MOTOR SANAYİİ A.Ş.	16.00
PAN TOHUM ISLAH ve ÜRETME A.Ş.	43.93
NİMSA NİÇDE MEYVE SULARI A.Ş.	92.67
MEYBUZ A.Ş.	98.83
METAL KAPAK SAN. T.A.Ş.	18.66
MEKTA TİCARET A.Ş.	28.00
LAYNE BOWLER DİK TÜRBİN POMPALARI A.Ş.	4.17
KÖYTAŞ TARIM MAKİNALARI A.Ş.	67.94
KONYA ŞEKER FABRİKALARI A.Ş.	24.00
KARS YEM FAB. A.Ş.	37.07
İSTANBUL DEMİR ÇELİK SANAYİ A.Ş.	40.00
ÇANAKKALE SERAMİK FAB. A.Ş.	8.37
ÇELİK HALAT ve TEL SANAYİİ A.Ş.	0.51
ÇEŞTAŞ ÇUKUROVA ELEKTRİK SAN. ve TİC. A.Ş.	2.29
EREĞLİ DEMİR-ÇELİK FAB. A.Ş.	20.57
ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş.	0.25
DİTAŞ DOĞAN YEDEK PARÇA İMALAT A.Ş.	0.74
FRUKO-TAMEK MEYVA SULARI SAN. A.Ş.	36.00
GÖNEN GIDA SAN. A.Ş.	49.00
GÜNEYSU A.Ş.	67.31
GÜNEY SANAYİ ve TİCARET İŞLETMELERİ A.Ş.	1.33
HASCAN GIDA ENDÜSTRİSİ A.Ş.	8.50
HEKTAŞ TİC. T.A.Ş.	3.38
İMSA İSTANBUL MEŞRUBAT SANAYİİ A.Ş.	1.01

Kaynak: *KOI Türkiye'de Özelleştirme*
İletişim Birimi Ağustos - 1993

Özelleştirme programı kapsamındaki toplam işletme sayısı 52'dir. Bu durumda işletmelerin çoğu özelleştirilmiştir. Özelleştirilen işletme sayısı: 97'dir. Özelleştirme kapsamındaki 52 işletmede KOİ'nin % 50 üzerinde hissesi olan işletme 17'dir. Özelleştirilen işletmelerde KOİ'nin % 50 üzerinde hissesi olan 25'tir. Bu durumda işletme sayısı ve hisseler bakımından yolun yarısından fazlası katedilmiş demektir. Sadece sabit sermayesi büyük işletmeler bu değerlendirmenin dışındadır. Toplumsal muhalefet ve özelleştirme karşıtı eylem ve düşüncelerin 1993 yılında hareketlendiği hesap edilirse oldukça geç kalmaktan bahsedilebilir. 1989 Petrol-İş ve ona bağlı bilim adamlarının çalışma - çabaları ve Hava-İş'in 1990'da özelleştirmeye karşı mitingi ayrı tutulursa "**öğleden sonra uyanan**" kurum ve kuruluşlara "**günaydın**" demek gerekiyor.

TABLO:33
Önemli Kalemler İtibariyle Özelleştirme Gelirleri

KURULUŞ	1986 - 1991	1992	1993	- TOPLAM
Hisse Senedi Satış Geliri	2.373.855.809.050	3.178.015.270.577	3.749.047.715.909	9.300.918.795.536
Temettü Gelirleri	1.260.315.627.417	1.015.594.737.305	416.089.740.100	2.692.000.104.822
TOPLAM	3.634.171.436.467	4.165.137.456.009	11.992.918.900.358	

Türkiye'de özelleştirme gelirlerinin ekonomiyi canlandıracağı, enflasyonu düşüreceği, bütçe açıklarının kapanacağı tezlerini öne süren TÜSİAD-TOBB-Hükümet yetkililerine şu soruyu sormak hakkımızdır: Özelleştirme politisasının uygulamalarının yarısını uyguladınız ve toplam 30 Haziran 1993 tarihine kadar 9 trilyon 300 milyar 918 milyon 795 bin 536 TL. "gelir" elde ettiniz... Enflasyonu % kaç düşürdünüz? Bütçe açıklarınızı % kaç hafiflettiniz?... Her üç soruya **HIÇ! HIÇ! HIÇ!** değil mi?

KİT'lere ait mülkiyet ve işletmeleri 14 yabancı, 21 yerli tekelciye ve 10 Ortaburjuvalara devretmekle hiçbir ekonomik çözüm ve çare üretilmediğine göre asıl amacın; tekelcilere kâr, politik-ideolojik mücadelelerinde bir "aşama" olduğu anlaşılıyor.

"Özelleştirmeler yoluyla, tekelci grupların güçlü tekeller haline gelişinin en bariz örneği Uzanlar'dır. Bir bağlamda Çukurova Holding'de yaşananlar, özelleştirmelerin sermayeyi tabana yayacağı ve tekelleri önleyeceği yolundaki iddiaları çürüten oldukça öğretici bir örnektir.

ÇUKUROVA ELEKTRİK'TE KİM KİMİ ÇARPTI

Uzan ailesine ait Rumeli Holding bir yandan çimento fabrikalarına el atarken, öte yandanda Çukurova ve Kepez Elektrik'te atağa geçti. Çukurova Elektrik'teki % 11.25'lik kamu payı 10 Şubat 1993'de KOİ tarafından Rumeli Holding'e satıldı. Çimentolarda alıcıları dört kez pazarlığa davet eden KOİ bu kez "tek celsede" işi bitirdi. Gerekçe ilginçti: "Hisselerin geniş çapta bir yatırımcı kitlesini ilgilendirdiği dikkate alınarak spekülasyonlara yol açmamak". Çukurova 19 Aralık 1992'de blok satışa çıkarıldı. Teklifler 12 Ocak 1993'te alındı. Ve 4 Şubat'ta KOİ, tarafları pazarlığa çağırarak fiyat arttırmalarını istedi.

Rumeli Holding Çukurova'ya yarısı peşin, geriye kalanın çeyrek bölümü birinci yıl, ikinci çeyrek bölümü de ikinci yıl sonunda olmak üzere, toplam 81.1 milyon dolar değer biçti. Sabancı ise % 70'i peşin, % 30'u 2 yıl ödemeli olmak üzere 75.5 milyon dolar önerdi. Pazarlık tek bir görüşme ile sonuçlandı. Teklifler 10 Şubat'ta KOYK'nun onayına sunuldu ve Çukurova hisseleri Rumeli Holding'e satıldı.

Borsada alım satımı yapılan hisselerin, sonunda nasıl olup da Uzan'ları firma yönetimine getirmenin aracı olduğuna en iyi örnek Çukurova'dır. Borsa yoluyla "eşitlikçi kapitalizm"i yaratılacağını söyleyen burjuvazinin, Çukurova hisselerinin, Uzanlar'ın elinde yönetimi ele geçirme aracı olarak kullanılması karşısında diyebilecek bir sözü kalmamıştır. Borsa, özelleştirmelerin tekelci gruplara yarattığı imkanların manipülasyon alanı olarak kullanılmıştır. Süreç şöyle gelişmiştir:

Uzanlar tekliften önce borsada başlattıkları alımlarını, satıştan 10 gün öncesine kadar sürdürdüler. Öyle ki teklifin ertesi günü (yani 13 Ocak 1993'te) 1054 lot (1.054.000 hisse) alım daha yapıldı.

5 Ocak-1 Şubat arasında Adabank kanalıyla 7.825.000 hisse (ki 300 milyar TL sermayede % 20.6 idi) elde edildi. Hisseler yönetimi ele geçirmek için yeterli olmayınca, bu defa vekalet-name toplanmaya başlandı. ÇEAŞ'ın genel kurulu öncesi Uzanlar gazete ilanı vererek, "temsil hakkına karşılık prim sistemi"ni başlattı. İlanlarda, elinde ÇEAŞ hisse senedi bulunanlara genel kurulda oy hakkı karşılığında % 20 net ilave prim teklif ediliyordu. % 20'lik primin yarısı temsil etme yetkisi verildiğinde hemen peşin ödenecek, bakiyesi ise 1993 yılında yapılacak 1992 hesap yılı genel kurulunun tamamlanmasında ödenecekti. Önceden başkalarına verilmiş vekaletnameleri bulunan hissedarlar bu vekaletnamelerini noter aracılığı ile iptal ettirebileceklerdi.

Uzanlar her biri 500 TL değerindeki hisse senetlerinin 100 TL'lik bölümünü "prim" olarak vereceklerdi. (Borsada hisse senedi işlem birimi 1000 TL üzerinden olduğundan, her bir hisse için 200 TL'lik prim düşüyordu.) Primi alacak olanlar "bir defaya mahsus olmak üzere" temsil hakkını Uzanlara devretmiş olacaktı.

KOİ'nin 10. Şubat'taki satışından önce yaklaşık 2 ay süreyle kontrollerindeki Adabank aracılığı ile borsada Çukurova senetlerini toplayan Uzanların şirketteki payının % 20'yi aştığı tahmin ediliyordu. Son satışlarla KOİ'nin elinde % 25 oranında hisse kalırken, Akbank'ın % 4.85, Emekli Sandığı'nın % 4.26, Türkbank'ın % 3.44 ve İş Bankası'nın % 3.26 hissesi kalmıştı.

SPK ilandaki bilgileri yeterli bulmadı. Rumeli Holding'ten kendisini tanıtan ve Çukurova Elektrik'te neler yapılacağını anlatan bir açıklamanın gazete ilanına konulmasını istedi.

Bunun üzerine Rumeli Holding, ilanların sadece alt kısmına grubun faaliyet gösterdiği 6 sektör ve şirketlerin adını yazdırdı. Bir de tek satırlık not düşüldü: "Rumeli Holding'de yaklaşık 3600 kişi çalışmaktadır." SPK ayrıca, bir tebliğ taslağı hazırlayarak Tansu Çiller'e sundu. Tebliğ; menfaat karşılığı vekaletname toplanmasını yasaklıyor, vekalet toplanma işlemi sermayenin belli bir bölümü ile sınırlandırılıyor, toplanan vekaletler ile ne yapılacağını ve şirket yönetimi için planların açıklanması zorunluluğu getiriliyordu.

Çiller tebliği yaklaşık 5 hafta bekletti, Uzanlar Çukuro-

va'nın yönetimini ele geçirdikten sonra da geri iade etti ve "para karşılığı vekalet devrini yasaklayan" hükmün değiştirilmesini istedi. Tebliğ Bakan'dan çıkmayınca, SPK Rumeli Holding'i mahkemeye vermeye karar verdi (böyle bir dava kazanılsa bile, Rumeli Holding en çok 500 milyon TL para cezasına çarptırılacaktı).

Genel Kurul öncesi, tarafların hedefi 7 kişilik yönetim kuruluna en çok üyeyi sokabilmektir. Blok satış nedeniyle ÇEAŞ yönetim kurulunda üç üyelik boştu. KEPEZ'de de Çukurova'nın % 28.17'lik payına karşılık Sabancı ile diğer banka ve kuruluşların % 16 hissesi mevcuttu.

30 Mart 1993'te yapılan Genel Kurul'da Uzanların ellerindeki vekaletnamelerin geçerliliği konusunda yapılan oylama sonucu vekaletnamelerin geçersiz sayılmasına karar verildi. Bunun üzerine Uzanlar, müttefikleri olan Divan Başkanı ve vekilleri ile toplantıyı terketti. Bu arada vekaletnamelerin sayılması sonucu Uzanların toplam oylarının 174.884.573, geri kalanların 198.000.000 olduğu, İş Bankası'nın da 19.615 oyunu Uzanlara devrettiği açıklandı. Yapılan oylamada Uzanlar'ın adayları yenildiler ve diğer grubun 3 adayı yönetim kurulu üyeliklerine seçildiler. Uzanların B grubu adayları da seçilemedi.

Genel Kurul sırasında Uzanların Çukurova'da % 29.66 oranında oya sahip oldukları anlaşıldı. Genel Kurul'dan istedikleri sonucu alamayan Uzanlar, hisse toplamaya başladılar. Borsacılar bu işe çok sevindi. Hisseler sürekli yükseldi. Aracı kurumlar ve spekülâtörler topladıkları senetleri iki taraftan birine sattılar. Borsaya net para girişi oldu (Sabancı da hisse toplamaya başladı).

Bu arada mahkeme Uzanların ÇEAŞ Genel Kurulu'nun iptaline ilişkin istemini reddetti. SPK da 22. Maddeye aykırılık nedeniyle Cumhuriyet Savcılığı'na başvurarak Rumeli Holding hakkında suç duyurusunda bulundu.

13 Nisan 1993'te Rumeli Holding, Sabancı'nın elindeki ÇEAŞ hisselerini satın aldı. Olay, Çukurova'nın diğer ortakları üzerinde tam bir şok etkisi yarattı. Rumeli Holding, ÇEAŞ'ın sermayesinin % 9'una tekabül eden 24 milyon adet hisseyi 14 bin TL'den, sermaye üzerindeki etkisi "şimdilik" belli olmayan 12 milyon adet hisseyi de 11.500 TL'den satın aldı. Alınan hisselerle ÇEAŞ'ın % 30'u Uzanlar'ın eline geçti. Sabancı'ya 474

milyar TL ödendi. ayrıca Türkbank'daki % 1'lik hisse de satın alındı.

ÇEAŞ genel kurulunun 30 Mart'ta seçilen 9 üyesinden 6'sı istifa etti. Böylece çoğunluğu sağlayan Uzanlar ÇEAŞ'ı fiilen yönetmeye başladılar. (Yönetim Kurulu'ndan önce 2 üye istifa etti, yerlerine aynı anda Uzanlar'ın 2 adamı getirildi, böylece çoğunluk oluştuktan sonra, aynı yöntemle öteki üyelerin istifaları gündeme konuldu). Kemal Uzan Yönetim Kurulu başkanlığına getirildi. Böylece Adana'da ÇEAŞ'ın 50.000 ortağı varken, olay 5 ortak arasında cereyan etmiş oldu. "İş" in koterıldığı üç hareket alanı ya da sacayağı mevcuttu: Sermaye piyasası, Banka, Borsa...

Yönetime geliş sonrası Rumeli Holding, Genel Kurul'un yasalılığına ilişkin itirazından da vazgeçti.

Uzanlar bu yarışta yaklaşık 2 trilyon TL harcadılar. Oysa şirketin 1992 bilançosuna göre dağıtacağı kâr yalnızca 350 milyar TL idi. Şirketin % 51'ini ele geçirseler bile, paylarına sadece 175 milyar TL düşecekti. Öyleyse asıl hedef neydi?

Asıl hedef, Sır Barajı ve Berke Hidroelektrik Santrali dolaşısıyla Dünya Bankası'nın ÇEAŞ'a açtığı 402 milyon dolarlık döviz kredileri miydi? Yoksa, ardından TEK'in özelleştirilmesinin de geleceği mi düşünülmüştü? AKTAŞ gibi, ÇEAŞ aracılığı ile elektrik dağıtımı Akdeniz Bölgesi'nde de uygulanacak mıydı? Hükümetin ÇEAŞ'taki temsilcileri (2 DYP'li SHP'li) 3 üyenin yönetimde kalmaları sadece bir rastlantı mıydı?

Uzanlar yürüttükleri "meydan muharebesi" sonucu, % 40 hisseyi denetler duruma gelirken Akbank % 2.5, Türkbank % 1.3 oranındaki hisseyi satmayıp ellerinde bulundurdular.

Dünya Bankası'nın vereceği kredinin riski, özelleştirme sonrasında Hazine'nin üzerine kaldı. Sır Barajı için % 8-10 faizli 132 milyon dolar kredi alınmıştı. Baraj inşaatı bitmiş durumda. Geri ödeme ise, 6-17 yıl arasında yapılacak. Yapımı süren Berke Barajı için de 270 milyon dolar kredi alınmıştı.

Bu arada Rumeli Holding'e vekalet vermiş olan hisse sahipleri büyük zarara uğradılar. ÇEAŞ hisselerinin % 50 arttığı senet toplama hareketi sırasında, satış karlı olduğu halde hisseler bloke edildiğinden satış yapamadılar. Uzanlar yönetimi ele geçirdikten sonra hisse fiyatları hızla düştüğünden 200 TL prim karşılığı vekalet verenler arasında, yükselen fiyat düzeylerinden

satış düşünenlerin hisse başına kaybı 4-5 bin TL oldu.

Uzanlar bugüne kadar toplam 7 şirketteki kamu hissesini 322 milyon 508 bin dolara (3 trilyon 118 milyar TL) satın aldı. Bartın Çimento'nun satışıyla bu rakam 343 milyon 508 bin dolara (3 trilyon 321 milyar TL'ye) yükseldi.

Uzanlar, ÇEAŞ'taki İş Bankası ve Sabancı hisselerini yaklaşık 8 milyon dolara satın aldı. Bu işlemlerle birlikte Uzanların 6 aydır kamu ve özel kesimden aldıkları hisselerin toplamı 424 milyon dolar (yaklaşık 4.1 trilyon TL) oldu. Uzanlar KOİ'den aldıkları hisselerin bedelini peşin de ödemediler. Peşinat toplamı 209 milyon doları buldu. KOİ Uzan ailesi dışında tek bir gruba bu ölçüde satış yapmadı.

Rumeli Holding'in ÇEAŞ'ta yönetimi ele geçirmesinden sonra, denetimindeki İmar Bankası'nın daha da güçleneceğinin işaretleri de alınmaya başlandı. ÇEAŞ'ın diğer bankalardaki bütün hesapları ve menkul kıymetlerinin İmar Bankası'nın TCMB'deki hesaplarına devri sağlandı (İmar Bankası bağımsız denetim raporunu kamuoyuna açıklamayan sayılı bankalardan biri olup ayrıca 6 Ekim 1992'den itibaren borsa üyeliğine de son verilmişti).

ÇEAŞ'ın daha önce ertelenen bilanço ile ilgili Genel Kurulu 18 Mayıs 1993'te yapıldı. Genel Kurul'da küçük ortakların yönetimde temsil edilmeleri için yaptıkları girişimler sonuçsuz kaldı. Yönetim Kurulu'na 2 yıl süre ile Kemal Uzan, Yavuz Uzan, Murat Hakan Uzan, Cem Cengiz Uzan, Özcan Ertuna ve Sinan Yavaş, bir yıllığına da Hayrettin Karaboğa ve Erol Bölükbaş seçildi. Böylelikle sermaye Uzan ailesinin ellerinde toplanmış oldu.

ÇEAŞ'ta eski yönetimin Enerji Fonuna ödeme yapmadığı gerekçesi ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca aralık ayından beri verilmeyen zamlı tarife Uzanların yönetime gelmesinden sonra Mayıs 1993 başında onaylandı. ÇEAŞ yönetimi Mayıs ayı başından itibaren yaklaşık % 15 dolayındaki zammı içeren ek enerji faturalarını sanayi kuruluşu abonelerine göndermeye başladı. Uzan ailesinin yönetime gelmesinden sonra Bakanlık'la temasa geçilerek Aralık ayından beri borç olarak biriktiği varsayılan 80 milyar TL'nin Enerji Fonu'na taksitlerle ödeneceği bildirildi. Bunun üzerine Bakanlık ayda % 3'erden olmak üzere yaklaşık % 15'lik enerji zammına yol açacak tarifeyi

onaylayarak, ÇEAŞ yönetimine gönderdi.

Halen bölgede TEK Toroslar Dağıtım Müessesesi'nce yürütülen konutlara enerji dağıtım işinin de ÇEAŞ tarafından üstlenilmesi durumu söz konusu. Aktaş'ın İstanbul'daki kârlı uygulamalarına, Uzan ailesinin yatırdığı paraları bir an önce çıkarmak için yönelebileceği sanılıyor. Böylece teminat akçesi (depozit) ve enerji tahsilatları ile Uzanlar elden çıkardığı paraları geri alabilme imkanına kavuşabilecek.

Uzanlar, yönetime geldikten bir hafta sonra ÇEAŞ'ta 84'ü emekli edilmek suretiyle 99 işçinin iş akitlerini sona erdirdi. Kepez Elektrik'te de 30 işçinin işine son verildi. İşçi çıkarmalarının daha da süreceği bildirildi.

ÇİTOSAN VURGUNU

Morgan Guaranty'nin raporunda "Varlıklarının Çoğunluğu Satılabilecek Olan KİT'ler" arasında yer alan ÇİTOSAN ile ilgili olarak aynı şirketçe hazırlanan özel faaliyet planında; fabrikaların müzakere yoluyla tek tek veya gruplar halinde satılması gerektiği, yatırımcı olarak yerli ve uluslararası çimento şirketleri ile sermaye piyasasındaki yatırımcıların tercih edilmesi ve Doğu Anadolu'daki fabrikaların ileride satılabilmeleri amacıyla iyileştirilme çalışmalarına hemen başlanması önerilmişti.

Yine Sema-Metra Conseil-Tekfen Teknik Servis Ticaret tarafından hazırlanan daha ayrıntılı bir raporda; batıdaki fabrikaların derhal, doğudakilerin ise yapısal düzenlemelerden sonra satılması, alternatif politika olarak Çitosan'ın yapısının değiştirilmesi, ya da karma teşebbüs haline dönüştürülmesi önerildi. Çimento Sanayii'nde yönetimin kamuya ait olması, stratejik açıdan önemli görülmemişti. Hazırlanan raporda, kendileriyle görüşülen T. İş Bankası, Sabancı Holding, Yibitaş, Batı Anadolu Çimento Sanayii, İzmir Çimento Sanayii ve Oyak'ın Çitosan'dan hisse veya komşu fabrikaları satın almak; buna karşılık Pamukbank, İslam Kalkınma Bankası, Al Baraka Türk ve Faisal Finans Kurumları ile Bluecircle firmalarının hisse olarak yatırım yapmak istedikleri belirtiliyordu.

30.04.1987 tarihli YPK kararıyla özelleştirme kapsamına

alınan 5 fabrika (Ankara, Balıkesir, Pınarhisar, Söke ve Afyon Çimento Fabrikaları) 105 milyon dolara blok halinde 9.05.1989 tarihli YPK kararıyla Société Ciment Français firmasına satıldı. Yapılan ön anlaşmaya göre, firma 5 fabrikaya 75 milyon dolarlık yatırım yaparak, hisselerin % 40'ını 5 yıl içinde halka açacak, gerekirse devlete ait olan altın hisse ile halka açılma konusunda firma zorlanabilecek ya da fabrikalar geri alınabilecekti.

Çitosan'ın 5 fabrikasını alan Société Ciment Français'in yıllık üretim kapasitesi 16 milyon ton iken, Çitosan'ın fabrikaları satılmadan önceki yıllık üretim kapasitesi 10 milyon ton idi. Dünyanın en büyük çimento şirketinin yıllık üretim kapasitesinin 40 milyon ton olduğu göz önüne alındığında, Çitosan'ın önemli bir kuruluş olduğu aşikardı. Çimento, beton, agre ve inşaat malzemesi üreten bazı uluslararası tekellerin dikey entegrasyon şeklinde bir hareketlilik içinde oldukları biliniyordu. Ayrıca özellikle Avrupa'da çevre kirliliğine yönelik tedbirler nedeniyle üretimlerini Türkiye gibi ülkelere kaydırmaktaydılar.

Fabrikalar satın alındıktan sonra, öncelikle ve özellikle üst düzey yöneticilerinin işlerine son verildi. Özelleştirilen çimento fabrikalarından daha sonra 783 sendikalı işçi çıkarıldı. Ardından yapılan zamlarla "tatlı kârlar" elde edildi. 1992 yılı ortalarında şirketin grup bünyesindeki fabrikaların ürünlerine yaptığı zam oranı, son 1 yıl itibarıyla % 170'e yaklaşmıştı. Öyle ki, fiyatların bu denli hızlı artırılması karşısında, Ankara'da fabrikası bulunmayan Çitosan'ın Çorum ve Ladik fabrikaları (o tarihte henüz satılmamışlardı), tonda 40.000 TL'yi aşan "nakliye sübvansiyonları" yaparak, oluşan çimento sıkıntısını gidermek amacıyla bölgeye satış yapmakla görevlendirildiler. Zira, piyasada bulunan üç Fransız firması oligopolistik bir yapı arz ederek fiyatları istedikleri gibi belirlemeye başlamışlardı. Çitosan'a düşen "görev" de zarar pahasına da olsa, piyasa arzını bollaştırmak oldu.

Bu beş fabrikanın satışının iptali için muhalefetteki DYP tarafından açılan dava 1991 yılında sonuçlandı. Ankara 1 No.lu İdare Mahkemesi satışı iptal etti. Karar Danıştay'ca 19.6.1991'de onaylandı. İptal kararından sonra DYP-SHP koalisyonu "gelenek aşamada kararın gereğinin yerine getirilmesine artık imkan bulunmadığı" gerekçesiyle mevcut durumun devamını yeğledi ve mahkeme kararı böylece hiçe sayılmış oldu.

Daha sonra, 1992 yılı Şubat ayında Niğde Çimento'nun % 87'lik kamu hissesi Oyak-Sabancı ortaklığına 22.5 milyon dolara (139.2 milyar TL) satıldı. Hisselerin % 12.8'i de 10.5 milyar TL'ye halka arzedildi.

Yine, ihaleye çıkarılan 11 çimento fabrikasından 6'sı (Çorum, Denizli, Gaziantep, Trabzon, Sivas, İskenderun) 16 Kasım 1992'de blok halinde satıldı. Satışlardan toplam 218 milyon dolar sağlandı. Bunun 138 milyon doları peşin alınacak, geri kalanı 2 yıl içinde libor+2 faizle ödenecekti. Satılamayan 5 adet fabrika ise, (Adıyaman, Ladik, Ş.Urfa, Bartın, Aşkale) 1993'de yeniden minimum bedelle ihaleye çıkarıldı. Aşkale'yi Erçimsan Mayıs 1993'te 31.5 milyon dolara, Bartın, Şanlıurfa ve Ladik Çimento Fabrikaları'nı ise Nisan-Mayıs 1993'de Rumeli Holding toplam 135.5 milyon dolara satın aldı. Minimum bedelle alıcı bulamayan Adıyaman Çimento ise Mayıs 1993'te yeniden satışa çıkarıldı.

Satışlardan sonra kamunun çimento üretimindeki ağırlığı (kapasite olarak) 11.6 milyon tondan 3.4 milyon tona gerilerken, özel sektörün 34.4 milyon tona yükselen üretim kapasitesinin 2/3'ü başta Sabancı olmak üzere Oyak, Yibitaş, Lafargue, Set Çimento ve Rumeli Holding'in kontrolüne geçti. Kamunun çimento sektöründeki payı % 10'a düştü. Rakip firmalar özelleştirmelerden sonra uzlaşarak ortaklığa giriştiler. Sabancı Holding'in Mersin'deki Çimsa Fabrikaları, Niğde ve İskenderun Fabrikalarına ortak oldular. Yozgat'ta bulunan YİBİTAŞ'ta Sivas ve Çorum Çimento Fabrikaları'nı alarak İç Anadolu pazarını ele geçirdi (Tek rakip olarak Sabancı'nın Bünyan'daki Akçimento Fabrikası kaldı). Yani piyasa bölüşüldü. Hiçbir grup tek başına bir bölgede hakimiyet sağlayamazken, Çitosan verimsiz ve zararda oldukları gerekçesiyle elinde kalan fabrikalar sayesinde Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde konumunu korudu. Çitosan'ın elinde Elazığ, Ergani, Gümüşhane, Siirt, Kars, Van ve yeni açılan Lalapaşa Çimento Fabrikaları ile Bozöyük ve Yarımcı Seranık, Filyos ve Konya Refraktör Fabrikaları kaldı.

Rumeli Holding Şanlıurfa ve Gaziantep Çimento Fabrikaları'nı satın alarak Güneydoğu'daki 4 milyon tonluk kapasitenin 1.1 milyon tonunu elde etti. aynı holding Bartın, Ladik ve Trabzon Çimento Fabrikaları'nı da satın alarak Karadeniz Bölge-

si'ndeki 3.7 milyon tonluk çimento üretim kapasitesinin 1.3 milyon tonunu ele geçirdi.

Özelleştirme öncesinde Çitosan'dan sonra gelen Sabancı Grubu ilk sıraya oturarak tek başına 5.2 milyon ton, Oyak ile ortaklık yolu ile de 1.6 milyon ton olmak üzere 6.8 milyon tonluk üretim kapasitesine ulaştı. Halen Sabancı Grubu Türkiye çimento üretiminin % 20'sini, klinker üretiminin ise % 12.9'unu elinde bulunduruyor.

Fransız SET Grubu da satın aldığı 5 fabrika ile 3.2 milyon tonluk üretim kapasitesine sahip oldu. SET Grubu klinker üretiminin % 8'ini, çimento üretiminin de % 10'unu elinde bulunduruyor.

Sivas ve Çorum fabrikalarını da YİBİTAŞ'ın almasıyla İç Anadolu pazarı SET Grubu, OYAK ve YİBİTAŞ arasında paylaşıldı.

Sektörde kamunun ağırlığının azalması piyasada çok değişik fiyatların uygulanmasına yol açtı. Mayıs 1993 tarihi itibarıyla Kayseri'de çimentonun ton fiyatı 415.000 TL iken, en büyük pazar olan İstanbul'da Akçimento 600.000 TL'den, Ladik Çimento da Karadeniz Bölgesi'nde 616.000 TL'den satış yapmaktaydı. Nakil zorlukları, bölgesel tekellerin oluşmasına ve fiyatları istedikleri gibi belirlemelerine imkan verdi.

Çitosan'ın yeni Genel Müdürü Nevzat Özgüven DYP-SHP hükümetine sunduğu raporda fabrikaların satışını çeşitli açılardan eleştiriyordu.

Özgüven'e göre:

■ 11 fabrikanın satış tarihindeki gerçek değeri 3-4 trilyon TL idi. Ancak bu fabrikalar yeniden kurulmak istendiğinde tümü için 1 trilyon TL gerekliydi.

■ Fabrikaların satışında Çitosan'a danışılmadı. Oysa, örneğin İskenderun klinker öğütüp iç ve dış piyasaya satıyordu. Kullandığı klinkerin önemli bir kısmı özelleştirme kapsamında olmayan Elazığ, Kurtalan ve Ergani Çimento Fabrikaları'ndan alınıyordu. İskenderun satıldığında bu fabrikaların klinkerleri ne olacaktı? Zaten bunların bir kısmı çok düşük kapasiteyle ça-

lıştığından ve karlı olmadıklarından alıcı bulamayacaklar ve kapatılmaları gerekecekti.

■ En kârlı, en yeni ve en modern fabrikalar seçilip satılıyor, ancak Çitosan'a kâr payı verilmiyordu. Kısa vadeli faiz yükünü azaltmak için özelleştirme gelirlerinin % 50'sinin Çitosan'a verilmesini öngören YPK kararı uygulanmadı. Çitosan'ın bu nedenle KOİ'den 1989 yılından bu yana (1989 fiyatlarıyla) 60 milyar TL alacağı vardı. 1989'da Çitosan'ın payına düşen 100 milyar TL'nin 1992'deki karşılığı 700 milyar TL olacaktı. Bu durumda da Çitosan'ın kredi borcu 900 milyar TL değil, 200 milyar TL olacaktı.

■ Çitosan'ın sermayesinin arttırılmasıyla ilgili başvuruları uzun süre kabul edilmedi (1993 yılı başlarında sermayenin 1 trilyona çıkarılmasına izin verildi).

■ Önce iştiraklerdeki, sonra da en kârlı fabrikalardaki kamu hisselerinin blok halinde satışının yanı sıra, satış gelirlerinden zamanında Çitosan'a pay verilmemesi, sermaye artırma teklifinin reddi ve dolayısıyla kısa vadeli banka kredilerine yönelmesi sonucu, 1987'de 57 milyar TL (1992 fiyatlarıyla 678 milyar TL) kâr eden Çitosan, 1990'da 7.3 milyar, 1991'de 334.8 milyar, 1992'de de 341.4 milyar TL zarar etti. 11 çimento fabrikası bünyede kalmaya devam etse idi, zarar 82.8 milyar TL'de kalacaktı.

■ İhaleye çıkarılan 11 fabrikanın hepsi, hem de 1991'in ilk altı aylık döneminde işletme kârı yaptılar. ancak, finans yükü nedeniyle sadece 3'ü 1991'i zararlı kapattı, geri kalan 8'i 1991 yılında toplam 82.3 milyar TL kâr etti.

■ 1990 yılında blok halinde satılan 5 fabrikanın toplam kârı 170 milyar TL iken, buradan alınabilecek temettü kaybı 33 milyar TL, aynı yıl Çitosan'ın toplam zararı da 7.3 milyar TL idi. 1991 yılında 5 şirketin toplam kârı 72 milyar TL iken, temettü kaybı 53 milyar TL idi. Daha sonra özelleştirilen 7 bağlı ortaklıkla birlikte, özelleştirmenin Çitosan'a getirdiği kâr mahrumiyeti, 1987'den bu yana toplam 536 milyar TL idi.

■ Çitosan'ın 1993 Mayıs ayı itibariyle iç ve dış borç toplamı 1.3 trilyon TL idi.

■ Sektörde ilk özelleştirmelerin yapıldığı 1989'da Çitosan'a bağlı fabrikaların üretimi % 27.6 oranında geriledi, özel sektör üretimi ise % 20.6 oranında arttı. 1990 da ise, devlet sektöründe % 0.4'lük üretim kaybı özel sektörde % 3.4 üretim artışı görüldü.

Özgüven'e göre "devletin sırtında kambur" olduğu iddia edilen Çitosan'ın 1970 yılı başında 1992 yılı Aralık ayı sonuna kadar Hazine'ye katkısı ile Hazine'den aldıklarının karşılaştırılması sonucunda şu tablo ortaya çıkmıştı. Çitosan, 22 yıl boyunca hazineye 43 trilyon TL kaynak aktarmıştır. (bu, Merkez Bankası'nın TL'nin değerine uyguladığı eskelasyon dikkate alınarak hesaplanmıştır).

Fiyatlandırma

1989 yılında 5 adet fabrikanın ucuza satıldığı tartışmalarının ardından 1992 yılında satışa sunulan 4 fabrikanın "ucuza gitmesi"nin de son anda önlendiği haberi basında yer aldı (Cumhuriyet, 13 Mayıs 1993). Habere göre 1992 yılı Aralık ayında KOYK'nun onayına sunulan Aşkale, Bartın, Şanlıurfa ve Ladik Çimento Fabrikaları'nın toplam 120 milyon dolara satışıyla ilgili teklif, Kurul'da Sanayi ve Ticaret Bakanı Tahir Köse'nin itirazı üzerine onaylanmamıştı. Teklifte, Aşkale Çimento'nun 25 milyon dolara, Bartın Çimento'nun 9 milyon dolara, Şanlıurfa ve Ladik Çimento Fabrikaları'nın ise 43'er milyon dolara satılması öneriliyordu.

Daha sonra bu fabrikalardan Bartın Çimento 20.5 milyon dolar, Şanlıurfa Çimento 57.6 milyon dolar, Ladik Çimento 57.4 milyon dolar ve Aşkale Çimento da 31.5 milyon dolar olmak üzere toplam 167 milyon dolara (yani ilk teklifin 470 milyon TL üzerinde) bir fiyattan satıldı.

Uzanların Rumeli Holding'ine 31.5 milyon dolara (yaklaşık 315 milyar TL) satılan Trabzon Çimento Fabrikası'nın sadece arazi bedelinin 2 trilyon TL olduğu öne sürülüyordu (Cumhuriyet, 4.5.1993). Habere göre, 94.282 metrekarelik bir alan üzerine kurulu olan fabrika-şehrin en değerli arazisi üzerinde (Trabzon Limanı ile Serbest Bölge Sanayi Çarşısı yanında) bulunuyordu.

İşçi Kıyımı

Çitosan'a bağlı 16 fabrikanın son 4 yıl içinde özelleştirilmesi ile birlikte 1.300 civarında işçi işten atıldı. Son bir yıl içinde özelleştirilen Bartın, Ladik, Şanlıurfa, Trabzon, Gaziantep, Niğde, İskenderun, Çorum, Sivas, Denizli ve Aşkale Çimento Fabrikaları'ndan 500 işçi çıkarıldı.

Bu, özelleştirme politikaları açısından bir evrensel ilkedir. Çitosan'da da bu ilke hayata geçirilmiştir..."

Kaynak: STP Parti Kitaplığı - 1 Sf. 127-138

ALTINCI BÖLÜM

Kit'ler ve Özelleştirme İle İlgili Görüşler

Kit'ler Gayri-Millileştiriliyor

Holdinglerin yani emperyalist tekellere bağımlı büyük sermayenin hizmetinde ve Dünya Bankası'nın, IMF'nin emrinde bir iktidar kamu iktisadi kuruluşlarının özelleştirilmesini programının en acil hedefi sayıyor. Bu işde kararlıdır. Holdinglerin büyük tirajlı basını kamu oyunu KİT'lerle karşı şartlandırarak bunun ortamını hazırlıyor. Bir yandan özel sektöre işletmecilik, ekonomik verimlilik konusunda dünyanın bütün erdemleri yakıştırılırken, öte yandan KİT'ler enflasyonu körükleyen, ekonomik kalkınmanın ayağına köstek, halkın bütün çektiklerinden sorumlu iflah olmaz kuruluşlar olarak bir an önce tasfiyeleri öneriliyor.

İktidarın sınıfsal niteliği, dış dayanakları bakımından ne menem bir iktidar olduğu apaçık ortada. Dünya Bankası, IMF, ya da TÜSİAD gibi kuruluşların dayattığı bu politikanın kime yarayacağı, kimin okkasının altına gideceği şimdiden belli. Onun için bu konuda uzun boylu tahlillere girişme-

den özelleştirmeye karşı çıkmamanın bir yurtseverlik görevi olduğunu şimdiden söyleyebiliriz.

KİT'lerin ilk kuruluşlarından bu yana hangi süreçlerden geçtiklerine bir göz atmanın yararı var. 1920'lerin sonlarına kadar tek parti diktası altında ülkeyi yöneten CHP'nin iktisadi poliitikası liberal politikadır. Büyük şirketlerin hemen hemen tümü yabancıların elindeydi. Lozan'da Türkiye belli bir tarihe kadar bunları kamulaştırmama taahhüdü altına girmişti. Bu taahhüt süresinin sona ermesiyle batının gelişmiş kapitalist ülkelerinde Büyük Buhran'ın patlak vermesi aynı döneme rastlar. Bu aynı zamanda Sovyetler Birliği'nde Sosyalist kuruluşa geçildiği dönemdir. O ana kadar politikaları bir Türk milli burjuvazisi yaratarak kapitalist yoldan gelişip hayranı oldukları batılılar gibi olma hayalinden esinlenen Kemalistler, Batı ülkelerinde ekonominin felce uğradığını, milyonlarca işsiz, devrilen burjuva hükümetlerinin yerine

lafta da olsa, sosyalizme sahip çıkar görünen ikinci Enternasyonal partilerinin geçtiğini, öte yandan da sosyalizmi kurma işine coşkuyla girişen Sovyet halkının bu yoldaki başarılarını görünce, iktisadi politikalarını bir kez daha gözden geçirme gereğini duydular ve liberalizme bağnazca sarılmanın belki de pek o kadar akıllıca bir politika olmadığı sonucuna vardılar. Büyük burjuva olma özleminde olan küçük burjuvanın genellikle denenmiş, kendi ideolojik tutumu yoktur. Kapitalizmin yükseliş dönemlerinde sağa kayar, bunalımlar gelip çattığında da kendine göre solcu bir çizgi benimsediği olur. Zaten istiklalci politikalarından dönmeyecekler idiyse kapitülasyonları, Osmanlı devletinin Batıya borçlarına karşılık ülke gelir kaynaklarının yabancılara teslim edilmesiyle kurulan Düyun'u Umumiye'yi kaldırmış olan Kemalistlerin kapitülasyonların ürünü olan yabancı şirketleri devletleştirmeleri yani millileştirmeleri bir zorunluluktur.

Kamulaştırmalar 1930'lar boyunca sürdü. Devlet eliyle ilk KİT'lerin kurulması da bu dönemdedir. Bunlar için gerekli mali ve teknik yardım önemli ölçüde Sovyetlerden sağlandı. Sümerbank, Şeker Fabrikaları vb. Sovyetler Birliği'nden faiz-

siz olarak alınan otuz milyon altın ile kurulmuştur. Başta Stalin, o dönemin Sovyet yöneticileri Türkiye'nin emperyalist ülkelere boyun eğmeden kendi sanayiini kurmasını sosyalist devletin çıkarına uygun bir gelişme sayıyorlardı. Kemalistler ise, batı ülkelerine borçlanmanın ergeç yeni kapitülasyonlara varacağını kendi deneyleriyle biliyorlardı. (...)

Bir gözlemimi anlatmanın yeridir. Edirne'yi İstanbul'a bağlayan demiryolu devletleştirildiğinde Trakya köylerinde bayram vardı. Hat boyunca kurbanlar kesildi. Yabancı şirketteyken üçüncü mevki vagonlar ahır gibi idi. Öteki mevkilerin kadife koltukları da toz içinde. Yaklaşık 300 kilometrelik yolu tren tam 12 saatte alıyordu. Kalkış varış saatleri düzensiz, biletler de pahalı. Demiryolu millileştirilince yeni tertemiz yolcu vagonları kondu. 12 saatlik yolculuk sekiz saate, biletlerin fiyatı da yarı yarıya düştü. Bizim için millileştirme bu demekti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD uyduluğunu kader sayan iktidarların ithal malı petrol tüketen karayolları yapımına ağırlık verip demiryolları işletmeciliğini kasıtlı olarak baltadıkları bir gerçektir. Son yıllarda demiryoluyla seyahat edenler çizdiğim otuzlu yıllar-

rın bu manzarasını pek gerçekçi bulmayabilirler. Ama gerçektir.

Devletçilik politikasını on yılları kapsayan bir uygulama süreci olarak ele alırsak, bu anlattıklarımın madalyonun bir yanı olduğunu ortaya çıkar. Madalyonun bir de öbür yanı var. Devletçiliğin ülkeyi yöneten tek partinin temel ilkelerinden biri sayıldığı o günlerde ekonomide bir devlet sektörünün kuruluşunu sosyalizm yolunda bir ileri adımı, sosyalizme yumuşak iniş sayanlar çıktı. "**Kadro**" dergisinde toplanan ve pişman komünistlerden oluşan bir çevre Kemalizmin kapitalizmden de ayrı, sosyalizmden de ayrı bir üçüncü yol olduğunu ve Doğu'nun ezilen uluslarının ergeç bu yolu tutacakları savını ileri sürdüler. Ama gerçekte Türkiye'yi yönetenler hiç de o üçüncü yolu tutmaya niyetli değillerdi. Özlemini duydukları yol batı kapitalizmi yoluydu ve başlangıçta söylenenler ne olursa olsun KİT'leri o yolda kullandılar. KİT'ler zamanla yeni palazlanan yerli burjuvaziye ucuz ham madde, mamul ya da yarı mamul sağlayan bir fidehik haline getirildi. Yerli burjuvazi bu yoldan gelişip güçlenecek ve böylelikle Türkiye Batı'daki gibi ulusal ekonominin temel direği bir özel milli sanayiye

sahip olacaktı. Emperyalizm çağında gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hayal.(...)

Bütün bunlar gerçek olmakla birlikte "**KİT'leri satalım gitsin**" ya da "**Kâr etmeyen KİT'leri kapatalım gitsin**" diyemeyiz. Çözüm KİT'lerin yabancı tekellere peşkeş çekmek ve Osmanlı yönetiminin son yıllarının Düyun'u Umumiyesi'ni hortlatmak değildir. Bu aşamada halkın yararına çözüm ancak KİT'leri işletmecilik kurallarına uygun şekilde yönetilen verimli birer devlet sektörü haline getirmek olabilir.

Bu konuda uyanık olmak ve tekellerin ve onların hükümetinin hangi tertipleri hazırlamakta olduklarını anında görmek gerekir. Temmuz ayında İTT denen transnasyonal şirketin temsilcisi Ankara'ya gizlice geldi. Gelen sıradan bir kimse değildi. Koskoca Amerikan'ın Dışişleri Bakanlığı'nı yapmış bir kimseydi. Oysa Babıali başın bu ziyaretten tek kelimeyle söz etmedi. Bu zat geldi ve Başbakan Çiller ile gizli bir görüşme yaptı. Görüşme PTT'nin telekomünikasyon bölümünün satışı üzerine idi. Eski Dışişleri Bakanı'nın temsil ettiği şirket de sıradan bir şirket değil. İTT'nin telekomünikasyon ile, hatta herhangi bir üretim ya da ticaret kolu ile ilişkisi

olmayan alanlarda da önemli etkinlikleri var. Zaman zaman karanlık işlere karışıyor. Örneğin Şili'de Cumhurbaşkanı Allende'yi deviren faşist darbenin baş tezgahlayıcısının ITT olduğunu bizzat Amerikan basını doğrulamıştır. evet, ITT gibi transnasyonal şirketlere KİT'lerin peşpeş çekilmesidir söz konusu olan. Dünya Bankası'nın IMF'nin buyruğu bu yöndedir. Yani gerçekleştirmeye kararlı oldukları şey KİT'lerin bir Amerikan ya da bir başka yabancı tekele devridir. Dolayısıyla bu yalnızca özelleştirme değil, aynı zamanda gayri -millileştirmedir de.

KİT'lerc konacak yerli şirketler olmadığına göre acaba niçin örneğin bir TUSİAD bu işte o kadar gayretlidir. Yalnızca işbirlikçi niteliklerinden ötürü değil. Dünya Bankası KİT'lerin satışından elde edilecek paranın hazineye kaydedilip örneğin enflasyonun gemlenmesi amacıyla kullanılmasına izin vermiyor. Bu para özel sektöre kredi olarak (tabi ucuz kredi olarak) devredilecektir. Buyruk böyle.

Yani işlenecek suç katmerlidir. Halkın mülkü olan bu işletmeler yabancıya satılıp gayri-millileştirilecek ve bedeli holdinglerin büyük patronlarının cebine girecek.

Gelmiş geçmiş iktidarların devlet sektörüne düşman bir politika izlemeleri, işletmecilik kurallarını hiçe sayıp bunları özel sektörün fideliği halinde tutmaları ve siyasi partilerin birer arpalığı durumuna düşürülmelerine seksenli yıllarda da kredilerini kesip bunları ağır koşullarda borçlanmaya zorlamalarına karşın gene de bu devlet işletmelerinin önemli bir kesimi halâ kâr getiren kurumlar olarak varlıklarını sürdürebiliyorlar.

Holdinglerin basını sürekli olarak KİT'leri bütün kötülüklerin kaynağı olarak gösterirken özel sektörün verimli çalıştığını iddia ediyor. Gerçekler bu iddiayı yalanlar. Verimli çalışan hangi sektördür? Vergi kaçakçılığında dünya rekoru kıran özel sektör mü? Birbiri ardından iflas bayrağı çeken özel bankalar mı? Bayan Çiller'in kocasının bir yandan trilyonluk özel servetini kurarken batırdığı İstanbul Bankası mı? Yoksa halka ve devlete trilyonlara mal olan bankerlik ve hayali ihracat skandalları mı.

KİT'lerin özelleştirilmesine, yani gayri-millileştirilmesine hayır!

KİT'lerin yurtsever, ehil kadrolar yönetimi altında halkın hizmetinde verimli birer kuruluş durumuna yükseltilmesine evet.

GÜNDEM (15.08.1993)

Özelleştirme Neye Yarar?

1 980 öncesinde IMF ve Dünya Bankası, az gelişmiş denilen yeni-sömürge statüsündeki ülkelerin KİT'lerine kredi açmakla kalmıyor, KİT'lerin oluşturulmasına da katkıda bulunuyorlardı. Çokuluslu Şirketler de, bu ülkelerin özel firmalarından çok KİT'leriyle ortaklıklar kurmayı yeğliyorlardı. 1980 sonrasında yüz seksen derecelik bir dönüş ortaya çıktı. KİT oluşumuna katılmak ya da KİT'lere kredi açmak bir yana, KİT'lerin satılması, değilse tasfiyesi istekler listesinin başına yazılır oldu... Bu ani dönüşün nedeni ne idi? İktisat teorisinde yeni buluşlar mı ortaya çıkmıştı? Burjuva dünyasının akli evvelleri yeni hakikatlar mı keşfetmişlerdi? Bu dönüşün nedeni, çokuluslu özel ticari bankaları koruma

kaygısının sonucuydu. Çokuluslu özel ticari bankalar 1970'lerin çılgın spekülasyon ortamında az gelişmiş ülkelere kredi açarken ölçüyü kaçırmışlardı. Söz konusu ülkelerin geri ödeme gücünü dikkate almamışlardı. . 1982 . Meksika borç krizinin hemen sonrasında kredileri kestiler ve o tarihten sonra kaynak akışı yön değiştirdi. Artık yoksulların zenginlere yardımı söz konusuydu... Bu tarihten sonra IMF ve Dünya Bankası bir çeşit "İcra memuru" rolü üstlendiler. Borçların düzenli ödenmesini sağlamak amacıyla, bu ülkeleri "istikrar programı" uygulamaya zorladılar. Elbette böyle bir program söz konusu ülkelerdeki işbirlikçi oligarşilerin de işine geliyordu. Bu tarihten sonra üçüncü dünya ülkeleri hızlı bir yeniden

kompradorlaşma sürecine girdiler.

Önerilen istikrar programlarının görünen amacı elbette farklıydı. Programın, enflasyonu önleyeceği, ekonomilerin bozulan dengelerini yeniden kuracağı vb. söylendi. Üstelik buna inananlar da çoğunlukta... Oysa önerilen program ancak enflasyonu azdırabilir, ekonominin zaten bozuk olan dengelerini daha da bozardı... İstikrar politikalarının amacı sadece borçların ödenmesiyle sınırlı değildi. Bu ülkeleri beynelmilel sermayenin etkinlik alanına daha fazla sokmaktı. Borçlu ülkelerin borçlarını aksatmadan ödeyebilmeleri için, ihracat fazlası vermeleri gerekiyordu. Bu da, daralan dünya pazarından pay alabilmeleri için birbirleriyle kıyasıya rekabete girmelerine neden oldu. Zaten düşük olan ihracat ürün fiyatları daha da düştü. Kan kaybı derinleşti. Borçların ödenmesi gereğini ön plana çıkaran tercih, iç tüketimin, bu arada yatırımların kısılmasını gerektiriyordu. Sonuç, enflasyonun azması, yatırımların durması, eğitim ve sağlık gibi sosyal amaçlı yatırımların

ve harcamaların kısılması, işsizliğin ve sefaletin derinleşmesi, kompradorlaşmanın hızlanmasıydı...

İstikrar programında özelleştirme önemli bir yer tutuyordu. Özelleştirmeye uygun bir ortamın yaratılabilmesi için kitle iletişim araçları "bilim adamlarının" desteğiyle devreye sokuldu. KİT'lerin mutlaka verimsiz, özel firmaların da mutlaka verimli çalıştığına dair bir "bilinç" oluşturuldu. Artık tüm kötülüklerin kaynak yutan verimsiz KİT'lerden kaynaklandığı yalanını yayabilirlerdi... Aslında bu burjuva ideologlarının yaydığı bir efsaneydi. Daha baştan bir çarpıtma yapılp, "Kimin için verimli?" sorusu bilinçli olarak dışlanıyordu. Dünyaya sermayenin gözüyle bakanlar için farklı, emekçilerin tarafından bakanlar için farklı verimlilik kriteri söz konusudur.

Türkiye'de de özelleştirme dalgası etkili oldu. Önce KİT'lerin gözden düşürecek politikalar devreye sokuldu. Verimli çalışmalarını engelle-

mek için ne gerekiyorsa yapıldı. Daha sonra kamuoyu hazırlandı. Sokaktaki insanın kafasında artık KİT'ler tüm kötülüklerin, olumsuzlukların kaynağı, toplumun sırtında bir yük olarak algılanır oldu... Sonra düzmece anketlerle sokaktaki adamın da KİT'leri istemediği kanıtlandı... Böylece asıl amaç gözden kaçırıldı.

Oysa asıl amaç, bu kuruluşları yerli-yabancı özel sermayeye peşkeş çekmekti. Kompradorlaşma sürecini derinleştirmekti. KİT'ler kompradorlaşmanın önünde bir engel, bu engelin aşılması gerekiyordu. Böylece çokuluslu şirketlerin işi kolaylaştırılmış olacaktı. Bu arada "özelleşen" KİT'ler batılı ülkelerin KİT'leri tarafından yutulursa kimse şaşırmmamalıdır. Bunun örnekleri de eksik değil... Arjantin ve Venezüella'da kamuya ait havayolu ve telekomünikasyon kuruluşları Avrupalı KİT'ler tarafından satın alınmış, hem de çok "uygun fiyatlarla"...

şey söz konusu değildir. İktidarın sınıfsal niteliği burjuva olarak kaldıkça, KİT'ler de burjuva düzeninin hizmetinde ve onun bir aracı olmaya devam eder. Ne ki, sahibi olduğu koruyamayanların yeni şeyler elde etmesi zorlaşır. Kamunun malı olan bu kuruluşları kimi uydurma gerekçelerle gözü doymaz sermayeye hediye etmenin savunulur bir tarafı olmaz. Sendikalar başta olmak üzere sosyalistler, "demokratlar" bu konuda oynanan oyunu yeterince sergilemekte yaya kaldılar. Kamuoyu özelleştirme konusunda aldatıldı. Sermayenin sözcüleri bir kuruluşun kime ait olduğunun önemli olmadığı görüşünü yayıyorlar. Bu "sermaye için iyi olan herkes için iyidir" mantığıdır. Oysa gerçek dünyada durum bunun tam tersidir. Sermaye için iyi olan, oligarşik azınlık için iyi olan, toplum çoğunluğu için, geniş emekçi kitleler için felakettir. Egemenlerin bu oyununu bozmak gerekiyor. Vakit henüz geçmiş değil...

Elbette bizim için
KİT'lerin yüceltilmesi diye bir

GÜNDEM (15.08.1993)

Özelleştirme tartışmasının cüceliği

Her dönemde topluma bir hedef gösteriliyor. O hedefe ulaşmak için, hangi zorlukların, engellerin aşılması gerektiği ilan ediliyor.

Enflasyon düşerse, öteki sorunların da çözüleceğini söylüyorlar. Enflasyonu düşürmek için "**herkesin**" fedakarlık yapması gereğinden söz edilir. Her seferinde de enflasyona bir "**neden**" bulunuyor. Son dönemde KİT'ler enflasyonun baş nedeni olarak sunuluyor. Asıl amaç, afişe edilenlerden farklıdır. Asıl amacı gözlemek için "**bilim adamlarını**", medyayı, burjuva politikacılarını, sermayenin çılgırkanlığını yapan yazarları vb. devreye sokuyorlar. Bütün bunlar yalan cephesinin neferleridir. Elbette hizmetleri karşılıksız kalmıyor... Önce bazı sorular sorarak başlamak gerekiyor. KİT'ler 1920'lerden beri mevcut. 1930'larda, 1950'lerde, 1960'larda, 1970'lerde sayıları sürekli arttırılmıştır.

Eğer bu kurumlar zarar ediyorduyorsa, verimsiz idiyse, moda olan deyişle "**ekonomi-nin kamburu**" iseler, sayıları neden sürekli olarak arttırılmıştır? Bütün o dönemlerin iktidarları kambur meraklısı mıydılar? Kambura karşı özel bir zaafları mı vardı? Son dönemde bu kuruluşlara bir virüs mü musallat oldu da bizim haberimiz olmadı? İkinci olarak, Dünya Bankası 1980 öncesinde KİT oluşturmak için kredi açıyordu. KİT'leri destekliyordu. 1980'den sonra neden 180 derecelik bir dönüş yaparak, KİT'leri özel sektöre satma veya kapatma karşılığında kredi açıyor? Üçüncüsü, KİT'ler zarar eder, verimsizdir, özel firmalar verimlidir hep kârlı çalışırlar diye bir kural mı vardır? KİT'ler neden zarar etsin? Dünya'da verimli çalışan çok sayıda KİT var. Verimsiz olup iflas eden bir sürü özel firma da var. Eğer bir KİT zarar ediyorsa, mutlaka bir nedeni var-

dir. Bir sorumlu olmalıdır. Yoksa KİT olduğu için zarar etmez. Özel fimalarda da KİT'lerde de insanlar çalışıyor. KİT'lerde çalışan işçiler başka kumaştan mı yapılmıştır da bu kurumlar zarar ediyor? Türkiye'de KİT'ler 1980'li yıllarda gözden çıkarılmıştı. O zamandan beri, bu kurumları gözden düşürüp çökertmek için bilinçli bir çaba harcandı... Bilinçli olarak teknolojileri vaktinde yenilenmedi. İşleyişleri siyasi-bürokratik müdahalelerle felç edildi. Fiyatlandırma sürecinde müdahale edildi. Pahalı kredi kullanırıldı vb. Dördüncüsü de bilinçli olarak tartışılması engellenen, verimlilikten neyin anlaşıldığıdır... Kimin için verimli? sorusunun sorulmasıdır. Sennaye sahibi için iyi olan mutlaka herkes için iyidir diye bir kural var mıdır? O halde bu yaygara niye? Neden burjuvazinin sözcüleri tozu dumana katıp, ortalığı velveleye veriyorlar? Egemenler asıl niyetlerini gizlemek için sermayenin hizmetindeki **"akademisyenleri"**, medyayı, köşe yazarlarını, ticari televizyon kanallarının ticari yorumcularını devreye soktular? Kamuyu bu oyuna hazırlamak için kitleyi medya bombardumanına tuttular. O kadar ki sokaktaki insan, KİT dediniz mi, he-

men **"zarar eder"**, **"enflasyonu azdırır"**, **"ekonominin kamburudur"** diyor... Tam bir şartlı refleks tepkisi ortaya koyuyor.

Türkiye'de KİT'ler özel sermayeyi beslemek için, egemen sınıf ittifakını ayakta tutmak için oluşturuldu. Dolayısıyla devletin niteliği kapitalist olarak kaldıkça burjuvazinin ve bir bütünü olarak da egemen sınıfların hizmetindedirler. O halde büyük sermaye, neden zaten kendi sınıfsal çıkarları istikametinde kullandığı KİT'leri özelleştirmek, onlara sahip olmak, bir kısmını kapatmak istiyor? Bizim işbirlikçi semayemiz artık ineğin sütüyle beslenmekle yetinmek istemiyor. İneğe de sahip olmak istiyor... İneğe sahip olmanın zamanının geldiğini düşünüyor. Ne ki, işi bu kadar ciddiye almalarının bu kadar gürültü koparmalarının, asıl nedeni, **"emrin yüksek yerden gelmesindendir"**. Başta Dünya Bankası olmak üzere, beynelmînel sermayenin örgütleri, iki nedenden ötürü KİT'lerin özelleştirilmesini istiyor. Birincisi kapitalizmin **"yapısal krizi"** koşullarında, sermaye daha çok kaynağa ihtiyaç duyuyor. Büyük sermaye bu kuruluşlara el koyarak önemli bir kaynağa kavuşmayı

amaçlıyor. Bunun kadar, belki bundan da önemli ikinci neden de ekonomik olmaktan çok ideolojik niteliktedir. Kamusal mülkiyetin, ortaklaşa mülkiyetin, kısaca sosyalizm projesinin "**olanaksızlığını**" kanıtlamak, sosyalizm projesini insanların kafasından silmek için, özelleştir-meyi öncelikli bir hedef durumuna getiriyor...

Elbette başka gerekçeler de var. Türkiye'de KİT'lerin özelleştirilmesi durumunda, sendikaların bir varlık olarak ortadan kalkacağı beklentisi var. (Ki bu haklı bir beklentidir, zira sendikalar en çok KİT'lerde örgütlü durumdadırlar.) KİT'lerin tasfiyesiyle her türlü planlama da olanaksız hale gelir. Elbette bu, sermaye için bir taşla birden fazla kuş vurmak anlamına geliyor. KİT'leri ucuza kapatacak, işçilerin bir kısmını işten atacak, sendikaların direncini daha da kınp, sınıfı atomize edecek... Durum böyleyken, işçi kesimi ve sendikalar cephesinden neden ciddi bir tepki gelmiyor? Bizde sendikalar işçi sınıfının ve bir bütün olarak emekçi sınıfların çıkarlarını temsil etmenin uzağındadırlar. Sendikalar güdümlü kuruluşlardır. Dah baştan yozlaşmış kuruluşlar olarak ortaya çıkmışlardır..

Sınıfın çıkarlarını savunan, onun öz-örgütü olmaktan çok, bir çeşit, emek komisyonculuğunu yapan ticari şirkete benziyorlar. Kendileri bürokratik yozlaşmaya uğramış kuruluşlar, demokrasi mücadelesi veremezler. Sınıfın tepesinde bir ur gibi duran bu bürokratik klik, kendi çıkarları dışında hiçbir şeye karşı duyarlı değildir. Aidatları yağmalamaya devam ettiği sürece, egemenlerle ve onların devletiyle anlaşmaya hazırdır. Sendika bürokratları arasında, holdinglerin yöneticilerinden daha yüksek nakdi gelir sağlayanlar var. Reel gelirleri hesaba katıldığında, nerdeyse kapitalist patronların "**yaşam standartına**" ulaşıyorlar.

Onun için işçi sınıfı acilen kendine yaraşır örgütler oluşturmak durumundadır. İşçiler, aydınlar, sosyalistler, büyük sermayenin saldırısı karşısında suskun kalmamalıdırlar. Zira yağmalanmak istenen kamunun malıdır. Bugüne kadar burjuvazinin gerçek niyetini teşhir etmekte yaya kalan kesimler, daha da geç kalmamalıdırlar. Unutmamak gerek ki, sahip olduğunu koruyamayanlar yeni şeyler kazanamazlar.

GÜNDEM (28.06.93)

Özelleştirme - I

Özelleştirme 1983'ten bu yana, yani Turgut Özal'ın hükümet başkanı olduğundan bugüne, kamuoyunu çok işgal etti. Özelleştirmeyi başlarına taç edenlere bakılırsa, bugünün ekonomi alanındaki bütün kötülükleri "Ah, onları bir özel kesime devretsek, görürsünüz her şey nasıl düzelecek!.." Böyle diyorlar ve ha babam bu lafların benzerlerini üretiyorlar. Oysa ülkede ekonomide çok daha önemli problemler var. Ama bunlar yürürlüğe getiriliyor.

Bunu gayet doğal karşılıyorum. Bir ülke ki, devlet görevlileri başkentte en kalabalık semtlerde ve en kalabalık saatlerde yüzlerce kişilik güvenlik görevlisiyle sardığı evlerde yüzlerce kişinin gözleri önünde ve iki bakanın şeref konuğu

olarak bulunduğu gösterilerle adam öldürür ve hesabı sorulmaz... Bir ülke ki, birkaç ay içinde 30'a yakın, siyasal eğilimleri aynı olan insanı öldürülür ve bunları devlet güçleri adalete teslim etmez (veya edemez diyelim haydi) ve devletin bakanları bu cinayetler hakkında sorular sorulunca utanıp önlerine bakacaklarken, varsayımlarla akıllarından hafifletici neden aramaya başlar ve buldukları nedenleri neredeyse ölenleri suçlayıcı bir biçimde ifade ederler ve yine de makamında oturma pişkinliğini gösterirler. Bir ülke ki, koalisyon hükümetinin büyük ortağının milletvekilleri, hükümetin yasa tasanlarını muhalefetle işbirliği yaparak rayından çıkarır.

Tüm bu olanları kamuoyunun gözlerinden uzak tutabil-

mek için yetkililerin gerçekleri saptırıp, insanları görüntülerle uğraştırmalarını gayet doğal karşılarım.

Özelleştirme, ülkenin asıl konularını gözden kaçırma yolunda ortaya atılan bir sis bombasıdır. Peki, nedir asıl dertler? Gerileyen ve gitgide dünya ekonomi sahnesinden silinme sürecine giren bir tarımımız var. Nüfusumuzun en büyük kesimi tarımla uğraşarak yaşamını kazanıyor. Tarımda bu yurttaşlarımız bir yandan daha fazla üretirken diğer yandan giderek daha az para kazanırlar. Onlara devlet yardım yapıyor görünür. Ama onlar yıllar yılı soyulurlar ve daha çok soyulurlar. Türkiye bu süreç içindedir ve birçok temel gıda maddesini (pirinç, et, bazı meyveler) ve en önemli hammaddelerini (pamuk, yapağı) yurtdışından getirmeye başlamıştır.

Hükümet iki büyük holdinge yıllar önce teşvik belgesi vererek et kesim ve dağıtım tesisi kurmalarını özendirmiştir. Zannetmiştir ki, arkasından bu iki holding çiftlikler, tarımsal işletmeler kuracak. Tam tersi olmuş ve bu iki holding canlı hayvan kesimi için dışardan canlı hayvan almayı yeğ

tutmuşlar.

Tarım bu haldeyken, ikinci dert nedir? İkinci dert birincisinden daha önemsiz değil... Yatırım yapılmıyor!..

Yatırım mı yapılmıyor? Otoyollar, GAP vb. nedir? Bunlar yatırım değil mi? Bunlar da yatırım... Ancak bunlar verimleri geç alınan yatırımlardır. Ülkede verimliliği artıran, kısa sürede sonuç alınacak yatırımlar yapılmıyor. Fabrika kurulmuyor. Sanayi kesiminin büyüme (yani ulusal gelir içindeki payını artırma) süreci durmuştur. Yatırımlar, kısa sürede gelir getiren, kuluçka dönemleri 50-60 yıla dayanan ama ortalama on yıldan eksik olmayan "firavun mezarları" projelerine ağırlık verilen bir orana dönmüştür. Zaten bu faizlerle fabrika kurulamaz.

Üçüncüsü hesapsız bir ülkeyiz.. Bakın, bu yıl yatırımlar olmadığı halde kalkınma hızı arttı diyorlar. Belki doğrudur da... Ama şurası kesin, döviz değerleri -özellikle dolar ve mark- enflasyonu işaretleyen endekslerin çok üstünde bir oranla yükselmiş. Bir gün bakacağız ki, yıl sonunda hem de sabit fiyatlarla kişi başına

ulusal gelirde TL bazında artış, ama dolar veya mark ölçüleriyle azalma görülecek... Artan ve bir türlü ne zaman sonu geleceği belli olmayan enflasyonun yarattığı spekülasyon beklentiler karşısında her şey öylesine birbirine karışmıştır ki, hesaplama yöntemleri ve yüce bilim, bilimlerin bilimi matematik, sonuçları açıklamaktan kesinlikle aciz kalmaktadır.

Ülkede Türk parasının pul kadar değeri yoktur. Bu satırların yazarı değeri dolarla saptanmış bir kira ödemektedir. Kira dolar olarak sabit kalmasına karşın 20 ay öncesine göre TL olarak yüzde 180 oranında artmıştır. "Dövizle oynayanın eli yanar" diyen şirin, fotojenik bakanımızın öngörü ve öğüdünün aksine elini dövize atanlar altın bulmuşlardır. Ekonomi o kadar çıgırından çıkmış ki, hem döviz rezervleri ve hem de dövizlerin Türk parası cinsinden değeri artıyor. Tasarrufçunun, Türk parasına güvenmesi durumunda herhangi bir kazancı olabilir mi?

Ekonomi bitik... Sanayi, bir işçi kıyım makinesi... Zonguldak havzasında yıllık ortalama işçi cinayeti -evet cina-

yettir bunlar- 60'tan aşağı değil, diğer kömür madenleri ondan aşağı değil... Çorlu cinayetinin sorumluları ellerini kollarını sallayarak geziyor, vatana hizmetlerinden dolayı teşekkür beklediklerini gazete sütunlarında boy boy resimleriyle anlatıyorlar.

İsrafın bini bir para! Trilyonlarca para harcanan Atatürk Barajı'nda bir kurusluk üretim yok. Urfa Tüneli de öyle. Başbakan İkitelli'de esnaf siteleriyle övünüyor, ama bu derece israfın hesabını kimse kendinden sormuyor. Hesabını soramazlar siyasiler... Çünkü ANAP'ı, DSP'si, MSP'si vb'si de iktidara gelse aynı şeyleri yapacak. GAP fiyaskosunda hepsinin sorumluluğu var. Her yeriyle kokuşmuş bir düzene çare arıyorlar, akıllarıncı buluyorlar da: Özelleştirme...

Eski bir deyim vardır, "Cazip ama kâzip" yani "çekici ama bu çekicilik aldatıcı"... Asıl dertler konuşulmasın diye, bu ilk bakışta "çekici" gelen sis bombasını kullanıyorlar.

İyi de, 6 yıldır özelleştirme yaptınız, ülke ne kazandı? Bunu da yarı görelim...

Özelleştirme - II

K Oİ (Kamu Ortaklığı İdaresi) Başkanı **Üstün Sanver**'in Milliyet'e bir beyanatı var (15.8.1992 günlü Milliyet-Ekonomi sayfası). Başkan şeffaflıktan söz ediyor, ama hemen işi karıştırıyor ve üçkağıda getiriyor. Ona bakılırsa 6 yıl içinde özelleştirmeden elde edilen gelirler şöyle:

- 1- Halka arz yoluyla satılan
1 trilyon 95 milyar TL
 - 2- Blok satış yoluyla
1 trilyon 163 milyar TL
 - 3- İMKB yoluyla
1 trilyon 859 milyar TL
 - 4- Özelleştirilecek KİT'lerden
alınan temettüler
1 trilyon 401 milyar TL
- Toplam:**
4 trilyon 518 milyar TL

Üçkağıt şurada: 1,2 ve 3 sayılı kalemler doğrudur, bir

özel kesime satış tahsilatıdır. Ama dördüncü kalemin özelleştirme ile ilgisi yoktur. Ama başkan özelleştirme gelirleri toplamı içine sokuyor. Neden öyle yaptığı da çok açık. Çünkü ilk üç kalem, toplam (yani özelleştirmeden elde edilen) gerçek gelirler 3.1 trilyon lira ve aynı dönem içindeki giderler ise 3 trilyon 564 milyar lira. Yani aslında KOİ'nin bu işte bir kârı yok. Hem devletin kurumunun o kadar malını elinden çıkar hem de cepten para öde. KOİ ve hükümetlerin özelleştirme politikası işte böylesine bir "Nasrettin Hoca Ticareti". Hem mal sat hem de cepten para öde. Peki KOİ bu parayı nasıl ödüyor, nereden ödüyor? Doğal ki, kendisine devredilen kamu gelirlerinden.

Bu sayıları verirken yapı-

lan giderlerin her türlü Sayıştay denetiminden uzak ve bol kepçe olarak harcamalarından oluştuğunu bir yana bırakalım, KOİ'nin daha özelleştirmenin ilk hazırlıkları sırasında büyük israflar içinde olduğunu belirtmek isteriz. Örneğin danışma ve denetim giderleri için 44.3 milyar lira harcadığının beyanı var. Aslında biz bu giderlerin daha fazla olduğunu sanıyoruz. Eksik görünmesinin, bir kısım danışma ve denetim giderlerinin, daha KOİ kurulmadan bu gibi giderlerin Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca yapılmasından ileri geldiğini sanıyoruz. Aslında 80 milyar lirayı bulan bu denetim ve danışmanlık giderlerinin rapora dökülen sonuçlarını okudum. Okuduğum kadarıyla yazık olmuştur.

İki nedenle yazık olmuştur. İlk olarak, yazılan raporların çok daha iyileri ve satılacak birimlerin durumunu daha iyi yansıtabilecek nitelikteki olanlarını pekala Başbakanlık Denetleme Kurulu uzmanları, çok cüzi -bu rakamlar yanında çok cüzi- ek üç-

retlerle çıkartabilirlerdi. İşletmelerin içinde yetişmiş sayılabilen bu çok değerli uzmanların hazırladığı raporlar çok daha mükemmel olurdu. Yabancı büyük danışman ve denetim firmalarının raporlarını pek acemice ve yetersiz buldum. Yetersizliği şuradan da belli ki, KOİ bu raporların "kamu kullanımını" kabul etmedi. Halen bu milyonlarca dolarlık raporlar KOİ'nin arşivinde duruyor. Yanlış anlaşılmasın, bizim uluslararası denetim firmalarının ehliyet ve deneyimine itirazımız yoktur. ama bu raporların son derece aceleyle ve ünlü deyimle "şişirmeye" geldiğini, bu konuların devletçe ehliyeti onaylanmış bir uzmanı olarak, vicdan rahatlığı içinde buraya yazıyorum.

İkinci ve daha önemli bir nokta daha var. Türkiye enflasyon ortamındadır. Raporlar çok eski (6-8 yıl önceki) yılların işletme sonuçlarını canlandırıyor. O günden bu güne yıllık ortalama yüzde 50 enflasyon yaşamış bir ülkede bilançoda gerek borç ve alacak hesapları ve gerekse çeşitli oranlar (rasyolar) büyük deği-

şiklikler geçirirler. Vay o bilançolara bakıp da, bugün değerlendirme yapan, satın alma kararları verenlerin haline!

Örneğin PETKİM'i düşünelim. PETKİM'in o yıllarda döviz cinsinden ödenecek (anapara ve faiz olarak) büyük, uzun vadeli borçları vardı. O tarihte bir doların bedeli 400-500 liraydı. Bugün bir doların karşılığı 7 bin liranın üzerinde. O günlerde bugünkünden 7 kez eksik kâr etse PETKİM dış borç ödemesi açısından daha ferah durumda olurdu. Çünkü dolar için ödeyeceği para bugünkünün 15'te birinden daha az idi.

Bir şey daha anlatalım, yabancı ciddi dergilerden bazılarında (örneğin Business Week ve The Economist) dış denetim firmalarının rapor ve ileriye doğru kestirmeler konusundaki raporlarına güven, örneğin bundan 20 yıl öncesi kadar sağlam değildir.

Buraya kadar görülenler ve resmi ağızlardan verilen

sayılar, özelleştirmenin bugün (altı yıldaki gibi) bir uygun havası bulunduğunu göstermiyor. Bu durumda "İllâ ve her ne pahasına olursa olsun özelleştirmeyi sürdüreceğim" demek ve bu yolda ısrar etmek, açıkça milletin malını ona buna peşkeş çekmek demektir ki, bunu da kimsenin yanına bırakmazlar.

Bir özelleştirme ancak yurtiçi ve yurtdışında uygun bir istek olduğu kadar ve bu istek oldukça yapılır. Açıyor-sun pazarı, "Gelin, uygun koşullarla satacağım" diyorsun. Kimse gelmiyor. 3.1 trilyonluk satış "Kimse gelmiyor!" demeyi haklı gösteren bir düzeydir. Şimdi hükümetin ve onun bürokrasisinin "Ne pahasına olursa, hatta bedava bile satacağım" demesinin hesabını bu ülkenin sahiplerinin, emekçi halkımızın sormayacağına sanmak büyük bir gaflet olur.

Baylar, bu tempo meydana dayken özelleştirmeye devam. Özelleştirmede inat, ihanet değilse bile büyük bir hatadır, açıkça yanlış yoldur.

Özelleştirme - III

Ekonomide iktisatçılar dalmama zenginden, iktidardan yana olmuşlardır. Ünlü Amerikan ekonomi filozofu Kenneth Galbralth'in "Ekonomi kimden yana?" adlı, Türkçeye çevrilmiş yapıtında bu konuyu aydınlatıcı ve inandırıcı bir biçimde anlatılır. Ekonomi uzmanları, hep değilse bile çoğu kez özel kesim zenginlerinden yana olmuşlardır. İş o noktaya gelmiştir ki, bu bakış çarpıklığından dolayı iyilere "kötü" ve kötü şeylere "iyi" damgası vurulmaktadır. Buna herkes de doğal bir gidiş gibi bakmaktadır. Bunun böyle olduğunu sözlerimizin ve yazdıklarımızın ne kadar doğru olduğunu anlatmak için son İngiliz The Economist dergisinin "Rusya'da yer sallanıyor" başlıklı yazısını iyi bir örnek olarak verebiliriz.

The Economist dergisindeki yazı Boris Yeltsin'in askeri başkaldırıyı bastırıp iktidara sağlam biçimde gelişinin üze-

rinden bir yıl geçtiğini belirttikten sonra, bu bir yıllık iktidar içinde Rusya'da ekonomik kaosu ortadan kalkmadığını şöyle anlatıyor: "Endüstriyel üretim düşmektedir. Ücretler reel olarak yarıya düşmüştür." Burada şu soruyu soralım: Bir politika bundan daha başarısız ve sosyal zulümü temsil eden bir niteliğe bürünür mü? Bundan daha kötü bir politika olabilir mi ki, ülkeyi buralara getirsin?

Rusya'yı bu hale getiren, Amerika ve Uluslararası Para Fonu IMF'nin öğütlediği politikadır. Yani "özelleştirme politikası"... Özelleşme ve özelleştirme politikası Rusya emekçisinin gelirini yarıya düşürmüştür. Nominal geliri değil; dikkat edelim, ücretin satın alma gücü yarı yarıya azalmıştır. Bu politikaya başarılı denebilir mi? Denmemesi gerekir, değil mi?

Yoo, yanıldınız! Ünlü The Economist dergisine göre bu

politika başarılıdır. Bu politika sürmelidir. Rus emekçisinin geliri azalabilir, ama dergiye göre bu politika sürmelidir. Niçin sürmelidir? Çünkü enflasyon önlenmiştir. İyi de, sonuç, insanların gelirinin azalması ya da hiç olmazsa artmaması değil mi?

Hayır... Ekonomiye yerleştirilen zihniyet veya düşünce tarzına göre, meğer enflasyon emekçileri ezmezmiş! Enflasyonu emekçiler yaparmış!.. İyi etmiş Yeltsin, emekçilerin gelirini azaltıp enflasyonu düşürmüş! Oysa enflasyonun istenmeyişinin en önemli sosyal nedeni, emekçilerin ve tarımcıların daha fazla ezilmemesidir. Emekçinin ve bizde son aylarda olduğu gibi tarımcının geliri esaslı şekilde budanarak, enflasyonun hızı kesilmişse bunun hiç önemi yoktur. Ama dünyaya getirilmek istenen ekonomi düşünce tarzı, bu.

IMF, 2-3 milyar dolar yardım vermek için Rusya hükümetinden ne istiyor? Şunları istiyor: Talep geçen yıldan çok artmasın! Yani Rus emekçisinin sayısı ve Rus milli geliri artsa bile, talep aynı kalsın. Bunu kabul eden bir hükümet, "Ben dünyanın en aptalıyım" diye yazan bir kağıdı imzalamış demektir. Çünkü bütün dünyada üretimin artacağı ke-

sin. Rusların bundan alacakları nisbi pay düşerse ki IMF bunu istiyor demektir; çünkü büyüyen bir pastadan eskisi kadar pay almak, nisbi payın aynı kalması, küçülmesi demektir, diğer bazılarının payının artması demektir. İşte "istikrar" dedikleri, aslında emekçi gelirinin yüzde 50 oranında azalmasına neden olan bir ekonomiyi bu nedenle övgüyle karşılıyorlar. Dergi bu "istikrarın" -ki aslında emekçi gelirleri açısından en büyük istikrarsızlıktır- Rusya'da ayakta kalabilmesi için bu politikayı halka karşı yürüten Yeltsin'e hemen yardım edilmesini, yardımda gecikilmemesini istiyor. Geç kalırsak pişmanlık fayda getirmez diyor.

Bu hatalı görüş, The Economist dergisinde çıktı ama, sadece ona özgü bir görüş değil. Bugün bütün dünya egemen çevrelerinin, emperyalist ülkelerin saltanatını sürdürmek için geliştirdikleri bir görüş. Bu görüşe bakılırsa demokrasi ancak "serbest piyasa ekonomisi" içinde olur, gelişme ancak "devlet müdahalesi olmadan" gerçekleşebilir. Oysa devlet en büyük müdahaleyi, satın alma gücünü istediği gibi artırıp eksilterek yapıyor. Borsaya "serbest" deniyor. Aslında kapitalizmin kalesi olan bu

kuruluş da "yönetiliyor". Örneğin borsada bir günlük değer artış ve hele düşüşleri bir oranla sınırlanmıştır. Bu yolla 1929 paniği gibi bir panik önleniyor.

Diyeceğimiz şudur: Özelleştirme eğer, bugün herkesin gözdesi bir kurum ise, bu onun çok doğru ve uygun oluşundan değil, ekonomide akla aykırı değerlendirmelerin ve sadece zengin ülkeleri koruyan kavranların geçer akçe kılınmalarının sonucudur. Aslında her ilaç her hastalığa çare olmadığı gibi, her reçete de her ülkenin farklı dertleri için tek çare olarak gösterilemez. Örneğin, İngiltere için yararlı olmayan bir yol (Diyelim, tarımda korumanın yüksek tutulması) Almanya ve İtalya gibi iki ülke ağır basarak İngiltere'nin tarım politikası isteklerini reddettirmeyi başarmışlardır. Kaldı ki bu devletlerin hepsi gelişmiş ülkelerdir.

Bir örnek daha verelim: Avrupa Topluluğu ülkeleri, ülkeden ülkeye beyinsel çalışma yapanların serbest dolaşımına, tarımsal ürünlerin serbest dolaşımına konulmuş engellerin kaldırılmasını istemiyor. Ama onlara karşı ABD ve Japonya bu engellerin bir an önce kaldırılmasını kendi ülkeleri için yararlı buluyorlar.

Ama asıl reçetelerin farklılığı, gelişmemiş ve gelişmiş ülkeler açısından geçerlidir. Gelişmiş ülkelerin aşırı zenginliğinin nedeni, zenginin fakiri sömürmesinin ulusal plandan uluslararası plana kaymasının bir sonucudur. Onun için gelişmiş ülkeler ve bizim gibi gelişme yolundaki ülkelerin çıkarları birbirine zıttır, çelişmelidir. Ama buna bakılmadan, gelişmiş ülkeler uluslararası iletişimde ağır basarak ve "cebren ve hile" ile sadece kendi yararlarına olan ekonomik görüşleri kurbanlarına (bizim gibi ülkelere) kabul ettiriyorlar. Terslik buradadır.

Şunu da belirtelim: Bugün dünyaya kabul ettirilen düzen daha önceki yüzyıllarda dünyaya kabul ettirilseydi, sanayileşmiş İngiltere karşısında Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya ile Fransa kalkınmazdı. Bu ülkeler gelişmelerini 19.yüzyılda uyguladıkları "korumacı" politikalara borçludurlar.

Bu nedenle biz, zengin ülkelerin politikalarına, bu arada "kayıtsız şartsız özelleştirme!" politikasına karşı çıkmalıyız. Yıllardır ben bunu savunurum.

19 - 20 - 21 Ağustos 1992
ÖZGÜR GÜNDEM Gazetesi

Özelleştirme mi, peşkeş çekme mi ?

Son günlerde Başbakan'ın konuşmalarını gramer, sentaks hatalarını bir yana bırakın iyi dinlemelisiniz. Dinleyin ki nasıl satışa çıktığımız iyice anlaşılsın. Hele özelleştirme konusunda söyledikleri iyi dinlenilseydi ve anlamı anlaşılrsa idi belki kendi grubunun milletvekilleri bile güven oyu (ya da Başbakan'ın deyişiyle güvelik oy) vermezlerdi. Başbakan önce şunu söyledi hükümet programına yapılan eleştirileri yanıtlarken: son yıllarda özel sektörde de kamu kesiminde de yatırımlar durmuştur. Yatırım yapacak tek kesim yabancı sermayedir. Bunun için PTT'nin "T"sini yani telefonu satacağız. (Hatta özellikle CHP sıralarından "Thatcher'in oğluna mı satacaksınız?" şeklinde atılan sözü duymazdan geldi) Buradan ve başka KİT satışları sonucu elde edilecek fonlarla küçük üreticilere ve tarımsal projelere kendi verileceğini anlattı. Aslında bu nokta yani özelleş-

tirme sonucu elde edilecek paralar, kimlerin hatta DYP milletvekillerinin de çoğunun sandığı gibi, o görkemli bütçe açığının kapatılmasına yöneltilmeyecek. Ya ne yapılacak? Özel kesimin yatırımlarının artırılması için banka sistemine aktarılacak. İyi niyetli bazı kişiler sanıyorlarki korkunç bütçe açığı kapatılmak için "Yani bu korkunç bütçe açığı ile başka çare var mı" denerek özelleştirmede Dünya Bankası'nca düzenlenen bir kalıba göre yapılacak. Dünya Bankası özelleştirme bedellerinin kamu kesimi içinde kullanılmasına kesinlikle karşı çıkıyor, "Hayır bu fonu kamu kesiminde kullanamazsınız" diyor. Bu fon kamu kesiminde değil özel kesimde kullanılacak ki kamu kesimi küçülebilirsin gerçekten. Buradan herhalde özel kesimin temsilcisi veya önemli konulardaki sözcüsü TÜSİAD'ın özelleştirme denince eteklerinin neden zil çaldığı da kolayca anlaşılıyor.

Peki bu kredinin veya kredilerin vadesi nasıl olacak? Herhalde uzun olacak. Çünkü kısa vadeli olursa "Allah korusun" kamu kesimi yine büyür, Faizler ne olacak? Aynı mantık içinde elbette düşük olarak. Hatta bu faizler de yine Hazineye bırakılmayacak fon ana parasına eklenip yine aynı maksatla kullanılacak.

Bunlar Dünya Bankası'nın özelleştirme modelinin özetidir. Biz evham ile kalem almış değiliz. Zaten Sayın Başbakan da özelleştirme bedellerinin kamu açıklarını kapatmaya değil yeni krediler verebilmek üzere bir fon teşkil etmede kullanılacağını açıkça belirtmiş, ancak kurnazlıkla özelleştirmeye yandaş olan tabanı genişletebilmek için bu kredilerin esnafa ve tarım işletmelerine gideceğini söylemeyi ihmal etmemiştir. Ne Turgut Özal ve ne de Süleyman Demirel aslında Dünya Bankası modelini uygulayacaklarını söylememiştir. Belkide bunu siyaseten doğru görmediler. Ama şimdi ki Başbakanımız bu modeli Büyük Millet Meclisi'nde açıkça anlattı. İşin tuhafı, Sayın Başbakan ciddiye alınma sınırını aştığından, bu

çok önemli nokta bir çok önemli nokta gibi gözden kaçtı.

Ancak bu tehlikeli özelleştirme projesi hafife alınmamalıdır. Bu haliyle bu özelleştirme değil, kamu mülkünün bağışlanmasıdır. Bu modelle bir KİT işletmesini satın alan yerli ya da yabancı kuruluş, ödediği parayı çok dolaşık formlara bile gerek olmadan kredi olarak geri alabilir.

Bilindiği gibi "özelleştirme enflasyonu geri çekme yolunda" bir adım olarak topluma tanıtılmıştı. Oysa bu tipte bir özelleştirme, özel kesimde harcamaları artırıcı ve üstelikte ilk ağızda en karlı işletmeler satıldığından kamu açıkları arttığından enflasyonu hızlandırır. Peki niye yapılıyor? Tek neden İdeolojiktir: Kamu işletmeciliğini ne bahasına olursa olsun tasfiye etmek için. Bizim bildiğimiz ideoloji uğruna ülkeye kötülük yapmanın ve hele bunu yabancıların baskısıyla yapmanın tek adı vardır. O adı siz verin... Ne diyelim? Her halde hiç olmazsa SHP milletvekilleri sayın bazı kişilerin bu damgayı yemelerine engel olurlar...

27 - 7 - 1993

ÖZGÜR GÜNDEM GAZETESİ

Mirasyedi

Tansu Çiller'in liderliğinde, özelleştirme adı altında, kamu malının satılıp borçların kapatılması niteliğinde, isterik boyutta, sorumsuz bir uygulama yaşanıyor. Malın kazanılmasında, değerinin bilinmesinde emeği olmayan, sorumsuz mirasyedicilik yapılıyor.

Tek taraflı kamuoyu yönlendirilmesi, bombardımanında, istenildiği kadar KİT'lerin doğuştan özürlü olduklarının ideolojisi yapılsın. Özelleştirme ile kötü, zarar eden yönetimlerden, rüşvet ve yolsuzluklardan kurtulunacağı söylensin, gerçek nedenin borç krizinden sıyrılma olduğu sırtıyor. Açığın kendisinden alınacak haklı vergilerle kapatılmasını istemeyen sermaye, aslında KİT'lerin sayesinde kazanan, vurgun vuran yapısına rağmen ideolojik olarak özelleştirmenin yanında yer alıyor. Kendi sorumluluğundaki vergi-

lendirmeden kurtulmak için, kamu malının satılmasını savunuyor. Yabancı alacaklı da parasını en kolay, kestirme yoldan almak üzere, para kurumları aracılığı ile siyasi iktidarı, acı reçeteleri ile zorluyor.

Olay müflis işverenin, işletmesini iflastan kurtarmak için mal varlığını satması ya da işletmesini küçültmesi olayına da benzemiyor. Orada hiç değilse çaresizlikten satış ve onun yanında olumlu işletmeye geçiş olayı vardır. Özelleştirmede çok farklı işler döner.

Şimdi siz Sümerbank'ın zarar etmesinden kurtulmak için özelleştirme yapma iddiası ile yola çıkarken ne yapıyorsunuz? Sümerbank'ın kent merkezlerindeki değerli arsalarının satışları ve gelirinin anlamlı değerlendirilmesi ile

Sümerbank gerçekten kurtarılabılır. Ancak siz bunun olmaması için, önce işletme ve bankacılık hizmetlerini ayırıyorsunuz. Sonra arsaları banka işletmesine devrediyorsunuz. Özelleştirmeyi de bu arsaları satarak banka düzeyinde gerçekleştiriyorsunuz. Sonuçta Sümerbank kurtulmuyor. Banka karlı işletmeye dönüşürölüp öyle özelleştiriliyor, taze para elde edilmiş oluyor.

Hazine'nin yeni patronu Osman Ünsal, dün arkadaşımız Nursun Erel'e verdiği demeçte devletin ancak borç krizinden sıyrılarak karaya çıkabileceğini söylemiş. Özelleştirmenin öcü gibi gösterilmesinden yakınmış.

Şimdi siz kamu malı, cumhuriyetten bu yana yaratılmış değerleri satarak borçtan kurtulmayı düşünüyorsunuz. Öyle gözü kara gidiyorsunuz ki kolay ve çabuk para elde etme adına, en kârlı ya da en değerli işletmeleri, mülkleri satıp gelen paranın da üretime ve kara dönüşmesini sağlayacak hiçbir önlem düşünmüyorsunuz. Sonuçta KİT'lerin satılmayan bölümlerini çok daha zarar eder hale getiriyorsunuz, kamu açıklarını gelecek için

daha da büyütüyorsunuz. Onları tümü ile kapatılmaya mahkum ediyorsunuz.

Sadece Sümerbank projesinde değil, aynı vahim sonuç, PTT'nin T'sinin satılmasında da, madenlerin asıl üretimi yapan, gelir getiren yeraltı işçisinin emekli ettirilmesi yöntemi ile küçültülmesinde de geçerli. Arka arkaya sıraya sokulmak istenen en verimli KİT üretim bölümlerinin satış projelerinde de gündemde.

PTT'nin T'sinin satılması türünden örneklerde bir ağır solumsuzluk daha yapılıyor. Çok kilit, ülke çıkarları için çok önemli bir kamu hizmeti, döviz elde etme adına yabancılara teslim edilmiş oluyor. Ülke çıkarları, milli güvenlik, özel haberleşme riske ediliyor. Kamu eli ile halka ucuza yapılması gerekli bir kamu hizmetinin çok daha pahalıya yapılması ortamı yaratılıyor.

Hovarda mirasyedinin kendisini batırmasına aldırmaıyabiliriz. Ancak ülke çıkarları, toplum çıkarları ile böylesine ters uygulamalara seyirci kalmaya hakkımız var mı?

28 - 8 - 1993

CUMHURİYET GAZETESİ

Çiller-Özelleştirme-Türk-İş

Türk Metal Sendikası'nın Eğitim, Kültür, Dinlenme ve Spor tesisleri'nin temel atma töreninde buluşan Başbakan Tansu Çiller ile Türk İş yönetimi, özelleştirme konusunda uzlaşmışlar. Çiller, özelleştirilecek işyerlerinde çalışan işçilerin mağdur edilmeyeceklerini, toplu sözleşme farklarının en kısa zamanda ödeneceğini, çok kazandıran çok vergi alınacağını söyleyerek sendikacılar ve toplu sözleşme törenine katılan işçilerle barışmış. Türk-İş ise özelleştirmenin karşısında olmadıkları, ancak koşullarının bulunduğu imajını vermiş.

"Alan memnun, satan memnun" kime söz düşer.

Biraz içimizde fesatlık ya da hasetlik olmalı, kafamıza takılan bazı sorunların sözünü

edemeden, bazı sorulara yanıt aramadan geçemeyeceğiz.

Türkiye'de, hani şu dünyaya açılmış, küreselleşmekten, çağdaşlıktan söz açan özel sektörümüz var ya, ülke çapında çalıştırma çalıştırma toplam 300 bin civarında sendikalı işçi çalıştırıyor. Aynı özel sektörümüzün sigortalı olarak çalıştırdığı geriye kalan 2.5 milyon işçiye ise sendikalaşma yasak. İşçi sendikaya üye olmaya kalktığı an soluğu kapıda alıyor. Özel sektörümüzün bir de sigorta kaydı yapmaksızın, vergisini ödemeksizin çalıştırdığı 3 milyonu aşan bir işçi grubu daha var. Kaçak, sigortasız işçi çalıştırmayı göze alamayan büyük işletmeler, işlerin önemli çoğunluğunu taşıyan şirketlere devrederek, üretimlerinin

önemli bölümünü fason yöntemi ile yaptırarak, sigortasız, vergisiz, kaçak, ucuz işçi çalıştırmanın düşük maliyetinin nimetlerinden yararlanıyorlar.

Şimdi Türkiye'deki 1.2 milyon civarındaki sendikalı işçinin 900 bini kamuda çalışırken, Türk-İş'in üye çoğunluğu kamuda iken, özelleştirme uygulamasında kamu işçisinin mağdur edilmemesinin nasıl gerçekleşebileceğini siz anlayabiliyor musunuz?

Efendim, önemli bir kitleyi maden uygulamasında başladığı üzere, peşin tazminat ödeme vaadi ile, zorunlu gönüllü emekli yöntemi ile hesaptan düşersiniz. Onlar emekli maaşları ile geçinemeyecekleri için, bu kez düşük ücretli, sendikasız işlerde yeniden çalışmış ya da tazminatı ile iş yapmaya çalışmış, sizi ilgilendirmez. Ne halleri varsa görürler. Hükümetin de, sendikanın da sorunu olmaktan çıkarılmış olurlar.

Kalanı için, bir başka kamu kuruluşunda iş bulmak-

tan söz ediliyor ya. Biz buna inanmıyoruz. Kamuda çok yakındıkları işçi fazlası, şişirme kadrolar varken, bu iş kamu işletmelerinindaha da batırılması, zarar etmesi olmaz mı?

Ayrıca siz şu anda kamu işçisi, sendikalı için nasıl bir çözüm bulursanız bulun. Bu görüntüyü aldatan bir çözüm olacaktır. Sonuçta özelleştirilen kamu işletmelerinde çalışan işçi sayısı kadar bir sayıda sendikalı işçide azalma olacak mıdır, olmayacak mıdır?

Henüz çok az sayıdaki özelleştirme örneği, özelleştirilen işyerlerinde hızla işçi çıkarması ve sendikasızlaştırmanın geldiğini gösteriyor. Kaldı ki sendikalar ve hükümetin birey olarak işçi Ali'nin durumunu değil, işçilerin tümü için olup biteni değerlendirmeleri gerekmektedir. Sonuç işe çok açık ve çıplak: Çalıştırdığı her işçinin sendikalı olduğu kamu işletmelerinin yerini, çalıştırdığı her sigortalı 8 işçiden sadece birinin sendikalı olduğu, bir o kadar da kaçak çalıştırılan işçinin üretiminden yararlanan

özel sektör alacak.

Bu tablonun bir de ücret boyutu var. En yüksek sendikal hakların ödendiği kamudaki ilk 100 bin işçinin ücret ortalaması 10-15 milyon arasında değişik gruplarda toplanıyor. Halen en yüksek özel sektördeki 100 bin için ise ücret ortalaması 5 milyonu pek aşabilmiş değil. Kamunun en düşük ücretli işçi grubu ile özelin en yüksek ücretli işçi grubu ortalama ücrette neredede ise çakışıyor. Özelin sendikasız çalıştırılanı, özelde çalışan her 8 işçiden 7'si, çoğunlukla asgari ücret düzeyinde, 1.5 milyon net ücrette kalıyor. Vergisiz, sigortasız çalıştırılanlar için asıl çoğunluk için ise genel standart, ücretin asgari ücret netine yakın olması, işverenin kaçak çalıştırmadan, vergi, sigorta yükünden kurtulması oluyor. Tabii onlar için sosyal haklar da pek söz konusu değil.

Şimdi siz Sayın Başbakan ve Sayın Türk-İş yöneticileri, özelleştirmede işçi kitlesinin çok büyük çapta iş güvencesi, sendikal haklar, ücret ve sosyal haklarda kayıplarına karşı nasıl önlem yaratacağı-

nızı bir açıklar mısınız lütfen? İşçi haklarından yararlanmada kamu ve özel arasında böylesine korkutucu bir uçurum varken, bizim zeka ve algılama kapasitemiz, çözüm bulmaya pek yetmiyor.

Fesatlıktan olacak, olayı, siyasi iktidara gebe, yozlaşmış sendikacı ile ona şantaj yapan politikacının zoraki uzlaşması, nikahı gibi algılıyoruz. Bu zoraki nikahta, topun ağzındaki işçi Ali'ye su payı verilerek, işçinin karşı çıkması, tepkisine, patlamasına karşı önlem alınıyor. Sözleşme farkını aylar yıllar alamayan işçi, önünde peşin kıdem tazminatını görünce, soluğu emeklilik kuyruğunda alıyor. Kendini kurtardığını düşünmese bile, hiç değilse tazminatını kurtardığına şükrediyor. Olan işçi haklarına, işçi sınıfına, bu yöntemle daha da batırılan KİT'lere, daha da büyüyecek kamu açıkları ve en kârlılarının, ucuza satılması ile halkın çoğunluğunun çıkarlarına oluyor.

28 - 8 - 1993

CUMHURİYET GAZETESİ

Yalanlar, Yalanlar...

Siyasal nedenlerle işçi bu-
lunduruluyor!" imiş ve
KİT'lerde meydana ge-
len kamburun nedeni bu imiş.
Bu kocaman bir yalandır ve bu
iddiaya "yalan!" derken devlet
belgelerine dayanıyoruz.

"1993 Yılı Programı"na
göre 1984 yılında KİT'lerde
çalışanlar toplamı 550.435'tir.
Aynı sayı 1992'de ise
556.469'dur. 8 yıl arayla artış
sadece 6.034'tür. Artış oranı
ise sadece %1.1'dir. Yüz işçi
veya memurun yanına 8 yılda
sadece 1 kişi alınmıştır. (1993
Yılı Programı Tablo 39)

Hep böyle yapılır. Bir ya-
lan uydurulur. Sonra o yalana
ilk uyduran da, bakarsınız ina-
rıvermiş!..

Her ağzını açan, KİT'lerin
Türkiye ekonomisinin sırtında
"büyük kambur" olduğundan
söz eder. Oysa 1993 programı-
nın 40 No'lu tablosu bunu ya-
lanlıyor. Bu programa göre
KİT'lerin özelleştirilecek olan-

lar dahil zararları 23.417 tril-
yon liradır. Bu zararın 22.8 tril-
yon lirası faizden gelmektedir.
Bu faizler olmasaydı zarar sa-
dece 600 milyar lira olacaktı.
İşte kambur denilen eğer faiz
ödemeleri sayılmazsa 600 mil-
yar liralık bu açıktır.

Denecek ki 22.8 trilyon li-
ralık faizi niye bir kenara atı-
yorsun. Onu da söyleyeyim:
Bu faizin çoğu eski Özal hükü-
meti zamanında Toprak Mah-
sulleri Ofisi'nin finansmanında
hükümetin yanlış finansman
direktifinden doğduğunu bili-
yorum da ondan... 4 Kasım
1992 günlü Resmi Gazete'de
yayımlanan 1993 programının
85'inci sayfasında yer alan gra-
fikte de görüldüğü gibi,
KİT'lerin borç faizlerinde bir
sıçrama olmuştur. Bu yıl borç
faizleri 4.5 trilyondan 11.327
trilyon liraya fırlamıştır. Bunun
nedeni o yıl Toprak Mahsulleri
Ofisi'nin finansmanında doğru
ve geleneksel yoldan ayrılarak

dış krediye bağlanma kotasıdır. Bu yanlış politikadan dönülmüş, ama borç faizi öylece kalmıştır.

Biraz daha karıştıralım. Sayfa 84'te aynen şöyle yazıyor programda: "1993 yılında işletmeci KİT'lerin dönem zararının 19.7 trilyon lira olması beklenmektedir. (1993 Yılı Programı Sahife 84)." Nerede 19.7 trilyon lira, nerede Başbakan'ın ifade ettiği 78 trilyon lira?..

Daha yukarıda ise şöyle yazıyor:

"İşletmeci KİT'ler 1990 yılını 920 milyar ve 1991 yılını ise 17.6 trilyon TL zarar ile kapatmışlardır. 1992'de dönem zararının 16.5 trilyon lira olması beklenmektedir."

Bakın, 1990 yılı zararı sadece 520 milyar iken 1991'de zarar 17.6 trilyon liraya fırlıyor. Bunu program şöyle anlatıyor:

"1991 yılı zararlarındaki hızlı yükselme esas itibarıyla istihdam maliyetlerindeki yüksek artışların fiyatlara gereği gibi yansıtılamaması yanında (Doğal ki seçim yılı olması dolayısıyla) bazı kuruluşlar tarafından daha önceki yıllarda aktifleştirmek suretiyle itfa edilen sabit kıymetlere ilişkin geçmiş yıl kur farkları ve faiz-

lerinin 1991 yılından itibaren gider olarak kâr-zarar hesabına intikal ettirilmesinden kaynaklanmaktadır."

Yani 1991'de hem "seçim geliyor" diye zamlar durdurulmuş ve hem de KİT zararlarını arttıran bir muhasebe sistemi kasten seçilmiştir. KİT'lerin satılmasını kolaştırmak ve kamuoyu yaratmak için muhasebe sistemi kasten (bile bile) değiştirilmiştir.

Pekiye kambur ne kadardır?

Bu rakam 1993 Yıllık Programı 40 No'lu tablosunda borçlanma gereği olarak gösterilen 37 trilyon liradır. Bu 37 trilyon borçlanma gereği, bu kadar büyük ölçüde mal üreten (satış hasılatı 355 trilyon liradır) bitopluluk için azdır. Borçlanmanın 26 milyar lirası yatırıma gideceğine göre kalan 11 trilyon liradır borçlanma gereği... Yani satış hasılatının %3'ü kadar.

Koç Grubu'nun veya Sabancı Grubu'nun borçlanma gereği bunun iki katından (satış hasılatının %6'sından) eksik değildir. Sayın Başbakan'ın 75 trilyonluk açık dediği de işte bu kolay sönecek balondur.

20 - 7 - 1993

CUMHURİYET GAZETESİ

Özelleştirmenin faturası 550 bin işsiz

Özelleştirilme nedeniyle son bir yıl içinde çimento fabrikalarında yaklaşık 8.000, TEK'ten ise yaklaşık olarak 2.200 işçinin işine son verildi. Petrol ve selüloz işkolunda sürdürülen özelleştirmeye hazırlık çalışmaları souncu, petrol işkolunda Ocak-Mayıs 1993 döneminde yaklaşık 1.200 re'sen emekliye sevk edildi. Selüloz işkolunda ise bu sayı bin civarında. İyileştirme adı altında TTK'da çalışan 10.000 işçinin çıkışı hazırlanmış durumda. TİSK'in açıklamalarına göre, yapılacak özelleştirmelerden sonra 550.000 işçi işsiz kalacak.

1989'dan 1993'e kadar taşeronlaşma ve re'sen emeklilik adı altında özelleştirmeye zemin hazırlamak amacıyla yüzlerce işçinin işine son verildi. İyileştirmeye gidilecek gerekçesiyle tesislerde kısım kapatmalar, TEK ve çimento fabrikalarını özelleştirilmesiyle yine binlerce işçi sokağa atıldı. TEK'in elektrik dağıtım hizmetlerini özelleştirilmesinden sonra yaklaşık 2.200 işçi işten atıldı. Aktaş elektrikte çalışan 803 işçiden 603 işçinin işine son verildi.

Bunu Kepez, Çukurova ve Kayseri Elektrik izledi. Aktaş'tan sonra bu üç şirkette yaklaşık olarak 1.600 işçi çıkarıldı.

1989-1991 yılları arasında özelleştirme kapsamı programına alınan; Adana, Antep, Afyon, Ankara, Balıkesir, Bolu, Konya, Mardin, Niğde, Pınarhisar, Söke ve Ünye Çimento, Fransızlara satıldıktan sonra adı Set Anadolu Çimento olarak değıştirilen Yunus Çimento da dahil çimento fabrikalarında son bir yılda yaklaşık 8 bin işçinin işine son verildi.

Ocak-Mayıs 1993 tarihlerinde Petrol Ofisi AŞ'den 402, Petkim Yarımcı Tesislerinde 600 ve TPAO'dan 80 işçi ve re'sen emekliye ayrıldı. Bu sayı selüloz işkolunda ise yaklaşık olarak bin civarında. Özelleştirmeye hazırlık amacıyla sürdürülen iyileştirme programında ise TTK'da çalışan 10 bin işçinin de bir yıl önce hazırlanan çıkışları, tazminatların ödenmesi için yeterli para temin edilemediği için askıya alınmış durumda.

17 - 7 - 1993

ÖZGÜR GÜNDEM

80 Milyarlık Özelleştirme İlanı Verildi

Özelleştirmede gazete ve televizyonlara 80 milyar 888 milyon liralık kıyak yapıldı. Bugüne kadar yapılan özelleştirme çalışmaları nedeniyle gazete ve televizyonlara 80 milyar 888 milyon 816 bin lira ilan ve reklam parası ödendi. İlan ve reklam tutarının toplam giderleri içindeki payının ise son yıllarda artması dikkat çekti. Ayrıca bugüne kadar özelleştirme çalışmalarına yardımcı olan danışmanlara da 51 milyar 198 milyon lira ödemede bulunuldu. Kamu Ortaklığı İdaresi'nden alınan bilgilere göre; 1991 yılına kadar yapılan özelleştirme giderleri içinde gazete ve televizyonlara verilen ilan ve reklam tutarı %1.12 oranında pay alırken bu pay 1992 yılı içinde %0.8'e düştü. 1993 yılında özelleştirme giderleri arasında gazete ve reklam giderlerinin payın ise %3.8'e yükselmesi dikkat çekti. Öte yandan bugüne kadar yapılan özelleştirme nedeniyle danışmalara ise

51 milyar 198 milyon lira ödendi. Danışmanlara 1991 yılına kadar yapılan özelleştirme için 13 milyar 855 milyon, 1992 yılında yapılan özelleştirme için 5 milyar 832 milyon ve bu yıl içinde yapılan özelleştirme için de 1 milyar 510 milyon lira ödendi. Danışmanlara ödenen miktarın ilan ve reklam giderleriyle aynı miktarı 1991 yılına kadar tutarken, geçtiğimiz yıl ve bu yıl fark büyüdü. 1991 yılına kadar yapılan özelleştirmede danışmanlara 43 milyar, gazete ve televizyonlara 40 milyar lira verilirken, bu yıl danışmanlara 1 milyar, televizyon ve gazetelere ise 26 milyar lira ödemede bulundu. Bu arada bu yılın temmuz ayı sonu itibariyle özelleştirmeden 11 trilyon 992 milyar 918 milyon lira gelir elde edilirken, bunu 5 trilyon 764 milyar 749 milyon lirası gider olarak kullanıldı.

18 - 8 - 1993

ÖZGÜR GÜNDEM

Özelleştirme Çare mi ?

KİT'ler ve Özelleştirme konusunu sizlerle tartışmak, görüşlerimizi kamuoyuna sunmak istedik. **Çünkü, özelleştirme bu güne kadar kamuoyuna hep tek taraflı yansıtıldı.** Neredeyse, her derde deva bir ilaç gibi, gösterilmeye çalışıldı. Medyanın da yardımıyla konuyu tartışmak bir ayıp bir suçmuş gibi görülmeye başlandı. Hatta bir özel televizyonun yorumcusu bay "çok bilir"e göre, özelleştirmeyi tartışanlar tarihin derinliklerinden gelen dinazorlardır düşüncesini kırmak için böylesi bir toplantıyı düzenliyoruz.

Biz inanıyoruz ki özelleştirmenin ne demek olduğu, ülkemiz insanlarına ne götürüp getireceği kamuoyunda yeteri kadar bilinmiyor. Bu nedenle konunun yeterince tartışılması için bugünkü platformu yaratmaya çalıştık, daha pek çok da yaratacağız. **Çünkü inanıyoruz ki özelleştirmenin anlamını bilmek, toplumun en büyük hakkıdır.**

Sayın Başbakanı dinlerken, özelleştirmeyle birlikte tüm so-

runlar bitecek, açıklar kapanacak duygusuna kapılmamamız olanaksız.

Evet ve hayır

Ama gerçek böyle mi? Gerçekten KİT'ler ekonomiye trilyonlarca yük getiriyor mu? KİT'lerde çalışanların sayısı fazla mı? Ülkede özelleştirme koşulları var mı? Oluşturdu mu? Bunların hepsine evet demek, incelemeden evet demek bana göre olanaksız. Bir tek şey var ki ona da hemen hayır demek olanaksız. **KİT'ler birer siyasi oyuncak mıdır?** sorusu, KİT'ler birer siyasi prestij, oy toplama aracı mıdır sorusu. Evet, maalesef evet. Eğerc bu siyasi iktidar tarafından kaldırılmıyorsa, siyasilere bu kuruluşlardan el çektirmek mümkün olamıyorsa kabahat KİT'lerin midir yoksa bu kuruluşları çekip çeviremeyen siyasi iktidarların mıdır? buna halkımız ve sizler cevap verin lütfen.

Özelleştirmede ileri sürülen en önemli gerekçelerden biri de devletin küçültülmesi, mülkiyetin tabana yayılmasıdır. Doğrusu bu büyük bir **şaşırtmaca** gibi

geliyor bana. Ne Türkiye'deki gelir dağılımı buna uygundur. Ne devletin ekonomide küçültülecek kadar payı vardır. AT ülkeleriyle yapılan kıyaslamada bu çok net görülmektedir. Devletin küçültülmesi değil, ekonomik açıdan etkin ve verimli hale getirilmesi, siyasi açıdan demokratikleştirilmesi ve sosyalleştirilmesi gereklidir. KİT'lerde aşırı istihdam iddialarının yanlış olduğunu Sayın Kafaoğlu ne güzel açıkladı.

Vergi reformu çözülmeden kamu finansmanı dengesinin sağlanamayacağını iddia ediyoruz. Önce vergi reformu sonra da ancak tartışmalarıyla özelleştirme. Halkı depolitize edenler, KİT'leri politize ettiler. Bu düzeltilmeden KİT'lerde yeniden yapılandırma ve iyileştirme çalışmaları yapılmadan özelleştirme tartışılmaz bile. Şunu ifade etmek istiyorum ki, yaygın rekabet ortamını sağlamak istiyorsak, KİT'lerden vazgeçilemez.

İnsanlar karşı karşıya getiriliyor

Son koalisyon hükümetinin Sayın Başbakanı, bilerek mi bilmiyerek mi söylüyor bilemiyorum ama, sürekli Türkiye'deki bir grup insanla bütün Türkiye'yi karşı karşıya getirmek durumunda kalıyor. Böyle bir şey bence çok tehlikeli.

Sn. Başbakan, "Ben 550 bin kişinin beslenmesi için, bunların ücretlerini 70 trilyonluk açığa 4 milyonluk esnaf ve sanatkara aktarırım." Dün akşam da (22.8.1993) son toplu sözleşmeleri bahane ederek, bu toplu sözleşmelerdeki ücret artışlarıyla 60 milyon insanın çeşitli haklarının karşılaştırılması sözkonusu oldu. Bize göre bunlar yanlış. Her konu kendi içinde, ama ülkenin makro ekonomi düzeyinde de tartışılmak durumundadır.

Biz, KİT'ler konusunun önemini bildiğimiz için sık sık konuya temas ediyoruz. Ama biri varki 25 Kasım 1989'da Türk-İş Salonunda düzenlenmiş. Bugünün Cumhurbaşkanı Sn. Demirel, bugünün Başbakan Yardımcısı Sn. İnönü son günlere kadar, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olan Ersin Faralyalı ve pek çok konuk katılmıştı. Ben burada Sn. İnönü'nün ve şimdiki Cumhurbaşkanı o günlerin DYP Genel Başkanı Sn. Demirel'in bir iki sözünü hatırlatıp yorumsuz bırakacağım;

Sn. İnönü diyor ki; (25 Kasım 1989..)

"Türkiye'deki şartların buna hiç uymadığı da hemen meydana çıktı. Bunu başlangıçta nasıl satmaya çalıştıklarını biliyorsunuz. Mülkiyet halka yayılacak, zarar eden

kuruluşlar kâr etmeye başlayacak, halk ekonomiye doğrudan katılacak, hatta fabrikada çalışan kişiler o fabrikaya doğrudan sahip olacaklar. Ekonomiye yeni atılım gelecek, sanayileşme hızlanacak. KİT'ler, artık ağırlık olmaktan çıkacak. Bütün bu hikayeler bir modanın ve uluslararası finans çevrelerinin öne çıkardığı onlar için yararlı ama bizim için yararı daha çıkarılmamış bir modanın Türkiye'de uygulanmasında öne sürülen gerekçeler oldu. Derhal görüldü ki, bu gerekçelerden hiçbirisi Türkiye'de yürümüyor. O zaman yapılması gereken şey bunu bırakmaktır. Hele eskiden olduğu gibi KİT'lerin daha etkin çalışması için devam etmek, uğraşmak, yeniden düzenleme çalışması yapmak, özelleştirmeyi de, eğer özelleştirmeye daha etkin çalışacak bir kuruluş bulunuyorsa orada yapmak. Ama sizlere saydığım binlerce kuruluş Türkiye'de varken bunların hepsini özelleştirmeye gidiyoruz diye bir havayı yaratmak ve bununla birlikte KİT'lerin daha iyi çalışması doğrultusundaki çalışmaları bir tarafa atmak, işte bu son derece yanlış bir yaklaşımdır. Buna tamamiyle karşıyız." Sn. Demirel'in çok uzun bir konuşması var. Ben çok önemli gördüğüm 2-3 cüm-

lesini size sunacağım. "İki şeyi yabancıya ihale edemezsiniz. Bunlardan birincisi savunmadır. Yani savunmayı bir başkasına 'gel sen yap arkadaş' diyemezsiniz. Birisi de kalkınmadır. 'Arkadaş sen gel bizi zenginleştiriver' diyemezsiniz. Birisi esareti kabul etmektir. İkincisi de soyulmayı kabul etmektir. Neden lazım özelleştirme? Rekabet gücü ve verimlilik, olmazsa ne olur. Bu ikisi olmazsa kendi dar kaynaklarınızı yutarsınız. Zenginleşelim derken, fukaralaşırsınız" ve devam ediyor.

Sözümü, duyurularımızda yer verdiğimiz tümce ile bitireceğim; Özelleştirme; ticari yolsuzluklara, adam kayırmaya, toplumsal çürümeye, işsizliğe, doğal kaynakların israf edilmesine, hayat pahalılığına, katliamlara, bölgesel dengesizliklere, gelir dağılımının düzeltilmesine, insanın insan sayılmasına, eğitimde fırsat eşitliğine, birliği korumaya, vergi gelirlerinin artırılmasına, düşünce özgürlüğüne, çalışanların örgütlenmesine, çağdaşlaşmaya ve demokratikleşmeye çare mi?

23 - 24 Temmuz ANKARA
KİT'ler ve Özelleştirme Sempozyumu

KİT'ler ve Özelleştirme Sorunları

KİT'lerin özelleştirilmesine ilişkin ortaya atılan bilimsel görüş ve gerekçelerin gerçek dayanağı var mıdır yok mudur? Bunu tartışmaya çalışıyorum.

Ben, üretim araçlarındaki özel mülkiyete karşıyım.. Özelikle bizim gibi ülkelerde, çok ciddi ekonomik sorunlar da doğurduğuna inanıyorum.

Bütün gerekçeleri geçiniz. Sınıflandırınız. KİT'lerin özelleştirilmesinin arkasında iki tane tutarlı idda kalacaktır. Bunlardan biri etkinlik ve verimle ilgilidir. Diğer ise makro istikrarla ilgilidir. Yani KİT açıklarının makro istikrarı bozucu boyutları ile ilgilidir.

1) Kamu mülkiyeti özel işletmeye göre daha düşük bir verim ve etkinlik başarısı gösterir.

2) Bu mukayeseyi yapamamak bile zaman içinde verim

göstergeleri daha geride seyreder.

Etkinlik esas olarak kaynak (tasarrufu) demektir. Belli bir neticeyi ne kadar kaynak tasarrufu ile sağlayabiliyoruz? Etkinlik bu demektir. Verimle yakından ilgili ama özdeş değildir.

Türkiye bakımından her iki iddia da geçersizdir. Yani KİT'lerin verim ve etkinlik düzeyinin özel sektörden daha düşük olduğuna ilişkin hiçbir ikna edici gösterge yoktur.

İkincisi KİT açıkları, KİT zararları fêvkalade vahim bir kavram kargaşası üzerine kurulmuştur.

Hemen eklemek istiyorum. Bir KİT fetişizminden de yana değilim. Bana, özümle sorsanız çok da farketmez diyebilirim. Fakat bazı sonuçlarına bakarak, Türki-

ye ekonomisinin geleceği bakımından çok zararlı olduğunu düşünüyorum. Bütün bu kampanyanın insanları ideolojik şekillendirmeye ve tek tip düşünmeye yönlendirme bakımından başka boyutları ne olursa olsun, bu tek tip düşünce tipi yaratma çabasının örneği olduğu için karşı çıkılması gerektiğini düşünüyorum ve nihayet, sürekli olguları anlamak için ve doğrunun ne olduğunu ortaya koymak için bir takım çalışmaların yapılıp kamuoyuna sunulmasının da zaruri olduğunu düşünüyorum.

Acaba KİT'ler mi daha etkin, özel sektör mü daha etkin (?) sorusunu metodolojik olarak, nicel olarak irdelemek çok zor.

Mesela Türk Karayolları ile Ulusoy otobüs şirketini mukayese edemeyiz. THY ile belki, Sultan Air'i mukayese edebilirsiniz. Fakat objektif konumları o kadar farklıdır ki, bunda bile güçlüklerle karşılaşsınız.

Etkinlik ve verimlilik

Fakat bir örnek vereceğim. Yakın zamanda iki genç araştırmacı, Orta Doğu Gelişme Dergisi'nde yayınladıkları bir makalede verimlilik ve etkinlik düzeyleri bakımından, yani kaynak israfının ne kadar olup ol-

madığını ölçme bakımından çimento sanayisinde bir araştırma yapıyorlar.

Özelleştirmeden hemen önce, özel ve kamusal, çimento fabrikalarında mevcut kaynaklarla ulaşılabilecek azami üretim düzeyinin ne kadarının elde edildiğini ölçmeye çalıştılar ve ortaya koydukları sonuç, arada hiçbir dikkate değer fark olmadığını gösterdi.

İki mülkiyet biçiminin verimi etkilemediğine ilişkin bir sonuç elde ettiler.

Genel olarak, hiçbir ciddi araştırma yapılmamasına rağmen KİT'lerde emek fazlası olduğunu kabul edebilirim.

Yani kamu sektörünün, Türkiye toplumunun genel siyasal ekonomik ve sosyolojik yapısından ötürü bir miktar aşırı istihdam özelliklerini taşıdığını kabul edebilirim. (Özel sektöre göre.)

Fakat buna karşın verim ve etkinliği etkileyebilecek farklı avantajları vardır.

Neo klasik iktisat kuramına göre etkinliği bozan özellik rekabetten sapmadır. Yani olilopolcu ve tekelci piyasalar, etkinlikten en çok sapanlardır.

Aynı piyasalarda çalışıyorlarsa, kamu sektörünü tekелci sapmalardan uzaklaştırmak daha kolaydır. Kamu sektörü, iktidarın kontrolunda veya kendi yönetiminde tekелci koşullarını kaynak tahsisini bozacak şekilde kullanmaması için bünyesinden gelen özellikler taşır. Özel işletmede bu yoktur.

Günlerden beri Aktaş'la ilgili örnekler okuyorsunuz. Aktaş'ın tekелci konumunu ne kadar kötüye kullandığına ilişkin bolca bilgi çıkıyor. Benzer bir durumu biz kamu sektöründen beklemeyiz.

Özel sektörün kısa perspektifli olduğu daima söylenir. KİT'lerimiz senelerden beri yönetici yetiştirmiş. Araştırma geliştirmeye bünyesinde yer vermiş, önemli programı olan kuruluşlardır. Özel sektörde AR-GE ünitesini taşıyan 4 tane büyük kuruluşun dışında hemen hemen yoktur.

KİT'lerde sendika-işveren ilişkilerinin çok daha yumuşak olma ihtimali vardır. Bünyesinde az gerginlik yaratır. Patron yoktur çünkü.

Etkinlik ve verim eğilimleri bakımından kamu işletmelerinin kötü değil, aksine 80'li ve çok kötü yıllarda ağır koşullar altın-

da sayılacak bir başarı gösterdiğini anlatmak istiyorum.

1980-1990 yıllarını kapsayan araştırma

1980'li yıllarda 29 adet KİT'in, yani aşağı yukarı tüm KİT'lerin %75-80'nini kapsayan bir alt grubu üzerinde bir ampirik araştırma yaptık. Bugünlerde piyasaya da çıktı.

Bu yaptığımız araştırmada, etkinlik olarak, yani mevcut kaynaklarla KİT'lerin elde ettiği Katma Değeri karşılaştırdık. Acaba KİT'lerin kullandığı kaynaklar 1980'li yıllarda nasıl özellikler gösteriyordu? Bu özelliğe göre verim göstergelerinin nasıl seyretmesi beklenirdi? Nasıl seyretmiştir?

İki kaynaktan söz edeceğim. Birincisi "İstihdam-işgücü", ikincisi "sermaye birikimi" yani yatırımlar. Yatırımlar, KİT'lerin elindeki sermaye stokunun genişleme hızını belirler. İstihdam da KİT'lerin kullandığı işgücünü, temel kaynağı belirler.

Bütün iddialara rağmen, 1980'li yıllarda KİT sistemi-nin istihdamı aşağı yukarı hiç artmamıştır. Dolayısıyla, daha önce söylediğim emek fazlalığı

belki vardır. Ancak başından bugüne mutlak anlamda artmamıştır. Sermaye birikimi bakımından ise 1980'li yıllarda KİT sisteminin tümünde reel yatırımlar %46 gerilemiştir. Şimdi daha da kötüdür. Bizim saptamamız 1990 sonu itibariyle idi.

1990'dan sonra üç yılda toplam yatırımların %30 oranında daha azaltılması planlanmış ve uygulanmıştır. Dolayısıyla toplam gerileme büyük ihtimalle %60-70'e çıkmıştır.

Fakat ben şu anda 1980-90 yıllarını karşılaştırıyorum.

Yani KİT sistemine ilave işgücü verilmemiştir. Sermaye stoku işe, yatırımların azalması yüzünden büyük ölçüde yenilenme ve büyüme sürecini sekteye uğratmıştır.

Mucize yaratan KİT'ler

Bu durumda viyet göstergelerinin bozulması beklenir. Eğer sermaye birikimi yavaşlıyorsa, mutlak anlamda azalıyorsa, emek verimliliğinin düşmesi beklenir. Emek miktarı da artmıyorsa, toplam üretimin de artmaması beklenir. **Fakat 1980 ile 1990 arasında elde edilen sonuç, yılda ortalama %2 civarında emek verimliliğinde**

artış sağlandığını gösteriyor. Sermaye kullanımındaki verim, etkinlik çarpıcı bir şekilde artmış. Dolayısıyla daha az kaynak kullanarak, KİT sistemimiz, verimliliği artırmış durumda. Bu aslında büyük bir mucizedir. Eğer aslında arıyorsanız, kamu mülkiyetinin bu kadar handikaplı, elverişsiz koşullara rağmen bu sonucu nasıl elde ettiğini soruyorsanız, (birşey geliyor insanın aklına ama bunu da iddia etmek durumunda değilim) **demek ki bu mülkiyet biçiminde kendine özgü bir üstünlük var...**

Şimdi, biraz daha dar bir dönem için kamu ve özel sanayiye karşılaştırmak istiyorum. **1981-88 arasında yıllık yatırım artışı özel sektörde %7.5, (özel imalat sanayinde) emek veriminin yıllık artışı %5.9.** Evet yatırım olunca verim artar. Yani özel sektör sermaye stokunu yenilemiş ve buna bağlı olarak, daha az ama %5.9'luk emek verimi artışı sağlamıştır. Oysa imalat sanayindeki **kamu işletmeleri, 1981-88 arasında yılda reel olarak ortalama %22 yatırım azalması ile karşı karşıya kalmıştır.** Her yıl bir önceki yıla göre **%20'yi aşan yatırım aşınması** olmuştur. Buna karşın **1981 başı ile 1988 arasında yılda ortalama %6.8'lik emek**

verimi artışı sağlanmıştır kamu işletmelerinde. İşte bir karşılaşma.

Hemen ekleyeyim ki bu durum devam edemez. Bunu daha fazla sürdürmek mümkün değildir. Özellikle sanayi, tarım ve madencilikte, KİT'ler son derece ciddi bir yatırım aşınması ile karşı karşıya kalmışlardır ki, 1980'li yılların sonunda artık sermaye stokunun aşınmasını dahi telafi edecek yenileme yatırımlarını yapıp yapmadıkları şüphelidir.

KİT'lerin adeta kendi haline bırakılmıştır. Mevcut sermaye stoku aşınmaktadır. Onu yenileyecek kadar bile kaynak verilmemektedir ve dolayısıyla, biraz önce belirttiğim ortalama verim hareketlerinin devam etmesi mümkün değildir. Nitekim 1988'den itibaren de verim artışlarında düşmeler başlamıştır. Tüm bu handikapa rağmen etkinlik bakımından katma değer üretimi devam ediyor. Demek ki, kamu mülkiyetinin bünyesi gereği verimsiz olduğuna ilişkin savların hiçbir dayanağı yoktur.

Dikkat ediniz. Burada ben kâr ve zarar kavramlarını kullanmadım. Katma değer kavramını kullandım. Katma değer, bu yaygın ideolojik bombardımanın

önemli bir ögesi, ücretleri tamamen bir sübvansiyon olarak gösteren bir mantığa dayanıyor. Ücretler sübvansiyondur, işçi parazittir. Tabi sokaktaki adam da bunlara inanıyor. Kendisi işçidir ama, bunu farkedip farketmediği belli değildir.

Şimdi ikinci unsura gelelim. Katma değeri sabit fiyatlarla ölçelim. Katma değeri nasıl hesaplarız? Bir üretim veriminin çıktıları, emek dışı girdilerini aştığı oranda katma değer yaratıyor demektir. Yani maddi girdilerle çıktılar arasındaki mukayesedir. İşte KİT'lerin verim başarısını bu ölçütle ölçüyoruz.

KİT açıkları istikrar ve makro denge problemine geldik. Bizim zaman ise kavramsal bir takım açıklamalar yapmak zorundayız. Çünkü bu açıklamalar yapıldığı için kavramsal berraklık sağlanamıyor ve algılamalar bulanıklaşıyor.

Demin de söyledik. Ulusal ekonomiye herhangi bir ekonomik birimin katkısı katma değerle ölçülür ve ücret de katma değer bir payıdır. Öyle ise ücreti artırarak katma değeri yükseltebilir misiniz? Hayır. Katma değer diğer ana ögesi de kârdır. Ücret artırırsanız kâr daralır. Kart+ücret gayri safi kâr

dır. Ücretleri sürekli artırarak katma değeri artırmak mümkün değildir. Bir süre sonra kâr negatif olur. Katma değer de pozitif ücretli negatif kârın toplamından elde edilir. Bir ekonomik birikim pozitif katma değer yarattığı sürece bunun tasfiyesi ulusal ekonomi için bir kayıptır.

En verimsiz en geri teknoloji ile çalışan KİT dahi eğer pozitif katma değer yaratıyorsa ulusal ekonomiye katkı yapıyordur. Eğer kapatma sonunda boşalacak kaynakları otomatikman tam çalışmaya götürecek bir süreç yoksa kapatılması ulusal ekonomide net bir kayıptır. Öyle bir ekonomi olmalı ki, "A" işletmesini kapattığınız an işçiler bir başka "B" işletmesinde çalışmaya başlayabilsinler.

Böyle mucizevi ekonomiler, bazı iktisat modellerinin hayallerinde vardır. Ama Türkiye böyle bir ülke değildir.

A, B gibi KİT'lerin kapatılması ile sonuç, milli gelirin o KİT'ler tarafından yaratılan katma değer kadar düşmesi anlamına gelir.

Türkiye'de incelediğimiz KİT'lerden bazılarının negatif katma değer yarattıklarına şahit olduk. 29 KİT'te yapılan 290 gözlemden 10 tanesinde ve

bunlardan hiçbirisi de sürekli olmamıştır. Yani bir yıl negatif katma değer yaratan KİT, örneğin ikinci yıl toparlamıştır vb.

KİTLER(+) pozitif Katma Değer yaratıyor

Dolayısı ile Türkiye'de KİT'lerin içinde müzmin bir şekilde sürekli (-) negatif katma değer yaratanına rastlamak mümkün değildir. Bu nedenle KİT'lerin doğrudan doğruya tasfiyesinin genel olarak, ulusal ekonomide, milli geliri düşürecek bir sonuç yaratacağını söyleyebiliriz.

KİT'ler kârlı mıdır değil midir? Katma değerlerden ücretleri çıkaralım. Bu brüt kârdır. Gayri safi kârdır. Bu anlamda pozitif sonuç elde ediyorsanız kâr ediyorsunuz demektir. Negatif bir sonuç çıkarsa, katma değeri pozitif ama gayri safi kâr negatiftir. Bu, şu anlama gelir. Yalnızca ücretlerini ödeyecek bir ekonomik faaliyet yapabiliyor. Fakat ulusal ekonomiye bir katkı sağlayamıyor Böyle bir KİT, ulusal ekonomi bakımından problemlidir.

Burada KİT'lerin tümünün pozitif gayri safi kâr yarattığını görüyoruz. Bizim ayrıntılı in-

celememizin son yılı olan 1990 yılında, bütün KİT'lerde katma değerin %28'i gayri safi brüt kârdan oluşuyor. Yani %72'si ücret %28'i gayri safi brüt kârdan oluşuyor. Yani KİT'lerimizin tümü ulusal ekonomiye dinamik anlamda katkı yapabilecek bir fazla yaratıyor.

Bu 1990 sonrasında bir miktar aşındı. Ama yine de 1991-92 ve 93 yıllarında ulusal gelirin gayri safi yurtiçi hasılanın %1'ine yakın oranında gayri safi brüt kâr edecekleri öngörülmüş durumda.

Demek ki KİT sisteminin tümünün, demin söylediğim anlamda zarar da olması söz konusu değildir. Ücretlerin katma değerden daha fazla olup negatif (-) brüt kâr yarattığı söz konusu değildir. Tek tek bazı KİT'lerde vardır yalnızca. Sektör olarak bakacak olursak da bunun madencilik olduğunu görüyoruz.

Peki durum bu ise, KİT zararları, KİT açıkları denen kavram tamamen hayali midir? Hayır değildir. Ne anlamda zarardan bahsedeceğimizi yine açıklayarak irdelemek gerekir.

Gayri safi kâr, brüt kâr, yani katma değerden ücretleri

çıkardıktan sonra elimizde kalan fazla, tek başına işletmenin bünyesinde kalmaz. Kalamayabilir. Brüt büyüklükten vergi ödemesi yapılır. KİT'ler de vergi öder. KİT borçlarının faiz veya borç dış borç ise, kur farkı unsurlarının da gayri safi kârdan finanse edilmesi gerekir.

Bu üç öğenin yükünü çıkardıktan sonra, geriye kalan büyüklüğe biz net kâr "safi kâr" diyoruz. Bu anlamda KİT'lerimiz, zararda. 1986'dan bu yana tümü itibariyle hep negatif "safi kâr" elde ediyor. Peki bunun sonucu nedir? Hemen söyleyelim, brüt anlamda, gayri safi anlamda zarar eden KİT'lerin, ulusal ekonomisinin dengeleri üzerinde olumsuz etkileri vardır. Katma değer yaratıyordur ama artık yaratamıyor ve ulusal ekonomide istikrarsızlık unsuru oluyor. Şimdiki anlamda, "net" anlamda kâr yaratamıyorsa KİT, kamu maliyesi üzerinde istikrar bozucu unsur haline gelmiş demektir. Yani kamu Maliyesi üzerinde bir yük oluşturmuştur.

Ücretlerini ödeyebiliyor, faiz, iç ve dış borç yükünü ve vergi yükümlülüklerini karşıladıktan sonra açıkla karşılaşılıyor. Dolayısı ile bu açığın kapatılması gerekiyor. Bunu eğer

hazine aracılığı ile karşılıyorsa, (bazan da yeniden borçlanarak karşılar) Kamu Maliyesi üzerine bir istikrarsızlık unsuru oluşturuyor demektir. Gerçekten ciddiye alınması gereken bir durumdur.

İç ve dış borç faiz yükü KİT'ibitiriyor

Ama hemen şunu söyleyelim, brüt anlamda kâr yaratıp, net anlamda zarara girmenin altında yatan nedeni saptamamız lazım. Bu nedeni de çok kolayca saptayabiliyoruz. Devamlı KİT zararlarından söz edenlere bunu anlatmak lazım. **Göreceksiniz ki KİT'ler iç ve dış borç faiz yükünden zarara giriyor.** 1990 yılında KİT'lerin katma değerinin 3/2'si faiz ve dış borçların kur farkı finansmanı için ayrılıyor ve esas olarak kârlı olan bu kuruluşları zarara dönüştüren öge bu iki unsurdan oluşuyor.

Peki neden? Bu onların izafını göstermiyor mu? Hayır. Bu onların izafını değil, tamamen siyasi iktidarın, yani özellikle Anap iktidarının, 80'li yılların ikinci yarısından itibaren KİT'lere bakışından veya KİT'lere yönelik politikalarında meydana gelen değişme ile ilgili.

Temel etken, KİT'lere merkezi bütçeden yapılacak yatırım tahsisatının kesilmiş, büyük ölçüde aşınmış, giderek azalmış olmasıdır. KİT yatırımlarının kendi kaynaklarını aşan bir program söz konusu ise, merkezi bütçeden finanse edilmesinden daha doğal bir şey yoktur. Çünkü devletin kendi malıdır. Devlet kendi malının genişlemesini yenilenmesini, modernleşmesini kendi kaynakları ile karşılamak zorundadır. Zaten sounçta bundan kendisi yararlanacaktır. Bu şuna benziyor. **Koç Arçelik'in sermayesini artırıyor.** Bu ne demektir; mülk sahipleri Arçelik'in sahibi olan hissedarlar, kendi öz kaynaklarından katık yaparak Arçelik'in genişlemesine yenilenmesine katkı yapıyorlar.

Arçelik bunu için kredi de alıyor tabi. Kredi dışından bir öz kaynakla desteklenen yatırım gereksiniminin zorunluluğunun bir bölümü de mülk sahibine aittir.

1980'li yılların ortalarından itibaren siyasi iktidar KİT'lere "kendi başınızın çaresine bakın" emrini vermiş. Fakat bazılarına bunu ilaveten çok yüklü yatırım programları da yüklemiştir. Sanayi sektörüne değil, ama hizmetler sektöründe TEK, PTT, THY gibi kuruluşlara yük-

sek yatırım görevleri vermiştir. "Yatırımları da kendiniz nasıl yaparsanız yapın, iç pazardan dış pazardan kredi bulun ve finanse edin. Bu da sizin göreviniz" demiştir.

Bunun sonucu ise aşırı borçlanma ve sonraki aşamalarda da aşırı faiz yükü olmuştur. İkinci grup ise imalat sanayindeki grupta yatırımlar tamamen çekilmiş, imalat sanayi ve tarımda KİT'lerimiz aşağı yukarı yenileme yatırımını yapma imkânından dahi yoksun bırakılmışlardır.

Bu durum da onların verimini düşürmüştür. Cari giderlerini bile kredi yoluyla finanse etmek zorunda kalmışlardır.

Burada bir ikilemi vurgulamak istiyorum. Diyelim ki hiçbir reform yapılmadı. Sadece KİT'lerin finansman biçimi değişti. Yani KİT'ler borçlanarak değil, hazineye borçlanarak aynı açığı finanse etmeye başladı. Yani KİT'ler ticari bankalardan dış piyasalardan ticari borçlanma yerine, hazine borçlandı ve bunların yatırım programlarını kendisi gerçekleştirdi. Bu iki yöntem arasında olağanüstü bir maliyet farkı vardır. Çünkü KİT'ler kredi faizine göre borçlanıyorlar, hatta şimdi özelleştirme bayrağını sallamakta

olan Tansu Çiller Hanım, ilk bakan olduğu günlerde, KİT'lerin %254'e kadar olan faiz hadleri ile borçlanmak zorunda bırakıldıklarını kendisi söylemiştir.

Ama eğer hazine bunları finanse etseydi %75 ile borçlanacaktı. Konsolide kamu sisteminin açığı aynı kalmıştır. Finansman sistemi hazineden KİT'lere yapıldığı için iki misli daha yüksek maliyet görmüştür. Bu manasızlığı da KİT'lere yıkmak çılıncı bir şeydir.

Kamu açıkları KİT açıklarına neden oluyor

Olayı doğru yere oturtmalıyız. KİT açık verdiği için bir mali kriz ve kamu açıkları oluşmuyor. Kamu açıkları olduğu için, yani bir mali kriz olduğu için KİT'ler açık veriyor. İşin aslı budur.

Neden 1980'li yılların ortalarında siyasi iktidarlar, KİT'lere "ben seni finanse etmeyeceğim; kendi başının çaresine bak" demiştir. Çünkü, siyasi iktidarlar vergi almaktan vazgeçmişlerdir. Vazgeçtikleri kamu açıkları diye bir problem çıkmıştır. Yani Türkiye ekonomisinde bugün bir mali kriz vardır. Ekonominin başka hiç-

bir alanında böyle bir kriz ögesi yoktur.

Dış ilişkilerde kriz yoktur. Özel tasarruflar düzeyinde de bir tıkanma yoktur. Şu anda fazla bir ulusal kaynak problemi de yoktur. Tek bir yerde, mali sistemde büyük bir kriz vardır. Çünkü siyasi iktidar sermayeden vergi almaktan vazgeçmiştir. Açık finansmanı yüzünden de kamu harcamalarının, konsolide bütçenin %20'si kadarı faiz ödemelerine tahsis edilmektedir. Bu yüzden KİT'lerin finansmanından elini çekmiştir. Bu yüzden KİT'ler dışa borçlanarak yeni açık vermeye başlamışlardır. Bu yüzden KİT'lerin brüt kârları net anlamda zarara dönüşmüştür.

Neden? Çünkü kamu maliyesi kendisini bir krize sürüklemiştir.

Türkiye'de bugün vergi sistemi esas olarak ücretlilere ve tüketicilere dayanmaktadır. 1988'in sonuna kadar ortalama vergi 70'li yılların sonunun altındaydı. Yani vergilerin, milli gelire oranı 1970'li yılların sonundan daha azdı. 1989'dan itibaren birden bire yükseldi. 1970'li yılların sonundaki seviyeye geldi, hatta biraz geçti. Neden? sebebi şudur; 89-90 yıllarında ücretlilerde ve maaşlıların

gelirlerinde büyük artma olmuştur. Birden bire kamu maliyesinin vergi tahsilatı artmıştır. Bu, sermayenin vergi vermediğine çok açık bir örnektir.

Türkiye'de alınmayan vergiler

Bütün modern, uygar, kapitalist ülkelerde bu yeni yaklaşıma vergilerin hafifletilmesine rağmen toplanan vergilerin hangileri Türkiye'de alınmıyor sıralamak istiyorum:

1) Farklı kaynaklardan toplanan gelirler birleştirilmiyor. Bölük pörçük nerede varsa orada yakalanıyor.

2) Temettüler vergilenmiyor. Faiz vergilenmiyor. Borsa kazançları vergilenmiyor.

3) Gayri menkul alış ve satışından oluşan sermaye değeri artışı vergilenmiyor.

İşin tuhafı, bunlar 1972 yılında Türkiye vergi sisteminde bulunan unsurlardır. Şimdi kaybedildi. Masraflar hanesinde ise, %20 civarında bir bütçe ögesi faize gidiyor. Türk kamu maliyesi ücretlilerden ve tüketiciden topladığı vergilerin, masraflar bakımından %20'sini, vergiler bakımından 3/1'ini ran-

tiye ve bankalar sistemine ödüyor.

Bu problemi aşmanın ana unsuru, çok ciddi bir vergi reformu ve faiz üzerinde yapılacak operasyondur. Bunun bilincinde olan sermaye kesimi, bundan kaçmanın yolunu, KİT'ler satılsın kamu açığı öyle kapatılsın önermesinde bulmuştur.

Hiçbir iktisadi mantığa dayanmayan bir operasyon. Evindeki yatağı yorganı satarak ay sonunu getirmeye çalışan bir garibanın durumuna gelmiş Türkiye Kamu Maliyesi...

Tüm bunlara karşı ne gibi politika seçenekleri var. Bunlara değinmek istiyorum. **Temel çözüm vergi reformudur.** Vergi de sözünü ettiğim doğrultuda bir reform yapılırsa, elde edilecek kaynaklar KİT sistemine yatırım olarak tahsis edilirse bu sistem canlanır yeniden artuk yaratan duruma gelerek, kendi kendini kurtarır.

Şöyle bir çözüm yolu da öneriliyor ve uygulanıyor; yatırım bütçelerinizi sıfırlayın. Açıklarınızı borç gereksiniminizi böyle düşürün. Bu dünyanın en kötü operasyonudur. **Bu bitkisel hayata mahkum etmektir.** Yaşamazsan açık da ver-

mezsin zaten. Birkaç yıldır yapılan budur.

Yönetim alanında yapılacak reforma girmiyorum. Bu ayrıntı meselesidir. Ancak bu kuruluşları cenaze levazımatçısı ya da iflas masası konumunda bulunan Kamu Ortaklığı İdaresi'ne teslim etmek, arkadan birçaklamak demektir. Nasılsa özelleştirilecek diyerek KOİ'ye devredilen KİT'lere yatırım zaten tanım gereği sıfırlanıyor. Böyle bir KİT'teki personelde nasıl bir yönetim, nasıl bir şevk olur, nasıl bir motivasyon olur? Bunu sormak bile abestir. Son dört beş yıldır giderek artan sayıda KİT'imiz bu duruma mahkum edilmiştir.

Özelleştirme söylemine son vermek lazımdır. Kelime olarak özelleştirmeyi reddetmek lazımdır. Sendikalar bazı görüşmelerinde "şu koşullarda özelleştirmeyi kabul ederiz" gibi tavır alıyorlar. Bana göre bu söylemi kelime olarak reddetmek lazım. Fakat KİT fetişizmi de yanlışdır.

23 - 24 Temmuz ANKARA
TMMOB
KİT'ler ve Özelleştirme
Sempozyumu

Özelleştirmenin İdeolojisi

KİT'ler ne zaman, nasıl, kapitalizmin hangi konjüktüründe hangi ihtiyaçlara cevap vermek üzere kimler tarafından oluşturulmuştur? İlk cevaplandırılması gereken soru budur. İkincisi, Dünya Bankası, 1980 yılının başından, 81'e kadar, sadece KİT'lerin oluşturulması için kredi açmakla kalmıyordu. Aynı zamanda, işletme kredisi de veriyordu. Ne oldu da 1980'den sonra KİT'leri kapatmak için kredi verir hale geldi? Üçüncüsü, "özelleştirme" nasıl hangi amaçlar için gündeme getirilmiştir. Kapitalizmin hangi döneminin sorunlarına cevap olarak gündeme gelmiştir?

Şimdi şöyle bir kanı var. "KİT zarar eder, özel kesim kâr eder." KİT'ler verimsizdir, ama özel firmalar rantabıldır. Bu tabi bir efsanedir. **Burjuva toplumunda diploma, insanlara birşey bildikleri için verilmez. Diplomalı oldukları için birşey bildikleri sanılır.**

Sosyal bilimlerde, eğer ele aldığınız sorun sosyal bilimin ilgi alanına giren birşeyse, mut-

laka onu tarihsel bir süreç olarak ele almanız lazım. Burada biz KİT'leri ele aldığımız zaman bunu tarihsel bir sürece oturtmalıyız.

İkinci yanı, **sınıflı toplumda bilimsel bilginin mutlaka ideolojik bir yanı olmasıyla ilgilidir.** Yani tarafsız olamaz. Onun ürettiği bilim tarafsız olamaz. Mutlaka ideolojik renkleri taşımak zorundadır. **Sınıflı toplumda bilim adamı tarafsız olmaz.** Mutlaka bir taraftandır. Buradan çıkan şudur ki, bilimsel bilgide mutlaka ideolojik izler vardır. O izleri nasıl asgariye indereceğiz? Gerçeği nasıl bulacağız?

Tarihin her döneminde, ezilen, sömürülen baskı altında tutulan sınıfın tarafında olan gerçeği yakalama şansına da fazla sahiptir.

Çünkü karşı taraf, yani ezen sömüren ve baskı yapan taraf gerçeklerin ortaya çıkmasında çıkarı olmayan taraftır. İdeolojik bilgiye ihtiyacı olan taraftır. İdeolojik bilgiye ihtiyacı olan taraftır. Halbuki öbür taraftan, ezilen sömürülen baskı altında tutulan

tarafından insanların gerçeğe ihtiyacı vardır. Dolayısı ile bu süreçte tarihsel olarak ilerici diyebileceğimiz bilim adamı gerçeği yakalama şansına daha fazla sahiptir. Fakat, o sınıfın safında yer almak da gerçeği yakalamanın garantisi değildir.

Yöntemle ilgili üçüncü konu şudur. Ele alınan sorun hangisi bütünün bir parçasıdır? Türkiye ekonomisini ele aldığımız zaman, bu dünya ekonomisini bir parçasıdır. Veya onun bir parçasını, mesela özelleştirmeyi ele aldığımız zaman, onu dünya ekonomisinin bir parçası olarak ele almamız lazım. Aksi halde yaptığımız tahlil havada kalır.

Bir başka sorun da, nereye bakıldığından çok, nereden bakıldığı önemlidir. KİT'lere, Dünya Bankası'nın koridorlarından bakarsınız. TÜSİAD'ın salonlarından bakarsınız. Bir tablo görürsünüz. Şırnak'tan, Zonguldak'tan bakarsınız farklı şeyler görürsünüz.

KİT'lerin oluşumu süreci

1. Soru şudur? KİT'ler ne zaman neden nasıl ve kimler tarafından oluşturulmuştur? Kurulduğu zaman hangi gerekçelere savunulmuştur.

Az gelişmiş ülkelerde KİT'lerin belli başlı üç oluşum kaynağı vardır. 1) 3. dünyada

yeni bağımsızlığa kavuşan ülkeler, sömürgeci emperyalist devletlere ait kurumları, uluslararası hukuk çerçevesinde devralmışlardır. 2) Millileştirme yolu ile devranılan kuruluşlardır. Bu yabancı devletlere ait kurumların millileştirilmesi ya da özel girişime ait kurumların vb.nin kamulaştırılması şeklinde olabilir. 3) Kaynağı KİT'ler ise, bizzat devletin oluşturduğu KİT'lerdir. Kalkınma sürecini hızlandırmak, ulusal bir ekonomi oluşturmak, ulusal ekonomik özerkliği sağlamak için oluşturulmuş KİT'lerdir. Esas önemli olanlar bunlardır. Dördüncüsü de, fazla önemli olmayan KİT'leştirme-dir. Müsadereler yoluyla yapılan millileştirmelerdir. Bir de dikdatörlerin mallarına el konularak oluşturulan kitler vardır.

Neden KİT'ler oluşturuluyor? Buradaki argümanlar, özelleştirmedeki argümanların tam tersidir. Deniyor ki, az gelişmiş ülkelerde, piyasa asla istenildiği şekilde işlemez. Kalkınma sorununu büyüme sorunu kesinlikle özel sektöre bırakılamaz. Neden bırakılamaz? Çünkü özel sektör bu misyonu omuzlayacak güçte değildir. Cılızdır. Kolay kazanç yollarını tercih etmektedir.

Demek ki, ulusal bir ekonomi oluşturmak istiyorsanız, bunu pazar mekanizmalarına bırakamazsınız. Mutlaka devletin bilinçli ve aktif bir mü-

dahalesinin olması lazımdır. Birinci gerçekçe budur.

İkincisi, mevcut uluslararası iş bölümü ve uzmanlaşma çerçevesinde, bir ülkenin kalkınması mümkün değildir. Yani verili olan uluslararası işbölümü ve uzmanlaşmaya karşı birşeyler yapmalıdır.

O zaman da, pazar mekanizmasına ters şeyler yapacaksınız. Yani akıntıya karşı yüzmeniz gerekiyor.

Fakat en önemli gerekçe, azgelişmiş ülkelere, burjuvazi son derece cılızdır ve itici güçleri geliştirme kabiliyeti yoktur. O zaman bunu ödünleyecek, telafi edecek birşey yapmak gerekiyor. Bunu kim yapacak? bilinçli ve aktif şekilde ekonomiye müdahalesi ile devlet yapacaktır.

3. Dünyanın gelişme düşü

Demek ki, KİT süreci milli bir ekonomi ve kalkınma hedeflerini bir an önce gerçekleştirecek bir yapı oluşturmak, ulusal devleti güçlendirmek problematiğinin bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. Tabi, o zamanlar kalkınmacı bir "Retorik" var. Dünya kapitalizmi genişleme halinde. Herkes ve 3. dünya ülkeleri yöneticileri, bu karşılıklı bağımlılık içinde kendilerinin de gelişmiş ülke olma imkanı-

na sahip olduğunu düşünüyorlar. Fakat kapitalizm geçerli iken elbette herkesin kalkınması mümkün değildir. Çünkü siz zenginseniz komşunuz fakir olduğu için zenginsinizdir. Kısacası kutuplaştırıcı bir sistemdir kapitalizm. Dolayısıyla kalkınma programatigi baştan sakat bir programatiktir. Fakat 1950-60'larda dünyadaki genel durum, kapitalizm bir genişleme sürecinde olduğu için, insanlarda ve az gelişmiş ülke yöneticilerine böyle bir beklenti ortaya çıktı.

Devletin ekonomiye müdahalesi dolaylı yollardan olabilir. Devlet bizzat üretim araçlarının sahibi olarak bir patron gibi kurumları ile ekonomik hayata müdahale edebilir. Bir de planlama ile müdahale edebilir. Fakat hiç KİT olmayan bir ekonomiyi planlamak mümkün değildir.

İşte özelleştirmenin gerekçelerinden biri de bütünüyle bu "planlama" fikrini ortadan kaldırmaktır.

1980'lere kadar çok uluslu şirketler de KİT'lerle ortak olmayı yeğliyordu. Bu yıllardan sonra 180 derece bir kayma oldu. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşlar, KİT oluşturmaktan ziyade KİT'leri satmak için kredi vermeye başladılar. Bu neden böyle oldu?

Bunun nedeni, Kapitalizm'in 1970'lerden sonra içine girdiği yapısal krizle ilgilidir. **Yapısal kriz**, geniş anlamda, teknolojinin aşılması, kar oranlarının düşmesi, pazarın daralması gibi sonuçlar doğuruyor. Bunların eski haline gelmesi için yapılması gerekenlerden ilki sömürü oranlarını artırmaktır. Sömürüyü nasıl artıracak? İşçi sınıfına darbe vurarak, sendikaları etkisizleştirerek, atomize ederek. Böylece kâr oranları otomatik olarak artar.

Kapitalist ülkelerde, faşizmi gündeme getirmek o kadar kolay olmadığı için, (krizin kendisi zaten işsizliği artırıyor ama bu sermayenin istediği oranda olmuyor.) o zaman ikinci yöntem, sosyal amaçlı harcamaları kısmaktan geçiyor. Bunu yaptığı zaman, sosyal devletin, refah devletinin gerektirdiği kadar vergi de alınmayacak demektir. **Devleti küçültme dedikleri işte budur.**

Amaç sermayeden az vergi almak

Yani kamu harcamalarını düşürürseniz o kadar daha az kaynağa ihtiyaç duyulacak demektir. Böylece sermaye daha az vergi verecek.

Türkiye'de ideolojinin öne-

mini vurgulamak için söylüyorum. Bu politikanın temel amaçlarından biri de sermayeden az vergi almaktır. Bir taraftan bu politikayı kabul edecek sin bir taraftan bar bar bağıracaksın "**kamu açığı var**" diye. Sizin zaten benimsediğiniz modelin mantığında sermayeden az vergi almak var. Gerekeceği de şu; (tabii bu gerekçeye kendileri de inanmaz) **deniyor ki, sermaye az vergi verirse çok yatırım yapar. Çok yatırım yaparsa çok isatihdam yaratır. Çok istihdam yaratırsa çok gelir yaratır. Bu da çok vergi demektir.** Neticede, başta sermaye az vergi verir ama sonuçta gene vergiler artar.

Fakat sonuçta baktığımız zaman tam tersini görüyoruz. Amerikalı dahil hiçbir yerde bu gerçekleşmemiştir. Vergi gelirleri giderek düşüyor. Sermaye vergi vermiyor. Yatırım yapmıyor. Sermaye, rantıye, sermayesinin eline geçiyor. En parazit olan kesimin eline geçiyor. Finans sermayesinin eline geçiyor. İşte şu an dünyadaki ekonomik kaos'un her an bir 1929 krizinin eşiğinde olmamızın nedenlerinden biri bu finansal saçmalık ve çılgınlıkla ilintilidir.

Bu "**devleti küçültme politikası**" devleti ekonomik olarak küçültme politikasıdır. Bu politika yoksulluğu, işsizliği artır-

çağı için daha fazla üniformalı adama ihtiyaç olacak. Daha fazla helikopter alacak, daha fazla savcıya ihtiyacı olacak. Yani devletin bir tarafını büyüten bir tarafını küçülten bir politika.

Mesela deniliyor ki, herkes kendi sigortasını kendisi halletsin, parası olan okusun, herkes kullandığı hizmetin karşılığını ödesin.

Üçüncü bir olay bizim iktisatta verimlilik ömrü sona ermiş olan, hantal sanayi diye tanımladığımız çevre kirliliğine neden olan sanayiye, (tersaneler, demir çelik fabrikaları gibi) 3. dünya ülkelerine transfer ve orada bunların verimlilik ömrünü uzatmaktadır.

Dördüncü yöntem 3. dünyadan kan kaybını derinleştirmektedir. Dışa dönük büyümenin mantığı budur.

Şu andaki 3. dünya ülkelerindeki bazı hammadde fiyatları 1890 düzeyine inmiş durumdadır. **Herkes dışa dönük model öneriliyor.** Bunlar da aşağı yukarı aynı malları üretiyor. Aynı malı üreten 60 ülkeye de aynı politikayı önerirseniz, herkes bunu üretip satmak zorunda kalacaktır. Bu da ne demek, zaten düşük olan fiyatlar iyice düşecektir. Bir taraftan dünya pazarı kapitalizm krizi nedeniyle daralıyor. Bir taraftan aynı malı üreten 60 tane ülke yaratılıyor.

Bilim burada lazım. Dip-

lomanın işlevsizliği buradadır. Medya yalanı üretirken, Prof. Dr.lara Doç. Dr.'lara dayanıyor. Onun için ideolojik mücadele son derece önemlidir. Bizim en çok üzerinde duracağımız şey ideolojik netlik sağlamaktır. Uygulanan her politikanın kimin için neyi ifade ettiğini çok açıklıkla ortaya koymaktır.

Şimdi bilim denilen şey tamamen sermayenin hizmetine girmiş durumdadır.

Sermayenin kaynak sorununu çözecek sonuncu çare özelleştirmedir. KİT'lerin çoğu tekel durumundadır. Çok azı bunun dışındadır.

Sermaye verimli olanlarını alır, verimsiz olanları da kapatırım diye düşünüyor. Fiyatlarını da kendileri tesbit ediyorlar. Böyle bir yağmalama var.

En yoğun sendikal örgütlenme KİT'lerdedir. Bunların tasviye edilmesi işçi sınıfının örgütlülüğüne darbe vurmaktır. İşçi sınıfını atomize etmek ve işsizliği artırmaktır. İşsizliği artırmak ücretlerin daha da düşmesine neden olacaktır. Böylece bir taşla birden fazla kuş vurma imkanı doğuyor. Fakat bu söylediklerim Burjuvazi açısından sadece ekonomik ve kısa vadeli hedefler. Uzun vadeli hedef ise, Sovyetlerin çökmesinden sonra da söylenilen şudur; "Kamuya ait kurumlar mutlaka

verimsizdir. Planlama kötüdür. Planlama fikri insanlığın kafasından, bilincinden sökülüp atılmalıdır. Ortaklaşa bir mülkiyet mümkün değildir. Mutlaka bir özel teşebbüs olacak. Pazarın kurallarına boyun eğilmek zorundadır."

Aslında piyasa ekonomisi diye birşey yoktur. Dünyada piyasaya 400 kadar şirket hakimdir. Türkiye'de özel sektörün de çoğu tekel durumundadır. Dünyada ancak burjuva iktisatçıların kafasında vardır piyasa ekonomisi. Realitede hiçbir zaman olmadı, bundan sonra da mümkün değildir. Zaten sonuna da yaklaşıyor.

Mesela Türkiye'de özel televizyon kanallarından birisi sürekli KİT yutuyor. Buna da kimse ses çıkarmıyor.

Yalanlar ve aldatmacalar

Uluslararası sermaye yalnızca KİT'leri hedef almıyor. Kendisine engel olabilecek ne varsa temizlenmesini istiyor. Gümrükler kaldırılacak, faize dokunulmayacak, hiçbir korumacı önlem alınmayacak. Sendikalar mutlaka etkisiz hale gelecek.

KİT'lere açılan savaşın gerekçeleri aşağı yukarı bunlardır. Öncelikle "özel sektör ve-

rimlidir. Kamu sektör verimsizdir" sözü; Dünyada bence bundan büyük yalan yoktur. Ancak bu yalana sokaktaki insanı inandırdılar.

KİT'leri gözden çıkardılar. Zarar edecek hale getirdiler. Bu halleri ile bile kahramanca ayakta duruyorlar. O kadar çürük yapıları yok.

5-6 kadarında büyük sorun vardır. İşlerine geldiğinde örnek verdikleri Güney Kore'den söz etmek istiyorum. G.Kore'nin ihracatındaki başarının altında KİT'ler vardır. Devlet müdahalesi ve planlama vardır.

Dünyada bugüne kadar hiçbir araştırma, KİT'LERİN öbürlerinden, özel sektörden daha verimsiz olduğunu ortaya koyamıyor. Kuruluş amacı farklı olabilir. Burada mesele firmanın kâr edip etmemesinden ziyade, hangi amacı gerçekleştirdiğidir.

Bir firma düşünün, havayı toprağı, suyu kirletiyor, fakat çok kârlı da çalışıyor. Bunun kârlılığının dikkate alır mısınız? Verimlilik açısından savunabilir misiniz? Bu bir mistifikasyondur.

Fakat burada birşey söylemek istiyorum. Bir firmanın kimin elinde olduğu o kadar da önemli değildir. Nihayi tarihte burjuvazi hizmetinde kullanılmaya devam edecektir.

Sendikasızlaştırma

Türk-İş İstanbul Sendika Şubeler Platformu

Sermaye sınıfının 1982 anayasası ve çalışma yasaları ile başlattığı sendikasızlaştırma politikası, sözleşmeli personel uygulaması yasaları geliştirildi. İşçiler eğer sözleşmeli personel olur ise kadro aylıklarının 6 katına kadar ücret ödeneceği masalı ile kandırıldılar ve bu uygulama ile 200.000 işçi sendikal örgütlülüğünden koparılarak sözleşmeli personel durumuna getirildi. Bugün ise anayasa mahkemesinin iptal kararına karşın, sözleşmeli personel olarak çalışanlar bırakın fazla ücret almayı kamu işçisi kadar bile ücret alamamaktadırlar.

Sözleşmeli personel uygulaması; Sosyal Devlet ilkesini bir kenara iten liberal ekonominin personel rejimine yansımasıdır. KİT'ler üzerinde baskı oluşturma KİT'lerde çalışan işçileri hak arayamaz, suskun

duruma getirme, sendikaları zayıflatma, işçileri ve memurları örgütten ve güvenceden yoksun bırakma, özelleştirme halinde özel ve kamu girişimini kıdem tazminatı yükünden ve sendikal örgütlülüğünden kurtarma, personel tasfiyesinin önündeki engelleri kaldırma siyasi iktidarın başlıca amaçları olmuştur. Kanun hükmündeki karamameler KİT personeline yüksek ücret yasası değil; KİT'leri sermayeye sorunsuz sunmaya ilişkin düzenlemelerdir. Sermaye sınıfının sendikasızlaştırma politikası; parça başı çalışma-eve iş verme ve öğrencilerle askerleri çalıştırma yasaları ile sürdü.

1988 yılında zorunlu tasarruf uygulamasının başlatılması, taşaronlaştırmanın çalışma yaşamına girmesi ilerde sendikasızlaştırma politikası tımanındı.

Bilindiği gibi zorunlu tasarruf kesintisi on işçiden daha az işçi çalıştıran işçiden kesilmemektedir. Küçük ve orta iş-

letmeler, fabrikalar, müteahhitler işyerlerini küçük küçük parçalara bölerek alt işverenler yarattılar. İki makinadan, on işçiden az işçi çalıştırarak taşaronlaştırmayı pratikte yaşama geçirdiler.

Taşaronlaştırmanın;

- İşverenlerin taşaron ile anlaşarak veya kendileri şirket kurarak işçilerin bir kısmının TİS'ten yararlanmasını engellemek...

- İşyerinde düşük ücret ile işçi çalıştırılması, asgari ücretten yararlanma ve yevmiyeli işçi çalıştırılması...

- İşyerinde grev uygulamasının önlenmesi... amaçları ile birlikte ana nedeni işçileri sendikasızlaştırmaktır.

Konuyu genişletirsek....:

Organize olmamış küçük işletmelerin ya da işletmecilik birikimine sahip olmayanların işyerlerinde kaçak işçi çalıştırmayı alışkanlık haline getirdiği bir gerçektir.

Öte yandan ciddi ve sorumlu işletmelerin ise üretimdeki dengesizlikler, piyasa koşulları ve kapasite sorunu gibi nedenler ile geçici işçi çalıştırmaya yöneldiklerini görüyoruz.

Organize olmuş sanayi işletmelerinin yasal olmayan istihdam biçimlerine ağırlıklı

olarak yöneldikleri ve yasal işçi çalıştırma sistemlerini giderek terk ettikleri gözlenmektedir. Ciddi ve büyük ölçekli işletmelerin içinde %30-50 oranında taşaron işçisi çalıştıran bulunmaktadır. Üstelik bu uygulama genişleme eğilimindedir.

Soruna sosyolojik boyutu ile yaklaşıldığında hiçbir sosyal güvence beklentisi olmaksızın ve çok düşük ücretle ile taşaron işçisi olarak çalışma yaşamına katılan insanların sendika üyesi olma riskini göze alamayacakları da ortadadır. Günümüzde hiçbir yangeliri olmayan, aylık net 900.000 TL ücretle çalışmak zorunda kalan işçilerin yasal güvenceleri bulunmadığı sürecinde sendika üyesi olmalarını öngörmek gerçekçi olmayacaktır.

Bu noktada Türkiye'de varolan yaygın işsizliğin nedeni ortaya çıkmaktadır. Bir yandan işsiz kitlelerin varlığı öte yandan sendikasız çalışan sayısının fazla oluşu, işçi çıkarılmayı engelleyen hiçbir yasal düzenlemenin olmayışı birleşince işverenler için emek piyasası, iş gücünün değerinin altında alınıp satıldığı bir pazar olmaktadır.

1989'dan başlayarak ve

günümüzde yaygınlaşan ucuz iş gücü=işçi istihdamını sürdürecektir bir yol olarak taşaron işçisi, geçici işçi ve yevmiyeli işçi çalıştırma ön plana çıkmıştır. Tüm bu nedenlerle

sendikalar olarak bizler işyerlerinde taşaron çalıştırmasını yasaklayıcı hükümlere toplu iş sözleşmelerimizde yervemeliyiz ve sınıfsal olarak mücadele etmeliyiz.

Özelleştirme

S emaye sınıfının sendikalaştırma politikasının güncel uygulaması olan özelleştirme, işçi sınıfına ve halkımıza yapılan yeni bir saldırı biçimidir.

Özelleştirmenin sebep örnek ve sonuç ilişkileri konusunda bilgi edinilmesi işçi sınıfı için son derece önemlidir. Bu nedenle İstanbul sendika şubeleri platformu olarak bu konuda bir araştırma ve inceleme yaparak sınıfımızın ve halkımızın bilgilenmesi için hazırlanan raporu bilgilerinize sunuyoruz.

Özelleştirmenin amacı ve hedefleri :

Emperyalist yeni ekonomik dünya sistemine uyum sağlamayı hedefleyen siyasi iktidar; devleti küçültmek, sosyal fonksiyonlarını yokederek

eğitim, sağlık, haberleşme, ulaştırma, tarım işkollarındaki tüm KİT'leri IMF ve Dünya Bankasının dayatması ve desteği ile özelleştirmeye başlamış ve devam etmektedir. Özelleştirme konusu tartışıldığı ya da iddia edildiği gibi enflasyonu önlemek ve kamu açıklarını ortadan kaldırmak için düşünülmüş olan rasyonel bir iktisadi politika sistemi değildir. Bu biçimi ile ekonomide rasyonellik uygulamasından çok Dünya Kapitalist sisteminin egemenliği için gelişmekte olan ülkelere verilen rolle ilgili bir boyut taşımaktadır.

Özelleştirme düşüncesini öne sürenlerin başlıca gerekçeleri şunlardır.

- Devlet işletmelerinin verimsizliği,

- Devletin ekonomiye müdahalesinin yanlışlığı

- Bedava sosyal hizmet anlayışının geçersizliği ve toplu-

ma yük oluşturduğu,

- Kamu kuruluşlarında siyasi etkilerin fazlalığı dolayısıyla rasyonel işletmeciliğinin oluşturulamayacağı,

- Kamunun teknolojik yenilenmeyi izleyemeyeceği,

- Özelleştirme sonucu kâr eden şirketlerin vergi ödeyerek vergi gelirini artıracığı,

- Yabancılar satışında ülkeye döviz girişi olacağı,

- Tekelciliğin önlenmesi,

Özelleştirmenin enflasyonu düşürücü etkisinden söz edilmektedir, ama en yoğun özelleştirme girişiminin başlatıldığı günlerde Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en yüksek enflasyon oranı gerçekleşmiştir.

Özelleştirme konusunda yüzeysel değerlendirme yapılan bir başka konuda KARLI-LIK-VERİMLİLİK ilişkisidir. Bir işletmenin zararlı çalışıyor olması verimsiz olduğu anlamına gelmez. Gerçekte çok verimli ve etkin çalışan bir işletme de kâr edebilir. Çünkü kâr fiyatlandırma ile ilgilidir. Bilindiği gibi KİT'lerin fiyat düzenlemeleri siyasi iktidarın kendine göre analizi ile belirlenmektedir.

Ekonomide kamu ya da özel ayrımı yapılmaksızın kaynakların toplum yararına

kullanılma zorunluluğu olmasıdır. Ülke kaynaklarının yabancılara peşkeş çekilmesi, ya doğrudan yabancı sermayeye, ya da yabancı sermaye ile ortaklık kuran tekelleşmiş birkaç holdinge daha geniş, sorsuz, daha kolay ve denetimsiz yatırım ve kâr olanakları sunmaktır. Şu ana kadar zarar eden KİT satışı hemen hemen yok gibidir. Zarar eden işletmeleri hangi akıllı KAPİTALİSTİN satın alacağı da bir soru olarak ortadadır. Ama satışa hazırlanan SÜMERBANK-PETKİM-PTT-TEKEL gibi en verimli KİT'lerin alımı için yabancı sermaye ve yerli ortakları sıradan beklemektedir. Bu işletmelerin ihracat payı (Ömek Sümerbank) günden güne artmaktadır. ISO'nun araştırmalarına göre beşyüz verimli firmadan-doksanyedis KİT'tir. Doksanyedi KİT'in bilanço kârı 1.613.000.000.- TL iken, 405 özel firmanın kârı aynı yıl 2.494.000.000.- TL'dir.

KİT'lerin Özel Sektörü Destekleme Yolları

1- Tüccardan yüksek fiyatla hammadde alıp yarı mamul

hale getirip ucuz fiata satarak özel sektörü des teler. Örneğin, demir çelik işletmelerinde kütük ya da som demiri ucuza alan haddeciler bunları inşaat demirlerine dönüştürerek yüksek kârla inşaat sektörüne satarlar. Tekele tütün, sümerbanka pamuk ve yün, SEK'e süt satan tüccar her zaman piyasanın üstünde fiatla sürekli bir pazara sahip olurken aynı zamanda kâr garantisi ve yatırım için bir güvence de bulmuş olur.

2- Özel ve tüzel kişi, şirket ve holdingler KİT'lerle ortaklık kurarak ucuz kredi olanaklarından ve ucuz yarı mamul mallardan yararlanmaktadırlar. Örneğin DMO Arçelik'i %15 hisse ile TEK, Çanakkale seramik'i %22 hisse ile, Türkiye Şeker Fabrikaları TAD KONSERVE'yi %25 hisse ile desteklemektedir.

3- Özel batık şirketleri kurtarma, onlara ortak olma yolu ile KİT'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Örnek Hisarbank'ı Emlakbank'ı alması, Öğretmenler Bankası'nın kurtarılması.

4- KİT'lerin ürün fiatlarının siyasi iktidarlarca maliye-

tinin altında belirlenmesi. Bu ürünleri alan tüccar-özel sektör pazarlama yolu ile yüksek kâr elde ederler. Sonuçta zarar eden KİT'lerin açığı hem halkın sırtına vergi yükü olarak, hem de çalışan kesime enflasyonun etkisi olarak yansıtılır, üstüne üstlük Özelleştirme gibi hedeflere neden sayılır.

- Özelleştirme uygulamasında KİT'lerin satılacak hisselerinin değerini Kamu ortaklığı idaresince gerçek değerinin çok altında belirlemektedir. Örnek Usaş'ın satış değeri ABD firması Morgan Guarandy tarafından 64.000.000.- Dolar olarak belirlenmişken, birikmiş sermayesi ile birlikte ve 5 yıl vade ile toplam 27.9 Milyon dolara satılmıştır. ÇİTOSAN'ın 5 çimento fabrikasına 256.000.000.000.- TL değer biçilmişken bir Fransız Tckeline 1 yıl vade ile 195.800.000.- TL'ye satılmıştır.

Sonuçta KİT'lerin enverimli'leri satılmakta zarar eden verimli olmayanlar devlete kalmaktadır.

Üstünde durulması gereken en önemli konu KİT'lerin özelleştirmesi ile ilgili plan ve araştırmaların yabancı kuruluşlara yaptırıldığıdır.

Özelleştirmenin Sonuçları

1- Emperyalist Kurumlaşmanın Genişletilmesi:

Kitler belli başlı mal ve temel hizmetlerin üretildiği kuruluşlardır. Sermayeleri ve hisseleri çok yüksektir. Küçük tasarrufçu ve emekçinin ulaşamayacağı bu kuruluşlar yabancı sermayeye peşkeş çekilmektedirler.

2- Sosyal Devlet Olgusu Ortadan Kalkacaktır:

KİT'lerde özel sektöre göre işçilerin sendika sigorta çalışma güvenceleri daha yaygındır. Kamuda örgütlü sendikal yapıyı çökertmek ve sendikal işçi sayısını azaltmak ana hedeftir.

3- İşçi ve Emekçilerin Sosyal Siyasal ve Ekonomik Haklarının Gaspına Yönelik Uygulamalar:

Özelleştirme öncesi KİT çalışanlarının tümü sigortalı ve sendikalı idiler. Özelleştirme programı ile birlikte taşaron işçiliği sözleşmeli perso-

nel, mevsimlik işçi uygulamaları ile işçilerin sendika ve sigorta hakları yokedilmeye başlandı. Grev yasağı kapsamı genişledi.

4- Sendikasılaştırma:

1980'de KİT'lerde sendikalı işçi oranı %70.6 iken 1991'de %51.2'ye düştü. İmalat sanayinde KİT'lerin üretim payı 1979'da %19.7 iken 1985'de %6.3'e düştü.

5- Özelleştirme İle İşçilerin Gücünün Parçalanması Hedefleniyor:

İşçiler arasında bireycilik, rekabet, kendinden başka kimseyi düşünmemeye anlayışı mezhap inanç ayrımı, bölgecilik, kamu işçisi-özel işçi farklılaşması, kadrolu-geçici işçi ayrımları sermayenin sınıf karşıtı işçilerin birliğini bölmek; kendi yoz, midesinde başka birşey düşünmeyen insan tipi yaratma amacına uygun sebepler olmuştur.

6- Özelleştirme İle Halkın İhtiyaçları ve Ekonomik Çıkarları Değil Bir Avuç Sermaye Sahibinin Kâr Etmesi Düşünülmüştür.

Diğer Ülkelerde Özelleştirme

İNGİLTERE :

İNGİLTERE'de özelleştirme devlet kuruluşlarının pay senedi çıkarması ile başlamış, ama bu pay senetleri kısa bir sürede tekellerin elinde toplanmıştır. 1979-1987 yılları arasında 600.000 kamu çalışanı işten atılmıştır.

ŞİLİ ve ARJANTİN :

1979-1989 yılları arasında Şili ve Arjantin de özelleştirme nedeni ile işten çıkarılan işçi sayısı 700.000 Şili ve Arjantin ekonomisi özelleştirmeden sonra çöktü.

Dünyada özelleştirme nedeni ile işten çıkarılan işçi sayısı 17.000.000'dur. Dünyada IMF ve Dünya Bankası geliş-

mekte olan ülkelere borçlarını ödetmek için kamu kuruluşlarını sattıyor. Ülke ekonomisinde bir kambur-yük gibi gösterilen; kamu kuruluşları oluyor da, askeri harcamalara harcanan milyarlarca dolar neden kambur-yük olmuyor?

Neden Özelleştirmeye Karşıyız ?

■ Sendikalaşma düşecek, baskı artacaktır. 1980 yılında toplam 547.371 KİT çalışanının 386.636'sı sendikalı idi. Sendikalaşma oranı %70.6 idi. 1989 yılında ise 636.979 KİT çalışanından 356.163'ü sendikalıdır oran %55.9'dur. Bunun 88.900'ü geçici işçi statüsündedir.

■ Yatırımlar olumsuz etkilenecek işten çıkartmalar artacaktır.

■ İşçi sağlığı ve işgüvenliği, çevre sorunları artacaktır.

■ Sosyal devlet uygulamaları gerileyecektir.

■ IMF, Dünya Bankası gibi tekelci sermayenin finans kurumlarını ülkemiz üzerinde ki hakimiyetleri daha da artacaktır.

■ Tekelci yapılanma gelişecek, ekonomik gücü artan tekelci sermayenin demokrasi düşmanlığı yönündeki politika gücü de artacaktır.

■ Ulusal sanayii zayıflayacak, ülke ekonomisi olumsuz etkilenecektir.

■ Topluma yönelik hizmetlerden parası olanlar yararlanacaktır.

■ Artan bunalımın yükü emekçilere yüklenecektir.

Bakın neler söyleniyor...:

Kadınlar 15, erkekler 18 sene de emekli olacak sekiz sene önce ise kadınların 55 erkeklerin 60 yaşında emekli olabilecekleri söyleniyordu.

Kıdem tazminatı yerine tahvil verilecek. İşten çıkartılan işçiler mağdur edilmeye-

cek ama ilk etapta 200.000 bilahere 500.000 kamu işçisinin işine son verilecek. İşte özelleştirmede Türkiye Elektrik Kurumunun durumu ve Aktaş gerçeği ve vurgunu....

Sonuç olarak Özelleştirme....:

Sermaye sınıfının işçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza yeni bir saldırısıdır. Gerçekleri görelim, siyasi iktidarın yalanlarına kanmayalım. Sermayenin özelleştirme saldırısına karşı sınıfsal birliğimizi pekiştirelim. Halkımızın emeğinden üretilen değerlerimizin özelleştirme yolu ile uluslararası sermayeye peşkeş çekilmesine karşı çıkalım.

**Özelleştirme Emperyalist
Yeni Dünya Düzeninin
Ekonomik-Politik ve
İdeolojik Bir Silahı İse
Kitlelerin Özelleştirilmesine
Karşı Çıkmak
Anti-Emperyalist Bir
Görevdir.**

Özelleştirme

I- Sunuş

Bütün Dünya'da ortalığı kasıp kavuran bir özelleştirme fırtınası esiyor. Gelişmişlik düzeyleri ve yönetim biçimleri ne olursa olsun tüm ülkelerde, ekonominin serbestleştirilmesi ve kamu girişimciliğinin sınırlandırılması yönünde karşı konulmaz bir ideolojik terör hüküm sürüyor.

Ulaslararası finans kurumları, çok uluslu danışmanlık şirketleri, holding yöneticileri, bankacılar, bilim çevreleri ve politikacılar, giderek artan sayıda ve aralıksız biçimde, özelleştirmenin gerekliliğini vurgulayıp erdemlerini sıralıyorlar. TV kanalları, gazeteler, dergiler, reklam ajansları, konferans salonları, özelleştirme yanlılarının işgali altında.

İçinde yaşadığımız dönemin enflasyon, işsizlik, gelir

dağılımındaki adaletsizlik, verim düşüklüğü ve yolsuzluk gibi sorunları, tek bir nedene, kamu açıklarına yolaçan kamu iktisadi teşebbüslerine, bağlanmaktadır. Tüm sıkıntı ve dengesizliklerin kaynağı gibi gösterilen kamu iktisadi teşebbüslerinden bir an önce kurtulmak, toplum zihninde hegemonyasını kurmuş bulunan özelleştirmeci akımın başlıca hedefi haline gelmiştir. Bu güçlü dalganın yarattığı keşmekeş ve bulanıklık içinde, somut gerçekliğin doğru biçimde kavranması giderek güçleşmektedir. Bir yandan özelleştirme yönündeki yoğun ideolojik saldırı, öte yandan aynı yöndeki olup bittiye getirilen fiili uygulamalar, konunun kavranmasını olduğu kadar, uygulamalar karşısında oluşturulacak davranış biçimlerini de zora sokmakta ve etkisiz kılmaktadır.

Gerçekte 1970'li yıllarda

boy veren ve 1980'lerden itibaren egemenliğini kuran özelleştirme olgusu, güncel sınıf savaşımının odak noktasını oluşturmaktadır. Her toplumsal sorun ya da gelişme karşısında olduğu gibi, özelleştirme alanında da, çağdaş toplumların iki karşıt kutbunu oluşturan emek ve sermaye güçleri, giderek derinleşip yaygınlaşan bir çatışma içindedirler. Başlangıçta özelleştirmeye taraf ya da karşı olmak biçiminde kendisini açığa vuran bu çatışma, özelleştirme politikalarının fiilen uygulamaya aktarılmasıyla birlikte, özelleştirmenin kapsamı, uygulanma biçimi ve ortaya çıkardığı sonuçlar karşısında alınacak önlemler alanına kaymış bulunmaktadır. Özelleştirmeyi ilke düzeyinde reddeden ve tepki gösteren işçi sendikaları bile, bugün artık bu politikalarından olabildiğince az etkilenmenin yollarını aramaya ve çalışmalarını yeni seçenekler üretme konusunda yoğunlaştırmaya yönelmişlerdir.

Yaklaşık 14 yıllık uygulamanın ortaya koyduğu sonuçları en geniş biçimiyle şu başlıklar altında toplamak olasıdır:

a- Kamu girişimciliği daralmış, kapitalist özel mülki-

yet genişlemiştir;

b- Çokuluslu tekellerin gücü ve etkinliği artmıştır;

c- İşçi sendikaları sayısal ve toplumsal etkinlik açısından güçsüzleşmiştir;

d- İşsiz sayısı çoğalmıştır;

e- Emek güçlerini satarak geçinen sınıf ve katmanların yaşam düzeyi düşmüştür.

f- Sermayenin gerek Dünya, gerek tek tek ülke yönetimlerindeki belirleyiciliği artmıştır.

Gelinen bugünkü durum, sermayenin emek karşısında kazandığı yengiyi temsil etmektedir.

Başta sendikalar olmak üzere emekten yana tüm örgüt ve bireylerin özelleştirme karşısında gösterdiği çabaların sonuçsuz kalmasında, 1970'li yıllarda Dünya'da yaşanan ekonomik bunalım koşullarını, toplumsal mülkiyete dayanan reel sosyalizmin yıkılışının ve özelleştirmeye karşı somut eylem programlarının geliştirilememiş olmasının payı büyüktür. Hiç kuşkusuz tek tek ülkelerin içinde bulundukları ekonomik, sosyal ve politik koşulların da, özelleştirmenin önlenemez ilerleyişinde etkisi olmuştur.

Ancak özelleştirme politi-

kalarının kendisini fiilen kabul ettirmiş olmasının başlıca nedeni, özelleştirmenin dünya kapitalizminin doğal gelişiminde zorunlu bir uğrak olma niteliği kazanması ve günümüzdeki güç dengesinin bu zorunlu gelişimin yerine bir başka seçeneği, kapitalizmin tümüyle dışında ve onu aşan köklü bir dönüşüm seçeneğini, yaratabilmeye elverişli bulunmamasıdır. O nedenle konu, özellikle bugün için, "özelleştirmeye evet" ya da "özelleştirmeye hayır" ikilemi içinde kalınarak ele alınma ve buna göre eylemde bulunma sınırını çoktan geçmiştir. Yaşadığımız gerçekliğin sınıfsal bakımdan en doğru biçimde algılanması ve başta işçi sınıfı olmak üzere toplumun diğer çalışan kesimlerine bunun anlatılıp kavratılması, hiç kuşkusuz büyük önem taşır. Bu temel görevin en iyi biçimde yerine getirilmesi gerekir. Ne var ki, aynı ölçüde önem taşıyan bir başka şey, yeni koşulların gerektirdiği düşünce, örgütlenme ve eylem türlerini yaratmak, özelleştirme programlarının dizginsiz biçimde uygulanmasına engel olmak ve işçi sınıfı açısından yolaçtığı kayıp ve yıkıntıları gidermek üzere seçenek politikalar

üretmektir.

Bu görevlerin üstesinden gelinmesi için bütüncül bir sınıf savaşımları zorunludur. Böyle bir savaşım işçi sendikalarına özellikle görev düşer. Toplumdaki nicel ve moral gücünü önemli ölçüde yitirmiş bulunan işçi sendikalarının, yeniden güç ve etkinlik kazanmalarının da biricik yolu, özelleştirme politikalarına karşı yürütecekleri savaşım-dan geçer.

II- Kamu Girişimciliğinin Mahiyeti ve İki Yönü

Ekonomik ve toplumsal yaşamda kamu girişimciliğinin daraltılması ve özel mülkiyetin yaygınlaştırılması anlamına gelen özelleştirme, kapitalist toplum biçiminin içinde kalan ve kapitalist üretim ilişkilerinin Dünya ölçeğinde daha güvenli bir biçimde egemenlik kurmasını amaçlayan yeni bir süreci temsil etmektedir. Bu nedenle toplumdaki egemenlik sistemi ve buna temel teşkil eden üretim ilişkilerini esastan değiştiren bir gelişme olmayıp, devlet işlevlerinin yeni koşullara uyarlanmasıdır.

Özelleştirmenin doğru biçimde kavranması ve kapitalizmin temel çelişkilerini çözmekte başarılı olup olamayacağının saptanması için, özelleştirme öncesindeki ekonomik yapılanmanın özelliklerini ve işlevini anımsamakta yarar vardır. Özelleştirmenin neye alternatif olduğunu kavramadan, özelleştirmeyi kavramak olanaksızdır. Bu nedenle, öncelikle kamu girişimciliğinin nedeninin ve mahiyetinin saptanması gereklidir.

A- Kamu İşletmeciliği Kapitalizmin Zıddı Değildir

Tarih boyunca hiçbir toplumsal-ekonomik kuruluş, tek yapılı, saf ve katışıksız olmamıştır. Kölelik ve derebeylik düzeninde meta üretimini ve sermaye birikimini, buna karşılık kapitalizmde de kölelik ve derebeylik kurumlarını görmek mümkündür. Temel üretim biçimlerinin kimi öğelerinin aynı anda birarada bulunması, ama bunlardan birinin egemen konumda olması ve bu konumunu giderek güçlendirmesi genel kuraldır.

İkincil dereceden önem taşıyan ve özel mülkiyete dayalı egemen toplum biçimlerinin saflığını bozan bir diğer durum, hemen tüm insanlık tarihi boyunca, özel mülkiyetin yanı sıra toplumsal mülkiyetin de yaşamını sürdürmüş olmasıdır. Kapitalist özel mülkiyetin en yaygın biçim olarak egemenlik kurduğu 19. yüzyılda bile kamu, bazı üretim araçlarına sahip olmuştur. Kamu mülkiyetinin hacmini, kullanımı biçimini ve alanını, toplumdaki güçler dengesi, egemen sınıfın çıkarları, ülkenin tarihsel, kültürel ve fiziksel koşulları belirlemiştir. Bu türden ikincil önemdeki kamu mülkiyeti, egemen mülkiyet ilişkilerinin özsel bir alternatifi olarak değil, onu güçlendiren, tamamlayan ve yaşamasını güvenceye bağlayan bir işlev görmüştür.

İleri kapitalist ülkelerde, özellikle 1929 Büyük Ekonomik Bunalımı ile birlikte, devletin ekonomik yaşama daha geniş ölçüde müdahale ettiği bir dönem başlamıştır. Devlet müdahalesi, ekonomiyi yönlendirmek üzere bir dizi kamu politikaları, kontroller, kayıt-lama ve özendirmelerin yanı sıra, kamuya ait iktisadi işletmeler kurmak suretiyle mal ve

hizmet üretiminde devletin doğrudan girişimlerini de gündeme getirmiştir. O tarihe kadar devleti ekonomik yaşamın dışında tutmaya büyük özen gösteren sermaye, kamu girişimciliğini gelişmesinin ve çıkarlarının zorunlu bir gereği olarak görmüş ve bunu bizzat kendisi uygulamaya koymuştur. Bugün özelleştirilmesi öngörülen pek çok kamu iktisadi teşebbüsü, o dönemde, yine sermaye iktidarlarınca kurulmuştur. Sermaye, kapitalizmin devresel bunalımlarını aşmak, kendi gücüyle sağlamayacağı büyük yatırımları kamu gücüyle gerçekleştirmek ve bu yoldan gereksinme duyduğu hammadde, aramalı, ulaşım, haberleşme vb. hizmetleri elde edebilmek amacıyla kamu girişimciliğini desteklemiştir. Böylece tekelleri kapitalizmden tekelleri devlet kapitalizmine doğru bir evrim olmuştur.

Türkiye gibi kapitalist gelişme yoluna sonradan giren az gelişmiş ülkelerde ise kamu girişimciliği, kapitalist özel mülkiyete ve kapitalist işletmeciliğe bir alternatif olarak değil, tam tersine kapitalizmi yaratmak, sermaye birikimini sağlamak ve geliştirmek amacıyla uygulanmıştır.

tirmek amacıyla uygulanmıştır.

Böylece son 60 yıllık dönemde gerek ileri kapitalist ülkelerde, gerek az gelişmiş olanlarda, özel mülkiyete konu sını ve ticari işletmelerin yanı sıra geniş ölçekli bir kamu girişimleri zinciri doğmuştur. Çoğu kez karma ekonomi diye adlandırılan bu yapı, gerek doğuşu, gerek yönetim ve işleyişi, gerekse sonuçları bakımından kapitalizmin tarihsel gelişim uğraklarından birisi olup, onun dışında ya da ona karşıt bir şey değildir. Daha açık bir deyişle, bugünkü kapitalist ülkelerde varolan kamu iktisadi teşebbüslerinin, üretim araçları üzerindeki toplumsal mülkiyeti temel alan sosyalizm ile bir ilişkisi yoktur. Bu türden kamu girişimlerinin azlığı ya da çokluğu, bir ülkenin sosyalist olup olmasının bir ölçüsü değildir. Aynı şekilde bu girişimlerin başarısı veya başarısızlığı sosyalizmin başarı ya da başarısızlığının da bir ölçüsü olamaz. Kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu ve siyasi iktidara kapitalistlerin sahip bulunduğu bir ülkede, kamu iktisadi teşebbüslerinin varlığı ya da özelleştirilmesi, temel yapıyı değiştirici ve tek

başına belirleyici bir karakter taşımaz. Bu kuruluşların varlığı kapitalizmi kapitalizm olmaktan çıkarmadığı gibi, özelleştirilmeleri de "sosyalizmin kaybedilmesi" anlamına gelmez.

B- Kamu İşletmeciliği Emek Sömürsünü Ortadan Kaldırmaz. Ama Hafifletir.

Kapitalist bir ekonomi içinde yeralan kamu iktisadi teşebbüsleri, sisteme zorla dayatılmış, onun aleyhine işleyen ve ona alternatif olan bir düzeni temsil etmemekle birlikte, yönetilen sınıflar açısından belirli avantajlara da sahip kuruluşlardır.

■ Çoğu az gelişmiş ülkede iktisadi devlet girişimlerinin bir bölümü, ülke bağımsızlığının korunması, sömürgeci devletlerin ve yabancı tekellerin dayatmalarına karşı çıkılması ve ulusal örgütlenmenin ekonomik temelini oluşturulması amacıyla kurulmuştur. Kuşkusuz hangi ekonomik sistem içinde olursa olsun, ulusların ve ülkelerin bağımsızlığı başlıbaşına önemlidir ve bu

bağımsızlığın emperyalizm karşısında korunuyor olması işçi sınıfı açısından ayrıca sınıfsal bir değer taşır.

■ Yine pek çok az gelişmiş ülkede kamu iktisadi teşebbüsleri, ekonomik ve toplumsal gelişmenin bir aracı olarak düşünülmüş ve kurulmuşlardır. Ataerkil ve yarı-feodal ilişkilerin yıkılması, maddi mal ve hizmet üretiminin artırılması, yaşam standardının yükseltilmesi, eğitim, sağlık, haberleşme, ulaşım, sosyal güvenlik, istihdam, konut, araştırma-geliştirme ve teknolojik ilerleme gibi alanlarda tüm topluma fayda sağlanması, devletin ekonomik yaşamdaki doğrudan girişimleriyle mümkün olmuştur. Dolaısıyla bu kuruluşların varlığı gelişmeyi sağlamış, bu gelişmenin meyvelerinden ise geniş halk kesimleri de yararlanmışlardır.

■ Bazı kamu iktisadi teşebbüsleri ülke içindeki bölgesel dengesizlikleri gidermenin bir aracı olarak düşünülmüştür. Sadece kapitalist özel girişime bırakılması halinde hiçbir hizmet ve yatırımın ulaşmaya-çağı yörelere kamu kuruluşları gitmişlerdir.

Doğası gereği kâr motifine göre hareket eden özel sermaye karşısında sosyal fayda ölçütünü esas alan kamu girişimciliğinin bu özelliği, geri kalmış bölge halkı açısından olumlu bir sonuç getirmiştir.

■ Kamu girişimlerinin sadece teknik anlamda işletme karlılığını değil de bir bütün olarak sisteme sağladığı sosyal yaranı esas almış olması, emekçi halk açısından sömürünün hafifletilmesi, iş alanları açılması ve bazı kamu hizmetlerinin ucuz ya da tümüyle bedelsiz biçimde karşılanması olanağını vermiştir.

■ Batı Avrupa ülkelerinde II. Dünya Savaşı'ndan sonra devlet mülkiyetinin genişlemesi ikili bir etkiyle ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi faşizmin yenilmesinden sonra güçlenen demokratik hareketin baskısıdır. Bu etki sonucunda devletler özellikle sosyal hizmetler alanında geniş yatırımlara yönelmişlerdir. Devlet mülkiyetini genişleten ikinci etki ise, sermaye-yoğun ana sanayi dallarındaki geriliği gidermek üzere başlatılan kamulaştırma ve millileştirme uygulamalarıdır. İngiltere, Fransa, Avusturya, İtalya ve Almanya, bu uygulamanın öncüleri olmuştur.

Sonuç olarak, kamu iktisadi teşebbüsleri emek sömürsünü

ortadan kaldırmamakla birlikte onu hafifleten, sosyal açığı, çaresizlik ve bunalımların şiddetini azaltan, bağımsızlığın korunmasına katkı yapan, gelişmeyi başlatan bir işlev de görmüşlerdir. Bu olumlu katkıları az gelişmiş ve ileri kapitalist ülkeler açısından daha da ayrıntılı biçimde saymak ve çeşitlendirmek mümkündür.

III- Özelleştirmenin Ana Dinamikleri

Mülkiyeti topluma ait üretim araçlarının ya da sadece kamu kuruluşlarının faaliyet gösterilen iş alanlarının özel sermayeye devredilmesi olayı yepyeni bir şey değildir. Özelleştirme ve yeniden-özelleştirme uygulamalarına önceki dönemlerde de başvurulmuştur. Örneğin Naziler, 1929 bunalımı sırasında ve yeniden canlanma gerekçesiyle edinilmiş olan devlet iştiraklerini, iktidara geldikleri tarihten itibaren adım adım özel sermayeye geri verdiler. Yeniden-özelleştirme kapsamındaki bu uygulamalar bankacılık, çelik, maden kömürü, tekstil, ulaştırma, elektrik, gaz alanında önemli boyutlara ulaştı ve ekonomik yoğunlaşmanın bir aracı olarak kullanıldı.

Ancak günümüzde karşılaşılan özelleştirme kampanyası, gerek genişliği ve genelliği, gerek

uygulanması bakımından ayırde-dici özellikler taşımaktadır. Olay, ekonomik, sosyal ve ideolojik yönleriyle evrensel bir boyut kazanmıştır. Artık dünya ölçeğinde kararlı ve sistematik biçimde yürütülen bir ana politika haline gelmiştir.

Özelleştirmenin günümüzde kazanmış olduğu bu evrensellik ve kararlılığını belirleyen başlıca dinamikler şunlardır:

A- Teorik ve İdeolojik Temel

Tarih sahnesinde egemen bir sistem olarak ilk kez yükseldiği biçimiyle kapitalizm, sermaye birikimine ve ücretli emek kullanımına dayanan ve piyasa için mal ve hizmet üreten bir sistem olmuştur. Kapitalizmin bu temel özellikleri bugün de geçerlidir.

Ancak 19. yüzyıl sonlarına kadar kapitalist ekonominin tipik birimi, denetlenemeyen bir pazarda, görece olarak az miktarda ve birbirine benzer nitelikte mal üreten çok sayıdaki küçük firmadır. Aynı dalda faaliyet gösteren çok sayıdaki bu küçük firmalardan hiçbiri, tek başına fiyatları belirleme ya da ciddi biçimde etkileme gücüne sahip değildir. Gerek üretimin miktarı, gerek piyasa fiyatları arz ve talebin et-

kisiyle ve rekabetçi piyasa koşullarında belirlenir. Kapitalist iktisatçılar piyasanın doğal işleyişini ve serbest rekabeti bozacak her türlü müdahalenin yanlışlığına inanırlar. Firmaların bireysel tercihlerinden bağımsız olarak oluşan piyasa fiyatlarının kılavuzluğunda ve bireysel kâr dürtüsüyle çalışan üreticiler, kendi kârlarını azamileştirirken aynı zamanda topluma da hizmet ederler. Bireysel kâr ve toplumsal yarar birbirine ters düşmez aksine örtüşür. Bunu sağlayan tam rekabet koşullarıdır. Bu nedenle, özellikle devletin bu doğal düzeni bozucu her eylemden kaçınması, ekonomiye müdahale etmemesi, en düşük düzeyde vergi alması ve sadece ulusal savunma, iç güvenlik, yargı gibi çok sınırlı işlerle ilgilenmesi gerekir.

Bu saptama ve varsayımlar altında oluşturulan klasik iktisat teorisi 19. yüzyıl boyunca düşünce tarihine egemen olmuş ve 20. yüzyıla girerken yanlışlığı egemen sınıflarca da yadsınmayacak biçimde ortaya çıktığı halde varlığını sürdürmüştür. Devlet karşısında bireyin özgürlüğü, özel girişimin ve mülkiyetin kutsallığı ve kâr tutkusunun vazgeçilemezliği temalarını içerdiğinden bu iktisat anlayışı bir tür egemen inanç düzeyine yükselmiş ve insan davranışlarındaki etkisini korumuştur.

Ancak, sermayenin toplulaşması, tekellerin doğuşu ve ekonomide dengesizliklerin başgöster-

mesi gibi olguların klasik iktisat teorisiyle açıklanamaz hale gelişi, burjuva iktisatçıların yeni arayışlara yöneltmiştir. Özellikle 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, bu arayışları yoğunlaştırmış ve yeni teorilerin doğuşuna yol açmıştır. Yaklaşık 40 yıl boyunca burjuva iktisat düşüncesine ağırlığını koyan Keynesçi iktisat, bu yeni arayışlar sonucu doğan teorilerden biridir. Somut gözlemlere dayanan ve özünde kapitalist ekonomik sistemi, rekabetin ve kâr dürtüsünün önemini veri alan Keynesçi iktisat teorisi, tam rekabetin kendiliğinden varolamayacağını, mal, emek ve sermaye piyasalarında esas itibarıyla dengesizliklerin hüküm sürdüğünü, ekonominin kendi doğal haline bırakılması durumunda devresel bunalımların birbirini izleyeceğini, dolayısıyla devletin ekonomiye bilinçli biçimde müdahale etmesi gerektiğini öne sürer. Bu teori, tekeller çağındaki kapitalizmin bunalımlarının aşılmasında başlıca kılavuz olarak kullanılmış ve hükümet politikaları bu teoriyi esas alarak oluşturulmuştur. Özellikle ekonominin daraldığı dönemlerde hükümetler maliye ve para politikaları yoluyla toplam talebi artırıcı önlemler almışlar, yer yer doğrudan mal ve hizmet üretimine yönelmişlerdir. Devletin ekonomik yaşamda giderek daha büyük işlevler üstlenmesi onu ayrı bir ekonomik birim haline getirdiği gibi, tekelci kapitalizmi de tekelci devlet kapita-

lizmi haline dönüştürmüştür.

Tekelci devlet kapitalizmi, tekellerin pazar üzerindeki egemenliğini pekiştiren ve rekabet olgusunu da büyük ölçüde tekeller arası rekabete dönüştüren bir yönde işlemiştir. O kadar ki, artık devletin müdahalesi bile rekabetin sağlanmasına ve pazar güçlerinin ekonomiye yön vermesine yetmemektedir. eskiden ya işsizlik ya da enflasyon biçiminde kendisini iortaya koyan dengesizlik, 1970'li yıllardan itibaren her ikisinin de birarada bulunduğu yeni bir yapı kazanmıştır. Kapitalist ekonomiler bir yandan yüksek enflasyonun, öte yandan da işsizliğin kıskacına düşmüşlerdir. "Durgunluk içinde enflasyon" (stagflasyon) denilen bu yeni bunalım tipi karşısında Keynesçi iktisat teorisi çaresiz kalmış, bu teoriye dayalı çözüm önerileri işe yaramamıştır. Böylece Keynesçilik gözden düşmüş ve burjuva iktisatçıları eski klasik iktisat teorisini restore etmeye ve yeni teorik arayışlara yönelmişlerdir. İşte bu arayışların yoğunlaşması sonucunda, Monetarizm yeniden popüler hale gelmiş, Arz-Yünlü iktisat, Rasyonel Beklentiler gibi bir dizi, kökü 19. yüzyıl kapitalist ekonomi politiğine dayanan ve devlet müdahalelerine her düzeyde karşı çıkan sağ-liberal akımlar güç kazanmıştır.

Özelleştirme akımının ideolojik ve teorik temeli, işte bu yenden dirilen klasik iktisat teorileri ile atılmıştır.

B- Tekellerin Yapısal Dinamikleri

Çağdaş kapitalist ekonomi, 19. yüzyıl kapitalizminden farklı olarak, çok sayıda küçük üreticinin varlığına ve serbest rekabet piyasasına değil, tam tersine az sayıdaki büyük şirketlerin egemen olduğu tekelleri (monopolist) veya azelci (oligopolist) rekabet koşullarına dayanan bir ekonomik dünya sistemidir. Dünya ölçeğinde mal, sermaye ve giderrek emek piyasalarındaki tipik ve belirleyici birim, çokuluslu dev şirketlerdir. Bu düzenin gerek ülke içinde, gerek Dünya genelindeki işleyişi, bu dev şirketlerin yapısal gereksinme, eğilim ve kararlarına göre olmaktadır.

İletişim ve ulaşım olanaklarının artması kapalı ekonomileri dışa açılmaya zorlamakta ve tek tek ülkeler evrensel kapitalist işbölümüne daha fazla bağımlı hale gelmektedir. Bilim ve teknoloji alanındaki ilerlemeler, çokuluslu dev şirketlerin daha da güçlenmesini, dünya pazarlarına hükmetmek bakımından daha da etkin davranmalarını zorunlu kılmaktadır.

Aslında, sermayenin giderek daha az elde toplanması anlamına gelen ve kısaca "tekelleşme" denilen olgu, gerçekte 19. yüzyılın sonunda ortaya çıkmış ve 20. yüzyılın başından itibaren toplumsal yaşama damgasını vurmuştur. Bu bakımdan, bütünüyle

20. yüzyıl bir tekeller çağı olmuştur.

Ancak 1950'lerden sonra tekellerin çok hızlı bir uluslararasılaşma sürecine girdiğini görmekteyiz. Önceleri Amerikan tekelleri, 1960'larda Avrupa tekelleri, 1970'lerden itibaren de Japon tekelleri hızla uluslararası düzeyde örgütlenmeye başlamışlardır. Yaşadığımız son 30 yıllık tarih, bir bakıma tekellerin çokuluslu hale gelerek dünya pazarlarını fethetmesi tarihidir.

Örneğin 1945'e kadar ABD'ye ait dış ülkelerdeki yavru şirket sayısı 979 iken ve bunların da çoğu Avrupa'da kurulmuşken, 1970'e gelindiğinde yavru şirket sayısı 5 bini aşmış 1977'de ise 26.884'e ulaşmıştır.

Belli bir ülkede doğan ve öncelikle ulusal pazarı egemenliği altına alan dev şirket, dünya ihracatındaki pazar payını korumak; dış ülkelerdeki işgücü, enerji, hammadde ve sermaye faktörlerinden yararlanmak; sahip olduğu kendine özgü fizik, sermaye, teknoloji, yönetim deneyimi, pazarlama etkinliği, ürün farklılaştırması gibi olanaklarını optimum biçimde kullanmak; ve nihayet ülke içindeki oligopolistik endüstriyel yapıyı korumak ve oligopolistik rekabeti sürdürebilmek amacıyla dışa açılmaktadır.

Dışa açılma olayı, topyekün bir uluslararası sermaye birikimi olayıdır ve dev şirketler açısından artık kurumsal ve yapısal bir zorunluluktur.

Dev şirketlerin, ihracat ve lisans, patent, Know-how satma ya da kiralama yoluyla dışa açılmalarından farklı olan "dışarda üretim birimine sahip olma" şeklindeki dışa açılmaları, günümüz koşullarında artık bir tercih değildir. Dev şirket sadece daha fazla kâr etmek, gittiği ülkedeki kaynakları kullanma avantajına sahip olmak ya da kendi olanaklarını daha iyi değerlendirmek için değil, tümüyle tekeller egemenliğindeki rekabet koşullarında yaşamını sürdürebilmek ve ortadan silinmemek için ne pahasına olursa olsun dışarda yeni üretim birimleri edinmek zorundadır.

Dışarda üretim birimi edinmenin çoğu kez en kolay yolu ve uygulamadaki en yaygın biçimi ise yerli şirketlerin satın alınmasıdır. 1970 itibariyle Avrupa kökenli uluslararası şirketler dış birimlerinin 2 / 3'ünü bu yolda edinmişlerdir. ABD şirketleri için aynı oran % 50'nin üstündedir. Son 20 yıl içinde mevcut yerli şirketleri satın almak suretiyle dışa açılma daha da güçlenmiştir.

İşte bazı az gelişmiş ülkelerde, bu arada Türkiye'de uygulanmakta olan özelleştirme programlarının dış dinamiğini, uluslararası dev şirketlerin zorunlu yayılma sürecinde aramak gereklidir.

Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Uluslararası Finans Kurumu gibi kuruluşlarla, yabancı özelleştirme danışmanlık firmalarının, yabancı ticari bankala-

rın, yabancı denetim kuruluşlarının özelleştirme konusundaki etkin işlevleri bu dış dinamiğin belirleyici önemini göstermektedir.

C- İç Dinamikler

Kapitalist ülkelerin 1970'lerden itibaren yaşadığı ve 1973'deki petrol krizinin de etkisiyle derinleşen bunalım, nitelik itibariyle önceki bunalımlardan farklıdır. Daha önceki dönemlerde talep yetersizliğinden dolayı ekonominin daralması (işsizlik) ya da artan talep karşısında üretim yetersizliğinden dolayı enflasyon biçiminde devresel olarak yaşanan bunalımların yerini, hem işsizlik hem de enflasyonun birarada bulunduğu yeni bir bunalım almıştır. Aynı anda iki dengesizliğin birlikte varolması nedeniyle, enflasyona karşı alınan mali ve parasal önlemler işsizliği artırdığı, işsizliğe karşı alınan önlemler de enflasyonu azdırdığı için, bu yeni türden ikili-bunalımı aşmak bir türlü mümkün olamamaktadır.

Ekonominin tekelci yapısı, enflasyonu önlemek üzere toplam talebi kıstak için alınan önlemler karşısında, klasik para ve maliye politikalarından beklenen sonuçların gerçekleşmesini önleyebilmektedir. Şu ya da bu yol-

dan toplam talep kısıldığında dev şirketler fiyatlarını değil, üretim ve satış miktarlarını düşürerek tepki vermekte ve böylece fiyatlar düşmediği halde istihdam hacmi daralmakta, yani işsizlik artmaktadır. Öte yandan, üretim maliyetlerindeki artış yine dev şirketlerce kolaylıkla fiyatlara yansıtılabildiğinden, maliyet - fiyat sarmalı bağımsız işleyişini sürdürerek enflasyona yolaçmaktadır. Günümüz dünyasında pazar büyük ölçüde tekellerin güdümüne girmiş ve dolayısıyla kendisini herkese kabul ettireceği varsayılan ve "görünmez el" denilen fiyatlar, pazanın değil tekellerin kararlarına bağımlı hale gelmiştir. Başka bir deyişle tekeller, fiyatların düşme eğilimine karşı koymak ve maliyet artışlarını fiyatlara yansıtarak fiyat düzeylerini kendileri belirlemek olanak ve ayrıcalığına kavuşmuşlardır. Zaten dev şirketlerin yatay ve dikey genişlemelerinin altında yatan itici güç de, bu ayrıcalığa sahip olmak ve pazarın etkilerinden kurtulup bağımsızlaşabilmektir.

Günümüzde yaşanan ve durgunluk içinde enflasyon olarak adlandırılan bunalımın gerçek nedeninin ekonomideki tekel egemenliği olduğu ve bu tekelci yapı kırılmadıkça bunalımların sona erdirilemeyeceği açıkça ortaya çıkmıştır. Giderek daha fazla güç

kazanan bu anlayış, tekellere karşı mücadelenin de güçlenmesine katkıda bulunmakta ve geniş bir toplumsal muhalefetin tabanını oluşturmaktadır.

Enflasyon ve işsizlik nedeniyle ağır sıkıntılara düşen ve bunun çözümünü tekellere karşı mücadelede gören geniş kitlelere, bir başka çözüm yolunun benimsenmesi, sermaye iktidarı için sınıfsal bir gereklilik haline gelmiştir.

Özelleştirme, gerçekte ekonominin tekelci yapısından kaynaklanan bunalıma, bu yapıyı değiştirerek çözüm bulunması yönündeki çabaları gündemden kaldırmak ve etkisiz kılmak üzere geliştirilen ve devlet ile birlikte asıl sendikaların rolünü asgariye indirmeyi amaçlayan bir savunma mekanizmasıdır. Böylelikle hem sadece devlet harcamaları kısılmak suretiyle toplam talep sınırlandırılmış olacak, hem de tekellerin önündeki engellerden biri olan devlet müdahalesi ortadan kaldırılacaktır. Sonuçta ikili bunalık çözülme de, bunalımdan kurtuluş umuyla yürürlüğe konulan özelleştirme programlarının somut getirisi tekellerin güçlenmesi olacaktır. Özelleştirme, bunalımın tekeller lehine ve halk kitleleri aleyhine olarak aşılması demektir.

YEDİNCİ BÖLÜM

AVRUPA ÜLKELERİNDE KAMU SEKTÖRÜ GÖSTERGELERİ

Türkiye'de özelleştirme savunucularının sözde dayanaklarından birisi de Avrupa'da kamu sektörünün düşük olduğudur.

Bunun böyle olmadığını bizzat ülkelerin kamu sektör oranlarından yorumlayabiliriz.

Tablo 33

Toplam İstihdamın Yüzdesi Olarak Genel Kamu İstihdamı

ÜLKELER	1960	1965	1970	1975	1980	1985
AVUSTURYA	10.5	11.6	13.7	16.4	18.2	20.5
BELÇİKA	12.2	13.2	13.9	15.7	18.6	19.9
DANİMARKA	-	-	16.8	23.6	28.3	29.8
FİNLANDİYA	7.8	9.3	11.8	14.6	17.8	20.4
FRANSA	-	-	13.4	14.3	15.6	17.8
ALMANYA	8.0	9.8	11.2	13.9	14.9	16.0
YUNANİSTAN	-	3.8	4.2	4.7	-	-
İRLANDA	-	-	11.2	13.3	14.5	16.1
İTALYA	8.7	10.5	11.8	14.0	15.0	15.8
LÜKSEMBURG	-	-	9.4	9.7	10.8	11.2
HOLLANDA	11.7	11.5	12.1	13.6	14.9	16.1
NORVEÇ	-	13.9	16.4	19.3	21.9	23.8
PORTEKİZ	3.9	4.8	6.8	8.1	10.3	-
İSPANYA	-	6.6	7.1	10.0	11.9	14.3
İSVEÇ	12.8	15.3	20.6	25.5	30.7	33.1
İSVİÇRE	6.3	6.7	7.9	9.5	10.7	11.2
İNGİLTERE	16.4	15.7	18.0	20.8	21.1	21.8

KAYNAK: OECD.

AKTARAN[EURUPEN TRADE UNION INSTITUTE
PRIVATISATION IN WESTERN EUROPE
ETUI - Brussels- s.16]

Tablo 34**İtalya Fonksiyonel Gruplara Göre Kamu İstihdamı (1000 Brim)**

Fonksiyonel Grup	1961	%	1971	%	1981	%
Sosyal Refah (1)	782	(28.2)	1.306	(%33.7)	1.936	(38.2)
Kamu Hizmet (2)	453	(16.3)	684	(%17.6)	780	(15.4)
Endüstri-Hizmet (3)	369	(13.3)	572	(14.7)	773	(15.2)
TARIM	13	(0.5)	34	(0.9)	10	(0.2)
Kurumsal Alanlar (4)	778	(28.0)	841	(21.7)	760	(15.0)
Diğerleri (5)	379	(13.7)	441	(11.4)	811	(16.0)

Kaynak: R. Rose, *op. cil. 1985 Aktaran. ETUI (a.g.e. s. 24)*

- (1) Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, kişisel sosyal güvenlik hizmetleri, istihdam hizmetleri
 (2) Enerji, demiryolları, posta ve telekomünikasyon diğer kamu ulaşımı
 (3) Endüstri bakanlığı, yollar, madencilik, imalat, banka, sigorta ve diğerleri.
 (4) Genel idare, savunma, vergi idare, polis
 (5) Bölgesel ve yerel yönetim personeli v.s.

İtalya'da sürekli artış gösteren ve en çok istihdam alanı eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarıdır. Genel idare alanı, savunma vergi idare ve polis oranlarında düşüş görülmektedir. 1961'de %28 olan bu oran 1981'de %15'e düşmüştür.

Tablo 35**İsveç-fonksiyonel Gruplara Göre Kamu İstihdamı 1960-1980 [Birim 1000]**

Fonksiyonel Grup	1960	%	1970	%	1980	%
Sosyal Refah (1)	205	(37.3)	484	(52.2)	815	(53.1)
Kamu Hizmet (2)	127	(23.1)	149	(16.1)	198	(12.7)
Endüstri-Hizmet (3)	47	(8.6)	81	(8.7)	141	(9.1)
Kurumsal Alanlar (4)	107	(19.5)	144	(15.5)	214	(13.7)
Diğerleri (5)	56	(10.3)	46	(5.0)	121	(7.8)
TARIM	7	(1.2)	23	(2.5)	55	(3.6)

Kaynak: R. ROSE, *op. cil. 1985 Aktaran. ETUI (a.g.e. s. 25)*

- (1) Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, kişisel sosyal güvenlik hizmetleri, istihdam hizmetleri
- (2) Enerji, demiryolları, posta ve telekomünikasyon diğer kamu ulaşımı
- (3) Endüstri bakanlığı, yollar, madencilik, imalat, banka, sigorta ve diğerleri.
- (4) Genel idare, savunma, vergi idare, polis
- (5) Bölgesel ve yerel yönetim.

İsveç'te de eğitim, sağlık, sosyal güvenlik alanlarında çalışanlar genel istihdamın yarısından fazlasını barındırmaktadır. (%53.1)

Tablo 36
Batı Almanya - Fonksiyonel Gruplara Göre
Kamu İstihdamı 1960-1980 [Birim 1000]

Fonksiyonel Grup	1960	%	1970	%	1980	%
Sosyal Refah (1)	1.253	(29.3)	1.825	(32.4)	2.505	(37.8)
Kamu Hizmet (2)	1.205	(28.2)	1.141	(20.3)	1.177	(17.7)
Endüstri-Hizmet (3)	446	(10.4)	809	(14.4)	777	(11.7)
TARIM	89	(2.1)	66	(1.2)	54	(0.8)
Kurumsal Alanlar (4)	1.044	(24)	1.421	(25.3)	1.641	(24.7)
Diğerleri (5)	243	(5.6)	365	(6.4)	480	(7.3)

Kaynak: R. Rose, *op. cil.* 1985 Aktaran. ETUI[a.g.e. s. 23]

- (1) Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, kişisel sosyal güvenlik hizmetleri, istihdam hizmetleri
- (2) Enerji, demiryolları, posta ve telekomünikasyon diğer kamu ulaşımı
- (3) Endüstri bakanlığı, yollar, madencilik, imalat, banka, sigorta ve diğerleri.
- (4) Genel idare, savunma, vergi idare, polis
- (5) Bölgesel ve yerel yönetim personeli v.s.

Almanya'da da en çok istihdam eğitim, sağlık, sosyal güvenlik alanında olmasına rağmen (%37.8), genel idare, savunma, vergi ve polis oranı (24.7) ikinci sırada yer almaktadır. Ne kadar teknik gelişkenlik olsa da Alman militarizmi varlığını koruyor demek.

Tablo 37

**Büyük Britanya-fonksiyonel Gruplara Göre
Kamu İstihdamı 1961-1981 [1000 Birim]**

Fonksiyonel Grup	1961	%	1971	%	1981	%
Sosyal Refah (1)	1.704	(28.7)	2.612	(38.3)	3.458	(45.3)
Kamu Hizmet (2)	1.557	(26.3)	1.446	(21.2)	1.313	(17.2)
Endüstri-Hizmet	733	(12.3)	688	(10.1)	870	(11.5)
CONSTRUCTION	132	(2.2)	162	(2.4)	194	(2.5)
TARIM	31	(0.5)	28	(0.4)	24	(0.3)
Kurumsal Alanlar (3)	1.783	(30.3)	1.885	(27.6)	1.773	(23.2)

Kaynak: R. Rose, *op. cil. 1985 Aktaran. ETUI [a.g.e. s: 19]*

(1) Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, kişisel sosyal güvenlik hizmetleri, istihdam hizmetleri

(2) Enerji, demiryolları, posta ve telekomünikasyon diğer kamu hizmetleri.

(3) Genel idare, savunma, vergi, polis.

İngiltere'de de birinci sırada sosyal refah hizmetleri (%45.3) ikinci sırayı militarist devletçilik (%23.2) almaktadır.

Tablo 38

**Fransa-fonksiyonel Gruplara Göre Kamu
İstihdamı 1962-1980 [1000 Birim]**

Fonksiyonel Grup	1962	%	1969	%	1980	%
Sosyal Refah (1)	1.140	(25.2)	1.627	(34.2)	2.643	(42.4)
Kamu Hizmet (2)	831	(26.3)	871	(18.3)	943	(15.1)
Endüstri-Hizmet (3)	560	(12.5)	589	(12.4)	680	(10.8)
TARIM	26	(0.6)	43	(0.9)	47	(0.8)
Kurumsal Alanlar (4)	1.526	(34.1)	1.092	(22.9)	1.189	(19.1)
Diğerleri (5)	400	(8.9)	540	(11.3)	734	(11.8)

Kaynak: R. Rose, *op. cil. 1985 Aktaran ETUI [a.g.e. s. 20]*

(1) Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, kişisel sosyal güvenlik hizmetleri, istihdam hizmetleri

(2) Enerji, demiryolları, posta ve telekomünikasyon diğer kamu hizmetleri

(3) Endüstri bakanlığı, yollar, madencilik, imalat, banka, sigorta ve diğerleri.

(4) Genel idare, savunma, vergi idare, polis

(5) Bölgesel ve yerel yönetim personeli.

Fransada'da birinci sırayı sosyal refah (%42.4) hizmetleri, ikinci sırayı militarist devlet hizmetleri (19.1) almaktadır.

Tablo 39
NORVEÇ-1985'de kamu sektör hizmetleri

Bakanlıklar	3.740
Müdürlükler	10.507
Vergi Yönetim	39.452
Eğitim-Araştırma	15.903
Posta	17.308
Telefon ve Telgraf	17.176
Demiryolu	15.482
Diğer kamu hizmetleri	11.324
Savunma	26.258
Sağlık Hizmetleri	7.357
 GENEL YÖNETİM	 178.00
 Yerel yönetimler	 13.277
Eğitim	104.075
Sağlık/Sosyal güvenlik	171.387
Diğer kamu hizmetleri	46.265
 Yerel yönetim	 335.000
 Toplam Kamu Sektörü	 513.000

Kaynak: ETUI [a.g.e. s. 30]

Norveç'te birinci sırayı sağlık-sosyal güvenlik (171.387), ikinci sırayı eğitim personeli (104.075) almaktadır.

Tablo 40
Hollanda 19872-1985'de Kamu Sektöründe
İstihdam [Birim 1000 Adam]

	1972	1976	1980	1985
Genel Yönetim				
Silahlı Kuvvetler	145	131	136	135
Genel Yönetim	97	111	127	138
Yerel Yönetim	142	155	178	180
Sosyal Sigorta	21	25	29	34
Eğitim	196	228	244	241
Toplam	601	650	714	728
Sağlık ve Sosyal Hizmetler				
Sağlık	210	248	306	327
Sosyal Hizmetler	151	179	185	188
Kültür ve Eğlence	33	39	61	65
Toplam	394	466	552	58
Toplam Kamu Sektörü	995	1116	1266	1308

Kaynak: ETUI a.g.e. s.29

Hollanda'da birinci sırayı sağlık 327.000, ikinci sırayı sosyal hizmetler 188.000, üçüncü sırayı yerel yönetim personelleri almaktadır.

Batı Avrupa Ülkelerinin ortak özelliği hepsinde sosyal güvenlik-sosyal refah alanlarının istihdamda birinci sırayı almalarıdır. Bu üçüncü dünyayı emperyalist politikaları ile yağmaladıklarından dolayıdır. Avrupa finans kapitallerinin kâr yüksekliği, halklarına yeteri kadar "pay" vermesine yetebilmiş bu sayede toplumsal devrim tehlikesinden (!) uzak kalmışlardır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÖZELLEŞTİRMEDE TEKELCİ SERMAYENİN İLK HAÇLI SEFERİ: ŞİLİ

Özelleştirmede uluslararası tekeli sermayenin en alçakça uygulaması ŞİLİ'de gerçekleşmiştir. ALLENDE'nin 1970 yılında barışçıl iktidarın yürütme gücünü alması ile bir dizi millileştirmeler yapılmıştı. ALLENDE millileştirme gerekçesini 4 Aralık 1972 UNO toplantısında şöyle açıklıyordu:

"Uzun zamandır Şili'nin bakır zenginliklerini sömüren bu holdingler sadece şu son 42 yıl içinde, başlangıçtaki yatırımları 30 milyon doları bile aşmamışken, 4 milyar dolarıdan fazla para çekmişlerdir bu ülkeden. Bu gerçeğin karşısında da şu basit ve acı çelişki var: Hayatlarının ilk sekiz ayında yeteri kadar protein alamadıkları için normal ve mutlu bir hayat asla yaşayamayan 600.000 çocuk vardır memlekette. Bu 4 milyar dolar, Şili'yi baştan başa değiştirmeye yeterli. Bu paranın sadece bir kısmı bile memleketimin çocuklarına yeteri kadar protein sağlayabilir."

Salvador ALLENDE iktidara geldiği 1970 yılına kadar Şili politik mücadelesinin 40 yıllık temel taşlarından birisidir. 1933 yılında kurulan Sosyalist Parti'nin kurucuları arasında ALLENDE'DE vardır. Allende kendisi için "Ortodoks anlamda kökenimin burjuva olduğu doğru. Bununla birlikte ailemin burjuvazinin iktisadi kesimiyle bir ilgisi bulunmadığını da ekleyeyim." der. Daha gençlik yıllarında öğrenci lideri olarak sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan ALLENDE, 30 yaşında Den Petro kabinesinde Sağlık Bakanı olacaktır.

Şilinin bağımsızlığı 1818 yılında İspanyol sömürgeciliğinden kurtuluşu ile başlar. 1886 yılında Jose Manuel Bolmce-da'nın başkan seçilmesi ile birlikte burjuva demokratik yönetimin ile deneyi oluşur. Ancak Milli Kongre'de büyük toprak

sahiplerinin üstünlüğü Başkan Bolmceda'ya geçit vermez. 1890 yılı bütçesi kongrede onaylanmayınca çelişkiler iç savaşa dönü-şür. Şili donanması nifrat kaynaklarına el koyup, büyük toprak sahiplerinin finansmanını sağlayınca Bolmceda yenilerek intihar eder. Feodalizmin tarih sahnesinden uzaklaştırılması çağın-da Şili'de feodallar uzun süre iktidarda kalamazlar ve Latin Amerika Ülkeleri içinde burjuva demokratik yapının ilk ve en gelişkin olduğu ülke Şili olur Bu kısmen marksist-legal müca-dele olanaklarına imkân vermiştir. ALLENDE'nin 1952-1958-1964 yenilgilerinden sonra 1970 yılında iktidara gelişi bu burju-va demokrasisi ve legal mücadele biçimine bağlıdır. ALLEN-DE'nin de bağlı olduğu Unidad Populas'ın programı **"tekelci sermayenin gücünü kırmak" "Toprak zenginlerinin millileş-tirilmesi"** gibi amaçlar ile örüldüğünden; 1970-Aralık ayında ABD tekelinde bulunan Bakır madenlerinin millileştirilmesi ka-ramamesini ALLENDE yürürlüğe koyar. 1971 Mayıs'ında Ku-zey Amerika Braden-Copper-Holding'in işlettiği en büyük bakır madeni "El Teniense" millileştiriliyor. ABD Telefon ve Telgraf Holdingi İTT, Lota ve Schwager kömür madenleri, bütün tekstil ve çimento fabrikaları, ABD patlayıcı madde fabrikası Du Pont da millileştiriliyor. 1971 sonunda bankalar operasyonu başlatılı-yor. Artık Şili halkının denetimine giren 24 banka arasında İs-panyol Bankası, Güney Amerika Bankası, Kredi ve Yatırım Bankası, Şili Bankası gibi bankalar da vardır. Büyük çiftliklere bağlı topraklar 50.000 köylüye dağıtılıyor. Parasız öğrenim iki yılda eğitim başarısını yükseltiyor. 6-15 yaşlarındaki çocukların %94'ü, 15-19 yaş gençliğinin %35'i okuma olanağına ulaşıyor. 1970 yılında 35.000 çocuk okuyabiliyorken, 1971'de 220.000'e ulaşıyor. Kitlelerde çalışma dinamizmi canlandırılıyor. UP'in 15.000 komitesi çalışma şevkinin yükseltilmesinde örgüt görevi yapıyor. Fiat denetim komitesinde yüzbinlerce örgütsüz işçi-genç görev yapıyor. Millileştirilmiş işletmelerde işçiler yenileş-me hareketına, üretim planlamasına katılıyorlar. Köylerde yüz-binlerce kişi köylü şuralarına, sendikalara giriyor. UP'a bağlı gençlik birlikleri **"Şili için çalışıyorum"** parolası altında gönül-lü iş kolları kurup, enerji ve coşkularını üretime katıyorlar. Gö-nüllü işçiler milli çalışma günü (14 Mayıs 1971) düzenliyorlar. O gün 1 milyon genç işçi fakülte ve lise öğrencisi katılıyor. Bir

yıl sonra 2 milyona ulaşıyor bu rakam. Bu çalışma şevkleri sayesinde:

1971 yılı bakır üretimi 40 tondan 730.000 tona yükseliyor. Allende hükümetinin ilk yılında milli üretim %8.5 oranında yükseliyor. İkinci yıl 1971'de Tarım %5, Kükürt %50, Çimento %67, Petrol %32, Elektronik %55, Çelik %10, Elektrik enerjisi %16 artış gösteriyor. Önceleri %65 olan sanayi yetkinliği tam kapasiteye ulaştırılıyor. El teinte bakır madenlerinde ustabaşı Luis Bustamante şöyle diyor:

"İşçiler şevkle çalışıyorlar. Buradaki her şeyin artık yabancı şirkete değilde Şili'lilere ait olmasından sevinç duyuyorlar. Benim posta 12 kişi, çoktandır birlikte çalışıyoruz, ancak insanların nasıl başarılı olacağını ancak devletleştirilmeden sonra görebildim."

Bu üretim artışı toplumsal paylaşım ile birleştiriliyor:

- İşçi ücretleri %35 ile %66 arasında artış gösteriyor.
- İşsizlik oranı %8.8'den %3'e düşüyor.
- Yüz bin işçiye yeni depreme dayanıklı konut yaptırılıyor.
- Şili tarihinde ilk kez işçilere sağlık reformu uygulanıyor.
- Çocuklarda ölüm oranı %20'den fazla bir eksilme görülüyor.
- Yaşları %65'ten yukarı olanlara ilk olarak aylık bağlanıyor.
- 800.000 yeni okul-eğitim alanı-labaratuarı kuruluyor.
- Yılda 60.000 hektarlık orman bakımı gerçekleştiriliyor. Önceden bu oran 25.000 hektarı ancak buluyordu.
- Yüzyıllardır hor görülüş, imha edilmiş Kızıldereliler'e karşı yürütülen soykırım durduruluyor.
- 58.000 hektarlık toprak Kızılderelilere veriliyor.
- 40.000 Kızıldereli gence üniversite ve burs imkanı tanınıyor.
- 70.000 Kızıldereli çocuğa kitap ve giysi dağıtılıyor.
- İşçi aileleri 1970'de adam başına 12 kg. et tüketirken, 1972 yılında 18 kilo tüketiyor.
- Toplanma ve fikir özgürlüğü, muhalefet temsilcilerini de kapsamak bütün Şili'ler için geçerli kural oluyor.
- UP'a bağlı gençler, Kızılderelilere gönüllü eğitime katılıyorlar.
- Tarım makinaları dağıtım istasyonları ve tarım kooperatifleri oluşuyor.

Bunlar ve benzeri iktidar nimetlerine işçi sınıfının 150 yıllık ekonomik-politik mücadelesi sonucu ulaşıyor.

1834 yılında Chanarcillo'daki gümüş madeni işçileri, grev, sokak gösterileri ve polislerle çatışarak, Şili işçi sınıfının mücadelesini başlatıyorlar. Aynı maden ocağında 1846'da ikinci grev yaşanıyor. 1857'de Iota ve Caronel'deki kömür madenlerinde, 1864'de Carrizal'daki bakır madenlerinde yer-altı maden işçileri grev yapıyor. 1850-1970 yılları arasında 200 işçi grevi oluyor. 1890'da Tarapaça bölgesinde işçiler "**BİRLİK GÜÇ-TÜR**" örgütünü kuruyorlar. **Luis Emillo Recabarren** isimli matbaa işçisinin öncülüğünde sosyalist fikire yatkın parti çalışmalarına giriliyor. Recabarren 1901'de birçok "Mancombunale" (sınıf karakteri olan ilk sendikal örgüt)lerin oluşabileceği Kuzey Şili maden bölgesine özel önem veriyor. 1903'de bütün kuzeyde sendikalar mayalanıyor ve orta ve güney Şili'ye sıçıyor. Şili işçilerinin örgütlülüğü paralelinde;

1903'de Valparaiso'da 30 liman işçinin ölümü, 200 işçinin yaralanmasına,

1905'de Santiago'da 200 işçinin katledilmesi,

1906'da Antofagasta'da 100'den fazla işçinin katledilmesine yol açan yaygın işçi eylemlilikleri yaşandı. İşçiler katliamlara karşı daha politik mücadele biçimlerine girdiler. 1906 Mart seçiminde liderleri Recabarren'i parlamentoya temsilci seçtiler. Buna rağmen 21 Aralık 1907 tarihinde ülke tarihinin en korkunç katliamı yapıldı; Iquique'deki Santa Maria okulunda 3600 işçi, kadın ve çocuk kılıçtan geçirilerek katledildi. 1909'da Te-deralio Obra (işçi federasyonu) kuruldu. Kurulduğunda yardım örgütü olan bu örgüt 1919'da siyasi programı benimsedi.

Bu yıllar Recabarren işçilere bilinç taşımak için bütün gücünü seferber etti. Gazeteler, (10 siyasi gazete) broşürler, kitaplar, konferanslar, kişisel ve toplantı söyleşileri, parlamento konuşmaları, tiyatro ve sanat programlarının hazırlanması ve metin yazılan bunların anlaşılması için konferanslar zinciri bu çalışmalarının başlıcaları oldu. Recabarren bunların basımında da görev alıyor, dizgi-baskı işlerini yürütüyor, basılanların dağıtımında da aktif çalışıyordu. 1921'de yeniden parlamentoda işçi temsilcisi olarak seçilen Recabarren 1924'de ölümü ile mücadelesini noktalıyordu.

İşçi sınıfının mücadelesi de 1919 yılında yeniden bir yükseliş gösteriyor, 1921-26 yılları arasında toplam 2000 işçi grevi mücadelenin biçimi oluyordu. Bu yıllar San Gregorio güherçile ocağında 500 işçi, 4 Haziran 1925'de La Coruna'da polisin grevcilere saldırması ile yaklaşık 2000 işçi, çocuk, kadın katlediliyordu. 1919'da işçi federasyonu'nun üyesi 60.000 iken, 1924'de 240.000 oluyordu. Bağımsız sendikaların 1925'de üyesi 30.000, IWW (anarko sendikalist) 9000 üyesi bulunuyordu.

1953 yılında Şili'nin nüfusu 6.277.000 iken, 2.108.700 çalışan kitlesi vardı. En önemli işçi grupları 415.000 fabrika, 104.000 inşaat, 103.000 maden, 384 hizmet, 600.000 Tarım işçisi idi. Bu sırada 1042 üyesi olan 15 tarım işkolu sendikası, meslek gruplarına göre örgütlenmiş (işçi ve memur) 133.031 üyesi olan 1387 meslek sendikası, işyerleri ve işkollarında örgütlü 665 sanayi sendikasının 164.201 üyesi vardı. 1962 yılı sonlarında işçilerin 24 saatlik genel grevi bir daha baskı ile karşılaştı. Karacı ve havacı askerler Santiago'da Jose Maria mahallesinde grev kırıncılarına karşı yapılan uyan eylemine silahla karşılık veriyor 6 ölü, 30 yaralı, 200 tutuklama olayı oluyordu. 1966'da El Teniente'de bakır işçileri uzun yıllar grev yaptılar. El Salvador bakır işçileri bir dayanışma greviyle desteklediler. Kara kuvvetlerine mensup askerler işçilerin sendika binasına saldırdılar, ikisi kadın (biri hamile olmak üzere), 8 kişiyi kurşuna dizdiler.... 30 kişiye rasgele ateş açarak yaraladılar.

İşçi sınıfının sosyal mücadele varlığı Dr. Salvador ALLENDE'nin her zaman mücadele ve inanç zemini olmuştur. 1952 Başkanlık seçimlerinde 57.000 oy almış, ondan sonraki iki seçimde de oyları artmasına rağmen kazanmak 4 Eylül 1970 Başkanlık seçimlerinde nasip olmuştur. %36.30 oyla seçilen ALLENDE'nin liderliğini yaptığı Unidad POPULAS hükümet koalisyonu 4 Nisan 1971'de Belediye seçimlerinde %49.75 oy alarak Şili halkının gönlünde taht kurmuştur.

Ah! Allende Ah! Keşke katledilen işçi ailelerinin çocuklarından birisi olarak dünyaya gelseydin belki o zaman "su uyur düşman uyumaz" gerçeğini daha iyi kavrar, tekelci sermaye düşmanlarına geçit vermezdin... Şili tarihinde ordu gorillerinin işçi katliamları ders olabilirdi. Amerikan yöneticilerinin Küba çıkartması, Paris Komünü'nin trajik sonu tek elci sermayecileri

tanımakta çok öğretici tarihsel pratiklerdi... buna rağmen ve Amerikan-Şili finans kapitallerinin kundaklama-tertip-silahlı eylem-kamyon grevleri gibi karşı-devrim hazırlıklarını başlatmış iken halâ hümanizm içinde kalmak toplumsal iktidarı korumak ve yaşatmak öngörüsü ile birleşebilir mi? 1973 MART seçimlerinden sonra iktidar umudunu iyice kaybeden sağ partiler terör eylemlerini iyice geliştirmişti.

■ ITT şirketinin 1970-71 yıllarında uygulamaya çalıştığı iki darbe girişimi....

■ 11 Ekim 1972 yaygın kamyoncular grevi

■ 22 Ağustos dükkan sahipleri grevi.

■ 20'den fazla ALLENDE destekçisinin öldürülmesi,

■ Kamyon grevlerine katılmayan 71 kamyonun kundaklanması,

■ 77 otobüs, 16 servis istasyonunun yakılması,

■ 37 Demiryolu hatlarının havaya uçurulması,

■ 2 petrol boru hattının tahribi,

■ Çok sayıda yüksek voltajlı elektrik hatların yok edilmesi,

■ 28 Haziran 1973'de bir askeri birliğin karşı-ayaklanması

■ 6 ayda 4 hükümet değişikliği (1973 Mart-Eylül-Generallerin çekildiği ya da hükümete alındığı...)

Karşı-devrim hazırlıklarının adım adım ilerlemesi idi.

11 Eylül 1973 tarihinde; hazırlıklarını tamamlamış olarak tekeller "CUNTA" aracılığı ile kaybettikleri iktidarı yeniden aldılar. Kara Kuvvetleri Komutanı Goril Augusto Pinochet, Hava Kuvvetleri Komutanı goril Gustavo Leigh, Deniz Kuvvetleri Komutanı goril Jose Toribino ve polis gorili Cesar Mandoza'nın günahkarlığını ve sorumluluğunu taşıdığı "CUNTA İKTİDARI" önce ALLENDE'NİN Başkanlık Sarayı'nı alçakça bir zorla ele geçirdiler. ALLENDE'nin tarihsel özelleştirisi de sayılacak kahramanca bir direniş sergileyen bir avuç çekirdek kadro şehadet mertebesine yükseldiler. Salvador Allende 11 Eylül 1973 öğleden önce darbeye karşı yaptığı son radyo konuşması da direnç yüklüdür.

"Yurttaşlarım!

Sizlerle yaptığı bu konuşmamın son konuşmam olduğu kesindir. Hava kuvvetine bağlı uçaklar Radio Portales ve Radio

Corporacion verici istasyonlarının bombaladılar. Sözlerimde acı değil hayal kırıklığı yer alıyor. Sözlerim, verdikleri yemini tutmamış olanları ahlak açısından, cezalandırmayı amaç edinmektedir, aynı zamanda; Şili askerini görevdeki komutanı, kendi kendisini amiral ilan etmiş olan Amiral Merino'yu, daha dün hükümete bağlılık yemini edip, gene kendi kendisini jandarma başkomutanı ilan eden aşağılık General Mendoza'yu kastediyorum bununla. Bu olaylar karşısında, çalışan yurttaşlarıma ancak şunu söyleyebilirim; geri çekilmeyeceğim. Tarihsel bir durumla karşı karşıya olduğumuz bu dönemde, millette verdiğim sözü hayatımla ödeyeceğim. Şunu size kesinlikle söyleyebilirim ki, tarafımızdan binlerce Şili vatantaşının soylu vîdanına ekilmiş olan, tohum yeşerecektir. Kuvvet onlarda, köleliği geri getirebilirler, ne var ki sosyal ilerleme ne kuvvetle durdurulabilir ne de cinayetlerle! Tarih bizimce beraberdır ve tarihi yapan milletlerdir.

Yurdumun çalışan insanları!

Sizlere, her zaman göstermiş olduğunuz bağlılık için, büyük atılım ve adalete sadece tercüman olmuş bir adama, yaptığı bütün açıklamalarda anayasa ve yasalara saygılı kalmayı görev bilmiş ve görevine bağlılık göstermiş bir adama duyduğunuz güven için teşekkür etmek istiyorum. Olaylardan alınacak derse katılabilmeniz için, sizlere yönelebildiğim son anlar şunlar. Yabancı kaynaklı sermaye, tepkici güçlerle birleşmiş emperyalizm öyle bir iklim yaratmıştır ki, Silahlı Kuvvetler kendilerine General Schneidun tarafından öğretilip komutan Araya tarafından güçlendirilmiş geleneği yıkmışlardır. Onların her ikisi de, aynı sosyal sınıfın, bugün evlerinde oturup, kazanç ve önceliklerini savunacak araçların, iktidarı ele geçirmesini bekleyen aynı kimselerin kurbanı olmuşlardır. Herşeyden önce toprağımızın alçakgönüllü kadınına, bize inanan köylü kadına, daha fazla çalışmış olan ve çocuklara yaptığı-mız yardımı bilen analara sesleniyorum. Vatansever bir tutum göstermiş olan serbest meslek erbabına, daha bir kaç gün önce meslek birlikleri tarafından yürütülen ayaklanmaya karşı savaşınlara sesleniyorum. Burada da kapitalist toplumun küçük bir azınlığa tanıdığı öncelikleri savunmak söz konusuydu. Sevinçlerini ve savaşma ruhunu şarkılarla dile getirmiş genç-

lere sesleniyorum. Artlarına düşülmüş olan, bütün vatandaşlara, aydınlara, Şili erkeğine işçiye, köylüye sesleniyorum, çünkü birkaç saattir ülkemizde faşizm kendini göstermiştir. Tedhiş hareketleri, köprülerin demiryollarını, petrol ve gaz hatlarının tahrip edilmesi, bu faşizmin kanıtıdır. Suskunluk ile karşı karşıya... (Ortadaki cümle bomba seslerinden duyulamamıştır) kurban etmişlerdir. Tarih onları yargılayacaktır. Magollen Radyosu'nun susturulacağı kesindir. Sesimdeki sükunet sizlere ulaşamayacaktır artık. Zararı yok, sesimi gene duyacaksınız hep, sizlerle olacağım ve hiç olmazsa, çalışan insanların bağlılığı karşısında, sadık kalmış vakur bir insanın anısını bırakacağım geride. Millet kendini savunmalı, ama kendini kurban etmemelidir. Millet kendini imha ettirmemeli, aşağılanmasına meydan vermemelidir.

Yurdumun çalışan insanları!

Şili'ye, Şili'nin yazgısına inancım var. Başka Şili'liler gelecek. İhanetin kol gezdiği bu kasvetli ve acı dakikalarda, bilmelisiniz ki, yakın bir gelecekte, vakur insanın daha iyi bir topluma doğru yürüyeceği büyük yollar açılacaktır yeniden. Yaşasın Şili Milleti! Yaşasın çalışan insanlar! Son sözüm budur ve bu yolda kurban da olsam, boşuna kurban olmayacağımın inancı içindeyim. Sonumun, en azından sadakatsizliği, korkaklığı ve ihaneti yargılayacak bir ahlak dersi olacağı inancı içindeyim"

Darbeci faşist generaller ALLENDE'ye bu konuşmayı yaptıktan sonra; ŞİLİ'den ailesi ile ayrılabilceğini, uçağının hazır olduğunu söylüyorlar. ALLENDE büyük bir bilinçli cüretkârlıkla "ihanet eden generallerin, onurlu adamın nasıl olduğunu bilemeyeceklerini" belirterek tekliflerini geri çeviriyor ve Başkanlık sarayına ilk top atışları başlıyor. Sarayı savunan yaklaşık 40 kişidir sadece. Bunlar Allende'nin muhafızları, bir çok Bakan, yüksek memur ve Allende'nin kızları Bentriz ile Isabel'dir. Ellerindeki silah 23 makinalı tabanca, 2 makinalı tüfek, 3 bazuka'dır. Top atışından sonra bir kaç yüz piyade Başkanlık odasını hedef alarak ilerliyorlar. Saldırganlara karşı ateş emri veren ALLENDE kendisi de ateşle cevap veriyor ve piyade grubu kayıp vererek geri çekiliyor. Bunun üzerine tanklar devreye sokuluyor. Tanklara karşı bazuka ile cevap veriliyor ve tanklar

tahrip oluyor. Tank, top, zırhlı araçlar ve piyade atışları ile Başkan'ın odasını hedefleyerek durmadan atışlarla sonuç almaya çalışıyorlar. Sarayda mevzilenmesini uygun yapan direnişçiler ilk saatler kayıp vermiyorlar. Gruptan gruba koşan Allende çarpışanlara moral değer aşıyor. Saat 10.45'de saraya sonradan gelen ve çarpışmaya katılmayan bakan, yaver ve kızlarına saraydan çıkmalarını söylüyor, onlar kabul etmiyorlar. Bu arada çarpışma sürdükçe faşist saldırganlar Hava Kuvvetleri'nin devreye gireceğini "Teslim olmaları"nı söylüyorlar. Allende ve gruptakiler reddediyorlar. Allende tekrar 11.45'de kızlarını ve kadınları tekrar toplayıp "Silahsız, savunmasız ölmelerinin çok saçma" olacağını belirtiyor. Bunun için karşı taraftan 5 dakikalık ateş-kes istiyor. Faşistler kabul etmiyor bunu. Ancak Hava Kuvvetlerinin saldırısı için kendi birliklerini saray çevresinden uzaklaştırdıkları anda ALLENDE ısrarla kadınları saraydan dışarıya gönderiyor. Saat 12.00'de hava saldırısı başlıyor. Roketler, füzeler patlıyor. Zehirli gazlar binayı işgal etmeye başlıyor. Ellerindeki cephanesi biten saray direnişçileri saraydaki Carabinnare Garnizonunun silah deposundan takviye yapıyorlar. Allende bizzat kendisi silah ve cephane taşımaya katılıyor. Omuzlarında bir çok tüfek ve cephane koşarken "Bu tarihin ilk sayfası böyle yazılacak" "Milletim ve Amerika gerisini yazacaktır" diye haykırıyor.

Bu sözler savaş arkadaşlarını derinden etkiliyor. Bu esnada hava saldırıları tüm şiddeti ile devam etmektedir. ALLENDE'nin ilk yaralanması cephane taşırken oluyor, doktoru tarafından yarası sarılınca cephane ve silah taşımaya devam ediyor. ALLENDE'nin muslukları açıtırıp, zemin katta çıkacak yangını önlemesine rağmen saray sol yanından ateş alıyor. "Son saatlerinin" farkına varan ALLENDE, makinalı tüfek atışı altında sürünerek penceresi Anayasa Alanı'na bakan odaya gelip bazuka ile tanklara isabetli atışlar yapıyor. Birkaç tank saf-dışı oluyor. Faşistler sarayın ön kapısına yönelip, saraya girmeye yöneliyorlar. ALLENDE bir-kaç adamı ile birlikte zemin kata inip bunları püskürtüyor. Bunun üzerine faşistler burada ateşi kesip hükümetin iki temsilcisi ile görüşmek istiyorlar. Allende hükümetinin genel sekreteri Fernande Flores ile İçişleri Bakanlığından Daniel Vergara'yı gönderiyor. İki hükümet yetkilisi sa-

at 13.00'de yüksek rütbeli bir subayla görüşüyorlar. Saraya dönerken kalleşçe saldırıya maruz kalıp, yaralanıyorlar. Saat 13.30'da ALLENDE durum değerlendirmesi için yukarı kata çıkıyor. Çıkarken birçok direnişçi dostunun acı ölümleri ile karşılaşılıyor. Gazeteci olan sosyalist militan August Olivares kahramanca davranış ortaya koyuyor. Ameliyat edildiği odasından fırlayıp, yeniden çarpışmalara katılıyor. Faşistler 13.30'dan sonra sarayın alt katını ele geçiriyorlar. Savunma yukarı kata taşınıyor. Faşistler yukarı katın bir bölümünü'de ele geçiriyorlar. Saat 14'de ALLENDE bir kaç arkadaşıyla Kırmızı Salonda faşistleri püskürtmeye çalışırken önce karnından, sonra göğsünden yaralanıyor. Hala elindeki makinalı tüfeğin tetiğine dokunabilen ALLENDE kurşun yağmurları altında son nefesini veriyor. Bunu gören ALLENDE'nin muhafızları "bağırlarına taş basarak", canlarını dişlerine takarak faşistleri merdiven koridoruna kadar geriletiyorlar. Çarpışmanın tam doruğunda olağanüstü bir kadirbilirlilik ve lidere bağlılık gerçekleşiyor; ALLENDE'nin cansız vücudu yerden kaldırılıyor, çalışma odasına taşınıyor, Başkanlık koltuğuna oturtuluyor, atkısı boynuna takılıyor ve bütün vücuduna ŞİLİ BAYRAGI sarılıyor.

İki saat daha direnen kahramanlar saat 16 sonrasında şehade ulaşıyorlar ve faşist darbeciler sarayı ele geçiriyorlar VE ARTIK GÜN FAŞİSTLERİN KİTLESEL-HAYVANCA KATLİAMLARI BAŞLATTIKLARI GÜNDÜR. Allende yanlısı fabrika işçileri, Teknik Üniversiteli gençler, semtlerde UP yanlıları cemsellerle toplanıp cezaevleri ve stadyumlara dolduruluyor. Milli Stadyum'daki cinayetleri orada bir hafta tutuklu kalan Amerikalı Öğrenci çift Adam ve Patricia 23 Eylül 1973'de Newyork'ta anlatıyor: "Polis sistemli olarak 20-25 kişilik erkek grupları düzenleyip, bunları stadyuma götürüyordu. Hemen her seferinde 'Enternasyonal'in söylendiği duyuluyor, ardından topluca ateş ediliyor, şarkı zayıflıyor, sonunda büstün kesiliyordu." ARD televizyonu Güney-Amerika muhabiri Wolf Grabendorff'ın "Milli Stadyum"u gezip-görüp-anlattığı:

"Bu stadyumda 10.000'den fazla tututlu var. 80 kadar gazeteci meslektaşlarımızda tıpkı ötekiler gibi; asker tarafından gözaltında tutuluyor. Suçları hükümete inanmaktan

başka bir şey değil. İçlerinden kaç yarananmış, kaç ölmüş bilinmiyor. Tutuklular ile görüşmek yabancı gazetecilere yasak. Ama açlık, korku ve kurşuna dizilme v.b. gibi sözcükler eksik değil."

Meksikalı bir radyo muhabirinin stadyum ve morg çevresinde yaptığı röportajlar:

Muhabir - Burada daha önce böyle bir şey oldu mu?

Erkek - Hayır, asla!

Muhabir - Peki bundan önceki hükümette siyasal tutuklular var mıydı?

Erkek - Hayır, asla!.. böyle ölüm saçan da olmadı.

Muhabir - Sen kimi bekliyorsun?

Çocuk - Babamı.

Muhabir - Baban kaç yaşında?

Çocuk - 55 yaşında.

Muhabir - Herhangi bir partinin üyesi mi idi?

Çocuk - Hayır!

Muhabir - Peki neden tutuklandı?

Çocuk - Boykota katılmadığı için.

Muhabir - Ne zaman tutuklandı.

Çocuk - Erkenden.

Muhabir - Kocanızı ne zaman tutukladılar?

Kadın - Ayın 11'inde, öğleden sonra saat iki de. Yani hemen darbeden sonra. Evet iştten dönüyordu. Yolda tutuklanmışlar.

Muhabir - Nedenini biliyor musunuz?

Kadın - Hayır, hiç bir şey bildiğim yok. Haber yok ki. On iki oğlumuz var. Altısı küçük henüz..

Muhabir - Ya sizden tutuklanan oldu mu?

2. Erkek - Aileden dört beş kişi. Kayınbiraderim, kardeşim, yeğenim.

Muhabir - Herhangi bir partinin üyesi miydiler?

2. Erkek - Evet Komünist Partinin!

Muhabir - Sizin de kocanızı tutukladılar.

2. Kadın - Evet, bekliyorum, bekliyorum!

Size adresi vereyim de neler oluyor gidin görün.

Muhabir - Nerenin adresini?

- 2. Kadın -** Üniversitenin adresini. Gençler hala tutuklu orada. Aşağıda, bodrumlarda. Üstelik işçilerin oğulları ya da kızları da değiller. Zengin çocukları.
- Muhabir -** Siz kimi arıyorsunuz?
- 3. Kadın -** Burada, stadyumda tutuklu birinin anasıyım.
- Muhabir -** Ne yapmış?
- 3. Kadın -** Okuyordu, öğrenciydi o kadar..
- Muhabir -** Peki neden tutukladılar öyleyse?
- 3. Kadın -** Söyledim ya okuyordu. Bütün öğrenciler kötü kişi onlar için, bozguncu. Üniversiteyi bile bombardıman ettiler.
- 4. Kadın -** Ben Teknik Üniversite'nin karşısında oturuyorum. Kamyonlar dolusu ölü çıkardılar dışarıya. Kantinde öldürdüler hepsini. Çocukları bütün gün, elleri enselerinde, güneşin altında, yerde tuttular avluda. Saat 18.30'da seçip ayırmaya başladılar. 380 kişi daha gezirdiler. Üniversite'de 1.500 kişi vardı. Onlar arasından 400 kadını ayırdılar. 700 kadarı kaldı hayatta. Bütün olan biteni gördüm.
- 5. Kadın -** Fabrikalardaki av'ı görseniz inanamazsınız. Postanın değişmesini, bekliyor, işçileri tutukluyorlar "Aşınılar" diye adlandırıyorlar onları.
- 6. Kadın -** Binlerce ölü var, özellikle fabrikalarda, daha bu sabah beş işçiye daha kıydılar. Nereye baksan ölüler, hep ölüler.
- 7. Kadın -** Bombardıman ediyor, öldürüyorlar. İdani ettikleri de var. Şu aşağıdaki kilisedeki rahibi bile kurşunladılar. Kilise kapısı önünde. Rahibin kilisedeki anasını da.
- 8. Kadın -** Bizim orada da, gelecek yıl doktorluk sınavını verecek bir adamı öldürdüler. Solcu olduğu için öldürdüler. Anasını tanırım. Gece gündüz oğlu için çalışan bir kadın. Ne çare, öldürdüler oğlum şimdi öldürmeyi sürdürüyorlar. Silah sesleri duyuluyor her gece.
- 9. Kadın -** Cani Bunlar. Artık dayanamayacağım, Tanrım. Oğlum sabah saat 8'de okula gitti... bir daha dönmedi.

10. Kadın - Sabahı gündeğarken geldiler. Küçük bir çocuğum var. Bakın nasıl dövüldü beni, yüzüm ne halde, bakın. Neden? Neden?
11. Kadın - Kocam burada mı bilmiyorum. Ölenlerin listesinde yok. Ne yapacağım bilmem. İki çocuğum var. Daha dün morgdaydım, aradım, durdum kocamı, gene arayacağım.
4. Erkek - Savaşmaktan yılmayacağız. Eğilmeyeceğiz. Savaşacağız. Çıplak ellerimizle bile. Kardeşim bu stad-yumda tutuluyor. Ben hiçbir partiden değilim. Ama o sosyalisttir. Ne var ki ben de ALLENDE'yi tutmuşumdur. ALLENDE taraftarıyım. Ölmüş bile olsa benim için hep yaşıyor demektir. Küçük bir oğlum var. Onu da bu yolda yetiştireceğim.

Bu denli hayvanca katliamlar yapan "Cunta"nın bağlı oldu-ğu tekelci sermayenin yegane amacı "ÖZELLEŞTİRME" yapabilmektir:

"Şili'de seçimle başa gelen Salvador ALLENDE hükümetinin 1973 yılında General Augusto Pinochet tarafından gerçekleştirilen darbeye yönetimden indirilmesi 'özelleştirme uygulamalarının başlangıcı olmuştur."

"1973-75 yılları arasındaki ilk reform dönemi, Allende hükümetince devletleştirilen 259 şirketin ilk sahiplerine iade edilmesini içerir"

[TÜRKİYE'DE KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ VE SİSTEMATİK BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ. TOBB. Yayınları s. 28]

"Yenilgiyi davet etmenin altı yolu şunlardır:

- ☆ *Düşmanın gücünü değerlendirmeyi ihmal etmek,*
- ☆ *Otorite isteği,*
- ☆ *Kusurlu, eksik eğitim,*
- ☆ *Yersiz öfke,*
- ☆ *Disipline dikkat edilmemesi; ve*
- ☆ *Seçme adamları kullanmaktaki başarısızlıktır. "*

[SUN TZU]

DOKUZUNCU BÖLÜM

ÖZELLEŞTİRMEYE KARŞI NELER YAPILABİLİR?

KİT'ler devlet kapitalizmini, tekelciler (yerli-yabancı) daha üst sömürgeci kapitalizmi oluşturdukları için sadece birini diğerine karşı savunmak kapitalizm savunuculuğu olmaktadır. Özelleştirmeye taktik mücadele bakımından karşı çıkarken, esas olan stratejik iktidar savaşının gereklerini yerine getirmek programı (alternatif toplumsal düzen) savaşını güncelleştirmektir. Özelleştirme ile tekelci kapitalizm gerçek karakteristik yapısını açığa çıkarmıştır. Bu diktatör çetelere "yapma, etme" yakanları liberal bir taktik olacağından; konuya otokritik, taktik eylemler, taktik yönetim biçimi ve stratejik iktidar savaşı bazında yaklaşmak ve buna göre mücadele biçimleri geliştirmek yurtseverlik-toplumsal kurtuluş ihtiyacıdır.

A-) Ülkemiz tarihi, sosyal sınıfların gelişimi, politik arena-da güçlerin mevzilenişi, alternatif toplumsal düzen anlayış kavrayışı, özel olarak devrimci güçlerin gerçek durumlarındaki yanlışlarımızı yakma savaşı mücadelenin besmelesi olmalıdır.

B-) Özelleştirinin arınma ateşinden geçmiş kişi, akım ve örgütlerin özelleştirme konusunda İstanbul Şubeler Platformu ve Kamu Sendikaları Platformunun sürükleyici güçlerini kabul etmeleri gerekiyor. Hava-İş örneğinde görülen merkezlere taşıma özellikle Petrol-İş, Harp-İş-Deri-İş ve benzeri TÜRK-İŞ sendikalarına kaydırılabilir. İstanbul Şubeler Platformu'nun ve

mücadeleyi omuzlayacak sendika merkezlerinin alınacak destekle DİSK'in tüzel kişiliğini baltalayıcı davranışlardan özenle kaçınması gerekir. Özellikle tekstil-metal-gıda işkollarında DİSK'e bağlı sendikaları TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalara karşı desteklemek ayrı bir görev olarak bilincimize ve taktik içinde taktiklerimize yerleşmelidir. DİSK'in örgütlülüğü KİT'lerde olmadığından olmadığı alanda öncelik alması pratik bakımdan mümkün değildir. "Kim ağırır, o bağırır." Bu bakımdan özelleştirmeye karşı taktik eylemlerde İstanbul Şubeler Platformu'nun ve Kamu Sendikaları Platformu'nun sorumluluk alması varolan kitle örgütlülüğünün gereğidir.

Şubeler platformunun halâ merkezlerinin aşırı ürkek ve düzene tabi olmuş bürokratizmlerine takılmaları kendi tükenişlerini getirebilir. Sınıf bilinçli işçi temsilcilerine o zaman bunları çiğnemek görevi düşebilir. İnisiyatif en çok kitlelerle içli-dışlı olanlara yakışır.

Sorumluluğu alacak tüzel kişiliği olan kurumlar bütün demokratik kitle örgütleri ile eylemde birlik ilkesini alçakgönüllüce yerine getirebilirse güçlerimiz kanatlanabilir. Yapılacak eylem biçimlerinde devrimci grupların rekabetçi ve kendisine angejeli yapısını kitle ateşi içinde eritmeleri gerekiyor. Bulunulan aşamanın ve yapılan mücadele biçiminin parolasını atmak devrimcilere daha çok yakışır. Gücümüzün yetmediği görevlerimizi parola ile elde etmemiz mümkün olmadığı gibi, mücadeleye yeni katılan güçleri kaçırmak düşmanlarımızın taktiği olsa gerek. Hele emek harcayarak, sorumluluk taşıyarak örgütlenmediğimiz eylemlere "örgüt adına" sahip çıkmak misafir olduğumuz yerde "ev sahibi" pozlarına girmek, illegal havalarda güç yalancılığı yapmak derebey geleneklerimizi ele verir, devrimciliğimizin değil.

C-) Onbinlerin, yüzbinlerin; salon, yürüyüş, miting gösterileri ile kamuoyunun ve halkın gündemine girmiş "Özelleştirmeye Hayır" taktikleri yeni bir yönetim modeli önermesi gerekiyor. Burada 60 yıllık laçkalık yapıyı taşıyan KİT'leri savunmak toplumsal gericilik örneğidir. Taktik yönetim önerisi

olarak Türk Mimar Mühendis Odaları Birliğinin KİT'lerin yönetimine talip olması gerekiyor. İşletmelerin teknik-proje-insan-üretim ilişkilerine teorik ve pratik olarak hakim olmaları TMMOB'nin bu işin üstesinden gelebileceğini gösteriyor. Tekelcilerden ve devlet kapitalizmden bağımsız "işletme adaları" kurmak toplumsal düzen denemesinin bir örneğini oluşturabilir. Konunun hukuki-maddi çerçevesini gönüllü TMMOB üyeleri çizebilir.

D-) "Özelleştirmeye Hayır" taktiğinin en önemli misyonu varolan ekonomik mücadele biçimlerinin politik mücadele biçimlerine geçisindedir. Bugün grev ve vizite yürüyüşleri ile varlığını gösteren iki milyonluk kitleyi yönetim karşıtı kitleye dönüştürmek çok kutsal bir iştir. Bugünden **"Bütün İktidar Halka"** **"Emekçi Cumhuriyeti"** parolalarını Türkiye'de günün aşaması olarak görmek, en azından iktidar vuruşu yapabilecek saldırı taktiğini gerekli kılar. **"Özelleştirme Taarruzunda"** savunma gücü bulamayanların kendi kendilerini oyalaması olarak görülebilecek bu parolalar yerine **"Bütün Halk İktidar Savaşı-na"** **"Bütün Halk Örgütlenmeye"** **"Bütün Halk Sınıf Bilinci-ne"** demek yapılacak görevlerimizi gösterir.

E-) Varolan mücadeleler bilinçli, inançlı, kararlı, fedekar öncüleri gerektirdiği gibi, bizzat mücadeleler bu kadroları yaratır. Türk halk cephesinde; bir parça olsun kadro-kitle ile aktif savunma yapabilmek kürt halkı ile de birbirini anlamak ve bağlanmak olumluluğunu beraberinde getirebilir. O zaman İktidar Savaşı da söz'den iş'e doğru evrim geçirir ve tekelci kapitalizmin ölüm çanları çalınır. **"Sosyalizme geç gelmenin"** birikim ve bilinci ile sosyalizmde yeni bir çığır açılabilir.

KAYNAKLAR

1. **YASED Yayınları / 28. TÜRKİYE'DE YATIRIM ve İHRACAT TEŞVİKLERİ.** (İstanbul 1987)
2. **Dr. Hikmet Kıvılcımlı / TARİH-DEVİRİM-SOSYALİZM. TMY.** (1975 - İstanbul)
3. **Şemsettin Gülnakay / YAKIN ŞARK. Türk Tarih Kurumu Yayınları** (1935 - Ankara)
4. **TOBB Yayını / TÜRKİYE'DE KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRME SORUNU ve SİSTEMATİK BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ.** 1993
5. **Petrol-İş Sendikası / ÖZELLEŞTİRME ÜZERİNE** 1989
6. **Tansu ÇİLLER / DIŞ BORÇLAR ve ANALİZ (TÜSİAD Yayını-1987)**
7. **Tansu ÇİLLER / KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİNDE BAŞARI KOŞULLARI (TÜSİAD Yayını - 1986)**
8. **T.C. Başbakanlık Kamu Ortaklığı Başkanlığı**
1992 ÖZELLEŞTİRME YILLIK RAPÖRÜ
9. **Korkut Boratav - Ergün Türkcan. / TÜRKİYE'DE SANAYİLEŞMENİN YENİ BOYUTLARI VE KİTLER. Tarih Vakfı Yurt Yayınları** 1993
10. **İTO Yayını 1989/1 / CUMHURİYETTEN BU YANA TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GELİŞİMİ ve GELECEĞE BAKIŞ**
11. **K.O.İ. Başkanlığı / NETAŞ. A.Ş. HİSSELERİNİN HALKA ARZI SATIŞ DOKÜMANI**
12. **TÜSİAD Yayını / TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI** 1992
13. **YASED Bülten / TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME PROGRAMININ GENEL ÇERÇEVESİ** (21.3.1989)

14. **YOL-İŞ Sendikası. ÖZELLEŞTİRME POLİTİKASI ve İŞKOLUMUZA ETKİLERİ** (1988 - Ankara)
15. **Sosyalist Türkiye Partisi / SINIFA SALDIRI PARTİ ÖZELLEŞTİRME POLİTİKALARIYLA HESAPLAŞIYOR.** 1993.
16. **Muharrem KILIÇ / ÖZELLEŞTİRME - Gönen Raporu** DISK-AR
17. **Ayşe Nur Erten / KİT'LER ve ÖZELLEŞTİRME** DISK-AR.
18. **Ayşe Nur Erten / KİT'LER ve NİCEL DEĞERLENDİRMELER** DISK-AR.
19. **Tekelleşme Doludizgin.** DISK-AR (Kasım1992)
20. **F. Engels / Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm. Yorum Yayınları** 1993
21. **Öz-Çelik İş Sendikası / ÖZELLEŞTİRME Seminerler Dizisi - 1**
22. **Öz-Gıda İş Sendikası / Gıda SEKTÖRÜNDEKİ KİT'LERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ ve ETKİLERİ.**
23. **Güneri Akalın / KİT EKONOMİSİ, KİT'LER, REFORMLARI, ALTERNATİFLERİ ve ÖZELLEŞTİRMELERİ.** ESBANK 1990
24. **Ankara Sanayi Odası / ÖZELLEŞTİRME (AÇIK OTURUM)** (1991 - Ankara)
25. **TMMOB ÖZELLEŞTİRME TEBLİĞLERİ (AÇIK OTURUM)** (Temmuz 1993)
26. **Harp-İş Sendikası Dergisi** (Temmuz - 1993)
27. **Hava-İş Sendikası Eğitim Notları**
28. **TMMOB Elektrik Müh. Od. İzmir Şubesi Ağustos-1993 HABER BÜLTENİ ÖZELLEŞTİRME EKI.**
29. **Naisbitt John-Aburdene Patricia / BÜYÜK YÖNELİMLER.** Form Yayınları
30. **Emeğin Bayrağı / DENİZE DÜŞEN YILANA SARILIR YAZISI.**
31. **KOI Başkanlığı / TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME İletişim Birimi** (Ağustos - 1993)

32. **Armondo Uribe. ŞİLİ'DE AMERİKAN DARBESİ**
(Bilgi Yayınevi 1975)
33. **Hans Verner Barsch / ŞİLİ'DE KARA DARBE** (Cem Yayınevi -1975)
34. **İvan LJUBETİC/ BAŞLANGIÇTAN GÜNÜMÜZE ŞİLİ İŞÇİ-
SINIFININ MÜCADELESİ. Bilim Yayınları 1979**
35. **VARDİYA YAYINLARI / DÜNÜ ve BUGÜNÜ İLE ŞİLİ
GERÇEĞİ 1980**
36. **Rene Castillo / ŞİLİ DEVRİMİNİN ÖĞRETTİKLERİ ITT Belgeleri.**
37. **Jaime Ensignia - Hugo Calderon FRIEDMAN MODELİ
KISKANCINDA ŞİLİ Belge Yayınları 1982**
38. **ALLENDE / ŞİLİ'DE SOSYALİST EYLEM Bilgi yayınevi 1974.**
39. **DİSK-AR / Temmuz-1993 BAY "KİT"LE SÖYLEŞİ.**
40. **Öz-Çeliş Sendikası / Özelleştirme ve Gerçekler. Eylül - 1992**
41. **Las-Petkim İş / 4 Sorun 4 Yorum Yayını.**
42. **Arena Dergisi / Temmuz Sayısı**
43. **Türker Minibaş / Özelleştirme ve Sonrası Raporu DİSK-AR.**
44. **Yakup Kepenek / TÜRKİYE'DE KİT ve ÖZELLEŞTİRME
ITO Metnini Değerlendirmesi DİSK-AR**
45. **Dr. Hikmet Kıvılcımlı. / TÜRKİYE'DE KAPİTALİZMİN GELİŞİMİ
Bibliotek Yayınları.**
46. **Dünya Gazetesi Sayıları**
47. **Özgür Gündem Sayıları**
48. **Cumhuriyet Sayıları**
49. **Hava-İş Sendikası 15 Eylül Özelleştirmeye Hayır Panel Tebliğleri**
50. **EURUPEN TRADE UNION INSTITUTE PRIVATISATION IN
WESTERN EUROPE ETUI - Brussels.**

İnsanlığın 20. yüzyılda sosyal devrimler ve ulusal kurtuluş savaşları ile silkinışı ve yeryüzünün 1/3'nin toplumsal mülkiyet biçimleri ile iktidar oluşu emperyalist-kapitalistleri bir dizi politik ve taktik değişimlere uğratmıştı. Özellikle İkinci Dünya Savaşında Sovyetlerin zaferi ve Balkan ülkelerinde toplumsal mülkiyete geçiş tekneli kapitalistlerin varlığını "tehdit" ediyordu. Toplumsal devrimlerin itici gücünün korkusuna kapılan emperyalistler, 1950 yıllarından sonra evrensel politikada detant, ulusal politikalarda sol görünümlü İngiliz İşçi Partisi, Fransız Sosyalist Partisi, İtalyan Komünist Partisine iktidar olanakları verdiler. Sosyalizmin evrensel gelişmesine bir "bend" olarak çekilen emperyalizmin bir tür ricat taktiği idi. Sosyal Devlet, reformculuk, Avrupa işçi sınıfının refah içinde boğuluşu aynı taktiklerin parçaları olarak işlenmiştir. Bu politikaya bağlı olarak Avrupa'da iktidar olan "sol" partiler "hamamın namusunu kurtarmak için" bir dizi "millileştirmeler" gerçekleştirmişti.

Emperyalistler 1975-80 yıllarında rasathane titizliği ile yıllardır dakik dakik gözledikleri Sovyet ekonomisinin durgunluğu, Polonya bunalımının ortaya çıkışı ve 20. yüzyılın son çeyreğinde üçüncü devrim dalgalarının yeterince kabarmayışının vermiş olduğu rahatlık ile ricattan çıkış ve saldırıya geçiş hazırlıkları başlattılar. Özellikle Polonya bunalımı ile İngiltere'de özelleştirme politikalarının aynı tarihlerde buluşması rastlantı değildir. Özelleştirme politikası iş bu 40 yıllık detant-sosyal devlet-devlet kapitalizmi-refah toplumu taktiğinin terk edilmesi, yerine tekneli-vahşi kapitalizmin küresel diktatörlüğü olarak tanımlanabilir. "Yeni Dünya Düzeni" bu politik-taktik değişikliğin kalıcı olabilmesi için telfuz edilmektedir.

Detant yerini reel sosyalist ekonomilerin teslim alınmasına, sosyal devlet yerini askeri-polis devletine, refah toplumu çalışanların haklarının budanmasına "sol" partilerin desteklenmesi yerine yeni "sağ" partilerin örgütlenmesine geçiş "Yeni Dünya Düzeni"nin neo-faşizmi uygulamalarıdır.